

Toteutuma 2013-2016

1 HYVINVOIVA HELSINKILÄINEN
Nuorille tilaa kuulua ja loistaa

<p>Lisätään nuorten koulutusta, työllisyyttä sekä osallisuutta yhteiskuntaan ja lähiyhteisöön. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrä vähenee.</p> <p>Toteutetaan nuorten koulutus- ja yhteiskuntatakuu. Yhteiskuntatakuun toteuttaminen koordinoidaan kaupungin tasolla yhtenä kokonaisuutena. Kaupunginhallitus ohjaa kehittämistyötä.</p>	<p>Kanslia: Nuorisotakuun koordinaatioryhmä on perustettu ja toiminnasta on raportoitu kaupunginhallitukselle vuosittain. Kaupungin työllisyyspalveluiden kokonaisuudesta tehtiin arviointi, jonka pohjalta käynnistettiin organisaatiomuutoksen valmistelu. Kaupungin työllisyyspalveluiden kokonaisuus on siirtynyt kaupunginkanslian elinkeino-osastolle vuoden 2017 alusta alkaen. Nuorten työllisyyspalvelut muodostavat uudessa organisaatiossa oman vastualueen, jota johdetaan yhtenä kokonaisuutena.</p> <p>Kir: Kirjasto treenaa nuoria nuorisotakuuhanke (ministeriön rahoitus).</p> <p>Liv: Liikuntaviraston toimenpiteet ovat NYT-hankkeessa keskittyneet 18–29-vuotiaiden vapaa-ajan harrastustoiminnan tukitoimenpiteisiin. NYT-hankkeen toiminta on toteutettu viikoittaista liikuntatarjontaa, nuorten liikuntaneuvontaa ja kohdennettua ryhmätoimintaa. Palveluketjumalleja on kehitetty ja toteutettu yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.</p> <p>Vuosina 2014–2016 NYT-ryhmiä oli yli 600, ja niissä oli noin 5 400 ohjattua tuntia. NYT-ryhmissä oli asiakkaita noin 44 400 ja liikuntakäyntikertoja yhteensä 66 600.</p> <p>Nk: Nuorten hyvinvointikertomus (NHVK): Alle 25-vuotiaiden työttömyyden kasvu pysähtynyt, mutta korkeammalla tasolla kuin 2013. Yli 25-vuotiaiden työttömyys kasvaa yhä. Toimeentulotukea saaneiden osuus nuorten ikäluokista on kasvanut kaikissa nuorisokäluokissa.</p> <p>OPEV: Kaupunginjohtaja asetti 27.11.2013 (105§) nuorten yhteiskuntatakuun/ nuorisotakuun seurantar ryhmän toiminta-ajalle 1.1.2014–31.12.2016. Seurantar ryhmä on koordinoitunut nuorisotakuuta ja raportoinut sen toteutumisesta kaupunginhallitukselle vuosittain.</p>
<p>Harkitaan nuorten yhteiskuntatakuun toteutumista edistävän eri toimijat yhteen tuovan Duuni-ryhmän perustamista. Olennaista on elinkeinoelämän, järjestöjen, yrittäjien ja työnantajien mukanaolo.</p>	<p>Kanslia: Duuni-ryhmää ei perustettu. Eri järjestöjen ja yritysten kanssa on tehty yhteistyötä eri hankkeiden yhteydessä, esim. Toisissa Suomessa ja Ohjaamo -hankkeissa.</p> <p>Nk: Eri ammattilaiset kokoava Ohjaamo käynnistyi 2015.</p>
<p>Alle 18-vuotiaiden kesätyöpaikkoja lisätään yhdessä yritysten ja kolmannen sektorin kanssa.</p>	<p>Kanslia: Kaupungin työllisyyspalveluissa yrityskoordinaattorit ovat tehneet laajaa yhteistyötä yritysten kanssa työmahdollisuuksien, mukaan lukien kesätyöt, lisäämiseksi erityisesti nuorille. Nuoret ovat saaneet tietoa näistä työmahdollisuuksista kaupungin työllisyyspalveluiden kautta, esimerkiksi Respassa ja Ohjaamossa.</p> <p>HKL: HKL on palkannut nuoria kesätyöntekijöitä 10–25 henkeä vuosittain 2013-2016.</p> <p>Stara: Stara työllistää kesäisin koululaisia ja opiskelijoita mm. puistojen ja muiden yleisten alueiden siivous- ja hoitotehtävissä. Stara on yksi kaupungin suurimmista kesätyöpaikkojen tarjoajista nuorille mm. kaupungin Siisti kesä - hankkeessa. Tuottavuuden kehittämisen myötä myös määräaikaisten työntekijöiden määrä on Starassa vähentynyt vuodesta 2014 (472) vuoteen 2016 (436) 7,6 %.</p> <p>Pake: Palvelukeskus on työllistänyt strategiakaudella kymmeniä nuoria kesätyöntekijöitä.</p> <p>Zoo: Korkeasaari on yksi koko Suomen halutuimmista kesätyöpaikoista. Kesätyöpaikkoja tarjotaan mahdollisimman monelle budjetin puitteissa.</p> <p>Kulke: Annantalon Kesäparkissa kesätyötilaisuuksia nuorille.</p> <p>Nk: Helsingin kaupunki otti kesällä 2015 käyttöön 9. luokkalaisille tarkoitettun kesäsetelin, joka laajennettiin kokeilun jälkeen koko ikäluokalle. Kesällä 2016 Helsingin koulujen 9. luokkalaisista noin 25% käytti kesäseteliä. Työnantajien ilmoitusten mukaan kesäsetelillä luotiin 800 uutta kesätyöpaikkaa. Nuorten 16–17-vuotiaiden kesätyöntekijöiden määrä on noussut nuorisosiainkeskuksella.</p> <p>Nuorisosiainkeskuksen kesätoimintoihin palkattujen nuorten määrä on kasvanut vuosien 2013-2016 aikana. Vuonna 2013 nuorisosiainkeskukselle tuli Heosin rahoilla 57 nuorta, vuonna 2014 73 nuorta, vuonna 2015 heitä palkattiin 130 ja kesällä 2016 rahoitus saatiin 250 nuorelle. Nuorisosiainkeskuksen omalla rahoituksella palkattujen 13–25-vuotiaiden määrät on tilastoitu kahdelta viimeiseltä vuodelta ja vuonna 2016 se oli yhteensä 126 nuorta ja vuonna 2015 118 nuorta.</p> <p>Vaka: Päivähoito- ja leikkipuistoyksiköissä on ollut 16–17-vuotiaita kesätyöntekijöitä 2013 ja 2014 155, 2015 ja 2016 160 kuukauden työsuhteissa. Palaute on ollut erittäin hyvä.</p>
<p>Ennaltaehkäistään nuorten työttömyyttä Tulevaisuustiskillä, josta jokainen peruskoulun päättänyt nuori saa tarpeensa mukaan lyhyt- tai pitkäkestoista tukea tulevaisuuden suunnitteluun.</p>	<p>Kanslia: Tulevaisuustiskillä on otettu vastaan peruskoulun jälkeen ilman jatko-opiskelupaikkaa olevia nuoria. Ilmoitukset nuorista on saatu etsivän nuorisotyön kautta ja vuosittain näitä nuoria on ollut Tulevaisuustiskin asiakkaina noin 200-300. Nuoret ovat saaneet ohjausta ja tukea koulutushakuun ja heille on järjestetty tarpeen mukaisia palveluita.</p>
<p>Toteutetaan nuorten yhteiskuntatakuuhanke Respa, josta kaikki koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevat alle 30-vuotiaat nuoret saavat uraohjausta ja tukea.</p>	<p>Kanslia: Respa-hanke toteutettiin vv. 2013-2016. Uudenmaan TE-toimisto ohjasi hankkeen aikana yli 5 400 työtöntä alle 30-vuotiaasta nuorta uravalmennukseen. Työllisyyspalveluissa toteutetussa organisaatiouudistuksessa on päätetty siirtää Respan hyvät toimintakäytännöt osaksi uuden organisaation nuorille kohdistettua palvelua.</p> <p>Heltu: Vuonna 2015 sekä 2016 Helsingin Tukutorilla oli Respan kautta 11 henkilöä työkokeilussa, palkkatukityössä ja kielikoulutuksessa.</p> <p>Zoo: Korkeasaari on tarjonnut Respan nuorille työkokeilupaiikkoja lipunmyynnissä, aluevalvonnassa, markkinoinnissa, asiakaspalvelussa sekä kiinteistö- ja ympäristönhoidossa. Valtaosa työkokeilijoina on jatkanut työkokeilujakson jälkeen palkkatuettuun työsuhteeseen. Korkeasaarissa peruskoululaisten on mahdollista tutustua työelämään 1-2 viikon mittaisen tetajaksen aikana. Alemman ja ylemmän korkeakouluasteen sekä opistotason opiskelijoille on tarjolla harjoittelupaikkoja ympäri vuoden.</p> <p>Taimu: Toteutettiin RESPAN kanssa kaksi työkokeilu- ja palkkatukiryhmää. Työkokeilujen kesto 3 kk ja palkkatukityön kesto 6 kk, joihin osallistui 11 nuorta 2016 ja 8 nuorta 2015. Lisäksi olimme mukana Helsinki CUP:n nuorisoin kesätyö-hankkeessa ja HAMissa työskenteli 4 nuorta 1 kk ajan heinä/elokuussa 2016.</p> <p>Tieke: Tästä on tehty raportti: Minna Salorinne: Nuoret työttömät Helsingissä: Tilastollinen katsaus Respan asiakkaita ja palveluun ohjauksesta. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tilastoja, 2016:36.</p>

Toteutuma 2013-2016

<p>Peruskoulun päättäneiden sijoittumista ja kiinnittymistä toisen asteen koulutukseen tuetaan Avoimen opiston avulla ja lisäämällä koulujen vastuuta nuorten ohjauksesta toisen asteen koulutukseen.</p>	<p>OPEV: Siirtymät peruskoulusta toiselle asteelle, lähde tilastokeskus: Helsingiläisistä 9. luokan päättäneistä kaikkien hakujen jälkeen 78 ei valittu ja 176 ei vastaanottanut opiskelupaikkaa vuonna 2016. Tämä on 5,1% kaikista 9. luokan päättäneistä, mikä on vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Sijoittuminen Helsingissä parantunut, mikä näkyy etenkin muunkielisten aseman parantumisena.</p> <p>Avoimen opiston toiminta on vakiintunut osaksi Stadin ammattiopiston nivelvaiheen palveluita. Avoin opisto muotoutui hankkeen aikana avoimiksi opinnoiksi, joita ovat treenijaksot, tutustumiset aloille, lyhytkoulutukset, jotka edistävät työllistymistä sekä ammatilliset opinnot vaikeapääsyisille aloille. Avoimia opintoja on 2013-2016 aikana suorittanut 2200 nuorta.</p> <p>Muita toimenpiteitä: uudistunut VALMA -haku, tehostetut OPO-infot yhteishausta 2015-2016, syksyllä jatkettu tehostettua alueellista opinto-ohjausta Nivelohjauksen hankkeen tulosten perusteella.</p>
<p>Nuorten kasvua aktiiviseen kansalaisuuteen sekä nuorten äänen kuulumista tuetaan. Nuorten vaikuttamiskanavat Ruuti ja RuutiExpo vakiinnutetaan, niiden vaikuttavuutta parannetaan ja varmistetaan eri sosiaaliryhmien osallistumismahdollisuudet.</p>	<p>Zoo: Korkeasaari on osallistunut RuutiExpoon ympäristökasvatuksen teemoin.</p> <p>Taimu: Taidemuseo teki yhteistyötä nuorisosiainkeskuksen kanssa: Nuorten ääni kuuluville raatitoiminnalla ja nuorten osallistuminen museon kehittämiseen: 9.-luokkalaisten kulttuuri-tet-harjoittelu, jossa nuorten tehtävänä oli tutustua taidemuseon toimintaan ja tehdä kehittämissuunnitelmia nuorten näkökulmasta; taidemuseo mukana Ruuti-tapahtumissa; NK:n palkkaamat nuoret kesätyöntekijät sekä Annantalon nuorisoryhmä kehittämässä taidemuseon veistosmuistojen keruutapoja, keräämässä yleisön muistoja sekä järjestämässä tapahtumaa taidemuseoon.</p> <p>Kir: KIR osallistui RuutiExpoon 2013 ja 2014. Etelä-Haagan ja Jakomäen kirjastoissa palvelumuotoilun keinoin toteutetut työpajat nuorille remonttien suunnittelemiseksi 2013-14 --> Meidän kirjasto - raportti. Alle 18 v kesätyöpaikkojen tarjontaa lisäyty. Pulssi-yhteistyö mm Kannelmäen ja Malmin alueilla.</p> <p>Kulke: Nuorten kulttuurikursseja ja loma-ajan kursseja, Stoa, Vuotalossa. Operaatio Pulssi Kannel- ja Malmitaloissa. Temporerkesterin ja nuorten bändipajan tuet yhdessä Lähiöprojektin kanssa.</p> <p>Nk: Nuorten kasvua aktiiviseen kansalaisuuteen on tuettu Helsingissä Ruuti-vaikuttamisjärjestelmän avulla valtuustokaudet 2011–2016. Nuorisosiainkeskuksen tavoitteena on ollut taata kaikille helsinkiläisille nuorille vaikuttamisen kokemuksia. Ruudin toiminnossa otetaan aktiivisesti huomioon nuorten monimuotoisuus ja se, että kaikilla nuorilla olisi mahdollisuus saada äänensä kuuluville Helsingissä. Vuonna 2016 osallistuvaan budjetointiin osallistui noin 11 800 nuorta. Nuoret voivat tehdä aloitteita Helsingin kaupungille osallistuvan budjetoinnin lisäksi sähköisen aloitekanavan avulla ja nuoria tuetaan tarvittaessa aloitteiden teossa. Nuoret ovat tehneet Helsingin kaupungille 31 aloitetta nuorten sähköisen aloitekanavan kautta. Nuorten aloiteoikeus vahvistettiin 25.3.2015 Kaupunginhallituksen päätöksellä. Ruudin vaalien äänestysprosentti on kasvanut vuoden 2011 kolmesta prosentista vuoden 2016 11,9 prosenttiin, keräten vuonna 2016 noin 2 856 13–17 –vuotiaista äänestäjää. Ruudin ydinryhmän ehdokkaat ja valitut ovat edustaneet helsinkiläisiä nuoria sukupuolen, sosioekonomisen luokan sekä kulttuurisen taustan mukaan erilaisista lähtökohdista luoden realistista kuvaan nuorista helsinkiläisistä. Ruudin ydinryhmän ehdokkaiden määrä on ollut 44 ja 55 ehdokkaan välillä. Ruudin tapahtumien kirjo on kasvanut. RuutiExpo tavoittaa noin 3000 nuorta vuosittain, mutta ainoana toimintona kävijöiden määrä on laskenut. Päättäjämiiitti-tapahtuma on vakiinnuttanut paikkansa nuorten ja päättäjien "huippukokouksena", jossa nuoret kehittävät kaupunkia laaja-alaisesti eri toimintojen osalta. <u>Oppilaskuntapäivät keräävät koulujen OPEV: Vuosien 2013-16 aikana opetusvirasto on tuottanut vuosittain alueelliset oppilaskuntapäivät ja joka toinen vuosi ylipormestarin oppilaskuntapäivät. Oppilaskuntapäiville on osallistunut n. 500 perusopetuksen oppilasta/ vuosi ja niissä on järjestetty opetussuunnitelmaprosessiin liittyviä kuulemisia sekä jaettu osaamista ja innostusta. Ylipormestarin oppilaskuntapäivät ovat kokoontuneet kaksi kertaa kaupungintalolle ja siellä esitetyjen kannanottojen valmisteluun ja äänestykseen verkko-oppimisympäristössä on osallistunut n. 8000 perusopetuksen oppilasta/vuosi.</u></p> <p>Kaikkissa perusopetuksen kouluissa toimii oppilaskunnan hallitus sekä 2-7 muuta oppilaiden osallisuusryhmää, kuten esimerkiksi ympäristöryhmä ja tukioppilaat. Oppilaskunnan ohjaaville opettajille on järjestetty vuosittain täydennyskoulutusta. Ympäristöryhmille, verso-oppilaille ja tukioppilaille on järjestetty koulutusta yhteistyökumppaneiden kanssa. Koulut ovat osallistuneet RuutiExpoon, Päättäjämiiittiin sekä Ydinryhmän ehdokasasetteluun ja äänestämiseen. Kaupunginhallituksen asettamispäätöksen mukaisesti Ruuti- vaikuttamisjärjestelmän toimintaa ja vaikuttavuutta arvioidaan kerran valtuustokaudessa. <u>Arvioinnin toteuttajaksi kilpailutettiin Palmu ja arviointi toteutettiin syksyn 2016 aikana.</u></p> <p>STO: Työväenopisto on osallistunut aktiivisesti Ruuti-hankkeeseen sekä Pulssi-hankkeeseen. Nuorten edustajien kanssa on suunniteltu kursseja, jotka ovat toteutuneet. Kurssit ovat olleet pääsääntöisesti maksuttomia tai puolihintaisia. Ruuti-infoissa on oltu mukana mm. työpajoja järjestäen.</p>
<p>Nuorisotoimissa kokeillaan nuorten omalla vastuulla olevia tiloja.</p>	<p>Kulke: Nuorten kokoontumistila "Valtakunta" ensin Stoa-Vuotalossa ja sitten Annantalossa. Osin SPR:n kanssa yhteistyössä.</p> <p>Nk: Useissa nuorisotiloissa otettiin käyttöön vertaisohjaajamalli, jossa hiukan vanhemmat nuoret järjestävät toimintaa nuoremmille ilman nuorisohjaajia. Lisäksi nuorisotoimi otti käyttöön sitovana tavoitteena niiden nuorten määrän kasvattamisen, jotka osallistuvat toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Vuonna 2016 yli 2 600 nuorta osallistui toiminnan suunnitteluun ja</p>
<p>Nuorisotyötä tehdään aktiivisesti verkossa - nuoret kohdataan kasvokkain ja virtuaalisesti.</p>	<p>Taimu: Taidemuseon sosiaalisen median kanavissa keskustellaan aktiivisesti kaikkien käyttäjien kanssa. Osa HAMin verkkoviestinnästä on selkeästi suunnattu nuorille.</p> <p>Nk: Verkossa tehtävä nuorisotyö on vakiintunut yhdeksi toimintamuodoksi. Verkossa kohdataan vuosittain keskimäärin 50 000 nuorta. Jokaisella nuorisotalolla on käytössään Facebook-tili ja sen lisäksi käytetään laajalti muita sosiaalisen median palveluita. Toimipisteisiin ja työntekijöille on hankittu tämän mahdollistamiseksi mobiililaitteita. Toimipisteissä on yhteiskäyttöisiä tabletteja sekä jokaisella työntekijällä on älypuhelin, joiden avulla vuorovaikutus eri sosiaalisen median palveluissa on mahdollistunut luontevana osana nuorisotyön arkea. Nuorisosiainkeskus uudisti verkkopalvelunsa (munstadi.fi ja harrastushaku.fi). Koko henkilöstölle on järjestetty kaksi koulutuspäivää digitaalisuudesta.</p> <p>Vuosien 2013-2016 aikana Verke on auttanut Helsingin kaupungin nuorisotyöntekijöitä ja muita nuorten parissa toimivia hahmottamaan digitaalisen nuorisotyön tärkeyden ja merkityksen työntekijöiden omassa työssä. Verke on mm. tuottanut materiaaleja ja järjestänyt koulutuksia nuorten parissa toimiville. Kaikki Helsingin kaupungin nuorisotyöntekijät ovat osallistuneet digitaalisen nuorisotyön koulutukseen vuonna 2015 (aloituspäivä), kaikki nuorisotyön toiminnanjohtajat ovat osallistuneet kahteen digitaalisen nuorisotyön koulutukseen (2014 ja 2016) ja lisäksi nuorisotyöyksiköille on järjestetty räätälöityjä syventäviä koulutuksia. Kaupungin tarjoamista nuorille suunnatuista sivuista Verke on ollut mukana kehittämässä mm. Kompassi- ja Toisen asteen yhteys-verkkosivustoja.</p> <p>Verke on järjestänyt vuosina 2014-2016 SomeJam-tapahtuman, jonka tavoitteena on kehittää uudenlaisia nuorten hyvinvointia parantavia sovelluksia ja digitaalisia palveluita. Tapahtumaan on osallistunut nuoria aikuisia sekä nuorisotyöntekijöitä. Kolmena vuonna tapahtumassa on käynyt yhteensä noin 150 osallistujaa.</p>
<p>Kehitetään keinoja päiväkotijäsen- ja koulukiusaamisen ehkäisemiseksi</p>	<p>OPEV: Kaikissa kouluissa on jokin sosiaalisen ja vuorovaikutustaitojen kehittävä menetelmä. Luokkien ryhmytykseen ja turvallisuuden tunteen lisäämiseen on kiinnitetty huomiota. Yhteistyötä huoltajien ja oppilaiden kanssa on tehostettu.</p>

Toteutuma 2013-2016

ja siihen puuttumiseksi.	Vaka: Häirintä-, kiusaamis- ja väkivaltatilanteissa keskustellaan yhdessä lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Esiopetuksen toimintasuunnitelmaan kirjataan yhteisölliseen oppilashuoltoon kuuluvat käytettävät keinot opetusryhmien hyvinvointiin ja kiusaamisen ehkäisyyn. Jokaisessa esiopetusta antavassa yksikössä on laadittu toimipistekohtainen suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Lisäksi vanhempien kanssa keskusteltu suunnitelman sisällöt ja pohdittu yhdessä kokonaisuutta. Oppimisen perustana on viihtyminen ja turvallisuuden tunne toimintaympäristössä. Lasten kanssa keskustellaan kiusaamisesta ja ystävyydestä ja heitä rohkaistaan kertomaan kiusaamisesta. Kiusaamisesta keskustellaan myös vanhempien kanssa. Osassa päiväkotiteja on otettu käyttöön Hyve-malli, jonka avulla kiinnitetään huomio positiivisiin käyttäytymismalleihin.
Tavoitteena on, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus harrastukseen. Lisätään ryhmälähtöiseen harrastustoimintaan osallistuvien nuorten määrää.	Taimu: Alle 18-vuotiaille on taidemuseoon ilmainen sisäänpääsy. Lisäksi taidemuseo tarjosi kouluille ja oppilaitoksille maksuttomia museopedagogisia palveluita, temaattisia opastuksia, vuorovaikuttaisia työpajoja ym. informaalisia oppimistilanteita aktiivisen kansalaisuuden kasvun edistämiseksi.
	Kir: Kirjaston lukemisen edistämishankkeita: kirjalahja kaikille ekaluokkalaisille 2015-16, ammattikouluisten lukemiskampanja 2016. Kesätyöpajoja nuorille 2013-14.
	Kulke: Kouluyhteistyöhön ja nuorten aloitteisiin pohjaava Pulssi-toiminta yhdessä nuorisosiainkeskuksen ja liikuntaviraston kanssa Malmilla ja Kannelmäessä.
	Liv: 7-12-vuotiaille alakoululaisille lapsille on järjestetty heitä kiinnostavaa monipuolista maksutonta tai edullista harrasteliikuntaa iltapäivisin koulujen tiloissa tai koulujen lähellä olevissa liikuntapaikoissa (EasySport).
	Näiden EasySport-liikuntahankkeiden ryhmien määrä on noussut vuosina 2013-2016 noin 270 ryhmästä noin 300 ryhmään. Asiakkaiden määrä on noussut vuosina 2013-2016 noin 5 000 asiakkaasta noin 13 000 asiakkaaseen. Liikuntakertojen määrä on kasvanut noin 45 000 liikuntakerrasta noin 60 000 liikuntakertaan. Toiminta on vakiintunut.
	Keväällä 2016 toteutettiin EasySport-liikuntaryhmien kysely 140 liikuntaryhmässä eri puolilla Helsinkiä. 21 prosenttia kyselyyn vastanneista lapsista ja nuorista ei harrasta EasySport-toiminnan lisäksi mitään muuta.
	Liikuntavirasto on järjestänyt laadukasta ja monipuolista matalan kynnyksen harrasteliikuntaa myös 13 - 17-vuotiaille yläkouluikäisille nuorille (FunAction). Toiminta on vakiintunut Itä-Helsingissä. FunAction -toiminta on laajentunut Jakomäkeen, Kannelmäkeen, Malminkartanoon ja Maunulaan vuosina 2015-2016. Manuva-hankkeeseen osallistuminen vuonna 2013.
	Nivelohjaus-hanke käynnistyi 2014.
	Nk: Pienryhmätoiminnan lisääminen sisällytettiin nuorisosiainkeskuksessa toimintaa ohjaaviin tunnuslukuihin vuoden 2014 alusta, ja sitovaksi tunnusluvuksi nuorten pienryhmät valittiin vuonna 2015. Vuonna 2014 nuorten pienryhmiä kirjattiin 1 844. Vuonna 2015 tavoitteissa onnistuttiin hyvin, koska pienryhmät lisääntyivät ja niitä oli yhteensä 2 378. Vuoden 2016 tavoitteiden toteutumisessa onnistutaan vähintään keskitasoisesti, koska luku jäänee vuosien 2014 ja 2015 välille: 19.12.2016 mennessä pienryhmiä oli kirjattu 2 100. Nuorisosiainkeskuksen tuottamissa haastatteluiluissa 91 % nuorista ilmoittaa voivansa harrastaa haluamia asioita. Harrastustoiminnasta on toteutettu nelivuotinen tutkimushanke, jossa kehitettiin menetelmiä tukea uusien asioiden kokeilua ja uusien harrastusten aloittamista. Nuorisosiainkeskuksen verkkopalvelu harrastushaku.fi kerää pääkaupunkiseudun harrastusmahdollisuudet yhteisen paikkaan. Lasten lomatoiminnan avustukset uudistettiin siten, että samalla rahalla voidaan tuottaa noin kolme-neljä kertaa enemmän leiritoimintaa. Nuorisosiainkeskus on lisännyt merkittävästi maksutonta tai hyvin edullista pienryhmätoimintaa nuorisotaloilla.
	OPEV: Helsingin kaupunginkouluissa koulun kerhotoimintaan osallistuu vuonna 2016 noin 14 000 koululaista. Koulut tekevät hyvää yhteistyötä muiden harrastetoimintaa tarjoavien tahojen kanssa.
	Arbis: Samarbetet med skolorna har utvidgats. Arbis erbjuder frivilliga kurser för högstadieläver och för gymnasieelever kurser i fr.a. språk, som skolorna inte själva kan anordna. På det här sättet lär eleverna känna Arbis som en plats med låg tröskel, där man kan hitta fritidsaktiviteter. Arbis ordnar dessutom klubbverksamhet i lågstadier, ofta i samarbete med tredje sektorn. Den grundläggande undervisningen i hantverk har befäst sin position. År 2015 startade också ett samarbete med daghemmen: Dagiset
	STO: Pulssi-projektiin yhteydessä toteutettu nuorten harrastustoimintaa. Lisätty perhekurssien määrää. Työväenopiston ja nuorisotoimen kesken on suunniteltu yhteistyötä nuorten harrastustoiminnan edistämiseksi. Maunula-talon suunnittelussa erityisesti tämä on toteutunut sekä niissä tiloissa, joissa molemmat virastot toimivat.

Lapsi ja nuori tulee autetuksi omassa lähiyhteisössään.

Selvitetään terveystarkastuksista poisjääneiden lasten ja nuorten tilanne.	Sote: Yhteistyömalli on käynnistetty v.2015 ja arvioitu v.2016. Opiskeluterveydenhuollossa on nuoria kutsuttu aktiivisesti terveystarkastuksiin. Kouluissa on opiskelijoita ohjattu tarvittaessa kuraattorille. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria on kutsuttu ja ohjattu terveystarkastuksiin nuorten sosiaalityöstä sekä erilaisissa tilaisuuksissa, missä nuoria on tavattu. Neuvolassa määräaikaistarkastuksista pois jääneet lapset on kutsuttu kirjeellä tarkastuksiin kaksi kertaa vuodessa. Tarvittaessa on oltu yhteydessä lastensuojeluun. Malli on ollut aktiivisesti käytössä kouluterveydenhuollossa. Suun th:ssa olemassa prosessi kouluikäisten suun terveystarkastuksesta poisjääneiden muistuttamiseksi ja tavoittamiseksi.
Tehdään syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten tukemisesta yhteinen prosessi sosiaali- ja terveysviraston, varhaiskasvatuksen, opetustoimen, liikuntatoimen ja nuorisotoimen kanssa.	Zoo: Korkeasaari on hinnoittelussaan huomioinut syrjäytymisuhan alla olevat nuoret. Korkeasaari tarjoaa näille nuorisoryhmille ilmaisen sisäänpääsyn, kunhan sitä on haettu määrätyn hakumenettelyn mukaisesti. Nk: Toimintamallin kehittämistyötä on kaupungissa tehty Lasten ja hyvinvointisuunnitelman (LASU) 2013–2016 yhtenä toimenpiteenä opetusviraston johdolla. Kehittämistavoitteena on ollut luoda toimintamalli (ns. VAKAVA-malli), jossa kuvataan koulun ja lastensuojelun yhteistoiminta tilanteessa, jossa lapsella on vakavia koulunkäyntiongelmia ja lastensuojelun tarve. Lisäksi perusopetuksen loppuvaiheessa ja syrjäytymisriskissä olevien oppilaiden tukemiseen on kehitetty toimintamalleja (NOPO, OTE, KURROTUS). Myöhään maahan tulevien oppilaiden koulupolun toiselle asteelle on kuvattu ja moniammatillisesta valmistavan opetuksen toimintamallista on kehitetty nykytilanteeseen soveltuva versio, jossa opetustoimen ja nuorisotoimen yhteistyössä vahvistetaan oppilaan ja perheen kotoutumista (vastuu virasto opev). Nuorisosiainkeskuksen johdolla monitoimijaisista tukea syrjäytymisvaarassa oleville nuorille peruskoulun aikana on tarjottu Luotsi-toimintaa. Lisäksi nuorisosiainkeskus on ollut aktiivisesti mukana kehittämässä ja resursoimassa monihallintokuntaista Ohjaamo Helsinkiä.
	OPEV: Toteutunut toimenpiteen tasolla sosiaali- ja terveysviraston ja opetusviraston välisenä yhteistyönä. Koulupudokkaita tuetaan kaikilla Helsingin kaupungin kouluilla, joissa on vuosiluokkia 7-9 ns. OTE-toiminnan turvin. Malli käsittää viisi erityisopettaja-ohjaaja -työpäriä. Mallissa yksi opettaja opettaa tietyt kouluryppään ryhmämuotoisesta koulunkäynnistä syrjäytyneitä lapsia työparinaan sosiaali- ja terveysvirastossa työskentelevä ohjaaja. Toiminta vakainastettiin vuoden 2017 alusta. OTE-toiminnan piirissä oli viime lukuvuoden 2015–2016 yhteensä 75 lasta. Määrä väheni edellisestä lukuvuodesta 2014–15 yhteensä kymmenellä oppilaalla. Kahtena peräkkäisenä lukuvuonna 65 % mukana olleista yhdeksäsluokkalaisista sai peruskoulun päättötodistuksen. Oppilaat, joiden osalta tämä tavoite ei toteutunut, ohjattiin muiden jatkopalvelujen piiriin. Muutamat heistä suorittavat puuttuvat kurssit "ylivuotisina" OTE-oppilaina seuraavana lukuvuonna.
	Opetusviraston nuorisoi- ja aikuiskoulutuslinja on tehnyt tiivistä yhteistyötä sosiaali- ja terveysviraston, nuorisosiainkeskuksen sekä kaupunginkansilian työllisyshoidon kanssa syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tilanteen parantamiseksi. Opetusvirasto toimi vastuuvirastona virastojen yhteisissä toimialarajat ylittävissä prosesseissa: vuosina 2012 - 2013 koulupudokkuuden vähentämisen prosessissa sekä 2014 - 2015 peruskoulun päättäneiden ohjaus ja toisen asteen koulutuksen tehostaminen - prosessissa. Yhteistyö jatkuu edelleen Ohjaamossa.

Toteutuma 2013-2016

	Sote: Lastensuojelun ja opetus- ja varhaiskasvatusviraston yhteinen toimintamalli on käytössä ja sitä arvioidaan säännöllisesti.
Palveluverkon kehittämisessä ja palvelujen määrässä otetaan huomioon eriarvoistumisen torjuminen ja nuorten määrä eri alueilla.	Kir: Kirjasto on soveltanut positiivista diskriminointia mm. henkilöstömitoituksessa 2014 alkaen. Yhteistyö NK:n kanssa nykyisissä tiloissa, Maunula-talo mallina tuleville: Herttoniemi ja Laajasalo. Kulke: Pulssi-toiminta. Taiteen perusopetuksen selvitys.
	Nk: Laaja-alainen ja nuorten toiveisiin perustuva nuorisotyö vahvistaa nuorten osallisuutta ja tuottaa alueellista hyvinvointia. Nuorisosaatiokeskus on lisännyt tietämystään nuorten tilanteesta kaupungin eri asuinalueilla kahdella laajalla tiedonkeruulla vuosina 2014 ja 2016. Näiden yhteydessä koko nuorisosaatiokeskuksen henkilöstö jalkautui haastattelemaan nuoria kaikkialla kaupungissa. Nuoria haastateltiin yhteensä 1012 vuonna 2014 ja 1550 vuonna 2016. Haastattelussa esille nousseet asiat otettiin toiminnan suunnittelun lähtötiedoiksi koko nuorisosaatiokeskuksessa ja myös alueiden suunnittelussa. Lisäksi paikallista suunnittelutietoa nuorista, kumppaneista, alueen sosiaalisesta kuormittuneisuudesta ja voimavaroista koottiin keväällä 2016 kaikissa 17 alueellisessa yksikössä. Tiedoista koostettiin yksikön käyttöön Toimintaympäristön analyysi. Näin nuorisosaatiokeskus antaa yksiköille omaa harkintaa palvelujen muokkaamiseen alueen nuorten tarpeiden mukaan. Myös nuorten kesätyöllistämisen kohdentamisessa kesällä 2016 otettiin huomioon asuinalueiden erilaiset mahdollisuudet tarjota työkokemuksia nuorille. Nuorisosaatiokeskus on siirtänyt henkilökuntaa Etelä-Helsingistä erityisesti Koillis- ja Itä-Helsinkiin. Sosioekonomisesti haastavammilla alueilla työntekijämitoitus on suurempi kuin muilla alueilla.
	OPEV: Alueellista ja koulujen välistä eriarvoistumiskehitystä on osaltaan estetty kouluverkko- ja oppilaaksioitoa sääntelemällä (määritelmällä koulujen enimmäisoppilasmäärät). Lähikoulunsa valinneiden peruskouluikäisten osuus on kasvanut. Vuonna 2016 koulunsa aloittaneista lähikoulunsa valitsi suomenkielissä kouluissa 88 % (vuonna 2014 vastaava luku oli 82 %) ja ruotsinkielisissä 95 % (94 %). Kuudennen luokan päättäneistä lähikoulunsa valitsi suomenkielisissä kouluissa 78 % (70 %) ja ruotsinkielisissä kouluissa 90 % (84 %).
	Sote: Palveluverkon suunnittelussa ja palvelujen uudistamissuunnitelmassa rakennetaan asiakasanalyysien ja -segmentointien kautta uudenlaisia palveluja. Näkökulmia on kolme: 1. Paljon palveluja tarvitsevien ryhmien palvelut uusissa keskuksissa moniammatillisena yhteistyönä ja myös keskustusten välisenä yhteistyönä. 2. Satunnaisesti ja vähän palveluja käyttävien kuntalaisten palvelujen mahdollisimman tehokas ja omaa vastuuta korostava uudistaminen. 3. Terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseksi myös vähän palveluja käyttävistä on tunnistettava syrjäytymisuhan alaiset ja enemmän tukea tarvitsevat. Heidän palveluissaan korostuu moniammatillinen yhteistyö ja palveluohjaus. Nuorten Ohjaamo aloitti kesällä Kampissa ja se palvelee koko Helsinkiä.

Lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia tuetaan varhaiskasvatuspalveluilla ja koko kaupungin kasvatuskumppanuudella.

Monipuolistetaan palveluvalikoimaa ja kehitetään palveluverkkoa varhaiskasvatuspalveluissa.	Museo: Lasten kaupunki avattiin uudistettuna museon yhteydessä toukokuussa 2016. Palvelee erilaisia lapsiryhmiä ja varhaiskasvatusta informaation oppimisen paikkana, hands-on -periaatteella eli leikin kautta oppimisella. Tarjotaan lapsille ensimmäinen elämyksellinen museokokemus. Koko museon kävijöistä (2016: 310 000) valtaosa vieraillee Lasten kaupungissa. Kulke: Hankkeita myös ruotsin kielellä. Snadeille artsumpi stadi -hankkeessa taidekasvattajia valituilla alueilla päiväkodeissa ja puistoissa. Vaka: Kerhotoimintaa ja osapäiväistä varhaiskasvatusta on kehitetty. Metsä- ja ulkotoimintaa on lisätty. Leikkipuistoissa Kaneli kotoklubi - kotona lapsen kanssa oleville perheille mahdollisuus oppia suomenkieltä. Yksityistä päivähoitoa vaihtoehtona perheille on lisätty.
Toteutetaan varhaiskasvatuksen yhteiset prosessit muiden lapsi- ja perhepalveluja tuottavien hallintokuntien kanssa lapsen tukemisessa.	Pake: Toteutettu yhdessä varhaiskasvatusviraston ja opetusviraston kanssa terveyttä edistävien ruokailu- ja elintapojen viemistä, kuten Sapere-ohjelma päiväkodeissa, kasvis- ja vegaaniruokien kehitystyö ja erityisteemat. Kir: Kirjasto tuotti Aparaaitsaari-ohjelman (finns också på svenska) päiväkotikäisten ja alaluokkalaisten mediakasvatuksen tueksi. Varhaiskasvatusvirasto oli yhteistyökumppanina. Vaka yhteistyökumppanina myös perhekirjastokonseptin suunnittelussa. Sote: On vakiinnutettu uusi toimintamalli käytännössä. Vaka: Leikkipuistoissa on tarjottu neuvolan perhevalmennuksen jatkoa sekä unihojausta. Tehty yhdessä neuvolan kanssa "Neuvola päiväkodissa" toiminnan kuvaus ja aloitettu pilotti.
Käytetään uudenlaisia asukasosallisuutta lisääviä vuorovaikutuksen välineitä vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä varhaiskasvatuksessa.	Vaka: Palvelumuotoilun kautta kehitetty toiminnallisia vanhempainiltoja. Viestintää monipuolistettu. Otettu käyttöön somekanavia.

Lastensuojelun pitkäaikainen asiakkuus ja kodin ulkopuoliset sijoitukset vähenevät.

Kehitetään kotiin vietäviä palveluja.	Sote: Lastensuojelun kotiin vietäviä palveluja on kehitetty ja lisätty ja henkilökunnan osaamista on lisätty. Lapsiperheiden kotipalvelua kyetään tarjoamaan sitä tarvitseville lastensuojelun asiakasperheille.
Tehdään asiakassuunnitelma kuntouttavista palveluista.	Sote: Monitoimijasta palvelutarpeen arviointia on kehitetty uuden sosiaalihuoltolain vaatimusten mukaisesti. Erityistä tukea tarvitsevalle sekä lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle laaditaan kokonaisvaltainen asiakassuunnitelma ja nimetään omatyöntekijä.
Kehitetään koulun, päiväkodin ja lastensuojelun yhteistyötä.	Kir: Kirjastojen henkilökunta mukana yhteistyökuviossa (etenkin pd-alueilla). Sote: Opetusviraston ote-opetuksen tueksi järjestään sosiaaliohjausta. Opetusviraston ja sosiaali- ja terveysviraston yhteistyönä on tehty ohje tilanteisiin, jossa lapsella on vakavia koulunkäyntivaikeuksia. Vaka: Lastensuojelun ja lapsiperheiden perhetyön kanssa on laadittu yhteistyöohje, joka on täydentynyt tuen tarpeen arvioinnilla ja sähköisellä lastensuojeluilmoituksella. THL:n pilotoima Luo luottamusta-verkkokoulutus oli molempien virastojen tulospalkkiotavoite 2016 ja sillä lisättiin lasten suojelemiseen liittyvää tietoa yhteistyöstä ja tietojen vaihdosta sekä toimintaa ohjaavista laista ja säännöksistä. Oppilaaksioitoalueiden rehtoreiden tapaaminen vuosittain alueen päiväkodinjohtajien ja asiantuntijoiden kanssa. Säännölliset yhteistyötapaamiset Lasun kanssa.
Puututaan varhain asiakaslasten vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmiin.	Sote: Toimintamalli on käytössä ja toimiva. Mallia arvioidaan säännöllisesti. Perhekeskuskokeiluissa kehitetään monitoimijaisen palvelutarpeen arviointimallia, jossa psykiatrinen sairaanhoitaja on osa tiimiä. Vaka: Henkilökuntaa on koulutettu dialogisiin menetelmiin sekä varhain puheeksiotto-menetelmään.
Selvitetään toimeentulotukea saavien lapsiperheiden tilanteita ja kehitetään kohdennettua perheitä tukevaa ennalta ehkäisevää työtä.	Sote: 50 % ehkäisevästä toimeentulotuesta on kohdennettu perheille.

Toteutuma 2013-2016

<p>Erityistä tukea syrjäytymisen ehkäisyyn tarvitsevilla alueilla tiivistetään perhetyön ja neuvolatoiminnan toiminnallista yhteyttä ja ensimmäistä lastaan odottaviin perheisiin toteutetaan kotikäynti.</p>	<p>Sote: Raskauden aikaiset kotikäynnit on toteutettu tarpeen mukaisesti. Raskauden aikaiset kotikäynnit tehdään usein moniammatillisesti (mm. neuvola ja perhetyö) perheen oikeanlaisen avun ja tuen löytämiseksi.</p>
---	---

Ikääntyvistä huolehditaan

Ikääntynyt ja alle 65-vuotias toimintakyvytään alentunut asukas saa tarvitsemansa hoidon, kuntoutuksen ja palvelut viiveettä oikeassa paikassa.

<p>Toimeenpannaan palvelualue malli ja lisätään kotona asumista.</p>	<p>Sote: Palvelualuemalli on käytössä ikääntyneiden palveluissa ja kotona asuvien osuus lisääntynyt ollen vuoden 2016 lopussa 92,2 %.</p>
<p>Määritellään palveluketjun optimaalinen palvelurakenne ja odotusajat.</p>	<p>Sote: Lakisääteiset odotusajat toteutuvat neurologian ja geriatrian poliklinikoilla ja vanhustalouksissa. Palvelurakennetta muokataan koko ajan.</p>
<p>Kasvatetaan kotona asuvien osuutta 75 vuotta täyttäneistä ja pienennetään laitoshoidon osuutta ympärivuorokautisesta hoidosta.</p>	<p>HKL: Esteetöntä omaehtoista liikkumista helpotetaan. Raitioliikenteen suunnittelussa lähtökohtana on, että syksystä 2017 alkaen korkealattiaisista vaunuja käytetään enää poikkeustapauksissa varavauunuina. HKR: Edistetään vanhusväestön liikkumista asuinympäristössään parantamalla yleisten alueiden esteettömyyttä rakenteellisin ja ylläpidon keinoin. Esteettömyys on sisällytetty viraston sisällä niin infra kuin toimitilapuolen ohjeistukseen ja toimintaan. Esteettömyys on esimerkiksi sisällytetty Helsingin kaupungin katualueita koskeviin tyyppiirustuksiin sekä rakentamistyön ohjeiksi ja urakka-asiakirjoihin. Arbis: Arbis bidrar med sitt kursutbud till att hålla stadens seniorer vid fysisk och psykisk vigör så att de kan bo hemma så länge som möjligt. Andelen kurser som riktar sig direkt till seniorer har utvidgats att omfatta också andra ämnen än de traditionella motion och it. Arbis har också aktivt medverkat i stadens arbetsgrupp kring det "minnesvärliga Helsingfors". STO: Työväenopistossa opiskelee lähes 2200 yli 75-vuotiasta, 7,7 % kaikista opiskelijoista. Harrastustoiminta ylläpitää vireyttä ja siten kotona asumisen kykyä. Opisto järjestää ikäihmisille kohdennettuja kursseja ympäri kaupunkia sekä on kehittänyt yhteistyötä kurssien suunnittelussa että toteuttamisessa palvelutalojen kanssa. Opiston ryhmät käyvät esiintymässä myös erilaisissa ikäihmisten asumispaikoissa. Sote: Kotona asuvien osuus 75 vuotta täyttäneistä on noussut seuraavasti: v.2012 90,7%, v.2013 91,1%, v.2014 91,5%, v. 2015 91,9 % ja lokakuussa 2016 92,2 % Laitoshoidon osuus pienenee. Strategiaohjelmakaudella jälkiasennushissipäätöksiä tehtiin yhteensä 266, vuosittain keskimäärin 66,5. Vuonna 2016 tehtiin hissipäätöksiä 84. Kv: Kaupungin hissiavustuksen tuella tuotettiin 61 jälkiasennettua hissiä kerrostaloihin.</p>
<p>Valtuustokauden aikana tehdään ehdotus ikääntyneiden helsinkiläisten palvelujen järjestämisen kokonaisuudesta 2020-luvulla vanhustalouksilaki</p>	<p>Sote: "Stadin ikäohjelma" on valmistunut v.2015, vuonna 2016 verkostot ovat toimineet aktiivisesti. Kuntalaisille on pidetty teemoitettuja yleisötilaisuuksia.</p>
<p>Huomioidaan ikäihmisten päihdeongelmat.</p>	<p>Sote: Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelmassa ikääntyneiden alkoholinkäytön vähentäminen on ohjelman yhtenä painoalueena. Väliraportit kaupunginhallitukselle 2013 ja 2015. 27.4.2015 kaupunginhallitus päätti kehottaa vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman seurantatyöryhmää jatkovalmistelussa kiinnittämään huomiota ikääntyneen väestön alkoholin käyttöön. Henkilökuntaa on koulutettu, Audit-testien tekemistä ja muuta puheeksi ottoa matalalla kynnyksellä on tehostettu. Sairaala-, kuntoutus- ja hoivaosaston tuloskortissa on tavoitteena asiakkaan alkoholinkäytön huomiointi kotihoidossa ja palveluasumisessa. Tavoitetta seurataan RAI-järjestelmän avulla. Tarkoituksena on edelleen vahvistaa ja kannustaa hoitohenkilökuntaa huomioimaan ikääntyneiden alkoholinkäyttöä. Kesällä 2016 toteutettiin kampanja, jossa kaikille kotihoidon asiakkaille jaettiin Ikä tuo muutoksia -kortti. Kortti sisältää tietoa ikääntymisen vaikutuksista alkoholin käyttöön, alkoholinkäytön riskirajoista sekä alkoholin yhteisvaikutuksista lääkkeiden kanssa. Stadin ikäohjelman asukastilaisuuksissa yhtenä teemana on ollut alkoholin vaikutukset muistiterveyteen. Ikääntyneiden päihdepalvelut on koottu ja linkitetty samalle intranet-sivulle työntekijöiden käytettäväksi. Nykyinen päihdehoitoketju on kuvattu läkkäille ja toimintakyvytään alentuneille monisairaille kohdennettavien psykiatristen ja päihdepalvelujen palveluketjut ja palvelujen järjestäminen –selvityksessä. Selvitykseen on myös laadittu suunnitelma ja toimenpide-ehdotukset palveluketjun kehittämisestä. Pilkerühmien toiminta on vakiintunut ja ne toimivat hyvin kaikissa monipuolisissa palvelukeskuksissa. Syystien mpk:ssa toimii (kaupunkitasoinen) ikäihmisten päihdekuntoutus. jota toteutetaan tiiviissä yhteistyössä päihdepalvelujen kanssa.</p>
<p>Otetaan huomioon kasvava muistisairaiden määrä palvelujen järjestämisessä.</p>	<p>Museo: Museo on tuottanut Muistojen matkalaukku -palvelun ikäihmisten viriketoimintaan. Vuositasolla kuusi-seitsemän laukku on kiertänyt keskimäärin 40 paikassa ja muistilijoita on ollut noin 2500/v. Lisäksi tuotettu muistelutyöpajoja eri näytellyissä, noin 5-10 erilaista muistelutyöpajaa /vuosi. Muistityöpajoja on järjestetty lisäksi Alzheimer-ryhmille. Uusimpana palveluna myös museossa neljä kertaa vuodessa järjestettävien koululauluiltojen striimaus vanhusten palvelukeskukseseen. Sote: Alkavaan muistisairauteen sekä kotona asuville muistisairaille ja heidän omaisilleen on toimintamuotoina mm. omahoitovalmennus, muistipoliklinikatoiminta, muistisairaahan hoitoketjun edelleen kehittäminen, muistikoordinaattoriverkosto sekä työkäytäntöjen yhtenäistäminen.</p>
<p>Painotetaan kotipalveluita ja omaishoitoa vanhustalouksilaiden järjestämisessä.</p>	<p>Sote: Kotihoitoa on kehitetty valtuustokauden aikana mm. Kotihoito 2020 kehittämisohjelman avulla, joka jatkuu vuoden 2017 loppuun. Kotihoidossa on kehitetty erityisesti kotona tapahtuvaa kuntoutusta usean hankkeen avulla. Kotihoitoa on vahvistettu 48 vakanssilla vuosien 2013-2016 aikana. Erityisesti sairaanhoitajien / terveydenhoitajien osuutta kotihoidon vakansseista on lisätty, ja se on tällä hetkellä noin 19 % kokonaisvakanssimäärästä. Toiminnanohjausjärjestelmä PegasosMukana on otettu käyttöön koko kotihoidossa vuoden 2014 loppuun mennessä. Toiminnanohjausjärjestelmän mukaan mitattuna välitön työaika kotihoidossa on noussut ja se on hyvällä kansallisella tasolla. Omaishoitoa kehitetään ja omaishoitajien jaksamista tuetaan, käyttöön on otettu mm. omaishoitajien sähköinen hyvinvointi- ja terveystarkastus.</p>
<p>Huomioidaan maahanmuuttaja ikäihmiset vanhustalouksilaiden kehittämisessä.</p>	<p>Sote: Stadin ikäohjelman valmistelussa kuultiin myös ikääntyneitä maahanmuuttajia huomioon otettaviksi palveluja suunniteltaessa. Palvelukeskukset antavat palveluneuvontaa ja -ohjausta yhteistyössä muiden kaupungin toimijoiden kanssa. Mm. Idän palvelualueella toimii palvelukeskuksessa omia ryhmiä ikääntyneille maahanmuuttajille.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>Nk: Helsingin kaupunki käynnisti laajan yhteistyön Me-säätiön kanssa maahanmuuttajanuorten aseman tasa-arvoistamiseksi. Yhteistyön tuloksena lisätään vanhemmille suunnattua tukea päihde- ja mielenterveyskysymysten käsittelyyn, lasten opintojen tukemiseen sekä käynnistettiin matematiikan ja suomen kielen taitoja vahvistava kaverikahvila-toiminta kouluissa.</p> <p>OPEV: Stadin osaamiskeskus on käynnistänyt 1.8.2016. Osaamiskeskukseen tehtävä on sujuvoittaa aikuisten maahanmuuttajien koulutukseen ja työhön pääsyä. Osaamiskeskuksessa on moniammatillinen tiimi. Toimintaa vetää Helsingin kaupungin opetusvirasto ja mukana ovat lisäksi sote-virasto, yrityspalvelut sekä Uudenmaan te-palvelut. Osaamiskeskus kehittää ja edistää muualla hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista ja osaamisen täydentämistä työmarkkinoiden tarpeita vastaavaksi. Yritysyhteistyöllä sekä mm. monikielisten työelämävalmentajien tuella kehitetään maahanmuuttajien tuetun työllistymisen ja työllistymisen mahdollisuuksia. Suomen kielen koulutus on tuotu osaksi työpaikalla tapahtuvaa toimintaa. Tähän mennessä osaamiskeskuksessa ollut 556 asiakasta, joista 31 on ohjattu oppisopimuskoulutukseen ja 29 suorittamaan</p> <p>Arbis: Arbis integrationsutbildning har under fullmäktigeperioden utvecklats till att omfatta 6-10 timmar individuell handledning per person och läsår. Det handlar både om studiehandledning och om yrkesvägledning. Dessutom utgör ca en tredjedel av undervisningen av ämnet yrke och samhälle. I samarbete med yrkesinstitutet Prakticum inleddes år 2015 en yrkesinriktad integrationsutbildning, där kursdeltagarna först lär sig svenska på Arbis och därefter fortsätter att studera till närvårdare på Prakticum. Tanken är att i framtiden utvidga utbildningen till att omfatta också andra yrkesinriktningar.</p> <p>STO: Työväenopisto järjestää S2-kielen opetusta noin 8500-9000 tuntia, opiskelijoita on ollut vuonna 2015 lähes 3000 henkilöä. Suomen kielen opiskelu auttaa työllistymistä. Opiskelijoille on myönnetty oph:n opintotukeita tukemaan suomen kielen alkeiden oppimismahdollisuuksia. Työväenopisto on lisännyt suomen kielen keskitason Yki-tutkinnon paikkojensa määrää. Työväenopisto on mukana Stadin osaamiskeskusten toiminnassa; opistolta on ostettu taide- ja taitoaineiden opetusta osaamiskeskusten kursseille. Turvapaikanhakijoille opisto on järjestänyt yhteistyössä vastaanottokeskusten kanssa suomen kielen alkeiskursseja, tehnyt vuonna 2016 yli sadalle turvapaikanhakijalle maksuttomuuspäätöksen opiskelua varten, tehnyt yhteistyötä SPR:n kanssa mm. luovuttanut SPR:n opintoryhmälle tilat maksutta käyttöön. Johtokunnan myöntämässä avustuksessa on ollut kolme vuotta teemana maahanmuuttajien opiskelun ja oppimisen tuki, jolla onkin voitu tukea maahanmuuttajien kouluttajien ja yhdistysten</p> <p>Sote:Laitoshuoltajia on koulutettu edelleen. Uutena oppisopimuskoulutuksena on alkanut työkokeilun kautta sosiaali- ja terveysalan perustutkintoon johtava oppisopimuskoulutus, jonka aikana on tuettu kielitaidon kehittymistä erikseen ostetulla koulutuksella. Stadin osaamiskeskusten toiminnassa on kehitetty maahanmuuttajataustaisten työllistymis- ja koulutuspolkua.</p>
<p>Tuetaan maahanmuuttajaopiskelijoiden sijoittumista työmarkkinoille valmistumisen jälkeen.</p>	<p>Kanslia: 1. 2014-15: Toteutettiin EU-rahoitteinen HERIEC-kehittämishanke yhteistyössä pks- korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa. Hankkeen puitteissa järjestettiin sarja kv-osaajien työllistymistä, asettautumista ja osallisuutta edistäviä tapahtumia, käynnistettiin kv-osaajille suunnattu EntryPoint-mentorointiohjelma sekä luotiin mentorointiparien muodostamista sekä osaajien ja työnantajien kohtaamista edesauttava sähköinen matching-alusta (jota ylläpitää NewCo YritysHelsinki).</p> <p>2. 2016- : Käynnistettiin (11.4.2016) pääkaupunkiseudun laajuinen Töissä Suomessa -kehittämishanke, jonka päätavoitteena on luoda Helsinkiin uudenlainen julkisen, yksityisen ja 3. sektorin yhteistyöhön perustuva palvelumalli ja -alusta, International House Helsinki (IHH), joka kokoaa maahanmuuton alkuvaiheen kannalta keskeiset lupa- ja viranomaispalvelut saman katon alle. Palvelulla tuetaan kv-osaajien ja heidän perheenjäsentensä asettautumista sekä nopeampia siirtymiä työelämään, erityisesti yrityksiin. IHH-palvelualusta palvelee myös kv-osaajien rekrytoinnista kiinnostuneita yrityksiä ja työnantajia. IHH-palvelukonsepti ja tilaratkaisut määritetään vuoden 2017 loppuun mennessä: palvelu käynnistetään kevätkaudella 2018.</p> <p>PEL: Vakansseja täytettäessä osaamisen ollessa hakijoiden kesken tasavertaista, maahanmuuttajatausta huomioidaan positiivisena valintatekijänä.</p> <p>Kir: Kirjasto on osallistunut Kyky-hankkeeseen 2015 alkaen.</p>
<p>Turvataan maahanmuuttaja- ja maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten peruskoulun päättäminen ja toiselle asteelle pääsy ja sieltä valmistuminen.</p>	<p>Kanslia: Opetusvirastossa on ollut käynnissä vuosina 2013-2016 Koulutuksellisen tasa-arvon edistäminen -hanke, jossa kouluja on tuettu sekä ohjattu käynnistämään hankkeita kielitietoisuuden kasvattamiseksi. Koulukohtaisen tuen lisäksi järjestettiin moninaisuuden seminaareja sekä toteutettiin yhteisiä suunnittelu- ja kehittämispäiviä.</p> <p>Maaliskuussa 2016 järjestettiin perusopetuksen valmistavan opetuksen opettajille ja opinto-ohjaajille koulutustilaisuus oppivelvollisuusiän loppuvaiheessa maahan muuttaneiden jatko-opintomahdollisuuksista ja ohjauksesta. Vuosina 2015-2016 osana Yrityskylä Helsinki -hanketta järjestettiin maahanmuuttajaoppilaille toiminnallinen yrittäjyys- ja jatko-opintomahdollisuuksia vahvistava oppimispäivä yhteistyössä Yrityskylän ja Plan Suomen kanssa.</p> <p>Elokuussa 2016 käynnistyi opetusvirastossa, yhteistyössä Stadin ammattiopiston kanssa, kokeilumalli perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestämisestä oppivelvollisuusiän viimeisenä vuonna maahan muuttaneille nuorille. Tarjoamalla nuorille mielekkäämmän oppimisympäristön ja malleja jatko-opintomahdollisuuksista heti maahanmuuton alkuvaiheeseen pystytään ehkäisemään oppivelvollisuusiän täyttymisen myötä mahdollisesti syntyvää nivelvaiheen pudokkuutta.</p> <p>Maaliskuussa 2016 käynnistyi monikielinen ohjaaja -malli -hanke, jonka yhtenä tavoitteena on tukea tehostetulla oma- ja suomenkielisellä ohjauksella oppilaiden yhtäläisiä mahdollisuuksia menestyä opinnoissaan ja elämässään. Oppilaita tuetaan erityisesti nivelvaiheissa, kuten alakoulusta yläkouluun sekä peruskoulusta toisen asteen opintoihin siirtymisessä.</p> <p>Muunkielisten nuorten ohjausta toiselle asteelle on vahvistettu nivelvaiheen opinto-ohjauksella (nopo-hanke). Marraskuussa 2016 järjestettiin, yhteistyössä peruskoulun ja toisen asteen opinto-ohjaajien kanssa, neljä alueellista monikielistä infotilaisuutta 9. vuosiluokan oppilaiden muunkielisille vanhemmille. Tilaisuuksissa käsiteltiin yhteishakua sekä toisen asteen ja nivelvaiheen opintoja. Tilaisuuksissa oli paikalla tulkkeja. Hyvän palautteen perusteella tilaisuuksia aiotaan jatkaa myös tulevaisuudessa.</p> <p>OPEV: Maaliskuussa 2016 järjestettiin perusopetukseen valmistavan opetuksen opettajille ja opinto-ohjaajille koulutustilaisuus oppivelvollisuusiän loppuvaiheessa maahan muuttaneiden jatko-opintomahdollisuuksista ja ohjauksesta.</p> <p>Vuosina 2015-2016 osana Yrityskylä Helsinki -hanketta järjestettiin maahanmuuttajaoppilaille toiminnallinen yrittäjyys- ja jatko-opintomahdollisuuksia vahvistava oppimispäivä yhteistyössä Yrityskylän ja Plan Suomen kanssa.</p> <p>Elokuussa 2016 käynnistettiin kokeilumalli perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestämisestä oppivelvollisuusiän viimeisenä vuonna maahan muuttaneille nuorille. Tarjoamalla nuorille mielekkäämmän oppimisympäristön ja malleja jatko-opintomahdollisuuksista heti maahanmuuton alkuvaiheeseen, pystytään ehkäisemään oppivelvollisuusiän täyttymisen myötä mahdollisesti syntyvää nivelvaiheen pudokkuutta.</p> <p>Elokuussa 2016 käynnistyi monikielinen ohjaaja -mallin pilottihanke, jonka yhtenä tavoitteena on tukea tehostetulla oma-kielisellä ja suomenkielisellä ohjauksella oppilaiden yhtäläisiä mahdollisuuksia menestyä opinnoissaan ja elämässään. Oppilaita tuetaan erityisesti erilaisissa nivelvaiheissa, kuten alakoulusta yläkouluun siirtymisessä sekä peruskoulusta toisen asteen opintoihin siirtymisessä.</p> <p>Marraskuussa 2016 järjestettiin neljä alueellista monikielistä infotilaisuutta 9. vuosiluokan oppilaiden maahanmuuttajavanhemmille, joissa käsiteltiin yhteishakua sekä erilaisia toisen asteen ja nivelvaiheen opintoja yhteistyössä peruskoulun ja toisen asteen opinto-ohjaajien kanssa. Tilaisuuksissa oli paikalla tulkkeja. Tilaisuuksien saaman hyvän palautteen perusteella, tilaisuuksia aiotaan jatkaa myös tulevaisuudessa.</p> <p>Muunkielisten nuorten ohjausta toiselle asteelle ohjausta on vahvistettu nivelvaiheen opinto-ohjauksella (nopo-hanke). Lisäksi vuonna 2016 on järjestetty 4 monikielistä alueellista vanhempainiltaa perusopetuksen päättävien nuorten vanhemmille.</p> <p>Tarkoituksena on ollut vahvistaa vanhempien tietämystä toisen asteen koulutusvaihtoehdoista sekä esimerkiksi</p>

Toteutuma 2013-2016

<p>Maahanmuuttajaperheiden vanhemmuutta tuetaan erilaisin tukimuodoin neuvoloissa, päivähoitossa, leikkipuistossa, perhepalveluissa ja peruskoulussa.</p>	<p>Kanslia: Maahanmuuttajavanhemmille on järjestetty "Minustako Yrittäjä" -keskustelutilaisuuksia osana Yrityskylä Helsinki -hanketta. Opetusvirasto järjesti tilaisuudet vuosina 2015-2016 yhteistyössä Tekniikanmuseon, NewCo YritysHelsingin, Kaupunginkirjaston, Stadin osaamiskeskuksen ja Plan Suomen kanssa.</p> <p>Elokuussa 2016 käynnistyi monikielinen ohjaaja -mallin pilottihanke, jonka yhtenä tavoitteena on tukea maahanmuuttajaoppilaiden lisäksi myös heidän perheidensä kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan koulutusjärjestelmästä käsin. Mallin tavoitteena on kehittää koulun yhteisöllistä toimintatapaa sekä tukea vahvistetulla kodin ja koulun uusilla yhteistyörakenteilla oppilaiden yhtäläisiä mahdollisuuksia menestyä opinnoissaan ja elämässään.</p> <p>KYKY - hankkeessa on parannettu kotona lapsia hoitavien maahanmuuttaneiden helsinkiläisvanhempien hyvinvointia. Hankkeessa on kehitetty kotivanhempien kansalaistaitoja sekä kannustettu heitä kohti opintoja ja työelämää mm. suuntaamalla kotivanhemmille suomen kielen koulutusta (KOTIVA - koulutukset) sekä tukemalla kotoutumista ja voimaantumista vertaisryhmämallia pilotoimalla. Nuorisosiainkeskus (Kallahden, Kontulan ja Kannelmäen nuorisotalot) ja opetusvirasto ovat kehittäneet valmistavien luokkien kanssa tukimuotoja hiljattain maahanmuuttaneiden nuorten koulunkäyntiin ja vapaa-aikaan. Myös Maahanmuuttajanuorten Helsinki - ja Safe Stadi - hankkeissa on kehitetty asukaslähtöisesti monikulttuurisia nuoria ja heidän perheitään tukevia palveluita. Varhaiskasvatustoiminnasta kertovia tiedotteita on käännetty usealle eri kielelle ja lapsen varhaiskasvatuskeskusteluja käydään aina tarpeen mukaan tulkin avustuksella. Erityispalveluna kotona lastaan hoitaville maahanmuuttajaperheiden vanhemmille on järjestetty kotoutumista edistävää suomen kielen opetusta. Syksyllä 2016 on käynnistynyt kotoutumista edistävä kielikerhotoiminta (Koto-klubi Kaneli).</p> <p>OPEV: Vuosina 2015-2016 osana Yrityskylä Helsinki -hanketta järjestettiin maahanmuuttajavanhemmille Maahanmuuttajaperheiden kotouttamisen tukena Minustako Yrittäjä keskustelu -tilaisuuksia yhteistyössä Tekniikanmuseon, NewCo YritysHelsingin, Kaupunginkirjaston, Stadin osaamiskeskuksen ja Plan Suomen kanssa ja maahanmuuttajayrittäjän tarinan kautta.</p> <p>Elokuussa 2016 käynnistyi monikielinen ohjaaja -mallin pilottihanke, jonka yhtenä tavoitteena on tukea maahanmuuttajaoppilaiden lisäksi myös heidän perheidensä kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan koulutusjärjestelmästä käsin. Mallin tavoitteena on kehittää koulun yhteisöllistä toimintatapaa sekä tukea vahvistetulla kodin ja koulun uusilla yhteistyörakenteilla oppilaiden yhtäläisiä mahdollisuuksia menestyä opinnoissaan ja elämässään. Toisen asteen koulutuksessa kotona lapsia hoitavien vanhempien kieli- ja Arbis: Arbis har sedan 2012 erjudit barnpassning två gånger i veckan medan en förälder går på kurs i svenska.</p> <p>Sote:Maahanmuuttajaperheiden vanhemmuutta on tuettu erilaisin tukimuodoin neuvoloissa, päivähoitossa, leikkipuistoissa, perhepalveluissa ja peruskoulussa. Maahanmuuttajataustaisille perheille on kohdennettu perhevalmennusta ja sitä on kehitetty yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Lapsiperheiden perhetyö ja perheneuvola ovat kehittäneet yhteistyössä psykoedukatiivista interventiomallia, jonka tavoitteena on ehkäistä kuritusväkivaltaa perheissä. Työntekijät ovat tehneet työkirjan, jonka avulla vanhempia ohjataan turvalliseen kasvatukseen.</p> <p>Ollaan osallistuttu HUS:n aloitteesta helsinkiläisten pakolaisperheiden lasten ja vanhempien traumahoitojen järjestämisen selkeyttämiseen.</p> <p>Vaka: Toiminnasta kertovia tiedotteita on käännetty usealle eri kielelle ja lapsen varhaiskasvatuskeskusteluja käydään aina tarpeen mukaan tulkin avustuksella. Erityispalveluna kotona lastaan hoitaville maahanmuuttajaperheiden vanhemmille on järjestetty kotoutumista edistävää suomen kielen opetusta. Syksyllä 2016 on käynnistynyt kotoutumista edistävä kielikerhotoiminta (Koto-klubi Kaneli).</p>
<p>Maahanmuuttajataustaisten lasten kielellistä kehitystä tuetaan päivähoiton, neuvolan ja perusopetuksen toimenpitein.</p>	<p>Kanslia: Neuvolaan on palkattu neljä maahanmuuttajataustaista terveydenhoitajaa tukemaan maahanmuuttajien kanssa tehtävää työtä. Lisäksi neuvoloissa on käytössä HUS:n naistensairaalan kanssa yhteistyössä tehdyt synnytysvalmennusdiat eri kielillä maahanmuuttajaperheiden ohjaamiseksi. Kielinä ovat suomi, ruotsi, englanti, arabia, somalia ja venäjä. Herrtoniemen neuvolassa kokeiltiin vuosina 2015-2016 kolme kertaa somaliäideille tarkoitettua perhe- ja synnytysvalmennusta. Somalinkielen tulkki oli mukana. Lisäksi Herrtoniemen neuvolasta somalitaustainen terveydenhoitaja ja osastonhoitaja ovat osallistuneet moskeijassa pidettävään ravitsemus-, liikunta- ja suunterveysinfoon toukokuussa 2015 (osallistujia yli 100) ja lokakuussa 2016 (osallistujia noin 40-50). Jälkimmäinen kerta nauhoitettiin ja näytettiin suorana facebook-sivuilla jolla tavoitettiin laajempi kuulijakunta.</p> <p>Vuonna 2012 lanseeratu Ota Koppi -ohjelman sivuston ja tukimateriaalin kehittämistyö käynnistettiin uudelleen keväällä 2016. Ota Koppi -ohjelma on suunnattu 4-8 -vuotiaiden monikielisten lasten suomen kielen kehittämiseksi neuvolassa, varhaiskasvatuksessa ja alkuopetuksessa. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen opettajille suunnattiin kysely keväällä 2016 ja tulosten perusteella tullaan kehittämään sekä ohjelmaa että järjestämään täydennyskoulutusta varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen henkilöstölle. Ota Koppi-ohjelman kyselyä lapsen kielellisestä kehityksestä käytetään neuvoloissa ja päiväkodeissa. Se lähetetään perheille kotiin. Neuvolaterveydenhoitajat ovat saaneet Ota Koppi-ohjelmasta puolen päivän koulutuksen.</p> <p>Maahanmuuttajien kielenopiskelua on tuettu leikkipuistoissa järjestämällä lastenhoito vanhempien kielenopiskelun ajaksi. Varhaiskasvatuksessa lapsen monikielisyyden kehittyminen ja siitä vanhempien kanssa keskusteleminen on päivittäinen asia. Yhteisistä käytännöistä sovitaan lapsen henkilökohtaisista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa ja toimintaa arvioitaessa. Vuosina 2014-2016 on kokeiltu perusopetuksen valmistavan opetuksen järjestämistä inklusiivisesti alkuopetuksen oppilaille. Alkuopetuksen oppilaiden osalta inklusiiviseen malliin siirrytään koko kaupungin laajuisesti syksyllä 2017.</p> <p>Maahanmuuttajaoppilaiden koulupolun aloittaminen omassa lähikoulussa, suomen kielen taidosta riippumatta, takaa eheän koulupolun ja on tärkeä osa kotoutumista.</p> <p>Kir: Kirjastoissa toteutettu satutunteja eri kielillä. Omakielistä lasten ja nuorten aineistoa tarjolla. Sadut ja tarinat - projekti yhdessä Vakan kanssa (Lähiöprojektin rahoitus).</p> <p>OPEV: Kielitietoisuuden koulun kehittäminen: koulutuksellisen tasa-arvo hankkeen kautta kouluja on tuettu sekä ohjattu käynnistämään omia sekä koulurypäskohtaisia hankkeita kielitietoisuuden kasvattamiseksi. Hankkeessa kouluja on tuettu koulukohtaisesti sekä järjestämällä kaupungin tasolla Moninaisuuden seminaareja sekä toteuttamalla kouluille yhteisiä suunnittelu- ja kehittämisspäiviä. Ota Koppi malli käytössä alkuluokilla.</p> <p>Arbis: Barnsköterskorna talar svenska med barnen medan föräldrarna är på kurs.</p> <p>Sote: Maahanmuuttajataustaisten lasten kielellistä kehitystä on tuettu päivähoiton, neuvolan ja perusopetuksen toimenpitein. Ota koppi -ohjelman materiaalin käyttöä on jatkettu ja kehitetty yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.</p> <p>Vaka: Maahanmuuttajien kielenopiskelua on tuettu leikkipuistoissa järjestämällä lastenhoito kielenopiskelun ajaksi. Varhaiskasvatuksessa lapsen monikielisyyden kehittyminen ja siitä vanhempien kanssa keskusteleminen on päivittäinen asia. Yhteisistä käytännöistä sovitaan lapsen henkilökohtaisista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa ja toimintaa arvioitaessa.</p>
<p>Maahanmuuttajien ulkomailla hankitun osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja täydentämistä ja työmarkkinoille siirtymistä tehostetaan yhteistyössä työhallinnon kanssa.</p>	<p>Kanslia: Osaamisen tunnistamista ja tunnustamista on kehitetty vuodesta 2013 lähtien kaupungin aikuiskoulutuksen ja työhallinnon kanssa. Stadin osaamiskeskuksessa, joka käynnistyi 1.8.2016, kehitetään ja edistetään muualla hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista ja osaamisen täydentämistä työmarkkinoita vastaavaksi. Osaamiskeskuksessa kehitetään myös yritysyrityksillä maahanmuuttajien työllistymisen mahdollisuuksia.</p> <p>Osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen liittyvää kokonaisuutta on kehitetty myös työllisyyspalveluissa yhteistyössä opetusviraston kanssa. Työllisyyspalveluissa on valmisteltu uutta organisaatiota vuoden 2017 alusta alkaen. Johtajiston päätöksen (31.8.2016) mukaisesti opintojen tunnustaminen ja tunnustaminen on jatkossa opetusviraston vastuulla ja talousarviossa opetusvirastolle on siirretty työllisyysmäärärahoja tämän toiminnan toteuttamiseen vähintään 200 asiakkaalle.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>Kulke: Kansainvälinen kulttuurikeskus Caisan uuden konseptin mallintamisen yksi keskeinen löydös oli helsinkiläisten maahanmuuttajataustaisten ammattitaitoilijoiden määrä ja heikko kontakti taiteen ammattilaiskenttään.</p> <p>OPEV: Osaamisen tunnistamista ja tunnustamista on kehitetty vuodesta 2013 kaupungin aikuiskoulutuksen ja työhallinnon kanssa. Lisäksi Stadin osaamiskeskus on käynnistynyt 1.8.2016. Osaamiskeskuksen tehtävä on sujuvoittaa maahanmuuttajien koulutukseen ja työhön pääsyä. Osaamiskeskuksessa toimivat kaupungin opetuksesta, sosiaalitoimi, yrityspalvelut sekä Uudenmaan te-palvelut. Osaamiskeskus kehittää ja edistää muualla hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista ja osaamisen täydentämistä työmarkkinoita vastaavaksi. Yritysyhteistyöllä kehitetään maahanmuuttajien työllistymisen mahdollisuuksia.</p> <p>Arbis: Invandrarna får information om och handledningen i hur de kan få sitt kunnande godkänt. Ett samarbete med stadens kompetenscentrum har inletts.</p> <p>Sote: Stadin osaamiskeskuksen toiminnassa on kehitetty osaamiskartoitusmalleja ja tarjottu työllistymis- ja koulutusvaihtoehtoja.</p>
<p>Mahdollistetaan myös ruotsinkielinen kotoutuminen.</p>	<p>Kanslia: Helsingin ruotsinkielinen työväenopisto Arbis on vuosina 2013-2016 jatkanut ruotsinkielisten kotoutumispolkujen rakentamista. Koordinaattori palkattiin vastaamaan ruotsinkielisestä kotoutumisesta vuonna 2014. Omaehtoista kotoutumiskoulutusta on tarjottu koko strategiakauden ajan. SFX - Svenska hankkeessa on kehitetty yhteistyötä Arbiksen kielikoulutuksen ja Prakticum in ammattiopintojen välillä, jotta ruotsinkielinen kotoutumispolku pystyisi tulevaisuudessa tarjoamaan ammattiin suuntaavaa kielikoulutusta.</p> <p>Stadin osaamiskeskuksen ohjaustyön osana kehitetään myös aikuisten maahanmuuttajien ruotsinkielisiä kotoutumispolkua yhteistyössä Arbiksen kanssa.</p> <p>Kir: Ruotsinkielinen kielikahvila ja ruotsinkielinen juttutunti ovat toimineet Pasilan kirjastossa vuodesta 2014.</p> <p>OPEV: Stadin osaamiskeskuksen ohjaustyön osana kehitetään myös aikuisten maahanmuuttajien ruotsinkielisiä kotoutumispolkua yhteistyössä Arbiksen kanssa. Arbis vastaa kaupungin ruotsinkielisestä aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksesta.</p> <p>Arbis: Arbis har sedan 2012 erbjudit en frivillig integrationsutbildning som grundar sig på de nationella grunderna för integrationsutbildning för vuxna invandrare. Omfattningen av undervisningen.</p>
<p>Organisoidaan systemaattista vapaaehtoistyötä täydentämään viranomaistoimintaa.</p>	<p>Kanslia: Maahanmuutto- ja kotoutumisasioiden neuvottelukunnan maahanmuuttajajärjestöille tarkoitettua kehittämisyhteistyötä jaetaan helsinkiläisille maahanmuuttajajärjestöille vuosittain. Avustusta on voinut hakea järjestö, jonka jäsenistä yli 50% on maahanmuuttajataustaisia. Strategiakauden aikana avustuksia on myönnetty yhteensä 190 000 euroa mm. järjestöjen työntekijöiden ja jäsenistön koulutuksiin, järjestöjen strategia- ja kehittämistyöhön sekä viestinnän ja vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen. Avustusta saaneiden järjestöjen määrä on yhteensä 100. Avustussummat vaihtelivat 750 - 3000 euron välillä. Vuoden 2015 loppuun mennessä Suomeen tuli n. 32 000 turvapaikanhakijaa, joista n. 3000 asettautui lopulta Helsinkiin. Kaupunginkanslia ryhtyi loppuvuodesta 2015 koordinoimaan turvapaikanhakijoiden vastaanottoon liittyvää vapaaehtoistyötä. Syksyllä 2016 käynnistyneen kaupunginkanslian TAKU -hankkeen tavoitteena on mm. lisätä vuoropuhelua uskonnollisten yhteisöjen kanssa. Tavoitteena on myös lisätä kolmansista maista tulevien hyvinvointia ja osallisuutta neuvontapalvelujen ja tasavertaista kuntalaisuutta vahvistavan tiedon avulla.</p> <p>Keväällä 2016 käynnistyivät kohtaamiskahvilat, joiden ydinajatuksena on tuoda yhteen eri maista ja kulttuureista saapuneet uudet helsinkiläiset sekä jo Helsingissä asuvat ihmiset. Punavuoren asukastalo Betaniassa ja Maunulan asukastalo Saunabaarissa kohdataan viikoittain. Lisäksi toiminta on levittäytynyt kaupungin kirjastoihin ja kulttuurikeskuksiin. Molemmiin puolisiin tutustumisen lisäksi kahviloissa käsitellään eri teemoja ja järjestetään toimintaa.</p> <p>PEL: Pelastuslaitos tukee alueellisen pelastusliiton (HELPE ry) ja sopimuspalokuntien toimintaa ja ohjaa tavoitteellisesti turvallisuusviestinnän toimenpiteitä heidän hoidettavakseen.</p> <p>Museo: Kaupunginmuseon kokeilu 2016 SPR:n vapaaehtoisten kanssa: vastaanottokeksyksissä asuville opastettuja käyntejä Musiikkia! -näyttelyyn. Tulokset vähäisiä, tarkempi analyysi tekemättä.</p> <p>Zoo: Korkeasaari on osa Helsingin kaupungin VET-verkostoa, jossa koordinoidaan keskitetysti vapaaehtoistoimintaa liittyviä mahdollisuuksia ja rajoitteita. Korkeasaari on kehittänyt vapaaehtoistoimintaansa panostamalla vapaaehtoisten rekrytointiin ja ns. vapaaehtoisasiantuntijoiden kouluttamiseen opaskoulutuksen yhteydessä. Tällä hetkellä Korkeasaaren vapaaehtoisrekisterissä on noin 100 henkilöä, joista aktiivisia on noin neljännes.</p> <p>Kir: Kirjaston vapaaehtoistyön selvitys ja suositus valmistuivat 2014, sen jälkeen sovellettu. Kirjasto mukana kulttuurikaveritoiminnassa.</p> <p>STO: Opisto aktivoi vertaisohjaajia ja järjestää vapaaehtoistyön kursseja. Opistolla on Kuntalaisten osallisuus työväenopistossa -hanke meneillään, jonka yhtenä tavoitteena on edistää opiskelijoiden osallisuutta taideaineiden kautta.</p> <p>Sote: Tukihenkilö- ja tukiperheoimintaa järjestetään sosiaalihuoltolain mukaisesti erityistä tukea tarvitseville lapsille. Vapaaehtoistyö ja järjestöyhteistyö huomioidaan osana kehittävästä terveys- ja hyvinvointikeskuksesta (THK) toimintamallia. 2016 vapaaehtoistyön koordinaattori sijoitunut Vuosaaren THK:n. Vapaaehtoistyötoiminta on jalkautettu vuoden 2016 aikana Haartmanin ja Malmin yhteispäivystyksiin.</p> <p>Vapaaehtoistoiminta on vakiintunut toimintamalli monipuolisissa palvelukeskuksissa (MPK) ja järjestöyhteistyö on laajaa mm. palvelukeskustoiminnassa. Vapaaehtoistoiminta on jalkautunut myös kaupunginsairaalaan mm. Suursuon sairaalaan. Vammaisten työ- ja päivätoiminnassa on kaikissa yksiköissä koulutettu vapaaehtoistyön ohjaajat ja jokaisessa yksikössä käy vapaaehtoistyöntekijöitä. Kehitysvammaisten ryhmäkodoissa käy vapaaehtoistyöntekijöitä.</p> <p>Kv: Asunto-osasto tarjosi Herttoniemen SPR:lle väylän integraatiota tukevan kielikoulutuksen järjestämiseen.</p>
<p>Virastoissa vahvistetaan osaamista maahanmuuttajien kohtaamisessa.</p>	<p>Kanslia: Vuonna 2015 aloitettiin imaamien ja muslimijärjestöjen puheenjohtajien tapaamiset. Tapaamisilla edistettiin Helsingin kaupungin palveluverkoston tunnetuksi tekemistä ja edistettiin luottamuksellisia suhteita.</p> <p>Kaupunginkanslia toteutti keväällä 2015 kriisiviestintäkoulutuksen virastojen tiedottajille. Koulutus sai erittäin hyvää palautetta sen oikea-aikaisuuden ja esimerkkiharjoitteiden vuoksi.</p> <p>Heltu: Tukutorin halli- ja torivalvojat sekä toimiston työntekijöitä osallistui keväällä 2016 työyhteisö- ja vuorovaikutustaidot -koulutukseen, jossa käsiteltiin myös ko. asiaa. Halli- ja torivalvojen työnjohtaja on käynyt lisäksi monikulttuurinen työyhteisö -koulutuksen, jonka opit hän on välittänyt työyhteisökokouksissa muulle henkilöstölle.</p> <p>Pake: Kehitämme aktiivisesti esimiesten osaamista monimuotoisten työyhteisöjen johtamisessa.</p> <p>YMK: Ympäristökeskuksen strategisena tavoitteena on ollut yhteistyön lisääminen YritysHelsingin ja muiden tahojen kanssa elintarvikealan toimijoiden neuvonnassa ja neuvonnan kohdentaminen maahanmuuttotilaisille yrittäjille. Ympäristökeskus on osallistunut aloittaville yrittäjille järjestettyihin neuvontatilaisuuksiin ja laatinut englanninkieliset omavalvontasuunnitelmamallit ravintola- ja myymälätoimintaan. Henkilöstön osaamista maahanmuuttotilaisista yrittäjistä kohtauksissa on vahvistettu koulutuksella.</p> <p>Oiva: Esimiehille toteutetuissa coaching ryhmissä on aiheina ollut monimuotoisuus.</p> <p>Museo: Arooska-somalihäät -näyttelyyn liittyvät työpajat oppimishankkeena; somalikulttuuriin liittyvä Muistojen matkalaukku yhteistyössä Somaliliiton kanssa.</p>

Toteutuma 2013-2016

Zoo: Maahanmuuttajille tarjotaan räätälöityjä palveluita mm. selkokielisten opastusten muodossa. Peruskoulun valmistevien luokkien sekä työelämään valmistavien valmennusryhmien tarpeet huomioidaan Korkeasaaren opastuspalveluissa. Maailman eläinten päivänä 4.10. vietetty Korkeasaaripäivä on ilmaisupäivä, joka houkuttelee poikkeuksellisen paljon maahanmuuttajataustaisia vierailijoita. Mm. kulttuurikeskus Caisan, kaupunginosaryhmien, toimintapajojen ym. ryhmät kokevat Korkeasaaripäivän omakseen. Korkeasaari tarjoaa turvapaikanhakijoille ja maahanmuuttajaryhmille ilmaisen sisäänkäynnin, kun sitä on haettu määrätyn hakumenettelyn mukaisesti.
Taimu: Taidemuseo on järjestänyt maksuttomia kaupunkikierroksia ja taidepajoja vastaanottokeskusten ja valmistavien luokkien turvapaikanhakijaryhmille. Kierroksilla turvapaikanhakijoille kerrotaan Helsingin nykypäivästä ja historiasta kaupungin julkisen taiteen avulla ja pajoissa tutustutaan taiteeseen oman tekemisen avulla sekä tuetaan kielen oppimista sanakorteilla. Toteutettu osana valtakunnallista Turvapaikkana museo -hanketta OKM:n hankeapurahalla. Taidemuseon verkkosivuilta on peruskielivalikoiman (suomi, ruotsi, englanti) lisäksi toteutettu kieliversiot kaikkiaan 11 kielellä (ranska, saksa, japani, venäjä, espanja, arabia, viro, somali, kiina, saami ja italia). Taidemuseon painetut esitteet on myös tuotettu kaikkiaan 14 kielellä.
Kir: Teemallisia kehittämisspäiviä monikulttuurisuudesta. Kaupunginkirjaston kotoutumis- ja monikulttuurisuusohjelma laadittu. 2016 valmistui selvitys turvapaikanhakijoiden ja muiden maahanmuuttajien palvelutarpeista, ja monikulttuurisuusohjelma laadittu.
Nk: Nuorisolautakunnan vuonna 2013 hyväksymän nuorisosaaikeksen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman mukaan on toteutettu monipuolisesti myös ns. etnisen yhdenvertaisuuden edistämistä sekä palveluiden että henkilökunnan osaamisen kehittämisen suhteen. Vuosittain on valittu yhdenvertaisuuden osa-alueita, joista osaamista on vahvistettu. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaa on käsitelty laajasti henkilökunnan kanssa niin monenlaisia syrjinnän muotoja kuin tiettyjä näkökulmia, esimerkiksi kunniaan liittyvää väkivaltaa ja toiminnallista suomen kielen oppimista, käsittelemällä.
Viraston työntekijät ovat osallistuneet myös Integrative Complexity-koulutusmallin kehittämiseen vuodesta 2015 alkaen: mallissa on muokattu alkuperäisestä Cambridgen yliopistossa kehitetystä Being Muslim Being British-mallista nuorten kanssa tehtävään työhön mallia, jonka tavoitteena on edistää kriittistä ajattelua ja erilaisuuden ymmärtämistä laajemmin nuorten keskuudessa. (Mallin toteuttamista jatketaan nimellä "Minun silmin sinun silmin".) Myös Maahanmuuttajanuorten Helsinki- sekä Safe Stadi -hankkeet ovat käynnistyneet vuosina 2015-2016 ja niissä syntyvää osaamista jaetaan koko henkilökunnalle
Syyskuussa 2016 pilotoitiin Kontulan nuorisotyöyksikössä Ihmisoikeusliiton ja suurimpien kuntien nuorisotoimien kanssa kehitettyä "Ihmisoikeudet haltuun nuorisotyössä-koulutusta ja tammikuussa 2017 koko viraston henkilökunta osallistuu tähän päivän mittaiseen koulutukseen.
Virastossa on toteutettu myös henkilökunnan moninaisuuden vahvistamiseksi joitakin nimettömiä rekrytointeja, joilla häivytetään työnhakijoiden taustan vaikutusta rekrytoinnissa.
OPEV:Syksyllä 2016 on aloitettu yhteistyö kaupunginkanslian TAKU -hankkeen kanssa, jossa on tavoitteena lisätä työntekijöiden osaamista mm. islamin tuntemisessa. Yhteistyön kautta järjestetään keväällä 2017 työntekijöille yhteistyötapaaminen.
Arbis: I kompetensutvecklingsplanen för 2016-2018 står fortbildning i mångkulturella färdigheter i fokus. År 2016 ordnades fortbildningen Mångfalden i våra läroinrättningar. Dessutom har integrationsgruppen deltagit i de Finlandssvenska integrationsdagarna, i den nordiska konferensen Kulturens och civilsamhällets roll som integrationsarena och i nätverk på lokal och nationell nivå.
STO: Maahanmuuttajille tehostettu opintoneuvonta.
Sote:Maahanmuutto-osaamista on kehitetty kaikissa soten toiminnoissa mm. suun terveydenhuollossa monikulttuurisuuden asiantuntija tukee henkilökuntaa monikulttuuristen potilaiden ja työntekijöiden kohtaamisessa sekä opastaa maahanmuuttajia hoitoon hakeutumisessa ja itsehoidossa. Terveysasemilla on otettu v.2014 käyttöön päivitetty ohjeistus mm. maahanmuuttajien terveystarkastukseen.
KSV: Valmistunut etnografinen tutkimus "Luonnonläheinen lähiökylä Meri-Rastila maahanmuuttajataustaisen asukkaiden silmin" tavoitteena tuoda heidän näkemyksensä mukaan suunnitteluun.
Kv: Asunto-osastolla, Ruoholahden asiakaspalvelussa jatkuva koulutus ja itsearviointi.

Helsingiläisten hyvinvointi ja terveys paranevat, ja terveyserot kaventuvat

Helsingiläisten terveys- ja hyvinvointierot kaventuvat. Terveysvaikutukset voidaan kaupungin päätöksenteossa tavoitteena terveyserojen kaventaminen.

Tupakointi ja päihteiden käyttö vähenevät sekä ylipainoisten helsinkiläisten määrä vähenee.

Selvitetään miten hyvinvointierojen muutoksia Helsingissä voidaan entistä tarkemmin seurata ja miten seurannan tuloksia voidaan hyödyntää hyvinvointierojen

Toteutetaan ohjelmat: Savuton Helsinki – ohjelma, vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelma, ylipaino-ohjelma.	Pake: Palvelukeskus tukee ja kannustaa aktiivisesti tupakoinnin vähentämistä ja lopettamista. Esimiehet ottavat esille työyhteisöissä vuosittain Savuton Helsinki -ohjelmaan liittyvän työpaikkatupakoinnin. Myös päihdeohjelma käsitellään työyhteisöissä vuosittain.
	PEL: Palomiesten terveys on otettu entistä kokonaisvaltaisempaan seurantaan ja mm. ylipainon aiheuttamiin suorituskykyongelmiin puututaan jo ennakolta.
	Nk: Klaari Helsinki on toteuttanut nuorille koululuokissa päihdekasvatustunteja ja hyvinvointipäiviä yhdessä sekä kaupungin nuorisosaaman, että järjestöjen lasten ja nuorten ehkäisevän päihdetyön ammattilaisten kanssa. Kouluille on viety ehkäisevän päihdetyön PopUp -tiski, jolloin oppilaat ovat voineet tulla joko keskustelemaan, tekemään erilaisia visoja tai hakemaan tietoa päihteistä; tupakasta, sähkösavukkeista, nuuskasta, alkoholista ja kannabiksesta sekä näiden päihteiden vaikutuksista kasvavan nuoren terveyteen ja hyvinvointiin. Skarppi -vertaisvalistusmallin mukaisesti on koulutettu 9.luokkalaisia tekemään päihdekasvatusta nuoremmille. Koulujen vanhempainilloissa on keskusteltu tutkimuksilla vaikuttaviksi todettuihin lasten ja nuorten ehkäisevän päihdetyön toimiin kotona. sekä keskusteltu niistä kouluterveyskyselyn tuloksista, jotka liittyvät päihteiden käyttöön. Lasten ja nuorten hyvinvointiin tähtäävien työryhmien ja verkostojen avulla on paneuduttu alueilla ilmeneviin päihdeilmiöihin. Klaari ja opetusvirasto ovat järjestäneet ehkäisevän päihdetyön lain (1.12.2015) mukaisia Päihdekasvatuksen kehittyvät käytännöt -koulutuksia ammattilaisille kaksi kertaa vuodessa. Pakka -toiminnan mallin mukaisesti on tehty ostokokeita sekä tupakan, alkoholin, että rahapelin osalta Pakka-pilotti alueilla Länsi-Helsingissä. Pakka toimintamalli on myös kaupunginkanslian turvallisuussuunnitelman kärkihankke.
	Arbis: Arbis har följt stadens rökfria linje. 50 % av de fastanställda som rökte i början av fullmäktigeperioden har slutat. Bland den fasta personalen har man aktivt lyft fram hälsorelaterade frågor. Hela personalen får gå gratis på husets motionskurser. Också i hushållsundervisningen har hälsotemat varit synligt.
	STO: Työväenopisto on mukana lihavuuden ehkäisyn ohjelmassa. Työväenopistolla terveyden edistämishankkeita yhteistyötä Sydänliiton kanssa.
	TyHe: Kaupungin henkilöstön tupakointi vähentynyt merkittävästi.

Toteutuma 2013-2016

	<p>Sote: Sosiaali- ja terveysvirasto hallinnoi laajaa Savuton Helsinki -ohjelmaa sekä Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelmaa. (puheenjohtajuus ja sihteeriys). Savuton Helsinki-ohjelma</p> <ul style="list-style-type: none"> - Loppuraportti on käsitelty kaupunginhallituksessa 25.4.2016. Tupakointi on vähentynyt Helsingissä ohjelman aikana. Ohjelman toimenpiteet on upotettu kaupungin hallintokuntien arkityöhön. - Uusi verkosto on koottu ja se on kokoontunut ensimmäisen kerran 9/ 2016. - Paino-alueiksi on valittu verkostossa lasten ja nuorten savuttomuuden ja nikotiinittomuuden tukeminen (ml raskaana olevat), vieroitus ja henkilöstö. - Ohjelmaa on esitelty kansallisesti ja kansainvälisesti , mm. Pohjoismaisen ministerineuvoston kongressissa ja Tupakka- ja terveyspäivillä 2016 <p>Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelma</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ohjelman väliraportit on käsitelty 2013 ja 2015 kaupunginhallituksessa. - Ohjelma on vahvistanut laaja-alaista yhteistyötä ja erityisesti lasten ja nuorten ehkäisevän päihdetyön rakenteita. - Ohjelman erityisinä erityisenä painoalueina olleet 2015-2016 ikääntyneet, paikallinen alkoholipolitiikka, eli ns. PAKKA-toiminta sekä puheeksiotot vahvistaminen. - Ohjelman loppuraportin valmistelussa huomioidaan ept-laki, johtamisjärjestelmämuudistus ja sote- ja maakuntamuudistus. Raportin Khs määräaika 1.3.2017. - Audit on osa viraston terveys- ja hyvinvointi-indikaattoreita - PAKKA-toiminta on käynnistetty läntisessä Helsingissä - Ety'n "Ikä tuo muutoksia" –korttikampanja kotihoitossa 2016. <p>Lihavuuden ehkäisyn ja hoidon toimenpideohjelma "Sutjakka stadi"</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ohjelma on hyväksytty sosiaali- ja terveyslautakunnassa 16.6.2015 - Lautakunnan edellyttämänä ollaan tehty selvitysvyötä ja verkostoa ollaan kokoamassa. <p>Vaka: Varhaiskasvatusvirastossa noudatetaan Savuton Helsinki -ohjelmaa.</p>
--	---

Hyvinvoinnin ja terveyden suhteen huono-osaiset ovat ensisijaisia asiakkaita.

<p>Huolehditaan aktiivisesta ajanvaraus- ja palveluohjauksesta valituille asiakkaille hoitosuunnitelman laatimiseksi.</p>	<p>Sote: Terveys- ja hyvinvointikeskus (THK) toimintamalliin sisältyy ns. moniammatillinen vastuuhenkilömalli, jossa asiakkaan kannalta soveltuvin vastuuhenkilö koodinoin asiakkaan hoitokokonaisuutta. 2016 lopussa käynnistyneissä THK koeteiluissa otetaan käyttöön myös asiakasta seuraava, yksi tiivistelmä ja terveys- ja hoitosuunnitelma. Suun th mukana Vuosaaren laajennetussa vastuuhenkilömallissa.</p>
---	--

Päihde- ja mielenterveyspalveluja tarvitseva asukas saa hoidon tarpeen arvion jonottamatta sekä hoitosuunnitelman, hoidon, kuntoutuksen ja palvelut viiveettä oikeassa

<p>Päihde- ja mielenterveysyistä johtuvat sairauspoissaolot ja työkyvyttömyysjaksot vähenevät.</p>	<p>Sote: Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25-64 -vuotiaat/1000 vastaavanikäistä: Helsinki 2011:18,4; 2012: 17,4; 2013:16,1 (lähde: SOTKANet, THL, 8.12.14). Suomen työkyvyttömyyseläkkeensaajat sairauden mukaan, ikäryhmät 16-69 v. Helsinki, F00-F99: 2012: 11 245; 2013: 11 011 (lähde: Tilastotietokanta Kelasto, Kela, 8.12.14).</p>
<p>Määritellään palveluketjun optimaalinen palvelurakenne ja odotusajat.</p>	<p>Sote: Kokonaisuudessaan ikääntyvien hoito- ja palveluketjujen toiminta on sujuvoitunut ja odotusajat lyhentyneet. Palveuja uudistetaan edelleen. Sairaaloiminnan painopistettä on siirretty geriatrisen akuuttihoiton ja kuntoutuksen suuntaan. Hoitojaksot ovat lyhentyneet ja niiden määrä kasvanut ja kotiutumisasiaste nousut. Sairaalaosastoilla ympärivuorokautista hoitopaikkaa odottavien potilaiden odotusajat ovat lyhentyneet edelleen. Palvelut on järjestetty noudattaen lainmukaisia odotusaikoja. Päivystyksen hoitoketjun sujuvuutta on seurattu hyödyntäen tavoite- ja läpimenoaikamittareita. Suun terveydenhuollossa määritelty palvelulupaus, jonka mukaan päivystykseen pääsee päivässä ja kiireettömään hoitoon kolmen kuukauden sisällä. Odotusajat kiireettömään hoitoon lyhentyneet. Psykiatria- ja päihdepalvelut tarjoaa kiireelliset ja kiireettömät palvelut hoitopäätöksiä koskevan lainsäädännön mukaisesti. Osa palveluista toimii matalan kynnyksen periaatteella ja osa on läheteellistä erikoissairaanhoidon. Perhe- ja sosiaalipalveluissa palvelut järjestetään lakisääteisten määräaikaisten mukaisesti.</p>
<p>Nimetään useita palveluja tarvitseville asiakkaille palveluohjaaja.</p>	<p>Sote: Jokaisella psykiatria- ja päihdepalvelujen asiakkaalla ja potilaalla on oma nimetty kokonaisuudesta vastaava työntekijä. Terveys- ja hyvinvointikeskus toimintamallissa paljon palveluja tarvitseville asiakkaille nimetään moniammatillisesta tiimistä, asiakkaan palvelun tarpeen kannalta tarkoituksenmukaisin vastuuhenkilö. Vastuuhenkilö koordinoi asiakkaan palvelukokonaisuutta ja toimii valmentavalla työotteella asiakkaan tukena asiakkaan asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi. Vanhuspalvelulain mukainen vastuutyöntekijämalli on kehitetty ja otettu käyttöön v. 2015. Perhekeskus toimintamallissa sosiaalihuoltolain mukaista erityistä tukea tarvitseville lapsille nimetään vastuutyöntekijä, joka vastaa asiakkassuunnitelmasta ja koordinoi asiakkaan palvelukokonaisuutta.</p>

Psykiatrian ja päihdehuollon asiakkaiden sairaala- ja laitosjaksot lyhenevät ja toistuvat sairaala- ja laitosjaksot vähenevät.

<p>Vahvistetaan varhaista puuttumista, avohoidon akuuttihoitoja ja pitkäaikaishoitoa sekä sairaala- ja laitosjaksojen jatkohoitoja.</p>	<p>Sote: Vakiinnettu psykiatrisen avohoidon kiire- ja akuuttivastaanotto toiminta, psykiatrian liikkuva avohoido ja laajennettu terveysasemille jalkautuvaa psykiatriatoimintaa; uudistettu terveysasemilla toimivien mielenterveys- ja päihdetyön sairaanhoitajien palvelut paremmin asiakkaiden tarpeita vastaavaksi; parannettu psykiatrisen päivystyspotilaan ja ympärivuorokautisen alkoholivieroitushoidon tarpeessa olevien potilaiden hoitoprosessia (suora ajanvaraus kiire- ja akuuttivastaanotolle, Malmin vieroitusosasto ja jälkipoliiklininen Startti –toiminta), aloitettu intensiivinen avohoido psykiatriassa. Vuoden 2017 alusta aloitetaan intensiivinen päihdeavokuntoutus keskitettynä toimintamallina.</p>
<p>Vähennetään hallitusti sairaala- ja laitospaikkoja.</p>	<p>Sote: psykiatrian sairaansijat 290 ss 1.1.13; 214 ss 31.12.16 (-76) psykiatrisen päiväsaaraala 82 paikkaa 1.1.13; 38 paikkaa 31.12.16 (-44) psykiatrisen asumiskuntoutus 144 paikkaa 1.1.13; 104 paikkaa 31.12.16 (-40) mt-asiakkaiden palveluasuminen 44 paikkaa 1.1.13; 132 paikkaa 31.12.16 (+88) psykiatrian perhehoito 72 paikkaa 1.1.13; 33 paikkaa 31.12.16 (-39) ympäri vuorokautinen vieroitushoito 49 paikkaa 1.1.13; 34 paikkaa 31.12.16 (-15) Tervalammen kuntoutuskeskus 73 paikkaa 1.1.13; 63 paikkaa 31.12.16 (-10)</p>

Mielenterveys- ja päihdepalveluihin pääsee joustavasti ja tarvittaessa läheteettömästi.

<p>Käynnistetään seuranta psykiatria- ja päihdekeskusten asiakkaiden hoitosuunnitelmista sekä hoidon keskeyttäneistä potilaista ja asiakkaita.</p>	<p>Sote: Hoitosuunnitelmat tilastoidaan psykiatrian avohoidossa.</p>
<p>Käynnistetään seuranta hoidon keskeyttäneistä potilaista ja asiakkaita.</p>	<p>Sote: Hoidon keskeyttäneistä potilaista/asiakkaita ei saa systemaattista seurantaa tietojärjestelmistä.</p>

Hoidon jatkuvuus turvataan henkilöstön työtapoja uudistamalla.

Toteutuma 2013-2016

Otetaan mobiilipalvelut laajasti käyttöön.	Sote: Tilanne 12/2016 Mobiilipalveluja on kehitetty. On aloitettu projekteja, jotka mahdollistavat asiakkaiden ja potilaiden sähköisen asioinnin käyttämisen mobiili- ja älylaitteilla ja luotu uusia mahdollisuuksia sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten käyttöä etäyövälineillä asiakas- ja potilastietojärjestelmiä. Vammaistyössä kehitysvammaisten asumisessa on pilotoitu ja otettu käyttöön virtuaalihoitopalveluja 40 asiakkaan osalta. Lastenvalvojen sähköisen ajanvarauksen pilottia on valmisteltu ja sen mahdollinen tuotannollinen käyttö toteutetaan vuoden 2017 aikana. SKH:ssa virtuaalihoitoa on lisätty ja toiminnanohjausjärjestelmä on koko kotihoidossa käytössä. SKH:ssa sähköisiä palvelun muotoja on lisätty edelleen. Suun terveyden tietoisuus osana virtuaalihoitoa. Asumisneuvonnassa on aloitettu chat-neuvonta. Neuvolan chat-toiminta on aloitettu. THK-toimintamallissa kokeillaan ja käyttöön otetaan sähköisiä palveluja ja erilaisia mobiilipalveluja jo ennen Apotin, ODAN tai muiden virastotasojen järjestelmien käyttöönsaantia. Suun terveydenhuollossa käytössä tekstiviestimuistutus ja sähköinen ajanvaraus. Otettu käyttöön sähköinen palveluseteli- ja ostopalvelujärjestelmä PSOP. <u>Kehitysvammaisten tuki- ja ryhmäasumisessa on virtuaalihoitaja käytössä vähintään 40 asiakkaalla.</u>
Tunnistetaan hoidon jatkuvuuden kannalta kriittiset asiakasryhmät.	Sote: Vanhuspalvelulain mukainen vastuutyöntekijämalli on kehitetty ja otettu käyttöön v. 2015; useat työryhmät ovat paneutuneet kriittisiin asiakasryhmiin ja heidän palvelujensa kehittämiseen: kriisityöryhmä, geriatrinen lyhytaikainen kuntoutus, päihde ja mielenterveys, kaltoinkohtelun työryhmät. Terveys- ja hyvinvointikeskus toimintamallissa kehitetään prosesseja ja mittareita joiden avulla voidaan paremmin tunnistaa riskiryhmissä olevia asiakkaita. Paljon palveluja tarvitseville asiakkaille nimetään moniammatillisesta tiimistä, asiakkaan palvelun tarpeen kannalta tarkoituksenmukaisin vastuuhenkilö. Vastuuhenkilö koordinoi asiakkaan palvelukokonaisuutta ja toimii valmentavalla työotteella asiakkaan tukena asiakkaan asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi. Suun terveydenhuollossa tekstiviestimuistutuksia on suunnattu tiettyjen hoitoloisten niille nuorille ikäryhmille, joilla on ollut keskimääräistä enemmän peruuttamattomia poisjääntejä. Koululaiset on kutsuttu ryhmänä, jotta poisjäännit vähenisivät. Perhekeskus toimintamallissa on kehitetty satunnaisesti palveluja tarvitsevien prosessiin monikonsultaatiomalli niiden asiakkaiden tarpeisiin, jotka ovat autettavissa peruspalveluissa ja orastavat ongelmat ovat ehkäistävissä ilman korjaavia palveluja. Paljon palveluja tarvitseville asiakkaille on mallinnettu monitoimijainen palvelutarpeen arviointimalli ja erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen arviointikriteerit. Erityistä tukea tarvitsevalle lapselle nimetään vastuutyöntekijä joka vastaa asiakassuunnitelmasta sekä palvelukokonaisuuden koordinoimisesta ja arvioimisesta yhdessä asiakkaan kanssa.
Palvelutarve arvioidaan moniammatillisesti asiakkaan aidossa ympäristössä, tarvittaessa yhteistyössä omaisten tai läheisten kanssa.	Sote: Lastensuojelun asiakkaina olevien lasten vanhemmille on työntekijöille toimintamalli päihde- ja mielenterveyshoidon arviointiin. Mallia arvioidaan säännöllisesti. Perhekeskuskokeiluissa kehitetään monitoimijaisen palvelutarpeen arviointimallia, jossa psykiatrinen sairaanhoitaja on osa tiimiä. SKH:ssa kehitetään moniammatillista tiimityötä; vastuutyöntekijän roolia; kotihoito tekee kotona moniammatillista arviointia, mukana omaiset ja läheiset tarpeen mukaan THK toimintamallissa kehitetään asiakkaan palvelutarpeesta lähteviä asiakasprosesseja (viraston ydinprosessit). Suun terveydenhuollon palveluja on jalkautettu liikkuvaa suunhoitoyksikköä (LIISU) hyödyntäen. Liikkuvaa asiakastyötä toteutettu tekemällä suun terveydestä 3-vuotiaalle päiväkodeissa. Alueelliset terveydenedistäjät ovat käynnistäneet palveluyksiköissä yhteistä palvelutarpeen arviointityötä. Moniammatillinen arviointityö on käynnistetty.
Lisätään kotikäyntejä.	Sote: SKH:ssa kotikäynnit ovat lisääntyneet, välitön työaika on lisääntynyt. Psykiatria- ja päihdepalveluissa kotikäyntien osuus avohoitokäynneistä on pysynyt samantasoisena vuosien 2013-2016 välillä. Kotiin vietävässä kriisityössä on lisätty kotikäyntejä. Kotikäyntejä on tehty suunnitelman mukaisesti neuvolassa. Kehitysvammaisten tukiasukkaiden määrä on lisääntynyt ja heidän palvelujaan tuetaan kotikäynnin.
Osallistutaan asiakas- ja potilastietojärjestelmän toteutukseen.	Sote: Kaikissa soten toiminnoissa on osallistuttu aktiivisesti Apotiin kehittämiseen ja kaikissa osastoissa on sovittu säännölliset tapaamiset Apotti-asiantuntijoiden kanssa.
Monisairaiden hoitoon kehitetään moniammatillisia toimintamalleja.	Sote: THK-toimintamallissa kehitetään asiakkaan palvelutarpeesta lähteviä asiakasprosesseja (viraston ydinprosessit) ja jatkossa THK toiminta perustuu monialaisten tiimien varaan. THK:ssa sosiaali- ja terveyspalveluja integroidaan "yhden luokun periaatteella" ja tarvittaessa asiakkaan ympärille kootaan tarpeiden mukainen moniammatillinen palvelu. THK toimintamallien kokeilut käynnistettiin 2016 lopussa ja toimintamallit on tarkoitus saattaa kaupunkitasoisiksi 2017 aikana. Tukevasti kotona -hankkeessa kehitetyt yhteiset toimintakäytännöt terveysasemien, suun terveydenhuollon, päivystyksen, sosiaali- ja lähtyön sekä lähipuolisten palvelukeskusten kesken on otettu käyttöön. Suun terveydenhuolto on osallistunut paljon terveydenhuollon palveluja tarvitsevien potilaiden moniammatillisen hoidon suunnitteluun ja toteutukseen. Lapsiperhepalveluissa on mallinnettu sosiaalihoitolain mukainen monitoimijainen palvelutarpeenarviointimalli erityistä tukea tarvitseville lapsille.

Palvelun saatavuus paranee keskeisissä sosiaali- ja terveyspalveluissa palvelulupausten mukaisesti.

Määritellään palvelulupausta keskeisille palveluille, joiden saatavuutta parannetaan.	Sote: Keskimääräinen odotusaika ensimmäiselle vastaanotokäynnille psykiatriseen avohoitoon on lyhentynyt kahdella kuukaudella (odotusaika oli 76 vrk 31.8.2014 ja 15 vrk 31.8.2016). Suun terveydenhuollossa määritelty palvelulupausta, jonka mukaan päivystykseen pääsee päivässä ja kiireettömään hoitoon kolmessa kuukaudessa. Pystytty parantamaan palvelujen saatavuutta: kiireettömän hoidon 6 kk mittainen jono purettiin v. 2015 loppuun mennessä, 12/2016 T3 on 65 vrk. Terveysasemilla tavoitteena on ollut parantaa palvelujen saatavuutta ja hoitotuloksia. Hoitoon pääsyn parantamisen keinoina on ollut kolme hankekokonaisuutta: Hyvä Potku -hanke, sähköiset avopalvelut sekä palveluverkkosuunnittelun kautta kehitettävät uudet palvelukonseptit. Kiireettömään hoitoon pääsy terveysasemilla on parantunut. Kolmas vapaa aika lääkärille (T3) on tammi-marraskuussa 2016 17. Koko vuoden 2015 keski-arvo oli 25. Tavoitteena kaikilla terveysasemilla on, että kolmas vapaa aika lääkärille (T3) toteutuisi keskimäärin 14 vuorokauden kuluessa. SKH ja Peso-osastolla palvelut on järjestetty lakisääteisten määräaikaisten ja odotusaikojen mukaisesti, mm. vammaistyössä on seurattu hakemusten käsittelyaikojen toteutumista. Koko vuoden osalta laskettuna hakemusten käsittelyaikojen toteuma
Kiinnitetään huomiota diabeteshoitajien saatavuuteen.	Sote: Diabetesosaamista on vahvistettu kouluttamalla. Suunniteltu diabeteskeskus ei toteutunut. Toiminta nivotaan osaksi THK-toimintamallin ydinprosesseja jalkautuvan diabetologin tuella ja toiminta on aloitettu Vuosaarella.
Vahvistetaan omaishoidon asemaa.	Sote: Omaishoidon palveluja on saatavilla. Omaishoitoon kehitetyt palvelusetelit ovat käytössä. Erilaisia tukimuotoja on kehitetty (mm. omaishoitajan sähköinen terveystarkastus) Palvelusetelit ovat käytössä vammaistyössä. Lakiuudistuksen myötä kaikilla omaishoitajilla on oikeus lakisääteiseen vapaaseen.

Toimeentulotuki kohdistuu nykyistä useammin lyhytaikaiseen tarpeeseen.

Tehdään arviointi ja tarvittavat toimenpiteet varmistamaan toimeentulotuen päätösten tasalaatuisuus, ohjeiden mukaisuus ja takaisinperinnän toteutuminen.	Sote: V. 2014 perustettiin toimeentulotuen asiantuntijaryhmä, joka vastaa toimeentulotuen ohjeistusten kokonaisvaltaisesta päivittämisestä ja tuen myöntämisen yhteisistä linjauksista. Ohje valmistui alkuvuodesta 2015 ja se on jalkautettu työntekijöille. Toimeentulotuen päätöksentekijöiden kielenhuollon koulutus toteutettiin toukokuussa 2014. Päätöksentekijöiden kielenhuollon koulutus toteutettiin toukokuussa 2014. Koska perustoimeentulotuen myöntäminen ja maksaminen siirtyi kelaan vuoden 2017 alusta, vuonna 2016 on valmistauduttu kela-siirtoon: Nuorten palveluiden ja aikuissosiaalityö toimiston organisaatorakenne uudistetaan 1.1.2017 alkaen. Ohjeet kuntaan jäävän täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämiseen valmistuvat vuoden 2016 loppuun mennessä.
---	---

Toteutuma 2013-2016

Edellytetään, että sosiaalityöntekijä tapaa kaikki alle 25-vuotiaat, toimeentulotukea hakevat henkilökohtaisesti ja heidän kohdallaan toteutetaan aktiivisesti tilanteeseen puuttuen.	Sote: Nuorten sosiaalityössä on poimittu uusista asiakkaista ne, jotka tarvitsivat tukea ja aktiivista työskentelyä. Noin kolmannes toimeentulotuen hakijoista tarvitsee vain taloudellisen tuen odottaessaan esimerkiksi jotain etuutta, työllistymistä tms. Heillä ovat asiat kunnossa ja koulutus- ja työpolut selvillä, ei ole päihde- ja mielensterveysongelmaa ja tarvittavat asiakkuudet ovat muualla. Toinen kolmannes asiakkaista selviää muutaman kerran ohjauksella ja neuvonnalla. Kolmas nuorten asiakaskolmannes vaatii panostusta ja useita tapaamisia, tukea ym., jotta elämän solmut aukeavat ja elämälle saadaan suunta. Sosiaalityössä on panostettu eniten tukea tarvitseviin.
---	--

Helsinkiäisten liikunta lisäänty

Tavoitteena on terveyttä edistävän liikunnan lisääminen ja liikkumattomuuden vähentäminen.

Liikunnan kansalaistoimintaa aktivoidaan ja liikuntaseurojen avustusten myöntämisperusteita uudistetaan siten, että painopiste on	Liv: Liikuntaseurojen uudistetut avustusperusteet ja tilojen käytön tukimalli otettiin käyttöön vuonna 2016, niin että painopiste on lasten ja nuorten liikunnassa. Samalla lisättiin avustusprosessin läpinäkyvyyttä, selkeytettiin avustusperusteita ja kehitettiin avustusten käsittelyprosessia. Arbis: Arbis har satsat på motionskurser också för barn, både med och utan föräldrar.
Asukkaita kannustetaan omaehtoiseen liikkumiseen ja liikunnallisesti aktiiviseen elämäntapaan toteuttamalla terveysliikuntahankkeita.	HKL: HKL otti käyttöön kaupunkipyöräpalvelun 2.5.2016. Palvelu laajenee 500 pyörästä 1500 pyörään vuonna 2017. Taimu: Taidemuseo tarjoaa verkkosivuillaan eri tyyppisiä ladattavia veistosreittejä, jotka osaltaan kannustavat yleisöjä liikkumaan. Taidemuseon palveluihin kuuluvat myös tilattavat opastetut liikunnalliset veistoskierrokset jalan tai pyörällä. Liv: Liikuntavirasto on toteuttanut useita terveysliikuntahankkeita, kuten lasten ja nuorten terveysliikuntahankkeita, ikääntyneiden Ikämoto-liikuntaryhmiä, Naiset yhdessä liikkumaan -, Kotoutumista liikunnan keinoin -, kaupungin henkilöstöliikunta -, UP-aktiivisempi päivä - ja liikuntaneuvonta-hankkeita. Lisäksi on jatkettu lähiliikuntaa Jakomäki-Tapuli, Myllypuro-Kontula, Maunula-Haaga ja Pihlajamäki-Malmi alueilla. Jakomäen ja Myllypuron lähioiden aktivoimiseksi ja asukkaisen osallistamiseksi liikuntapalveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen aloitettiin Aktiivista arkea lähioissa - palvelumuotoiluhanke 2016, jossa asukas ja kuntalainen on suunnittelun keskiössä. Yhteistyössä valtakunnallisen liikuntajärjestö Valon kanssa käynnistettiin vuonna 2016 Unelmat liikkeelle 2017 teemavuoden valmistelu. hankkeen tavoitteena on, että vuoden 2017 jälkeen Helsinkiin on syntynyt uudenlaisia, kevyempiä ratkaisuja ihmisten liikkuttamiseksi joita kunnalliset ovat itse ideoineet. Liikuntavirasto on lisännyt lähiliikuntapaikkoja ja ulkokuntoiluvälineitä eri puolille Helsinkiä yhteistyössä muiden liikuntapalveluiden tuottajien kanssa. Liikuntavirasto on tukenut liikuntaan aktivoivia liikuntatapahtumia ja järjestänyt myös itse useita tapahtumia eri kohderyhmille. Liikuntavirasto on ottanut käyttöön uusia sosiaalisen median kanavia ja viestii aktiivisesti liikuntapalveluista. Kaikki Helsingin yli 2 000 julkisessa käytössä olevaa liikuntapaikkaa ovat näkyvissä Helsingin Palvelukartalla riippumatta siitä kuka palvelun tuottaa. Arbis: Ca 10 % av Arbis kursutbud utgörs av motionskurser för alla ålderskategorier. Av kursdeltagarna deltar 22 % i motionskurserna. STO: Opisto on kehittänyt liikunnan opetusta ja lisännyt ja monipuolistanut kurssitarjontaa. Myös tanssiliikunnan opetusta on kehitetty ja lisätty.
Koululaisia kannustetaan välitunnilla ulkoiluun.	Liv: Liikkuva Koulu -ohjelmassa aloitti vuonna 2012 viisi peruskoulua. Vuoden 2016 loppuun mennessä Liikkuva Koulu -toiminnassa ovat mukana kaikki suomen- ja ruotsinkieliset perusopetuslinjan 107 koulua. Koulujen pihoja on kehitetty, ja niille on rakennettu lähiliikuntapaikkoja. OPEV: Koulupihat suunnitellaan liikkumaan houkutteleviksi. Kouluissa toteutetaan aktiivisia sisä- ja ulk välitunteja. Oppilaat vastaavat välituntilainojen toiminnasta.
Terveysvaikutukset arvioidaan kaupungin päätöksenteossa.	Sote: Sosiaali- ja terveysvirasto on toiminut terveys- ja hyvinvointivaikutusten ennakoarvioinnin asiantuntijatahona. Ohjeistusta päivitettiin terveydenhuoltolain mukaiseksi vuonna 2014. Vuonna 2015 tehtiin selvitys terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointien toteutumisesta liikunta-, opetus-, sosiaali- ja terveys- sekä varhaiskasvatusvirastossa ja nuorisosiainkeskuksessa. Jatkokomina on päivitetty arviointiohje, joka on hyväksytty johtajistossa 2016. Ohjeen käytön tueksi on tehty verkkosivut. Jatkossa terveys- ja hyvinvointivaikutusten ennakoarviointi sisältyy kaupunkitasoiseen valmistelijoiden koulutukseen.
Huomioidaan ulkoliikuntamahdollisuudet kouluissa ja päiväkodeissa.	Liv: Liikkuva Koulu toiminnassa on mukana 107 koulua. Koulujen piholle on rakennettu lähiliikuntapaikkoja. OPEV: Koulujen pihojen olosuhteita on kehitetty tukemaan aktiivista koulupäivää. Vaka: Lasten ulkona liikkumista on systemaattisesti lisätty varhaiskasvatukseen siten että päivittäiset liikuntasuosittukset täyttyisivät. Päiväkodeissa on tehty liikuntasuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa, jota toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten ja vanhempien kanssa. Kerhotoimintaa ja osittain myös muuta varhaiskasvatusta ja esiopetuksenkin järjestämistä luontopainotteisena metsätoimintana on lisätty strategiakauden aikana.
Liikunnan poikkihallinnollista järjestämistä vahvistetaan ja luodaan hyviä käytäntöjä eri virastojen välisenä yhteistyönä.	HKR: Liikuntaviraston ja rakennusviraston säännölliset yhteistyötapaamiset. Ulkoilureittiverkoston palvelujen kehittäminen yhteistyössä. Poikkihallinnollinen skeittiryhmä, Helsingin skeittiohjelma laadittu. Kir: Kirjastosta voi lainata Liikuntaviraston ulkoiluvälineitä. Kirjastosta lainattavien liikuntavälineiden lisäksi tarjolla on tietoa lähialueen liikuntapaikoista. "Lainaa tennismaila ja varaa kenttä". Liv: Liikuntavirasto pitää vuosittain säännöllisiä tapaamisia keskeisten yhteistyövirastojen kanssa, joissa keskustellaan ajankohtaisista yhteistyöhankkeista. Liikuntavirasto on mukana sivistystoimen apulaiskaupunginjohtajan Liikuntafoorumissa, jossa on mukana kaupunkikonsernin muita toimijoita. Opetusviraston kanssa on toteutettu ja laajennettu onnistuneesti Liikkuva Koulu toimintaa. Opetusviraston koulujen liikuntatilojen vapaa-ajan tilojen varaustoiminta siirtyi liikuntaviraston hoidettavaksi 1.6.2017 alkaen. Nk: Nuorisosiainkeskus on toteuttanut kesäisin useilla kentillä maksutonta, ilman ilmoittautumistarvetta tehtävää jalkapallotoimintaa vuosina 2014, 2015 ja 2016. Liikuntavirastolta on saatu kenttiä välillä ilmaiseksi ja välillä edullisesti. Malmi-Pukimäen nuorisotyöyksiköissä on ollut Operaatio Pulssi (Kulke ja Liv) toimintaa poikkihallinnollisena yhteistyönä. Pulssi on järjestänyt erilaisia liikuntakokeiluja, tanssia, seinäkiipeilyä, jousiammuntaa, parkouria. Boostissa, Luotsissa ja Lännen nuorisotyössä on tehty yhteistyötä Liv:n FunActionin (harrasteliikuntaa 13-17-vuotiaille yläkoululaisille) kanssa. Nuoria on viety FunAction tunneille ja FunActionin välineitä on lainattu mm. Boostin toimintaan. FunAction ollut mukana myös NK:n tapahtumissa kuten Reaktorissa ja Ruutiexpossa. Idässä on tehty yhteistyötä Liv:n EasySportin kanssa, joka järjestää harrasteliikuntaa 6-13 v. alakoululaisille. OPEV: Kaikki kaupungin suomenkieliset peruskoulut ovat mukana Liikkuva koulu ohjelmassa, jota toteutetaan koulujen, liikuntaviraston ja järjestöjen yhteistyönä. Lähiliikuntapaikkojen sijoittumista koulupihojen läheisyyteen tai koulupihoille on lisätty. Vaka: Varhaiskasvatusvirasto ja liikuntaviraston yhteistyötä on lisätty alueellisenä yhteistyönä ja muun muassa järjestämällä koko kuusivuotiaiden ikäluokalle KisaHallissa monipuolinen liikuntatapahtuma.
Liikuntapaikoissa huomioidaan esteettömyys ja erityisryhmien tarpeet.	Liv: Uudet liikuntapaikat suunnitellaan esteettömiksi ja liikuntapaikkojen peruskorjausten yhteydessä on tehty tarvittavat kehittämistoimenpiteet. Liikuntavirasto kehitti oman liikuntapaikkojen esteettömyyskartoitus työkalun yhdessä kaupunginkanslian kanssa. Liikuntapaikkojen esteettömyyskartoituksia on tehty ulkokuntoiluvälineiden, uimarantojen, lähiliikuntapaikkojen ja liikuntahallien osalta. Nämä esteettömyystiedot on tallennettu Helsingin palvelukartalla näkyviin em. liikuntapaikkoihin.

Toteutuma 2013-2016

	OPEV: Lähiörahastohankkeessa Aktiiviset koulupihat toiminnallisen koulupäivän tukena, suunnittelun yksi lähtökohta on esteettömyys ja erityisryhmien liikunnan tukeminen. Esteettömyys on osa suunnittelun ohjeistusta ja toteutusta. Koulukohteissa tehdään tarvittaessa esteettömyyskartoitusta.
Vahvistetaan liikuntapaikkojen suunnittelun asiakaslähtöisyyttä ja	Liv: Kuntalaisia on osallistettu erityisesti lähiliikuntapaikkojen ja ulkokuntoiluvälineiden suunnitteluun ja palveluverkon OPEV: Oppilaiden osallistaminen on osa koulupihojen suunnitteluprosessia.

2 ELINVOIMAINEN HELSINKI

Kansainvälisesti tunnettu ja vetovoimainen kaupunki

Lisätään Helsingin tunnettua vahvistamalla kaupungin markkinoinnin vaikuttavuutta.

Helsinkiä markkinoidaan kohdennetusti, pitkäjänteisesti ja kaupungin vahvuuksiin perustuen.	<p>Kanslia: Helsingin brändikonsepti- ja markkinointistrategiatyö käynnistettiin vuonna 2015 kaupunkimarkkinoinnin kehityssuunnitelman mukaisesti. Helsingin kaupungin brändikonsepti ja markkinointistrategiset linjaukset 2016-2020 hyväksyttiin toukokuussa 2016 kaupunginhallituksessa. Kaupunkitasoinen Brändilähettiläs -valmennus alkoi syksyllä 2016.</p> <p>Matkailumarkkinoinnissa on rajattu kansainvälisiä kohdemarkkinoita ja kohdennettu markkinointitoimenpiteitä erityisesti merkittävimpiin lähtömaihin kuten Venäjälle, Saksaan ja Iso-Britanniaan, sekä Japaniin ja Kiinaan. Markkinointia on tehty pitkäjänteisesti kehittämällä jatkuvasti verkkosivustojä, sosiaalisen median kanavia, esitetoimintoja ja pr-toimintaa. Kaupungin vahvuuksina on nostettu esiin matkailussa erityisesti designia, luontoa ja kaupunkikulttuuria, kongressimarkkinoinnissa suomalaista osaamista.</p> <p>Helsinki on laajentanut yritysten kanssa toteutettavaa markkinointiyhteistyötä matkailutoimialan ulkopuolelle huomioiden erityisesti Helsingin avaintoimialat. Helsinki on esimerkiksi tuottanut osaamiskärkiä esittelevän videon "Helsinki creating fresh ideas" ja toteuttanut uudella konseptilla "Highlights in Hel" -tutustumisvierailun kansainvälisille kongressijärjestäjille yhteistyössä kumppaneiden kanssa.</p> <p>Uusi sosiaalisen median vaikuttajille suunnattu markkinointikonsepti #Helsinki Secret Residence lanseerattiin tammikuussa 2016. Studioasunnossa Helsingin ydinkeskustassa on majoittunut yhteensä lähes sata kansainvälistä sosiaalisen median vaikuttajaa eri asiiantuntija-aloilta. #HelsinkiSecret Residence on maailman mittakaavassa ainutlaatuinen kaupunkimarkkinoinnin teko, joka on herättänyt runsaasti kansainvälistä kiinnostusta.</p> <p>Helsingin yliopiston kanssa on perustettu yhteisen kansainvälisen näkyvyyden työryhmä, jonka tarkoituksen on vahvistaa Helsingin näkyvyyttä ja tunnettua vetovoimaisena innovaatioalustana ja opiskelijakaupunkina. Vastaavaa työtä valmistellaan myös Aalto-yliopiston kanssa.</p> <p>Heltu: Kaupungin ruokakulttuuria on edistetty strategiakauden aikana esittelemällä Teurastamon ja kauppahallien toimintaa kotimaisille ja ulkomaisille vieraille sekä tutustuttamalla kaupungin muuhun ruokakulttuuriin.</p> <p>Taimu: Taidemuseon kansainvälinen näyttelyohjelmisto tukee Helsingin markkinointia ja Helsinkiä tunnettuna museokaupunkina. Taidemuseo on panostanut kansainväliseen viestintään ja markkinointiin: uudistuneen taidemuseon avaaminen sekä näyttelyohjelmisto tapahtumineen (ml. Hotel Manta) ovat saaneet laajaa kansainvälistä mediahuomiota. HAM viestii itsestään kaikkiaan 14 kielellä. Kohdennettuja markkinointitoimia on tehty erityisesti Japania ajatellen, mm. Tove Jansson –kokonaisuudesta.</p> <p>Kulke: Moi Helsinki -virailu Pekingiin oli kulttuurivientiä ja helsinkiläisen elinkeinoelämän kehittämistä. Toteutettiin yhdessä elinkeino-osaston kanssa.</p> <p>Kv: Tonttiosasto/Yritystonttitoimisto osallistunut vuosittain useille kansainvälisille kiinteistömessuille (Cannes ja München) markkinoidakseen yrityksille Helsingin kaupunkia ja sen yritystontteja.</p>
Kaupungin markkinoinnin periaatteet, kohteet ja toimenpiteet uudistetaan.	<p>Kanslia: Helsingin kaupungin kaupunkimarkkinoinnin kehityssuunnitelman mukaisesti kaupunkiorganisaatiolle on laadittu yksi kattava brändikonsepti ja markkinointistrategia, joka valmistui keväällä 2016. Lisäksi koko kaupungin brändi-identiteettiin, visuaalisen ilmeen ja graafisen ohjeiston suunnittelu aloitettiin syksyllä 2016.</p>
Kaupunkimarkkinointia kehitetään kokonaisuutena, joka sisältää matkailumarkkinoinnin, tapahtumien ja kongressien Helsinkiin saamista koskevan markkinoinnin, investointien ja osaajien houuttelemiseksi tehtävän markkinoinnin, uusien asuin- ja työpaikka-alueiden markkinoinnin sekä kiinteistömarkkinoinnin.	<p>Kanslia: Organisaatiouudistuksen myötä kaupunkimarkkinointiyksikkö aloitti toimintansa osana Elinkeino-yksikköä vuoden alussa. Samalla Helsingin Matkailu Oy:stä tuli Helsingin Markkinointi Oy ja yhtiön toiminta laajeni matkailu- ja kongressimarkkinoinnista kaupunkimarkkinointiin.</p> <p>Helsingin Matkailu Oy laajentui 2014 Helsingin Markkinointi Oy:ksi, kaupungin omaksi markkinointiyhtiöksi, johon yhdistettiin kaupungin matkailu- ja kongressitoimisto sekä tapahtumayksikkö. Helsingin Markkinointi Oy tekee operatiivista kaupunkimarkkinointia kaupungin strategialinjausten mukaisesti elinkeino-osaston ohjauksessa.</p> <p>Markkinointiyhtiö on hoitanut matkailumarkkinointia Visit Helsinki -nimellä, kongressimarkkinointia Helsinki Convention & Events Bureau -nimellä sekä kaupungin omia tapahtumia kuten Senaatintorin uusivuosi, Lux Helsinki, Helsinki-päivä ja koululaisten itsenäisyysjuhla.</p> <p>Kongressi- ja tapahtumamarkkinoinnissa on nostettu vahvasti esille suomalaista osaamista. Kiinteistömarkkinointia on hoidettu osallistumalla vuosittain kansainvälisille kiinteistömessuille Nizzassa ja Münchenissä. Helsinki-Finland -yhteisöosasto on kehitetty vuosi vuodelta ja kumppaneiden määrä on kasvanut.</p> <p>Vuonna 2016 aloitetun digitaalisen uudistuksen myötä kaupunkimarkkinointia kehitetään yhä kokonaisvaltaisempaan suuntaan uuden markkinointistrategian linjausten mukaisesti. MyHelsinki.fi -sivuston kautta on testattu uudenlaista lähestymistä hyvällä menestyksellä ja uudet kanavat avautuvat keväällä 2017.</p> <p>Helsingin yliopiston kanssa on perustettu yhteisen kansainvälisen näkyvyyden työryhmä, jonka tarkoituksen on vahvistaa Helsingin näkyvyyttä ja tunnettua vetovoimaisena innovaatioalustana ja opiskelijakaupunkina. Vastaavaa työtä valmistellaan myös Aalto-yliopiston kanssa.</p> <p>HKL: HKL on järjestänyt vuosina 2015 ja 2016 yhdessä KSV:n ja HSL:n kanssa "Rajaton kaupunki" -seminaarin, jonka tavoitteena on lisätä vuoropuhelua elinkeinoelämän, kaupunkisuunnittelun ja joukkoliikenteen suunnittelu- ja toteuttajatahojen välillä ja varmistaa, että liikennesuunnittelussa huomioidaan kaupungin elinvoimaisuuden kehittäminen.</p> <p>Heltu: Tukutori on ollut merkittävästi mukana kaupunkimarkkinointiyksikön ja matkailumarkkinointiin liittyvissä hankkeissa, erityisesti tapahtumien osalta niin kotimaassa kuin ulkomailla.</p> <p>Taimu: Taidemuseo tekee aktiivista yhteistyötä kaupungin eri toimijoiden kanssa yhtenäisen viestin välittämiseksi. Yhteistyötä on tehty mm. elinkeino-osaston ja Visit-Helsingin kanssa. Lisäksi taidemuseo on tehnyt yhteistyötä lukuisten muiden toimijoiden kanssa (tapahtumajärjestäjät, muut museot, Helsinki Design Week, kansainväliset taidemuseot, matkanjärjestäjät) vahvistaen kaupungin yhteisiä tavoitteita.</p> <p>Kv: Asuntojen markkinoinnin tehostamiseksi asunto-osasto perusti vuonna 2016 omat kotisivut (ns. projektisivustot): Vuokra-asunnoille (Stadin asunnot), Asumisoikeudelle ja Hitas-asiaille. Sivustot palvelevat kuluttajia ja omistajajyhteisöjä.</p>

Meri-Helsinki tarjoaa elämyksiä kaupunkilaisille ja matkailijoille sekä liiketoiminta-mahdollisuuksia yrityksille.

Toteutuma 2013-2016

<p>Kaupunki edistää yritystoiminnan, matkailun ja vapaa-ajan mahdollisuuksia ranta-alueilla ja saaristossa sekä vesiliikenteen kehittymistä.</p>	<p>Kanslia: Länsisataman liikenteen sujuvoittamiseksi älyliikenteen avulla käynnistyi 1.9.2016 Baltic Interreg-ohjelmassa 1,8 miljoonan euron FinEstSmartMobility -hanke. Hankkeessa kehitetään älykkäitä ratkaisuja Tallinnan ja Helsingin satamien ruuhkautumiseen mm. raskaan liikenteen "jonotusjärjestelmällä", vihreällä aallolla, satamien liityntäpysäköintijärjestelmillä, yhteyksillä lentoasemalle ja Tallinna-liikennekehän ohjauksella. Hanke jatkuu 31.8.2019 saakka.</p> <p>Kaupunki on ollut mukana toteuttamassa Vallisaaren ideakilpailua, jossa on haettu kustannustehokkaita ja kestäviä infrastruktuuriratkaisuja Vallisaaren kehittämiseksi matkailukohteena. Ideakilpailun parhaiden ehdotusten toteutusta edistetään yhdessä sijoittajien kanssa.</p> <p>Kaupunki on edistänyt uusien tapahtuma-alueiden käyttöönottoa ja alueiden väliaikaiskäyttöä sekä yhteistyötä tapahtumayrittäjien kanssa. Erityisesti Rantakesä 2016 kohdistui suoraan ranta-alueisiin. Rantakesässä 2016 kuka tahansa sai järjestää yleisötapahtuman 13 paikassa Helsingin rannoilla, ilman lupamenettelyä. Toimintamallia on tarkoitus jatkaa ja laajentaa 2017.</p> <p>Kaupunki on vaikuttanut osaltaan ranta-alueiden kehitykseen. Helsingin rannoille on syntynyt useita kansallisesta ja kansainvälisestä näkökulmasta kiinnostavia uusia yrityksiä (mm. Kulttuurisauna, Löyly ja Allas).</p> <p>HKL: Suomenlinnan lautan Suomenlinnan laiturin parantaminen on käynnistetty. Suomenlinnan lautan matkustajamäärät kasvoivat 14 % vuonna 2016 ja 18 % vuonna 2015.</p> <p>Zoo: Korkeasaari on suosittu ja tunnettu merellinen matkailukohte.</p> <p>Liv: Liikuntavirasto on selvittänyt mahdollisuutta saada yksi uusi iso ulkoilusaari Helsingin edustalta ulkoilukäyttöön. Selvityksiä tehty Isosaaresta yhdessä muiden hallintokuntien kanssa. Kaupunkisuunnittelun kanssa on käyty alustavia keskusteluja saareen laadittavasta asemakaavasta.</p> <p>Arbis: Arbis har ordnat navigationskurser och båtförarkurser i samarbete med en lokal segelförening.</p> <p>STO: Merenkulun kursseja järjestetään edelleen.</p> <p>KSV: Valmisteltu Itäisen saariston asemakaava ja merellinen Helsinki on ollut teemana useissa asemakaavoissa. Uudessa yleiskaavassa ja sen toteuttamisohjelmaluonnoksessa Merellinen Helsinki on vahva teema. Teeman jatkosuunnittelu on edennyt asemakaavatasolle merellisen Helsingin yleissuunnitelmaksi vv. 2016 - 2018.</p> <p>Kv: Perustettu merellisen Helsingin työryhmä, johon tonttiosasto on osallistunut. Edistetty useita merellisiä hankkeita kuten Hernesaaren Löyly- ja Katajanokan Allas-hankeet. Tonttiosasto on aktiivisesti edistänyt tavoitteen toteutumista kaavayhteistyössä.</p>
<p>Helsingin ranta-alueiden ja saarten virkistyskäytön lisäämiseksi sekä alueiden kehittämiseksi laaditaan poikkihallinnollinen Merellinen-</p>	<p>HKR: Rakennusvirasto osallistuu Merellinen-Helsinki -ohjelman laadintaan.</p> <p>KSV: Valmisteltu Itäisen Meri-Helsingin kehittämisohjelma ja teemasta järjestettiin näyttely Laiturilla. Uudessa yleiskaavassa ja sen toteuttamisohjelmaluonnoksessa Merellinen Helsinki on vahva teema. Teeman jatkosuunnittelu on edennyt asemakaavatasolle merellisen Helsingin yleissuunnitelmaksi vv. 2016 - 2018.</p>

Tapahtumien Helsinki on hauska kaupunki.

<p>Kaupunki laatii kuvauksen tapahtumajärjestämiseen soveltuvista paikoista koko kaupungin alueella.</p>	<p>Kanslia: Kaupunki on toteuttanut eri tapahtumapaikoista tapahtuma-aluekortit, joiden avulla tapahtumajärjestäjät saavat tietoa tapahtumapaikoista. Niissä tapahtumapaikossa, joista ei ole laadittu tapahtuma-aluekorttia, järjestäjä voi piirtää haluamansa tapahtuma-alueen suoraan kartalle kaupungin sähköisen asiointin tapahtumailmoituksessa. Tapahtuma-aluekortteja tehdään jatkuvasti uusia tarpeen mukaan.</p> <p>Tapahtuma-alueiden varaustilannetta seurataan tapahtumien vuosikellosta. Näin välitetään tietoa hallintokunnille ja muille viranomaisille.</p> <p>Kaupungin eri hallintokunnista koostuva matkailu- ja tapahtumatyöryhmä kokoontuu n. 4-5 kertaa vuodessa. Ryhmän työskentelyn yhtenä tarkoituksena on edistää tapahtumallisuutta kaupungissa.</p> <p>Heltu: Tukutori on mukana.</p> <p>HKR: Rakennusvirasto on tehnyt ja julkaissut Helsingin keskuksen tapahtumapaikoista tapahtuma-aluekortit yhteistyössä eri virastojen kanssa. Ulkoilmataapahtumien hinnasto on yhtenäistetty yhdessä Elinkeino-osaston kanssa. Sähköistä asiointia on lisätty.</p> <p>Rakvv: Rakennusvalvontaviraston vuoden 2015 tulospalkkiojärjestelmässä yksi tavoitteista oli "Yleisötapahtumien järjestämiseen liittyvä tavoite yhdessä Pelastuslaitoksen ja muiden virastojen kanssa". Tavoitteena oli löytää selkeät tavat luvittaa myös poikkeuksellisia tapahtumia sekä kokoontumistiloissa että muissa kiinteistöissä. Prosessikuvaukset ja asiakasohje tehtiin tavoitteen mukaisesti 30.11.2015 mennessä ja käytäntö on osoittautunut sujuvaksi.</p>
<p>Tapahtumajärjestämisen yleiset ja yhdenvertaiset linjaukset uudistetaan liittyen esimerkiksi melurajoituksiin, aluevuokriin sekä yritys- ja järjestöyhteistyöhön.</p>	<p>Kanslia: Kaupunki on teettänyt melukyselyn syksyllä 2015. Kyselyn tuloksien seurauksena kaupunki noudattaa tietyillä tapahtumapaikoilla pidennettyä meluaikarajoitusta kahden vuoden ajan (2016-2017). Tämän jälkeen tilannetta tarkastellaan uudestaan. Kaupungin aluevuokrat ja vuokrauksiin liittyvät reunaehdot ovat tällä hetkellä erilaiset eri hallintokunnissa. Vuokrien ja reunaehto- ja järjestöyhteistyöhön tähtäävä pilottihanke toteutetaan Malmin lentokentän väliaikaiskäyttöön ottamisen yhteydessä alkuvuodesta 2017.</p> <p>Heltu: Tukutori on mukana.</p> <p>YMK: Ympäristökeskus selvitti vuonna 2015 tapahtuma-alueiden lähellä asuvien asenteita ulkoilmakonsertteihin ja päätymisaikoihin. Sen tuloksia hyödynnettiin tammikuussa 2016 valmistuneessa konserttien päättymisaikalinjauksessa, jossa määriteltiin kullekin tapahtumapaikalle kello 22 jälkeen päättyvien konserttien enimmäismäärät. Uusi ohjeistus sallii entistä useampia myöhään jatkuvia ulkoilmakonsertteja kesäkauden aikana. Linjaukset antavat asukkailla, alueiden vuokraajille ja tapahtumajärjestäjille etukäteen tiedon siitä, kuinka paljon myöhään jatkuvia konsertteja kullakin tapahtumapaikalla voidaan järjestää.</p> <p>Ympäristölautakunta otti vuoden 2015 alusta käyttöön tapahtumien ympäristökriteerit, jotka koskevat melun lisäksi tapahtumien jätehuolto, kierrätysjärjestelmiä sekä ruokailun ympäristövaikutuksia. Syksyllä 2016 Helsinki voitti Global Sustainability Innovation -palkinnon Greening Events -projektillaan kansainvälisen kongressi- ja kokousalan järjestön (ICCA) kongressissa Malesiassa. Greening Events -hankkeessa kehitettiin mm. tapahtumien ympäristökriteerit sekä Ekokompassi tapahtuma -ympäristöjärjestelmä.</p> <p>Kulke: Virasto on antanut osaamistaan ja tukeaan kaupunkimarkkinointiyksikön tekemälle työlle.</p> <p>Kv: Tonttiosasto on osallistunut tapahtumien melumääräyslinjausten valmisteluun.</p>
<p>Helsinkiin haetaan suurtapahtumia ja kilpailukyyn kannalta merkittäviä kongresseja yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.</p>	<p>Kanslia: Helsingin kaupunki on valinnut bränditapahtumikseen kansainvälisesti merkittäviä tapahtumia. Bränditapahtumiin liittyvän yhteistyön kautta kerätään kokemuksia ja referenssejä, jotta tapahtumista tulisi vaikutuksiltaan merkittävämpiä ja kansainvälisesti houkuttelevampia.</p> <p>Helsinki toimii aktiivisesti yhteistyössä erilaisten järjestöjen ja ministeriöiden sekä muiden suurten tapahtumakaupunkien kanssa, jotta Helsinki saisi järjestettäväkseen kansainvälisiä suurtapahtumia. Helsingin vahvuuksia, kuten kompaktia kokoa, turvallisuutta, osaavaa tuotantoa sekä kaupungin omaperäisyyttä markkinoidaan jatkuvasti tapahtumien hakuprosesseissa. Strategiakauden aikana on kehitetty erityisesti tapahtumiin liittyvää kansainvälistä markkinointia, viestintää sekä sisäistä verkostoitumista urheiluliittojen kanssa.</p> <p>Taimu: Taidemuseon merkittävät kansainväliset näyttelyt ovat saavuttaneet huomattavia kävijämääriä. Vuoden 2016 Yayoi Kusama näyttelyssä on 27.12.2016 käynyt 138559 kävijää.</p> <p>OPEV: Kansainvälinen voimistelutapahtuma Gymnaestrada 2015 toteutettiin koulumajoituksella ja -ruokailulla, jonka opetusviraston järjesti. Opetusvirasto järjestää vuosittain pienempien (esim. HesaCup) kesätapahtumien majoituksia ja ruokailua. Opetusvirasto (Stadin ammattiopisto) järjestää Messukeskuksessa ammattitaidon SM-kilpailut Taitaja2017-tapahtuman yhdessä Skills Finlandin kanssa.</p>

Toteutuma 2013-2016

<p>Mahdollistetaan laaja tapahtumien kirjo koko kaupungissa yhteisöllisyyden tukemiseksi.</p>	<p>Kanslia: Helsinki on valinnut bränditapahtumikseen hyvin erilaisia tapahtumia. Kaupunki toteuttaa useita erilaisia yhteistyötapahtumia kansalaisjärjestöjen sekä yhdistysten kanssa, mikä osaltaan vahvistaa Helsingin yhteisöllisyyttä. Kaupunki kehittää lupamenettelyitään mahdollisimman joustaviksi ja ketteriksi, jotta tapahtumajärjestäminen olisi Helsingissä mahdollisimman yksinkertaista.</p> <p>HKL: HKL on yhteistyössä HSL:n kanssa toteuttamassa kaupunkitapahtumien joukkoliikennepalveluja mm. järjestämällä ylimääräisiä joukkoliikenteen vuoroja tapahtuma-aikoina ja tiedottamalla näistä aktiivisesti.</p> <p>HKL on vuosina 2013-2016 järjestänyt yhteistyötä lukuisten taidetoimijoiden ja kulttuurintuottajien kanssa mahdollistamalla mm. esiintymisiä raitiovaunuissa, metroissa ja metroasemilla. Vuonna 2015 HKL toteutti koko vuoden kestäneen Taidelinja-ohjelmakokonaisuuden, jossa vuoden aikana toteutettiin noin 50 tapahtumakokonaisuutta HKL:n tiloissa ja kulkuvälineissä. Vuonna 2015 HKL ja HSL osallistuivat pääyhteistyökumppaneina IHME-nykytaidefestivaaliin, joka toi katusoitajat eri puolilta maailmaa lähes viikoksi Helsingin raitiovaunuihin.</p> <p>Heltu: Tukutori on mukana.</p> <p>HKR: Yleisten alueiden käytön periaatteita on päivitetty, tavoitteena helpottaa kaupunkitilan tilapäiskäyttöä tapahtumien järjestämiseen. Rakennusvirasto järjestää aktiivisesti mm. yleisten alueiden hoitoon osallistavia talkoita, puistokävelyjä.</p> <p>PEL: Yleisötapahtumatimi vahvasti mukana kaupungissa järjestettävien yleisötapahtumien henkilöturvallisuuden suunnittelu- ja valvontatyössä.</p> <p>Museo: Museo tarjoaa visiotaan (Jokaisella on mahdollisuus rakastua Helsinkiin) toteuttaessaan vuosittain näyttelyitä ja ohjelmasisältöjä (mm. noin 50-100 erilaista yleisötapahtumaa vuosittain), joilla pyritään tukemaan myös yhteisöllisyyttä; museossa jokaisella on mahdollisuus löytää kiinnekohtia kohtia kaupungin tarinoihin. Museo toimii alustana myös kaupunkilaisten omaehtoiselle toiminnalle.</p> <p>Taimu: Taidemuseo on tuottanut tilapäisiä julkisia taideteoksia esim. Esplanadille ja Talvipuutarhaan kaupunkilaisten ja matkailijoiden iloksi. Taidemuseo on järjestänyt Tennispalatsissa kaikille avoimia ja maksuttomia tapahtumailtoja kerran kuussa. Näyttelyohjelmaa tuetaan myös muiden tapahtumien avulla. Taidemuseo on myös osallistunut muiden tahojen järjestämiin tapahtumiin (esim. Skidit Festarit, Ruuti Expo).</p> <p>Kir: Tapahtumia kirjastoissa lapsille ja aikuisille: 2013 / 3838 ; 2014 / 3861 ; 2015 / 2491 ; 2016 / 4514. Lapsille ja nuorille yhteensä 9018 ja aikuisille 4004 tapahtumaa. Osallistua vuosittain yli 100 000. Tapahtumia tuotetaan yhteistyössä muiden virastojen ja alueen asukkaiden ja toimijoiden kanssa.</p> <p>Kulke: Kaupunkikulttuuriavustusten kriteeristöissä on painotettu aiempaa enemmän alueellista kirjoa. Ns. Helsingin mallin osallistavan kulttuurityön mallissa syntyy tapahtumatarjontaa Kaarelan, Maunulan, Jakomäen ja Vuosaaren alueille. Stoa Idän kyläjuhla yhdistää Itäkeskuksen alueet toimijat ja asukkaat.</p> <p>Liv: Liikuntatoimi on jakanut vuosina 2013-2016 tapahtuma-avustuksia liikuntatapahtumien järjestämiseen ja on ollut mukana erilaisten tapahtumien järjestämisessä, niiden mahdollistajana ja osallistunut urheilun suurtapahtumien hakuprosesseihin.</p> <p>Nk: Vuosina 2013 - 2016 nuorisosaaiakeskus oli päävastuullisena tuottajana useissa suurissa katutaidetapahtumissa, mm. Arabian katufestivaalit 2013, 2014, 2015 ja Story Of Helsinki-kiertue 2013. Pitempiä katukulttuureihin liittyviä projekteja toteutettiin yhdessä kumppaneiden kanssa useita, mm.: Amos Anderssonin työmaa-aidat 2016, Kiasma Wall 2013, 2014, 2015, Hoas työmaa-aita 2013, Helsingin taidemuseo HAM työmaa-aidat 2014, Sahaajankadun / Roihupellon muraalimaalaukset 2016. Lisäksi toteutettiin vuosina 2014 ja 2015 kampanja, jossa nuoret jakoivat maalaamiaan pöytiä kaupunkilaisille. Katukulttuurileirejä järjestettiin kaksi, Urban City Camp 2014 ja Katutaideleirit Bengtsårissa 2013, 2014, 2015.</p> <p>Arbis: Arbis har ordnat ca 50 gratis föreläsningar per år, utställningar (ca 10/år) och andra evenemang (ca 5/år). Det största är den traditionella julvakan där fr.a. barnfamiljer gör julpyssel tillsammans. Julvakan samlar år efter år ett tusental besökare under en kväll i slutet av november .</p> <p>STO: Työväenopisto järjestää edelleen monipuolisia tapahtumia eri puolilla kaupunkia. Taide- ja taitokurssien päätteeksi on yleensä joko esitys, konsertti tai näyttely, joita järjestetään sekä opiston omissa tiloissa sekä yhteistyössä muissa tiloissa. Opistojen 100-vuotisjuhla vietettiin vuonna 2014, jolloin mm. kaupungintalossa järjestettiin runsaasti tapahtumia, jotka ovat jatkuneet jossain määrin sen jälkeenkin.</p> <p>Sote: Vammaisten työ- ja päivätoiminnan Vatti loistaa-tapahtuma Espan lavalla toukokuussa 2016. Pasilan toimintakeskuksen Pop Up kahvilat eripuolilla kaupunkia.</p>
---	--

Helsingin vetovoima erityisesti venäläisten ja aasialaisten matkailijoiden sekä investointien kohteena kasvatetaan merkittävästi.

<p>Matkailupalveluita kehitetään suurimpien matkailijaryhmien, erityisesti venäläisten matkailijoiden tarpeisiin.</p>	<p>Kanslia: Kaupunki on avannut matkailun verkkosivustot myös venäjäksi, japaniksi ja kiinaksi. Venäjällä on panostettu vahvasti sosiaaliseen mediaan. Matkailuneuvonnan henkilökunnalle on järjestetty venäjän kielen koulutusta ja palkattu venäjän kieltä taitavia työntekijöitä. Venäläisten matkustuksen vähentyessä vuodesta 2014 alkaen on panostettu viime vuosina japanin ja kiinan kielen osajiin ja osaamiseen. Matkailualan yrityksille on järjestetty markkinakohtaisia koulutustilaisuuksia. Helsinki on mukana vuodesta 2015 alkaen Chinavia+ -projektissa, jossa Kööpenhaminan johdolla markkinoidaan pohjoismaisia kaupunkia kiinalaisille ja koulutetaan yrityksiä palvelemaan paremmin kiinalaisia asiakkaita.</p> <p>Museo: Kaupunginmuseum oli 2013-14 mukana Museoliiton koordinoimassa Museot kulttuurimatkailun kärkeen -hankkeessa, jossa 7 pääkaupunkiseudun museota loi oman Vkontakke-sivuston museoiden markkinointiin ja tiedon jakamiseen. Uusi kaupunginmuseum on suunniteltu matkailu-Helsingin sydämeen käyntikohteeksi myös matkailijoita silmälläpitäen (erityisesti animoitu aikajana on suunniteltu kiireisiä matkailijoita ajatellen). Kaikissa museoissa on näyttelytekstit kolmella kielellä suomi-ruotsi-englanti ja mm. opastuspalveluita pyritään tarjoamaan tarpeen mukaan eri kielillä, myös venäjäksi.</p> <p>Zoo: Opasteita venäjäksi, tarjolla venäjänkielisiä oppaita.</p> <p>Taimu: Tennispalatsin yleisöpalvelussa on kiinnitetty erityistä huomiota venäläisten ja aasialaisten asiakasryhmien palveluun. Tennispalatsin näyttelyiden materiaali tuotetaan myös Venäjäksi ja Tove Jansson gallerian tekstit myös Japaniksi. Verkkosivut palvelevat eri kielillä: verkkosivujen info-osiot on käännetty 14 kielelle. Tove Janssonista ja Helsingistä järjestettiin lehdistötilaisuus Tokiossa Japanissa yhteistyössä Helsingin Juhlaviikkojen kanssa. Kohdennettuja markkinointitoimia on tehty erityisesti Japania ajatellen, ml. lehdistötilaisuus ja -tapaamiset Japanissa, laajat taustamateriaalit japanin kielellä sekä mobiilipalveluna toteutettu japaninkielinen Tove Jansson -teemainen veistoreitti. HAM viestii itsestään kaikkiaan 14 kielellä niin verkkosivuilla kuin painettujen esitteiden avulla.</p> <p>Arbis: Arbis kursutbud i ryska ökade under början av fullmäktigeperioden.</p>
---	--

Toteutuma 2013-2016

<p>Kaupunki turvaa omalta osaltaan hyvät liikenne- ja elinkeinoelämän yhteydet Venäjälle, erityisesti Pietariin.</p>	<p>Kanslia: Helsinki-keskuksen toimintamalli on vuodesta 2013 eteenpäin uudistettu paremmin elinkeinoelämän tarpeita vastaavaksi. Helsinki-keskus on vuodesta 2014 keskittynyt erityisesti Helsingin ja Pietarin yrityskehittämöiden, yliopistohautomoiden ja muiden kasvuyrityksiä tukevien toimijoiden väliseen yhteistyöhön. Kesällä 2014 on solmittu yhteistyösopimus pietarilaisen ITMO:n ja Helsingin kaupungin Newcon välillä. Sopimuksen puitteissa Helsinkiin Newcoon on tullut useita pietarilaisia start-up-yrityksiä. Kasvuyritysyhteistyötä on tehty myös Työ- ja elinkeinoministeriön rahoituksella ns. MOCT-hankkeissa 2014-2016 ja toistakymmentä kasvuyritystä on tämän yhteistyön lopputuloksena sijoitettu Helsinkiin. MOCT-yhteistyölle on haettu jatkorahoitusta TEM:stä vielä vuodelle 2017. Kaupunginjohtaja on joulukuussa 2016 allekirjoituksellaan hyväksynyt uuden Helsingin ja Pietarin välisen yhteistyöpöytäkirjan ja yhteistyösuhteen jatkumisen. Liikenneyhteyksien turvaamiseksi kaupungin toimenpiteet eivät ole olleet tarpeen vuosina 2013-2016.</p>
<p>Elinkeino yhteistyötä edistetään Aasian suuntaan ja Helsinkiin houkutellaan lisää matkailijoita ja investointeja Aasiasta.</p>	<p>Kanslia: Helsinki on osallistunut kaikkiin Visit Finlandin markkinointitoimenpiteisiin Aasiassa. Vuonna 2015 alkoi Stopover Finland -kasvuohjelma, jolla halutaan pysäyttää Helsingin kautta lentävät aasialaiset matkustajat päiväksi tai kahdeksi tänne. Ohjelma tähtää erityisesti Japanin, Kiinan ja Etelä-Korean markkinoille. Helsinki on liittynyt jäseneksi Kiinan valtion perustamaan World Tourism Cities Federation -järjestöön. Helsingissä järjestettiin syksyllä 2015 Japan Week, joka toi yli 2000 japanilaista Helsinkiin. Toukokuussa 2016 toteutettiin Pekingissä Moi Helsinki -tapahtumakokonaisuus, joka sisälsi kulttuuritapahtuman ja viisi eri toimialojen yrityksille suunnattua ammattilais tapahtumaa. Moi Helsinki oli yhteistyöprojekti, jonka toteutuksesta vastasivat kaupungin kulttuurikeskus, kaupunginkanslian elinkeino-osasto ja Helsingin Markkinointi Oy. Kumppaneina oli kolme eri ministeriötä, 80 yritystä, korkeakouluja ja oppilaitoksia sekä muita organisaatioita Suomesta ja Kiinasta. Lokakuussa kaupunki osallistui Tapein World Design Capital -vuoden näyttelyyn omalla osastolla ja New School Helsinki -aiheisella yritystapahtumalla. Helsinki neuvottelee Pekingin kaupungin kanssa uudesta toimintasuunnitelmasta vuosille 2017-2019. Tavoitteena on, että elinkeino yhteistyö kaupunkien välillä avaa ovia suomalaisille yrityksille Kiinan markkinoille. Yhteistyön teemat tulevat liittymään mm. Pekingin talviolympialaisiin 2022 valmistautumiseen (talviurheilun suorituspaikat, valmennusosaaminen jne.), muotoiluun, koulujen sisäilmaratkaisuihin ja startup-yhteistyöhön. NewCo Helsinki -yrityspalvelut on laatinut sopimukset kahden kiinalaisen yrityskehittämön (TUSHoldings, ZPark Software Park) kanssa Startup Exchange -vaihto-ohjelman käynnistämiseksi. Vastaava yhteistyö on käynnistetty myös Japanin Fukuokassa toimivan kiihdyttämön kanssa. Startup Exchange -ohjelmaa on tarkoitus laajentaa tulevina vuosina verkostoksi, joka tarjoaa suomalaisille startupeille mahdollisuudet lyhyisiin toimintajaksoihin ulkomailla. Kiinalaisten tekemien yöpymisten määrä on kasvanut Helsingissä strategiakauden aikana 60 prosenttia. Kiinalaiset jättävät Helsinkiin kaikista matkailijaryhmistä eniten rahaa vuonna 2016. Taimu: Taidemuseon näyttelyohjelmisto on ollut aasialaispainotteinen ja yhteistyötä on tehty paitsi Tove Jansson-kokonaisuuden markkinoinnissa myös muussa näyttelytoiminnassa. Vuoden 2017 Modernismi-näyttelyä on markkinoitu ja siitä on tekeillä kiertonäyttelyversio Japaniin. Kulke: Kiinalaisen uudenvuoden tuotanto on jokavuotinen ponnistus, joka poiki vastavuoroisuus kutsun Pekingiin. Moi Helsinki -tapahtuma järjestettiin toukokuussa 2016. Japan Weekin yhteydessä Savoy-teatterissa oli paljon tapahtumia.</p>
<p>Helsingin kansainvälisen edunvalvonnan periaatteet arvioidaan ja uudistetaan.</p>	<p>Kanslia: Helsingin kansainvälisen toiminnan arviointi ja toimenpideohjelma käsiteltiin kaupunginhallituksen illtakoulussa helmikuussa 2016. Toimenpideohjelmassa määritellään edunvalvonnasta seuraavaa: Helsingin kansainvälistä edunvalvontaa tulisi kehittää entistä vaikuttavammaksi. Kaupungin edunvalvonnalla tulee varmistaa Helsingin saavutettavuudelle elintärkeiden infrastruktuuri- ja liikennehankkeiden rahoituksen varmistaminen, rakennus- ja palvelusurveluksen turvaaminen sekä Helsingille tärkeiden teema-alueiden vahvistaminen EU innovaatio – ja tutkimuspolitiikassa. Helsinki EU-toimisto on Helsingin kaupungin, Uudenmaan liiton, Hämeen liiton, Kymenlaakson liiton, Päijät-Hämeen liiton, Aalto-yliopiston, Helsingin yliopiston, Hankenin, FUAS:in ja Metropolia Ammattikorkeakoulun yhteinen toimisto Brysselissä, jota Helsinki on aiemmin vetänyt. Brysselin toimistoa arvioitaessa päädyttiin siihen, että Uusimaa muodostaa selkeän edunvalvonnallisen kokonaisuuden ja Helsinki luopui toimiston vetovastuusta. Brysselin EU-toimiston toimintaa kehitetään tästä eteenpäin selkeämmin edunvalvontapainotteiseksi. Edunvalvontaa toteutetaan myös verkostojen, erityisesti Eurocitiesin kautta sekä osallistamalla Urban Agendan toteutukseen. Edunvalvontaan käytettävät kanavat valitaan sen mukaan, pyritäänkö vaikuttamaan erityisesti Helsinkiä koskeviin asioihin (esimerkiksi mahdollisen Tallinna-tunnelin rahoitukseen) vai yleisesti kaupunkien edunvalvontaa (esimerkiksi kaupungeille suunnattavaa rahoitusta) koskeviin asioihin yhdessä muiden kaupunkien kanssa.</p>
<p>Helsinki-Tallinna-kaksoiskaupungin kehitystä ryhdytään seuraamaan yhtenä kokonaisuutena.</p>	<p>Kanslia: Helsinki-Tallinna yhteistyölle on määritetty vuonna 2014 kuusi mahdollisen yhteistyön prioriteettia, joiden kehitystä seurataan Helsingin ja Tallinnan kaupunginjohtajien tapaamisissa 1-2 kertaa vuodessa. Prioriteetit ovat: 1) liikenne 2) elinkeino yhteistyö 3) yhteismarkkinointi 4) työvoimanliikkuvuus 5) ICT- ja viestintä 6) ympäristö. Helsinki-Tallinna liikenneyhteyksien parantamiseen on saatu mukaan valtion taso ja vuoden 2016 alussa on allekirjoitettu suomalais-virolainen liikennealoite Finnish-Estonian Transport Initiative. Osana aloitetta selvitetään Helsingin ja Tallinnan välisen kiinteän linkin, rautatietunnelin, rakentamisen kustannuksia, liiketoimintamallia ja kustannus-hyötysuhdetta sekä työvoiman liikkuvuutta. Lisäksi vuonna 2016 on haettu ja saatu 2-vuotinen EU-rahoitus yritysverkostojen tutkijalle, joka tulee analysoimaan kaksoiskaupunki yhteistyön kehittämistä Helsingin kaupungin kilpailukyyn näkökulmasta. Tieke: Helsinki-Tallinna-kaksoiskaupungin tilastollinen kuvaus yhtenäisenä alueena toteutettiin julkaisuna vuonna 2014 otsikolla Helsinki-Tallinn: facts and figures 2014. Tilastoseurannan jatkuvuutta on pyritty edistämään.</p>
<p>Helsinki kehittää matkailuaan myös yhteistyössä Uudenmaan ja muun Suomen kanssa.</p>	<p>Kanslia: Helsinki osallistui eteläisen Suomen yhteiseen TouNet -kehittämishankkeeseen 2013-2014. Pääkaupunkiseudun yhteistyönä kehitettiin markkinointiyhteistyötä, matkailuneuvontapalveluja ja yritysten verkkomyyntiä. Uudenmaan liitto perusti eteläisen Suomen Tourism Roundtablen, jossa Helsinki on mukana. Visit Helsinki tuottaa yhteistä Helsinki & Southern Finland -esitettä ja VisitHelsinkiRegion-verkkosivustoa sekä operoi Helsinki-Vantaan lentoaseman seudullista matkailuneuvontaa, joka palvelee koko maata. Visit Helsinki on hoitanut myös Cruise Finland -messuyhteistyötä kansainvälisen risteilymatkailun osalta. Helsinki on mukana Visit Finlandin kasvuohjelmissa Stopover Finland, Finrelax ja Merellinen saaristo. Taimu: Matkailuun liittyvää yhteistyötä on kehitetty osana aluetaidemuseotoimintaa. Taidemuseo on liittynyt mukaan museokorttijärjestelmään ja kehittää yhteistyötä Helsingin keskustan museokeskittymän kanssa. Helsingin elinkeino-osaston ja Ateneumin kanssa toteutettiin yhteistyössä valtakunnallinen taidemuseoiden suurnäyttelyä esitellyt markkinointikampanja.</p>

Helsingin EU-projektitoiminta keskittyy vaikuttavuudeltaan merkittäviin aloitteisiin painottaen erityisesti saavutettavuuteen, kilpailukyyn sekä palvelutuotannon

Toteutuma 2013-2016

<p>EU-hankkeissa hyödynnetään Helsingin EU-toimistoa.</p>	<p>Kanslia: Helsinki EU-toimisto on Helsingin kaupungin, Uudenmaan liiton, Hämeen liiton, Kymenlaakson liiton, Päijät-Hämeen liiton, Aalto-yliopiston, Helsingin yliopiston, Hankenin, FUAS:in ja Metropolia Ammattikorkeakoulun yhteinen toimisto Brysselissä, jota Helsinki on aiemmin vetänyt. Brysselin toimistoa arvioitaessa päädyttiin siihen, että Uusimaa muodostaa selkeän edunvalvonnallisen kokonaisuuden ja Helsinki luopui toimiston vetovastuusta. Brysselin EU-toimiston toimintaa kehitetään tästä eteenpäin selkeämmin edunvalvontapainotteiseksi.</p> <p>EU-hankkeiden ja niihin liittyvän rahoituksen koordinaatio on keskitetty kaupunginkanslian elinkeino-osastolle. Strategisesti tärkeitä hankekokonaisuuksia koordinoidaan yhdessä perustetun kaupunkitasoisen työryhmän kanssa. Lisäksi osasto antaa alkuvaiheen neuvontaa muille virastoille projektien hakemisesta, partnereista, budjeteista ja projektien soveltuvuudesta kaupungin strategiaan sekä koordinoisi keskitettyjen EU-määrärahojen käyttöä. EU-toimisto tuottaa tietoa hakujen sisällöistä sekä rahoitus- ja kumppanuusmahdollisuuksista.</p> <p>STO: Erasmus+ liikkuvuus päätös vuonna 2016 mahdollistaa 20 kurssiluokkuvuutta ja 10 varjostusliikkuvuutta vuosina 2016-2018. Networking Refugees-hanke tuottaa tietoa Euroopan kahdeksan maan/kaupungin toimenpiteistä turvapaikanhakijoiden oppimisen tukemisesta.</p>
---	--

Suomen yritysmönteisin kaupunki

Helsinki on Suomen yritysmönteisin kaupunki vuonna 2016. Yrityksille tarjotaan monipuolisia sijoittumismahdollisuuksia kaupungin eri osissa.

<p>Huolehditaan tonttitarjonnan riittävydestä varaamalla erilaisia alueita yritystoiminnan tarpeisiin. Tuotannollisen toiminnan mahdollisuudet säilyä ja laajentua varmistetaan kaupunkisuunnittelulla ja tonttipolitiikalla.</p>	<p>Kanslia: Kaupunginvaltuuston hyväksymässä yleiskaavassa (ei lainvoimainen) yritysalueet on säilytetty pääasiassa yritysalueina.</p> <p>Heltu: Tukutori on mukana.</p> <p>KSV: Yleiskaavassa ja osayleiskaavoissa on varmistettu tonttitarjonnan riittävyys. Toimitilaa on kaavoitettu strategiakaudella yhteensä 928 000 km², noin 232 000 km²/vuosi.</p> <p>Kv: Tontteja on varattu liike-, toimisto- ja teollisuustoimintaa varten. Varattu myös kaavoittamattomia alueita, joissa kumppanuuskaavoituksella varmistetaan asiakaslähtöisyys. Nykyisiä tontinvuokrasopimuksia on jatkettu uusilla sopimuksilla eri puolilla kaupunkia. Yhteistyössä kaupunkisuunnitteluviraston kanssa on tutkittu uusien yritysalueiden kaavoitusta ja uudessa yleiskaavassa säilytetty alueita näille toimintoille. Asuntotontteja on varattu myös jatkossa AM-ohjelman ja sitä tarkentavien päätösten tavoitteita vastaavasti työvoiman liikkuvuuden edistämiseksi. Kaupunkimittausosasto on tukenut tonttitarjonnan tavoitteiden saavuttamista kartta- ja paikkatietoaineistojen ja niihin liittyvien palveluiden avulla kehitystyöllä sekä kiinteistönmuodostukseen ja kaavoitusmittauksiin liittyvillä viranomaispalveluilla.</p>
<p>Laaditaan suunnitelma yritysalueiden kehittämiseksi.</p>	<p>Kanslia: Ksv on laatinut suunnitteluperiaatteet Herttoniemen ja Pitäjänmäen yritysalueille. Suunnitelmissa sallitaan vaihtelevassa määrin rakentamista yritysalueille tai niiden reunoille. Kivikon yritysalueelle laadittiin markkinointisuunnitelma, mutta sitä ei viety käytäntöön, koska tontit tulivat suuresta kysynnästä johtuen varatuksi suurelta osin jo valmistelutyön aikana. Herttoniemen yritysalueelle kehittämissuunnitelman valmistelu yhteistyössä yritysten kanssa siirtyi vuoden 2017 puolelle. Vallilassa on yhteistyössä suurten yritysten kanssa kartoitettu tärkeimpiä kehittämiskohteita Aleksis Kiven kadun ja Teollisuuskadun ympäristössä. Niin sanottujen Vallilan tehdaskorttelien kiinteistönomistajat teettivät alueen tulevaa suunnittelua varten Vallilan Visio -työn, johon kaupungin edustajat osallistuivat asiantuntijoina.</p> <p>Heltu: Tukutorilla on kokonaissuunnitelma Teurastamon, torien, kauppahallien ja koko tukkualueen kehittämiseksi yhdessä yrittäjien kanssa.</p> <p>KSV: Yleiskaavan linjausten pohjalta laaditaan merkittävien yritysalueiden periaatteelliset kehittämissuunnitelmat asemakaavoituksen pohjaksi.</p> <p>Pitäjänmäen ja Herttoniemen yritysalueista on jo laadittu periaatteet asemakaavaosastolla. Yleiskaavan toteuttamisohjelmaluonnoksessa on kuvattu teemaa.</p> <p>Kv: Osalle alueista on laadittu maankäytön kehittämisen periaatteet, jotka antavat suuntaviivoja alueiden kehittämiseksi. Yritysalueet on pääosin kaavoitettu valmiiksi ja useimmilta osin rakennettu valmiiksi joitakin jäljellä olevia tontteja lukuun ottamatta.</p>
<p>Elinkeinopoliittisesti merkittävimpien yritysasiakkuuksien hoitamiseen otetaan käyttöön toimintamalli.</p>	<p>Kanslia: Toimintamallia on strategiakauden aikana suunniteltu, mutta sitä ei ole otettu käyttöön. Kaupunki on osallistunut kauppakamarin järjestämille yritysvierailuille. Kaupunki on lisäksi toteuttanut puhelinhaastattelun tuhannelle helsinkiläiselle yritykselle. Haastattelun otos muodostettiin viiden kriteerin perusteella: kaupungin avaintoimialat, muut tärkeät toimialat, suuret yritykset (suuret työllistäjät ja merkittävimmät veronmaksajat), kaupungin kumppaniyritykset ja nopeasti kasvaneet yritykset. Kaupunki on järjestänyt strategiakauden aikana vuosittain elinkeinopäivän, jonne on kutsuttu tapahtuman teeman mukaisesti keskeisiä helsinkiläisiä yrityksiä ja sidosryhmiä.</p> <p>Heltu: Tukutorilla on toimintamalli yritysasiakkuuksien hoitamiseen erityisesti elintarvikealan toimijoiden kanssa.</p> <p>Kv: Ei ole otettu käyttöön. Kehitetty kuitenkin Ksv, Kanslia ja tonttiosaston välistä yhteistyötä yritystonttiasioissa.</p>
<p>Huolehditaan työpaikkojen sijoittumisesta eri kaupunginosiin ja pyritään lisäämään erityisesti itäisen Helsingin työpaikkoja.</p>	<p>Kanslia: Kaupunki on laatinut suunnitteluperiaatteet Herttoniemen ja Pitäjänmäen yritysalueille, sekä markkinointisuunnitelman Kivikon yritysalueelle.</p> <p>Metropolian uuden kampuksen sijoittuminen Myllypuroon lisää itäisen Helsingin elinvoimaa ja tuo alueelle työpaikkoja. Kaupunki on mukana laatimassa kampukselle elinkeinopoliittisen hyödyntämisen suunnitelmaa, jonka tarkoituksena on vahvistaa kampuksen vaikutuksia erityisesti terveyden ja hyvinvointialan sekä rakennusalan kehittymisen kannalta. Tavoitteena on, että yritysyrityksille, uusien ideoiden kokeilulle ja opiskelijayrittäjyydelle olisi kampuksella mahdollisimman hyvät olosuhteet.</p> <p>Heltu: Tukutori on kehittänyt määrätietoisesti erityisesti pakastamolaitoksen kehittämistä ja toiminnan jatkuvuutta. Pakastamo työllistää suoraan ja välillisesti kaupungin ravintola- ja elintarvikekaupan toimijoita.</p> <p>Tieke: Helsingin seudun seutu- ja kuntatason työpaikkaprojektio on laadittu seudullisena yhteistyönä joka toinen vuosi.</p> <p>Att: Asuinhankeisiin on toteutettu pääosin kaavan edellyttämät liike- ja toimitaloita yhteensä 4591 htm². Liiketilat sijaitsevat Jätkäsaarella, Kalasatamassa, Myllypurossa, Alppikylässä, Kontulassa, Pukinmäessä ja Hakuninmaalla.</p> <p>KSV: Yleiskaavassa on tuettu raideliikenteen ja asemansuutujen edellytyksiä asumiseen ja työpaikkojen sijoittumiseen. Erityisesti Herttoniemen-Roihupellon, Vuosaaren sataman ja Östersundomin mahdollisuuksia tuetaan. Yleiskaavan toteuttamisohjelmaluonnoksessa on kuvattu teemaa.</p> <p>Kv: Tuotannollista toimintaa sijoittunutta itäiseen Helsinkiin. Toimistotilojen kysyntä on ollut vähäistä itäisessä Helsingissä ja suuntautunut perinteisiin toimistokeskittyymiin.</p>
<p>Elinkeinoelämä otetaan nykyistä vahvemmin mukaan kokonaisvaltaiseen kaupunkisuunnitteluun.</p>	<p>Kanslia: Yritysvaikutusten arvioinnin toimintamallin tarkoituksenmukainen käyttöönotto edesauttaa osaltaan tämän tavoitteen toteutumista.</p> <p>HKL: HKL on järjestänyt vuosina 2015 ja 2016 yhdessä KSV:n ja HSL:n kanssa "Rajaton kaupunki" -seminaarin, jonka tavoitteena on lisätä vuoropuhelua elinkeinoelämän, kaupunkisuunnittelun ja joukkoliikenteen suunnittelu- ja toteuttajatahojen välillä ja varmistaa, että liikennesuunnittelussa huomioidaan kaupungin elinvoimaisuuden kehittäminen.</p> <p>KSV: Yleiskaavan valmistelua on tehty yhteistyössä eri elinkeinoelämän tahojen kanssa, mm. Kauppakamari, Herttoniemen yritysalue, Helsingin yrittäjät ja kaupan toimiala.</p>
<p>Hyödyntämällä ympäristöä ja mahdollistamalla innovatiivisia matkailupalveluja luodaan uusia työpaikkoja.</p>	<p>Kanslia: Kaupunki on ollut mukana toteuttamassa Vallisaaren ideakilpailua, jossa on haettu kustannustehokkaita ja kestäviä infrastruktuuriratkaisuja Vallisaaren kehittämiseksi matkailukohteena. Ideakilpailun parhaiden ehdotusten toteutusta edistetään yhdessä sijoittajien kanssa.</p> <p>Kv: Edistetty rantojen kehittämistä kaupallisten toimijoiden ja Ksv:n kanssa.</p>

Toteutuma 2013-2016

<p>Otetaan yritysvaikutusten arviointi mukaan päätöksentekoon.</p>	<p>Kanslia: Kaupunki toteutti syksyn 2015 aikana yritysvaikutusten arvioinnin kokeilun, johon osallistuivat kaupunginkanslian johdolla kaupunkisuunnitteluvirasto, kiinteistövirasto ja rakennusvirasto. Kokeilun aikana suunniteltiin arvioinnin toimintamalli palvelumuotoilun menetelmiä hyödyntäen yhteistyössä mukana olleiden virastojen ja elinkeinoelämän edustajien kanssa. Kehitettyä mallia kokeiltiin kaupunginhallituksen päätöksen mukaisesti ao. virastoissa valmistelussa olevissa asioissa loppuvuodesta 2015. Kokeilun aikana laadittiin yritysvaikutusten arvioinnit Iso Roobertinkadun kävelykatuosuuden peruskorjauksesta, Marian sairaala-alueen asemakaavan muutoksesta ja Mäkelänkatu 58-60:n käyttötarkoituksenmuutoksesta (poikkeamispäätös). Kokemusten ja saadun palautteen mukaan yritysvaikutusten arvioinnin toimintamallia kokonaisuudessaan on kehitetty edelleen. Kaupunginhallitus päätti 30.5.2016, että yritysvaikutusten arviointi otetaan osaksi valmistelu- ja päätöksentekoprosessia vuonna 2015 toteutetun kokeilun aikana kehitetyn mallin mukaisesti kokeiluun osallistuneissa kaupunkisuunnitteluvirastossa, kiinteistövirastossa sekä rakennusvirastossa, sekä vaihteittain ja mallia edelleen kehittämällä virastoissa, joiden toiminnalla on yrityksille tai yritysten toimintaedellytyksille merkittävä vaikutus. Kaupunki on järjestänyt valmennuksen virastojen nimeämille edustajille henkilöstön perehdyttämiseksi yritysvaikutusten arvioinnin Heltu: Hakaniemen alueen kehittäminen sekä pakastamolaitos. KSV on ollut mukana yritysvaikutusten arvioinnin valmistelussa, pilotoinnissa ja koulutuksissa. Yritysvaikutusten arviointi on otettu mukaan jo useisiin hankkeisiin. Kv: Otettu käyttöön merkittävissä hankkeissa ja annettu koulutusta valmistelijoille.</p>
<p>Varmistetaan pienten ja keskusurten yritysten toimitilojen saatavuus ja teollisuuden toimintaedellytykset.</p>	<p>Kanslia: Kaupungin pyrkimyksellä rajoittaa toimitilojen muuttamista asunnoiksi edistetään osaltaan toimitilojen saatavuutta ja toimintaedellytyksiä. Kivikon erityisesti tuotannolliseen toimintaan tarkoitettujen yritystonttien varattu lähes kokonaan. Kaupungilla on kuitenkin rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa siihen, että yritykset löytävät tarjonnasta riippumatta oikean kokoisia ja hintatasoltaan sopivia toimitiloja. HKL: HKL on käynnistänyt palvelukehitystyön, jossa etsitään yrityksiä kumppaneiksi tarjoamaan palveluja metro- ja juna-asemilla. Heltu: Pakastamolaitos sekä halli- ja toritoiminta mahdollistaa pienten ja keskusurten yritysten toimitilojen saatavuuden ja toimintaedellytykset. Kir: Kirjastojen tilauidistuksissa (Roihuvuori, Itäkeskus, Vallila, Kallio, Maunula, Töölö) on huomioitu pienyritysten työskentelytilojen tarpeet. Yleiskaavassa on varmistettu yritysalueiden jatkuvuus, mikä on etenkin teollisuuden toimintaedellytys. Kantakaupungin alueella ja keskuksissa varmistetaan asemakaavoissa kivijalkatoimitilojen säilyminen. Toimitilojen volyyymiä ja sijaintia sekä käyttötarkoituksen muutoksia koskeva eri hallintokuntien yhteinen selvitystyö on käynnissä ja jatkuu 2017. Periaatteet käyttötarkoituksen muutoksista toimitiloista asumiseen kantakaupungin osalta kslk-käsittelyssä 12/16, työ jatkuu 2017. Kv: Varattu tontteja hankkeille, joissa rakennetaan toimitiloja useille pienyrityksille. Yritetty hillitä kantakaupungin toimistojen muuttuminen asunnoiksi merkittävässä määrin (konversioperiaatteet laadittu, ei vielä hyväksytty). Kaavoitettu/kaavoitetaan Keski-Pasila, Ilmala ja Kalasataman metroaseman ympäristö merkittäväksi toimitilarakentamisen painopistealueeksi hyvien tie- ja raideyhteyksien takia. Teollisuuden toimintaedellytykset Helsingissä hyvin rajoitetut kaupunkirakenteen tiivistymisen takia.</p>
<p>Kaikkien merkittävien maankäytön ja rakentamisen hankkeiden osalta toteutetaan elinkeinovaikutusten arviointi. Lyhennetään investointeja harkitsevien yritysten vasteaika kaavoituksen osalta.</p>	<p>Kanslia: Kaupunki on strategiakauden aikana laatinut tai teettänyt taloudellisten vaikutusten arvioinnin yhteistä merkittävästä investointihankkeesta, kuten Guggenheim Helsinki -museohankkeesta, Länsisataman liikennetarkoituksista, Helen Oy:n Hanasaaren voimalaitosratkaisusta, Keskustakirjastosta, Raide-Jokerista ja Laajasalon raitiotieyhteydestä sekä Olympiastadionin perusrakennushankkeesta. Osana Suomen Yritysmyönteisin Kaupunki -toimenpideohjelmaa on laadittu periaatteet taloudellisten vaikutusten arvioinnin laadintaan liittyen. HKR: Haittojen hallintasuunnitelma vaaditaan kaivuulmoituksen liitteeksi, kun töitä suoritetaan keskeisillä ydinkeskustan kaupunginosien kaduilla. Haittojen hallinnan avuksi on kehitetty Haitaton-tarkastelu http://www.hel.fi/static/hkr/luvat/haitta_ohje.pdf KSV: Merkittävien hankkeiden osalta tehdään elinkeinovaikutusten arviointi, pienemmistä hankkeista yritysvaikutusten arviointi. KSV on ollut mukana yritysvaikutusten arvioinnin valmistelussa, pilotoinnissa ja koulutuksissa. Yritysvaikutusten arviointi on otettu mukaan jo useisiin hankkeisiin, on jo käytäntönä mm. miltei kaikissa poikkeamispäätöksissä. Kv: Jatketään em. työtä.</p>
<p>Vahvistetaan mikroyritysten, pienten ja keskusurten yritysten toimintamahdollisuuksia (esim. Kaapelitalo-malli).</p>	<p>Kanslia: Kaupunki avasi vuonna 2016 yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa Maria 01-startup-keskittymän, jossa toimii vuoden 2017 alussa arviolta 100 kasvuyritystä. Hanke on vaikuttanut myönteisesti kasvuyrittäjyyden edistämiseen ja kaupungin brändin rakentamiseen. Keskitymään on kohdistunut huomattavan paljon kansainvälistä huomiota. Kaikkia halukkaita toimijoita (startup-yritykset, kiihdyttämöt, suuret yritykset) ei ole voitu ottaa mukaan keskittymän toimintaan, vaikka uusia tiloja on otettu käyttöön aiotua nopeammin. Maria 01 on vuoden 2017 alussa todennäköisesti pohjoismaiden suurin startupkeskittymä. Yritysten lisäksi tiloissa toimii rahoittajia ja palveluntarjoajia, kuten yritysriittäjätoimittajia. Kaupunki avasi vuonna 2014 NewCo -brändin alla toimivan yrittäjyyden edistämiskeskukseen kaupungin tiloihin Kallioon. NewCo:ssa toimivat kaupungin yrityspalvelut, Helsingin Uusyrityskeskus, TE-toimiston starttirahatiimi sekä muita kumppaneita (mm. OP Pohjola, IF). Yritysneuvonnan asiakkaita on ollut keskimäärin 4 000 asiakasta vuodessa strategiakauden aikana. Uusia asiakkaita on ollut vuosittain keskimäärin 2 600. Neuvonnan kautta on perustettu noin 1 000 uutta yritystä vuodessa. Neuvonnan kautta perustetuista yrityksistä 80 prosenttia on yhä toiminnassa 5 vuoden kuluttua (ilman neuvontaa perustetuista vastaava luku on noin puolet vähemmän). Maahanmuuttajataustaisia asiakkaita on ollut keskimäärin kolmannes kaikista asiakkaista. Maahanmuuttajille on järjestetty tilaisuuksia ja palveluita usealla kielellä yhteistyössä Espoon ja Vantaan kaupunkien sekä uusyrityskeskusten kanssa. NewCo:ssa järjestetään myös vuosittain yrittäjyyteen liittyviä tapahtumia ja koulutuksia. Vuonna 2016 pelkästään kasvuyrittäjyyteen liittyviä tapahtumia oli yli 100. Vuonna 2014 Nordic Startup Awards valitsi NewCon kiihdytysohjelman Suomen parhaaksi palveluksi startup-yrittäjille. Strategiakauden aikana on kehitetty uusia asiakaslähtöisiä palveluita (mm. Yrittäjäverkko yhdessä Helsingin yrittäjien ja Uudenmaan TE-toimiston kanssa verkottamaan yrittäjiä sekä Startup Exchange Program edistämään helsinkiläisten startupien kansainvälistymistä ja kansainvälisten startupien houkuttelua Helsinkiin) ja vahvistettu digitaalisia palveluita. Yliopistoja ja paikallisia yrityksiä on autettu löytämään kumppanuuksia ja yrityspalvelut on tukenut mm. peliteollisuuden osaamisen kehitystä yhteistyöllä Gamex-ohjelman kanssa. Vuonna 2013 aloitettiin Helsingin yliopiston ja Helsingin kaupungin yhteinen Think Company -hanke synnyttämään opiskelijayrittäjyyttä; vuonna 2013 avattiin keskustakamppuksen, vuonna 2014 Viikin ja vuonna 2015 Meilahden Think Company. Haaga-Helina ammattikorkeakoulun kanssa on vahvistettu yhteistyötä, jonka tuloksena on saatu korkeakoulutasoista koulutusta (esim. sosiaalisen median hyödyntämisestä) helsinki-läisille startup-yrityksille. Vuonna 2016 kaupunki tilasi vaikuttavuuden arvioinnin metropoli-alueen yrittäjyyden ekosysteemistä. Arvioinnin tulokset ovat käytettävissä vuoden 2017 alussa. NewCo Helsinki -yrityspalvelut on laatinut sopimukset kahden kiinalaisen yritysriittäjätoimittajan (TUSHoldings, ZPark Software Park) kanssa Startup Exchange -vaihto-ohjelman käynnistämiseksi. Vastaava yhteistyö on käynnistetty myös Japanin Fukuokassa toimivan kiihdyttämön kanssa. Startup Exchange -ohjelmaa on tarkoitettu laajentaa tulevina vuosina verkostoksi, joka tarjoaa suomalaisille startupeille mahdollisuudet lyhyisiin vaihtojaksoihin ulkomailla. Kaupunki on ollut mukana yhteistyökumppanina GE Healthcaren Health Innovation Villagen toiminnassa. Village aloitti toimintansa vuonna 2014. GE Healthcaren omistamissa tiloissa toimii kerrallaan 20-30 digitaalisen terveyden ratkaisuihin keskittyvää startup-Heltu: Tukutori.</p>

Toteutuma 2013-2016

Kir: Kaupunkitoimistot Kirjasto Kymmissä, Kalliossa, Vallilassa ja Itäkeskuksessa. Makerspace-kaupunkiverstasta kokeiltu keskustakirjastoa ajatellen Lasipalatsissa ja Kymmissä.

<p>Helsinki tarjoaa erinomaisen toiminta- ja kasvu ympäristön eri toimialojen yrityksille. Kaupunki pyrkii toiminnallaan vaikuttamaan erityisesti ICT-, hyvinvointi-, matkailu-, Avaintoimialojen toimintaedellytyksiä edistetään maankäytöllä ja tonttipolitiikalla, hankinnoilla ja hankintakäytäntöjen kehittämisellä sekä tiiviillä vuorovaikutuksella ja uusilla yhteistyön tavoilla yritysten ja yrityksiä edustavien järjestöjen kanssa.</p>	<p>Kanslia: Kaupunki on ollut yhtenä kumppanina mukana Health Capital Helsinki-hankkeessa, jossa kehitetään tutkimus-, innovaatio- ja yrityskeskittymää Meilahden kampukselle. Hanke toteutetaan yhteistyössä HUS:n, Aalto-yliopiston ja Helsingin yliopiston kanssa. Health Capital Helsingin suorana seurauksena voidaan pitää mm. Helsingin yliopiston ja HUS:n sekä alan yritysten välillä solmittuja tutkimusyhteistyösopimuksia, sekä uusien tutkimuslähtöistä yrittäjyyttä tukevien palveluiden kehittämistä Meilahden kampuksella. Yksi tällainen palvelu on Helsingin kaupungin ja Helsingin yliopiston kolmella eri kampuksella toimiva Helsinki Think Company.</p> <p>Kaupungin valmiutta toimia uusien terveyttä ja hyvinvointia edistävien tuotteiden ja palveluiden kehitysalustana on vahvistettu erilaisilla kehittämishankkeilla (mm. Kalasataman uuden terveysaseman kehittäminen, Kotihoidon kautta kv-markkinoille –hanke, Monikanavaisen palveluneuvonnan kehittämishanke, Perusterveydenhuolto klinisen lääketutkimuksen alustana -hanke).</p> <p>Kaupunki on teettänyt avaintoimialoja koskevat, erityisesti tilastotietoihin pohjautuvat raportit (cleantech, matkailu, muotoilu, terveys, smart city). Kaupunki on lisäksi toteuttanut yritys haastatteluihin pohjautuvan tutkimuksen, jossa on haastateltu tuhatta helsinkiläistä yritystä. Haastattelututkimuksella on haettu aineksia kaupungin elinkeinopolitiikan kärkivalintojen määrittelyä varten sekä arvioitu kaupungin yritysmyönteisyyttä ja palvelutarjontaa.</p> <p>Elinkeino-osastolle on palkattu vuosina 2015 ja 2016 kaksi yritysasiainmestää, joiden tehtävänä on edistää kaupungin ja yritysten vuoropuhelua sekä uusien tuotteiden ja palvelujen kehittämistä ja testaamista kaupungin tarjoamissa innovaatioalustoissa. Toiminnan fokus on ollut puhtaisiin ja älykkäisiin ratkaisuihin sekä terveyteen ja hyvinvointiin liittyvän innovaatio toiminnan edistämisessä yritysten kanssa. Tähän mennessä on luotu useita innovaatioalustoja tai innovaatioalusta-aihoita. Puhtaita ja älykkäitä ratkaisuja kokeillaan ja kehitetään useammassa hankkeessa kehitys- ja innovaatioalustojen avulla. Strategiakauden aikana on esimerkiksi Kaupunkilogistiikan massadata -hankkeessa hyödynnetty massadataa kaupunkiympäristön ja -liikenteen kehittämisessä sekä innovaatioalustana palveluille ja liiketoiminnalle. Kaupunki on toteuttanut hankkeen yhteistyössä yliopistojen, tutkimuslaitosten ja yritysten kanssa. Kaupunki on myös osallistunut Vallisaaren ja Kuninkaansaaren luontomatkailukohteen innovatiivisten infrastruktuuriratkaisujen suunnitteluun ja toteutukseen yhteistyössä Metsähallituksen, Sitran, HSY:n ja yritysten kanssa. Puhdas Vallisaari -innovaatiokilpailulla haettiin ideoita ja ehdotuksia innovatiivista infrastruktuuriratkaisuista. Muita esimerkkejä hankkeista ovat esimerkiksi Tukkutorin kiertotalouden innovaatioalusta, Helsingin kestävä asuntorakentamisen ohjelma, Kalasataman terveys- ja hyvinvointikeskus innovaatioalustana (yhdessä Forum Viriumin kanssa), kotihoidon etäratkaisut sekä kliininen lääketutkimus perusterveydenhuollossa. Toimintaa on edistetty kuutoskaupunkien 6Aika-strategian kautta ja rahoituksella. Lisäksi kaupunki on mukana toimijana tai osarahoittajana useissa 6Aika-pilottihankkeissa kuten Ilmastokatu, Sohjoa-robottibussihanke sekä PalRob-palvelurobotiikan kehittämishanke.</p> <p>Kaupungin käynnistämässä Merit-hankkeessa on rakennettu älykkään merenkulun ekosysteemiä Helsinkiin. Hankkeessa on ollut mukana yli sata suomalaista ja ulkomaista meri- ja IT-alan yritystä. Hankkeen tuloksena on mm. käynnistetty älykkään merenkulun koulutus Aalto-yliopistossa sekä useita yritys lähtöisiä tutkimus- ja kehityshankkeita. Useat helsinkiläiset yritykset ovat hankkeen kautta löytäneet uusia asiakkaita ja yhteistyökumppaneita. Jopa uusia yrityksiä on syntynyt. Hanke jatkuu vuoden 2017 alusta</p> <p>Sote: Terveys- ja hyvinvointialaan keskittyvä yritysasiainmestää edistää 2016 alkaen kaupungin yritys- ja innovaatioyhteistyötä alan toimijoiden kanssa kaupunginkanslian elinkeino-osaston ja soten yhteisenä resurssina. Sote tarjoaa toimintayksiköitään kehittämistä ja kokeilu alustayhteistyölle yritysten ja TKI-toimijoiden kanssa.</p> <p>KSV: Yleiskaavassa ja yleiskaavan toteuttamisohjelmatusyössä on tehty aktiivisesti yhteistyötä mm. Kauppakamarin, Herttoniemen yritysalueen (Hyry) sekä Helsingin yrittäjien ja kaupan toimialan kanssa. Kiinteistöviraston, kaupunginkanslian ja kaupunkisuunnitteluviraston yhteistyö "yrittäjäkoikka" on käsitellyt ajankohtaisia hankkeita pyrkien yhteisiin näkemyksiin ja prosessien sujuvoittamiseen. Toimitilojen volyymiä ja sijaintia sekä käyttötarkoituksen muutoksia koskeva eri hallintokuntien yhteinen selvitystyö on käynnissä ja jatkuu 2017.</p> <p>Kv: Avainyritysten toimintaedellytyksiä on turvattu tontinluovutuksella lisärakentamishankkeita varten. Osallistuttu aktiivisesti kaavoitukseen yritystonttivarannon turvaamiseksi. Asuntotontteja on varattu AM-ohjelman tavoitteiden mukaisesti työvoiman liikkuvuutta edistävän asuntotuotannon edistämiseksi.</p>
<p>Alojen kehitystä edistetään perustamis- ja kasvuyritysneuvonnalla, yhteistyöllä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa.</p>	<p>Kanslia: Helsinki liittyi vuonna 2016 perustettuun pääkaupunkiseudun Smart & Clean –säätöön, jossa toimivat myös mm. Helsingin yliopisto ja Aalto-yliopisto.</p> <p>Arbis: Arbis har ordnat kurser för småföretagare (start av företag, bokföring, marknadsföring via sociala medier) både på svenska och engelska.</p> <p>STO: Työväenopisto järjestää yritystoimintaan liittyviä kursseja.</p>
<p>Osa työllisyyden hoidon määrärahoista kohdennetaan vahvemmin elinkeinopolitiittisiin perusteisiin. Toimenpiteet suunnataan voimakkaiden rakennemuutosten aiheuttamien työmarkkinavaikutusten vaimentamiseen ja työvoimapulasta kärsivien toimialojen tarpeisiin.</p>	<p>Kanslia: Työllisyysmäärärahoilla on toteutettu NewCo Helsinki -hanketta, jota on päätetty jatkaa vuonna 2017. Strategiakauden aikana työllisyyspalveluihin on palkattu yrityskoordinaattoreita lisäämään työpaikkavalikoimaa yrityksissä työttömien tarpeisiin. Lisäksi yrityksille, yhdistyksille ja säätiöille maksettavan Helsinki-lisän kokonaisbudjettia on kasvatettu ja lisän myöntämisperusteet on uudistettu vastaamaan valtion palkkatukea koskevaa ohjeistusta.</p>

Kaupungin keskustan asema maan johtavana kaupan, matkailun ja virkistyskeskittymänä turvataan panostamalla alueen viihtyisyyteen, elävyyteen ja hyvään

<p>Keskustaa kehitetään yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa.</p>	<p>Kanslia: Kaupunki toimii aktiivisesti keskustan kaupalliset toimijat yhdistävässä Helsinki City Markkinointi ry:ssä tavoitteena alueen toimijoiden ja kaupungin tiiviimpi yhteistyö keskustan elinvoimaisuuden turvaamiseksi.</p> <p>HKL: HKL on vuosina 2013-2016 yhteistyössä kaupunkisuunnitteluviraston kanssa osallistunut useisiin keskustan liikenne palvelujen kehittämishankkeisiin. Vuonna 2016 valmistunut Hämeentien liikennesuunnitelma parantaa joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä välillä sekä mahdollistaa Sörnäisten metroaseman palveluiden kehittämisen. Samoin vuonna 2016 käynnistynyt Hakaniemen metroaseman peruskorjaus parantaa kaupallisia palveluita alueella.</p> <p>KSV:n, HKL:n, HKR:n ja HSL:n yhteistyössä toteutettava Ratikkoprojekti tähtää raitiovaunuliikenteen keskinopeuden kasvattamiseen ja parantaa siten joukkoliikenteen palvelukykyä.</p> <p>Yksityisen ja julkisen toimijan yhteistyönä vuonna 2006 HKL:n lanseeraamat kaupunkipyörät ovat saaneet erinomaisen vastaanoton sekä kaupunkilaisilta että matkailijoilta ja lisänneet keskustan elinvoimaisuutta. Kaupunkipyöräpalvelu Heltu: Tukutori on mukana Kauppatorin ja Etelä-sataman sekä Hakaniemen alueen kehittämistoimissa yhdessä toimijoiden kanssa.</p> <p>Museo: Uusi kaupungin museo Senaatintorin kulmalla on osa torikortteleiden kehittämistä vetovoimaiseksi käyntikohteeksi; museo yli 310 000 vierailaan hyödyttää myös lähiympäristön palveluyrityksiä ja matkailutoimijoita.</p>
---	--

Toteutuma 2013-2016

	<p>Taimu: Uudistetun taidemuseon avaaminen Tennispalatsissa on vaikuttanut alueen ilmeeseen. HAM yhdessä kiinteistön ja kaupungin muiden toimijoiden kanssa jatkaa alueen elävöittämistä Eteläisen rautatiekadun puoleisen päädyn siistimisellä. Keskustan alueella on toteutettu ja valmisteilla merkittäviä julkisen taiteen hankkeita, kuten Antti Laitisen Armour Töölönlahdella, Talvisodan muistomerkit Kasarmitorille ja Suomen ja Ruotsin yhteistä historiaa ja yhteenkuuluvuutta kunnioittava monumentti Erottajalle.</p>
	<p>Kir: Keskustakirjaston kumppanuuksia alueen muiden toimijoiden kuten Musiikkitalon, Kiasman, Sanomatalon etc. kanssa pohjustettu ja rakennettu Vaikuttajaverkosta. Tavoitteena, että keskustakirjasto osaltaan syöttää kävijöitä korkeamman kynnyksen kulttuuritaloihin.</p>
	<p>KSV: Keskustaa on kehitetty maan johtavana kaupan, matkailun ja virkistykseen keskittymänä tekemällä yhteistyötä elinkeinoelämän kortteli- ja tonttikohtaisten täydennysrakentamishankkeissa. Ne painottuvat kauppaan, matkailuun (hotellit) ja virkistykseen. Kehittämisessä on yhdistetty kaupungin kehittämistavoitteet ja kiinteistön omistajien ja yrittäjien hankekohtaiset tavoitteet toisiinsa.</p>
	<p>Hyvää saavutettavuutta on painotettu mm. joukkoliikennehankkeissa. Pissararadan asemakaavatyössä keskusta-aseman julkiseen tilaan johtavia sisäänkäyntejä sijoitettiin myös Stockmannin, Forumin ja Kampin keskuksen korttelialueille keskustan kattavan saavutettavuuden turvaamiseksi.</p>
	<p>Kävelykeskustan ja julkisen tilan suunnittelussa on pyritty turvaamaan keskustan vetovoima, viihtyisyys ja elävyytys. Hyvä saavutettavuus, liikekeskustan asiainnoin ja vierailijoiden olosuhteet (erityisesti Esplanadin - Kauppatorin - Torikorttelien alueen suunnittelussa) sekä keskustan julkisten tilojen sopivuus kaupunkitapahtumiin ovat olleet työn tavoitteina. Yhteistyötä ja tiedonvaihtoa on tehty myös keskustan kiinteistönomistajien kanssa sekä kiinteistönomistajia ja yrittäjiä edustavan Kv: Kasarmintorin vanhasta toimistorakennuksesta kehitettiin hotelli ja rakennusviraston toimistotalotontti varattiin uuden korkeatasoisen toimistotalon rakentamista varten keskustahakuisen yritystoiminnan tarpeisiin. Edistetty useita hotelli- ja muita kaupallisia hankkeita.</p>

<p>Helsingin ulkoinen ja sisäinen saavutettavuus paranee ja metropolialueen merkitys lento-, juna- ja meriliikenteen solmukohtana vahvistuu. Kaupungin sisällä ja</p>	
<p>Länsisatamaan rakennetaan uusi matkustajaterminaali vastaamaan Itämeren kasvavia matkustajamääriä. Selvitetään vaihtoehdot Länsiterminaalin liikenneyhteyksien sujuvuuden parantamiseksi.</p>	<p>Kanslia: Länsisataman liikenteen sujuvoittamiseksi älyliikenteen käynnistyi 1.9.2016 Baltic Interreg-ohjelmassa 1,8 miljoonan euron FinEstSmartMobility -hanke. Hankkeessa kehitetään älykkäitä ratkaisuja Tallinnan ja Helsingin satamien ruuhkautumiseen mm. raskaan liikenteen "jonotusjärjestelmällä", vihreällä aallolla, satamien liityntäpysäköintijärjestelmillä, yhteyksillä lentoasemalle ja Tallinna liikennekehan ohjauksella. Hanke jatkuu 31.8.2019 saakka.</p>
	<p>HKL: Raitioliikennettä Länsisatamaan kehitetään vaiheittain synkronoituuna Sataman kehityshankkeisiin ja Jätkäsaaren rakentamiseen.</p>
	<p>HKR: Länsisataman liikenneyhteyksiä parannetaan kaupunkisuunnitteluviraston laatimien liikennesuunnitelmien mukaisesti.</p>
	<p>KSV: Matkustajaterminaali on rakenteilla ja otetaan käyttöön helmikuussa 2017.</p>
	<p>Käynnissä on "FinEstSmartMobility" -hanke, jonka osana on tarkoitus kehittää älyliikenteen ratkaisuja Jätkäsaaren sataman liikenteen sujuvoittamiseksi.</p>
<p>Vaikutetaan valtioon, jotta Suomessa käyville risteilyaluksilta poistetaan väylämaksut tai niitä pienennetään.</p>	<p>Kanslia: Risteilyaluksien osalta valtio alensi väylämaksuja väliaikaisesti vuosille 2015-2017.</p>
<p>Pasila-Vallila-Kalasadama -akselia kehitetään työpaikka- ja yritysvyöhykkeenä ja liikenteellistä toimivuutta parannetaan esimerkiksi raideratkaisuin.</p>	<p>Kanslia: Pasila-Vallila-Kalasadama -aluetta on markkinoitu huomattavana kasvuakselina kv-kiinteistömessuilla vuosina 2015-2016, minkä myötä käsitys alueen muodostamasta akselista on vahvistunut. Vallilassa on yhteistyössä suurten yritysten kanssa on kartoitettu tärkeimpiä kehittämiskohteita Aleksis Kiven kadun ja Teollisuuskadun ympäristössä. Niin sanottujen Vallilan tehdaskorttelien kiinteistönomistajat teettivät alueen tulevaa suunnittelua varten Vallilan Visio -työn, johon kaupungin edustajat osallistuivat asiantuntijoina.</p> <p>Kaupunki on mukana Fiksu Kalasadama -hankkeessa ja rahoittaa sen toimintaa. Lisäksi hanke saa rahoitusta 6Aika-strategiasta. Fiksu Kalasadama -hankkeessa ja Kalasadamassa laajemminkin on kehitetty yhteistyössä kaupungin, yritysten, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä asukkaiden kanssa erilaisia terveyden ja hyvinvointiin, liikkumiseen, energiaan, lähipalveluihin ja asumiseen ym. liittyviä uusia ratkaisuja.</p>
	<p>HKL: HKL toteuttaa Jätkäsaaren ja Pasilan raitioliikenneinfran sekä osallistuu Kalasadaman raitioliikenteen suunnitteluun yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. HKL kehittää henkilöautojen sekä pyörien liityntäpysäköintipalveluja.</p>
	<p>Heltu: Tukutori on mukana liikennesuunnitelmissa.</p>
	<p>KSV: Pasila-Vallila-Kalasadama -akselin (=Teollisuuskadun akselin) visiotyö on aloitettu syksyllä 2016. Visiotyössä on pyritty löytämään alueen lisärakentamispotentiaali sekä pohdittu kaupunkisuunnittelullisin keinoin ratkaisuja alueen haasteisiin. Visiotyö jatkuu hallintokuntien välisenä vuoropuheluna kohti päätöksentekoa.</p>
<p>Yritysten sijoittumista Helsinkiin parannetaan kehittämällä liikennepoliittisia ratkaisuja joustavasti yritysten tarpeisiin.</p>	<p>Kanslia: Kaupunginhallitus hyväksyi 12.1.2015 Liikkumisen kehittämisohjelman liikennehankkeille. Liikkumisen kehittämisohjelmassa on kolme teemaa: sujuva arki, elinvoima ja resurssitehokkuus, joista elinvoima keskittyy taloudelliseen kilpailukykyyn, eli työvoiman, työpaikkojen, kuluttajien ja kaupan kohtaamiseen, katutilan kehittämiseen ja tavaraliikenteen ja jakelun tehostamiseen. Tämän mukaisesti kaupunginhallitus hyväksyi 23.3.2015 Citylogistiikan toimenpideohjelman, jossa ehdotetaan 11 toimenpidettä citylogistiikan ongelmien ratkaisemiseksi. Toimenpiteistä neljä ensimmäistä on varsinaisia suoria toimenpiteitä ja seuraavat kuusi ovat kehittämisprojekteja, joiden varsinaiset toimenpiteet tarkentuvat projektin myötä. Viimeinen toimenpide on yhteistyön kehittämistä.</p> <p>Toimistotilojen rakentamisen käynnistäminen on usein edellyttänyt poikkeamista asemakaavoissa esitetyistä pysäköintipaikkannormeista. Poikkeamiset on useissa tapauksissa hyväksytty.</p> <p>KSV: Työpaikka-alueiden pysäköintipaikkamäärien laskentaohjeeseen on lisätty jousiston mahdollisuus.</p>

Uudistamalla kilpailukykyä

<p>Yhteistyössä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa kampuksista kehittyi innovaatio- ja liiketoimintakeskittymiä, joissa syntyy uusia yrityksiä ja työpaikkoja.</p>	
<p>Toteutetaan yhteistyössä yliopistojen kanssa toimenpiteet sellaisten yritysten houkuttelemiseksi Viikin tiedepuistoon, Kumpulan kampukselle ja Meilahteen, jotka hyötyvät kyseisten kampusten läheisyydestä.</p>	<p>Kanslia: Strategiakaudella on käynnistetty Helsingin yliopiston ja Helsingin kaupungin yhteistyöaloite Helsinki Think Company, jonka avulla edistetään opiskelija- ja tutkijalähtöistä yrittäjyyttä. Helsinki Think Companylle on perustettu toimipisteet Keskustakampukselle sekä Viikkiin ja Meilahteen.</p> <p>Kaupunki on ollut yhtenä kumppanina mukana Health Capital Helsinki-hankkeessa, jossa kehitetään tutkimus-, innovaatio- ja yrityskehittämistä Meilahden kampukselle. Hanke toteutetaan yhteistyössä HUS:n, Aalto-yliopiston ja Helsingin yliopiston kanssa. Health Capital Helsingin suorana seurauksena voidaan pitää mm. Helsingin yliopiston ja HUS:n sekä alan yritysten välillä solmittuja tutkimusyhteistyösopimuksia, sekä uusien tutkimuslähtöistä yrittäjyyttä tukevien palveluiden kehittämistä Meilahden kampuksella.</p> <p>Kaupungin, Helsingin yliopiston ja Aalto-yliopiston Kaupunkiakatemia on uudenlainen yhteistyömuoto- ja verkosto, jossa edistetään kaupunkisuunnittelun, kaupunkikehittämisen ja kaupunkitutkimuksen vuorovaikutusta ja yhteissuunnittelua sekä käynnistetään ja tuetaan poikkitieteellisiä kehitysprojekteja. Kaupunkiakatemia kärkeä vuonna 2015 oli kampusten kehittäminen, jolloin mm.</p>

Toteutuma 2013-2016

<p>Suunnitellaan Metropolia Ammattikorkeakoulun Myllypuron kampusalue. Suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan liiketoimintaedellytysten luominen kampuksen yhteyteen.</p>	<p>Kanslia: Myllypuron kampuksen peruskivi muurattiin 24.9.2016. Metropolia on yhdessä kaupunginkanslian elinkeino-osaston kanssa työstänyt kampuksen elinkeinopoliittisen hyödyntämisen suunnitelmaa, joka valmistuu vuoden 2017 aikana. Elinkeino-osasto on mukana Metropolian vetämässä Live Baltic Campus hankkeessa, jossa muotoilun keinoin edistetään Myllypuron kampuksen kehittämistä yhdessä yritysten ja muiden sidosryhmien kanssa. Hanke edistää kampuksen tulevaa yhteistyöverkostoa, innovaatiotoimintaa, vetovoimaa ja roolia testialustana etenkin terveyst- ja hyvinvointi- ja rakennusalojen osalta.</p> <p>KSV: Osoitettu asemakaavoitettu tontti Myllypurosta. Puoltava päätös rakennuslupavaihetta edeltävään poikkeamishakemukseen (03/2016). Hankesuunnittelu on valmistunut ja toteutussuunnittelu on käynnissä. Kampusalueen ympäristöön on kaavoitettu runsaasti toimitilapotentiaalia.</p> <p>KV: Tilakeskuksen johdolla tehty Metropolian Myllypuron kampuksen hankesuunnitelma hyväksyttiin valtuustossa 5.5.2015. Hankkeen työmaa on käynnistynyt alkuvuodesta 2016, toteuttajana Kiinteistö Oy Myllypuron kampus. Hankkeen suunnittelussa on ollut lähtökohdana, että kampus edistää vuorovaikutusta paitsi ammattikorkeakoulun sisällä myös suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan. Hankesuunnitelman hyväksymisen yhteydessä kirjattiin, että Metropolia Ammattikorkeakoulu laatii yhdessä kaupunginkanslian ja muiden kaupungin virastojen ja alueen toimijoiden kanssa rakennuksen sekä Metropolian osaamisen elinkeinopoliittisesta hyödyntämisestä suunnitelman. Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy on jo aloittanut hankkeen tavoitteena olevan vuorovaikutuksen alueen toimijoiden kanssa ja on viemässä sitä tettenpäin kehittäen yhteistyötä alueen yritysten kanssa sekä kampukselle sijoittuvien koulutus- ja innovaatiotoimintaloihin, sosiaali- ja terveysalaan ja rakennus- ja kiinteistöalaan, liittyvien yritysten kanssa.</p>
<p>Tiivistetään yhteistyötä vuoden 2013 alussa aloittavan uuden Taideyliopiston kanssa.</p>	<p>Kanslia: Helsingin kaupunki ja Taideyliopisto toteuttavat yhteistyössä muiden keskeisten luovien alojen kumppaneiden kanssa Creative and Inclusive Finland –kansallista koordinaatiohanketta 2015-2017. Helsingin kaupunki johtaa luovan osaamisen fokusalueen toimenpideohjelmia, jonka tavoitteena on luoviin aloihin liittyvien rahoitusinstrumenttien ohjaaminen ja kehittäminen, aineettoman arvonnun kehittämishankkeen alueellinen koordinointi, luovien alojen liiketoiminnan ja yrittäjyyden edistäminen. Pitkän tähtäimen tavoitteena on aineettomien investointien kasvu Helsingissä. Hanke vahvistaa kulttuurin tuotannon taloudellista perustaa.</p> <p>Taimu: Taidemuseo on tehnyt yhteistyötä Teakin kanssa Yayoi Kusaman näyttelyn yhteydessä. Kuvataideakatemia kanssa on valmisteilla näyttely ensi vuodelle.</p> <p>Kir: Keskustakirjaston suunnittelussa useita projekteja Aalto-yliopiston kanssa, mm. CityWorkLife-tutkimusyhteistyö. Valmiissa rakennuksessa pysyvä yhteistyö Aalto-yliopiston kanssa.</p> <p>Kulke: Taideyliopiston kuusivuotisen ArtsEqual-hankkeen kanssa on aloitettu voimakas tiedonvaihto ja -tuotantoyhteistyö. Hankkeessa on useita viraston taiteen saatavuuden lisäämisen prioriteetteja sivuvaavaa ulottuvuutta.</p>

Helsinki on kansainvälisesti tunnettu kehittämis- ja kokeilu-ympäristö uusille tuotteille ja palveluille.

<p>Östersundomista suunnitellaan uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkuuteen liittyvien ratkaisujen pilottialue ja houkutteleva sijaintipaikka cleantech-alojen yrityksille.</p>	<p>Kanslia: Östersundomin alueelle on tehty esiselvitys aurinkovoimapuiston liiketoimintakonseptista yhdessä toimialan yritysten, tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa. Lisäksi on valmisteltu yritys- ja tutkimuslaitosyhteistyönä kierto- ja biotalousintegraatin liiketoimintakonseptia ja yleissuunnitelmaa tukemaan alueen kaavoitusprosessia ja toteutusta yhdessä sijoittajien ja alueelle sijoittuvien teollisten toimijoiden kanssa. Selvitystyöt on rahoitettu osaksi Innovaatorahaston rahoituksella.</p> <p>OPEV: Sakarinmäen koulussa on aurinkoenergia- ja maalämpöenergiajärjestelmät.</p> <p>KSV: Östersundomin valmisteilla olevassa yleiskaavassa varataan alueita elinkeinotoimintaan ja aurinkoenergian tuotantoon. Yleiskaavamääräyksissä edellytetään mm. energiatehokkuutta ja ympäristöystävällisyyttä rakentamisessa ja yhdyskuntateknisessä huollossa, uuden teknologian käytön ja siihen liittyvän elinkeinotoiminnan edistämistä sekä aurinkoenergian hyödyntämistä. Östersundom-projekti on osallistunut tutkimus- ja kehityshankkeisiin. "Östersundom Bio- and Circular Economy Integrate" -hankkeessa kehitetään Östersundomin alueelle elinkeinotoiminnan konseptia bio- ja kiertotaloutta edistävien yritysten kanssa, jotka toimivat energia-, elintarvike-, kemian ja logistiikka-aloilla. "City-Opt" -hankkeessa on tutkittu lämmön varastointia osana Östersundomin tulevan kaupunginosan energiajärjestelmää.</p> <p>Kv: Hankittu maa-alueita tavoitteen toteuttamiseksi.</p>
<p>Muissa aluerakentamisprojekteissa hyödynnetään alueiden erityispiirteet uuden liiketoiminnan edistämiseksi. Uusia asuin- ja työpaikka-alueita hyödynnetään uusien tuotteiden ja palvelujen kehittämis-, kokeilu- ja käyttöönottoympäristöinä.</p>	<p>Kanslia: Kaupunki on mukana Fiksu Kalasatama -hankkeessa ja rahoittaa sen toimintaa. Lisäksi hanke saa rahoitusta 6Aika-strategiasta. Fiksu Kalasatama -hankkeessa ja Kalasatamassa laajemminkin on kehitetty yhteistyössä kaupungin, yritysten, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä asukkaiden kanssa erilaisia terveyteen ja hyvinvointiin, liikkumiseen, energiaan, lähipalveluihin ja asumiseen ym. liittyviä uusia ratkaisuja.</p> <p>Metropolia Ammattikorkeakoulun uudella kampuksella Myllypurossa ja alueen täydennysrakentamisessa kokeillaan ja kehitetään uusia puhtaita ja älykkäitä ratkaisuja, jotka samalla tukevat ammattikorkeakoulussa tehtävää opetustyötä sekä opiskelijoiden ja yritysten välistä yhteistyötä. Tarkoituksena on avata opiskelijoille väyliä työllistymiseen ja yrittäjyyteen. Vuonna 2017 on käynnistymässä erillinen hanke tavoitteen toteuttamiseksi.</p> <p>Jakomäen Sydän -täydennysrakentamishankkeessa haetaan uusia ratkaisuja allianssihankeella, jossa toteutetaan mm. suunnittelukilpailu osana allianssihankeita.</p> <p>Jätkäsaareen on aloitettu monia kehittämishankkeita liittyen erityisesti älykkäiseen liikkumiseen ja logistiikkaan.</p> <p>Jätkäsaareen, Kalasatamaan ja Kruunuvuorenrantaan toteutetaan alueellinen jätteen imukeräysjärjestelmä.</p> <p>Kruunuvuorenrannassa toteutettavaksi tekniikaksi on valittu kotimaisen laitetoimittajan uusia innovaatioita sisältävä järjestelmä.</p> <p>Länsisataman, Kalasataman ja Kruunuvuorenrannan aluerakentamisprojekteissa hankitaan rakentamislogistiikkapalvelua, jonka kehittämisen ja kokeilun alustana projekti toimivat.</p> <p>Kruunuvuoresta, Kuninkaantammesta, Malmilta ja Vuosaaresta luovutettiin tontteja uusille rakennusalan toimijoille rakennusalan kilpailun edistämiseksi ja uusien toimijoiden saamiseksi Helsinkiin. Näin uudet toimijat voivat tutustua Helsingin rakentamisen käytänteisiin ja prosesseihin, sekä luoda omia alihankintaketjujaan ja löytää Helsingin alueelta yhteistyökumppaneita tulevia hankkeita varten.</p> <p>Kahdelle Haagaan sijoittuvalle ja yhdelle Kuninkaantammen sijoittuvalle Kehittyvä kerrostalo –työryhmän puoltamalle kehittämishankkeelle varattiin tontit.</p> <p>Lisäksi Jätkäsaaren osalta on tehty analyysi Jätkäsaaren kaupallisista painopisteistä 2/2014 – 5/2014, (Realprojekti Oy).</p> <p>Att: Pukinmäkeen on toteutettu puisista tilaelementeistä neljä kerrostaloa. Jätkäsaareen on rakenteilla puurakenteisia 8-kerroksisia asuinkeuhkaloja (Wood City). Kalasataman alueelle suunnittelussa olevissa kohteissa noudatetaan Fiksu-Kalasatama konseptia.</p> <p>KSV: Asemakaavoituksessa on varattu riittävät tilavaraukset uusien tuotteiden ja palvelujen sijoittumiseksi.</p> <p>Kv: Kalasataman alueesta kehitetty älykkään sähköverkon mallialue. Tavoitettua tukevat ehdot sisällytettyä asuntotonttien varauspäätöksiin. Lisäksi varattu runsaasti tontteja erilaisia kehittämishankkeita varten.</p>

Toteutuma 2013-2016

<p>Selvitetään mahdollisuudet luoda Helsinkiin terveyden ja hyvinvoinnin osaamiskeskittymä, johon sijoittuisi käyttäjälähtöistä tuote- ja palvelukehitystä tekeviä yrityksiä sekä julkisen ja kolmannen sektorin toimijoita.</p>	<p>Kanslia: Kaupunki on ollut yhtenä kumppanina mukana Health Capital Helsinki-hankkeessa, jossa kehitetään tutkimus-, innovaatio- ja yrityskeskittymää Meilahden kampukselle. Hanke toteutetaan yhteistyössä HUS:n, Aalto-yliopiston ja Helsingin yliopiston kanssa. Health Capital Helsingin suorana seurauksena voidaan pitää mm. Helsingin yliopiston ja HUS:n sekä alan yritysten välillä solmittuja tutkimusyhteistyösopimuksia, sekä uusien tutkimuslähtöistä yrittäjyyttä tukevien palveluiden kehittämistä Meilahden kampuksella. Yksi tällainen palvelu on Helsingin kaupungin ja Helsingin yliopiston kolmella eri kampuksella toimiva Helsinki Think Company.</p>
<p>Käynnistetään uusiutuvan energian käyttöön ja tuotantoon sekä energiatehokkuuteen liittyviä kokeiluja.</p>	<p>Kanslia: Viikin Ympäristötalon sähkövarastohanke käynnistyi syksyllä 2014. Hanke kuuluu osana Tekesin rahoittamaan älykkään sähköisen liikenteen edistämisen ohjelmaan. Siinä tutkitaan aurinkosähkön lataamista/purkamista kiinteistön ja sähköauton käyttöön sekä sähköverkkoon. Sähkövarastot (kiinteistöjen ja sähköautojen) ovat tulevaisuuden ratkaisuja hajautetun uusiutuvan energian edistämisessä.</p> <p>Helsingin Energia käynnisti toteutuksen Suomen suurimman aurinkovoimalan (339 kWp) rakentamisesta Suvilahteen vuoden 2015 alussa. Aurinkovoimalakonseptissa kuluttajilla oli mahdollisuus ostaa oma nimikkopaneelinsa ja kaikki 1200 paneelia myytiin loppuun muutamassa päivässä.</p> <p>Helsingin Energia on toteuttanut Sakarinmäen koulukeskukseen uusiutuvaan energiaan perustuvan lämmitysjärjestelmän. Helsingin Energia käynnisti pellettien polton koejakson Salmisaaren voimalaitoksella joulukuun lopulla. Koejakson jälkeen voidaan aloittaa tavoitteen mukainen pelletin seospolttu kivihiihen joukossa 5–7 % osuudella.</p> <p>Helsingin Energia keräsi kaukojäähdytyksen avulla kesä–heinä–elokuun aikana ylimääräistä lämpöenergiaa hyötykäyttöön yli 40 000 000 kWh.</p> <p>FinSolar -hanke käynnistyi kesäkuussa 2014. Hankkeessa on kaupungilta mukana Ymk, HKR, KV Tilakeskus ja Helsingin Energia. Sitä koordinoi Aalto-yliopisto. Hankkeessa kehitetään aurinkosähkön markkinoita. Kaupunki tarjoaa kattopintaa (koulu) uusille aurinkosähkön tuotannon rahoitusratkaisuille.</p> <p>Ympäristökeskus yhdessä Ilmastoinfon kanssa kehitti Aurinkosähköä kotiin -kampanjan, jonka avulla aurinkosähkön kilpailutus helpottui ja hinnat tulivat vertailtaviksi.</p> <p>Ympäristökeskuksen koordinoima, pääkaupunkiseudun asukkaiden energianeuvonta ASIAA! -hanke on järjestänyt konkreettista energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian neuvontaa. Hanke tarjoaa tilauksesta koulutusta, neuvontaa tapahtumissa ja konkreettista energiatehokkuuspilotointia taloyhtiöille. Toiminta on ollut osin Motivan rahoittamaa. Vuonna 2015 sen rahoituksesta vastaa pääosin Helsinki ja puolet tulee Vantaalta, Espoolta ja HSY:ltä.</p> <p>Kivikossa on rakenteilla primääripihi-kerrostalohanke, jossa kokeillaan mm. pellettilämmitystä osana kokonaissähköenergian kulutuksen minimointia. Honkasuolla ja Kuninkaantammassa on aluerhymätyöskentelyssä seurattu ja edistetty asemakaavassa, maankäyttösopimuksissa ja tontinvarauksissa edellytettujen energiatehokkuusvaatimusten ja uusiutuvan energian käyttövaatimusten toteutumista asunrakennushankkeissa. Suunnitteluvaiheessa oleviin hankkeisiin liittyy erilaisia energiateknisiä ratkaisuja sekä kehitystyötä.</p> <p>Kaupunki on selvittänyt mahdollisuutta käynnistää joukkorahoituskampanja Tukutorin aurinkosähköhankkeen pilotin toteuttamiseksi Teurastamon Lihatukkuhallin katolle. Hankkeessa kokeillaan ja kehitetään uusia teknologiaratkaisuja (mm. biojäte, tekstiilit, hukkalämmön talteenotto ine.).</p> <p>Heltu: Tukutorilla on kehitteillä aurinkoenergia- ja kiertotaloushankkeet sekä uusi pakastamolaitos.</p>
	<p>Stara: Stara on mukana biopolttoaineiden demonstraatiohankkeessa BioSata, Korkeaseosteisilla biopolttoaineilla hiilettömään kaupunkiliikenteeseen. Hankkeen yhteistyötahot: Stara, Neste Oy, St1 Oy ja UPM Oy. Aikataulu 1/2016 - 12/2018.</p> <p>Stara on mukana nollapäästöinen ympäristönhoitokone - Noste - hankkeessa. Hankkeen tavoitteena on suunnitella ja rakentaa päästöton monitoimiympäristönhoitokoneen tutkimus- ja testausalusta, koekäyttää sitä Starassa ja selvittää mahdollisuudet kehittää sähkökäyttöinen ympäristönhoitokone. Hankkeen yhteistyötahot: Stara, Vilakone ja Hybria. Aikataulu: Q2/2015 - Q3/2017.</p> <p>Stara toimii koordinaattorina Biometaanin raskaassa kalustossa - pilotihankkeessa. Hankkeessa tutkitaan biopolttoaineita ja uutta moottoritekniikkaa hyödyntävää ratkaisua viiden auton kenttäkokeessa sekä seurantamittauksissa. Hankkeen yhteistyötahot: Stara, Itella, PRRS, Gasum, Neste, Volvo ja VTT.</p> <p>Aikataulu 2013 - 2016.</p>
	<p>HKR: On tehty yhteistyössä Aalto-yliopiston kanssa valaistuksen yöaikaisen himmenyksen kokeiluja. On laadittu valaistuksen himmennystaulukko valaistuksen energiatehokkuuden parantamiseksi.</p>
	<p>YMK: Ympäristökeskuksen koordinoimassa Ilmastokatku -hankkeessa on etsitty ja kokeiltu yhteisvoimin asukkaiden, yritysten ja kiinteistöjen omistajien kanssa ratkaisuja, joilla alueiden energiankulutusta ja kasvihuonekaasupäästöjä voidaan vähentää. Kokeilut ovat liittyneet mm. ilmastoystävällisiin ruokapalveluihin, ruokahävikin vähentämiseen ja toimiloiden tilankäytön tehostamiseen. Ympäristökeskuksen vetämässä kuluttajien energianeuvonta -hankkeessa 2012–2016 puolestaan luotiin Energiaviisaan taloyhtiön koulutus ja toimintamalli energiatehokkuuden suunnitelmalliseen parantamiseen. Hankkeessa saatiin hyviä kokemuksia taloyhtiöiden energiankäytön tehostamisesta koulutuksen avulla myös ilman investointeja.</p>
	<p>OPeV: Sakarinmäen koulussa on aurinkoenergia- ja maalämpöenergiajärjestelmät.</p>
	<p>Att: ATT on osallistunut alan energiatehokkuuden kehittämiseen FinZeb-, SunZeb-hankkeissa.</p> <p>Osallistuttu Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluviraston sähköautojen latausta edistävään työryhmään.</p> <p>Osallistuttu Hekan kiinteistökönnän aurinkosähkön hyödyntämispotentiaalın selvitykseen 2015 yhteistyössä Hekan, Helenin ja Rambollin kanssa.</p> <p>Osallistuttu VTT:n NeZeR hankkeeseen 2016.</p> <p>Osallistuttu Helsingin kaupungin asunnot Oy:n aiemmin rakennetun kiinteistömassan kiinteistöautomaation kartoitukseen. Kartoituksella tavoiteltu kiinteistöautomaation säädön parantamiseen tähtäviä toimenpiteitä automaation uusimisen lisäksi. Edellä mainittujen lisäksi asuntotuotantotoimisto on toteuttanut aurinkosähköjärjestelmän Kalasatamaan AsOy Helsingin Leonkatuun, lisäksi aurinkosähköjärjestelmät ovat suunnitellussa Heka Jakomäki Kankarepolku 9 ER ja kolmeen peruskorjaushankkeeseen.</p> <p>Heka Vallila Kangasalan tie 13:seen toteutettiin aurinkolämpöjärjestelmä.</p> <p>Kahteen rakenteilla olevaan peruskorjaushankkeeseen on suunniteltu poistoilmalämpöpumppujärjestelmät (PILP): Heka Lassila Lassinlaakso ja Heka Länsi-Pasila Palkkatilankatu 1-3.</p> <p>Suunnitteilla olevaan Heka Jätkäsaari Livrononkatu 7 toteutetaan lämmön talteenotto viemäriverdestä.</p> <p>Asuntotuotantotoimisto on toteutettu uudiskohteissa kiinteistöautomaatioon älykästä ohjausta huoneistojen lämmitysverkostoissa (lämpötilamittauksia huoneistoissa).</p>
	<p>KSV: Kuninkaantammen kaavoituksessa on kehitetty ja otettu käyttöön energiatehokkuutta, uusiutuvaa energiaa ja puurakentamista koskevat asemakaavamääräykset. Neljän osa-alueen asemakaavat ovat voimassa, yksi prosessissa. Malmin lentokentän kaavarunkoon on kirjattu tavoitteet paikalliseen uusiutuvaan energiantuotantoon varautumisesta alueella tulevissa asemakaavoissa. Vuoden 2015 aikana laadittiin tuulivoiman sijoittamisperiaatteet, jotka kertovat millä edellytyksillä kaupunkisuunnittelun näkökulmasta Helsinkiin olisi sijoitettavissa eri kokoluokan tuulivoimaa.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>Kv: Tilakeskus on selvittänyt olemassa olevien palvelurakennusten aurinkosähkörakentamisen mahdollisuuksia yli 1200 kohteessa. Tarkemmin on kartoitettu noin 600 palvelurakennuksen mahdollisuuksia aurinkosähkön tuotantoon. Tilakeskus on osallistunut aurinkosähkövoimaloiden hankinnasta KL-Kuntahankinnat Oy:n tekemään kilpailutukseen ja voi nyt hankkia voimaloita puitesopimukseen perustuen. Näitä hankintoja on käynnistetty mm. Finlandia-taloon ja suunnittelu on käynnissä muutama koulukohteisiin. Yliskylän päiväkotihankkeessa on selvitetty vaihtoehtoisten uusituvien energoiden käyttämistä lähes nollaenergia rakentamisessa.</p>
Vahvistetaan julkisen ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyötä.	<p>Kanslia: Helsingin kaupunki on ollut 2016 aktiivisesti käynnistämässä Tilaa taidetta –hankekokonaisuutta (Kulttuurikeskus, Lasipalatsin mediakeskus, Tanssin talo ry ja Suomen taiteilijaseura), joka tuo prosenttitaideperiaatteen laajentamisen käytäntöön lisäten taiteilijoiden työskentelymahdollisuuksia, tuoden taiteilijat mukaan kuntakehitystyöhön ja laajentaen hyvät prosenttitaidokäytännöt myös tanssi- ja esitystaiteen ammattilaisten käyttöön. Työllisyyspalveluiden osalta mainittakoon, että Helsinki-lisän käyttöä on laajennettu pitkäaikaistyöttömistä nuoriin. Yhteistyö eri yhdistysten kanssa on syventynyt.</p> <p>Pake: Olemme jatkuvasti valmiita pilotoimaan uutta teknologiaa, jolla pyritään löytämään ratkaisuja ikääntyvän väestön kasvun tuomiin haasteisiin. Virtuaalipalvelun kasvu sekä innovatiiviset teknologiset ratkaisut palveluissa ovat tehneet meistä tunnetun niin Suomessa kuin myös muuallakin. Olemme tuottaneet osaavien työntekijöiden kanssa palveluita, (virtuaalipalvelu, tunnistava chat terveyspalveluissa), joita ei ainakaan Suomessa tehdä missään tässä laajuudessa.</p> <p>Kir: Yritys yhteistyön ja kumppanuustoiminnan periaatteet ja pelisäännöt laadittu (2013) ja päivitetty (2016).</p> <p>Nk: Nuorisosiainkeskus laati vuonna 2014 kumppanuustoiminnan periaatteet, jotka nuorisolautakunta hyväksyi 27.11.2014. Hyväksytyt strategian mukaisesti nuorisosiainkeskus järjesteli uudelleen kumppanuussopimukset ja toteutti 2015–2016 hankinnat seuraavista toiminnoista: Kumpulän koulukasvitarhan toiminta, Tapanilan alueen nuorisotoiminta, Puistolän peruskoululla tehtävä nuorisotyö ja Ung info – ruotsinkielinen nuorisotiedotus ja Munkkivuoren nuorisotalon toiminta. Kumppanuusstrategian mukaisesti osa sopimuksista siirrettiin yhteisymmärryksessä toimijoiden kanssa avustusten piiriin. Näitä toimintoja ovat Oranssi ry:n toiminta (mm. nuorten päiheteetön klubitointinta), Kalliolan Nuoret ry:n Tyttöjen talon ja Itä-Pasilän monikulttuurinen työ. Omaksi toiminnaksi siirtyivät Pukinmäen nuorisotalon toiminta ja Kivikon nuorisotalon toiminta. Herttoniemenrannan nuorisotalo siirtyi samoin vuoden 2017 alusta liikkeenluovutuksella nuorisosiainkeskuksen omaksi toiminnaksi.</p> <p>Arbis: Arbis har ett trettiotal samarbetspartner inom tredje sektorn.</p> <p>STO: Työväenopisto järjestää yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa kurssitoimintaa.</p>

Helsinki vahvistaa asemaansa muotoilun suurkaupunkina käyttämällä muotoilua kaupungin uudistamisessa ja palveluiden kehittämisessä.

Helsingin muotoiluprofiilia hyödynnetään kaupungin kansainvälisessä viestinnässä ja markkinoinnissa, yritysalue-markkinoinnissa sekä matkailumarkkinoinnissa.	<p>Kanslia: Muotoilu on yksi kaupunki- ja matkailumarkkinoinnin pääviesteistä. Kaupungilla on laaja yhteistyösopimus Helsinki Design Weekin kanssa. Palvelumuotoilua on nostettu esille kaupunkimarkkinoinnissa. Unesco City of Design -verkoston tarjoamia mahdollisuuksia verkostoon kuuluvien kaupunkien väliseen yhteistyöhön ja kaupunkimarkkinointiin on kartoitettu. Lokakuussa 2016 Helsinki osallistui WDC Taipei 2016 -ohjelmaan ja päänäyttelyyn.</p> <p>Oiva: Johtamisuudistuksessa on kehitetty tulevien toimialojen sekä kuntalais- että hallintopalveluja muotoilua hyödyntäen. Oiva Akatemian on kilpailuttanut palvelumuotoilupalveluiden puitesopimuksen 2016–2017. Vuonna 2016 puitesopimusta on hyödynnetty laajasti kaikilla tulevilla toimialoilla.</p> <p>Museo: Uuden kaupungin museon suunnittelussa ja markkinoinnissa on panostettu asiakasajatteluun palvelumuotoilun keinoja hyödyntäen. Tämä on ollut museon yhtenä kärkenä myös kansainvälisessä mediassa.</p> <p>Zoo: Korkeasaari on uusinnut fyysisessä ympäristössä olevan opastejärjestelmän. Eläintarhan viitoitus ja kartat on kauttaaltaan uusittu, laji- ja palveluinfoja uudistetaan parhaillaan.</p> <p>Korkeasaaren kotisivut siirtyivät uudelle julkaisualustalle. Käyttöliittymäsuunnittelua on tehty käyttäjälähtöisesti kertynyttä analytiikkaa hyödyntäen. Julkaisujärjestelmä on myös responsiivinen, ts. mobiilipäätelaitteille optimoitu, toisin kuin edeltävä versio. Korkeasaaren luontokoulu on ollut mukana OPH:n rahoittamassa Mobiilisti maailmaan -hankkeessa. Opettajien tueksi ja oppilaiden innostamiseksi on luotu ja otettu käyttöön mobiilipeli, joka pohjautuu Lentävä liitutaulu -nimisen sovellukseen.</p> <p>Taimu: HAM hyödynsi uudistuessaan palvelumuotoilun menetelmiä ja menetelmien käyttöä jatketaan asiakaspolun edelleen kehittämisessä. Muotoilunäkökulma on ollut ja tulee olemaan olennainen osa HAMin tarinaa etenkin kansainvälisessä</p> <p>Sote: Omaishoidon tuessa jatkettu hyvää ja kiinteää yhteistyötä Pollin (Pääkaupunkiseudun omaishoitajat ja läheiset ry) kanssa. SKH:ssa palvelukeskustoiminnan kehittämisen, julkisten toimijoiden, ns. kolmannen sektorin ja vapaaehtoisten yhteistyö monipuolisissa palvelukeskuksissa on lisääntynyt. On vahvistettu alueellisia yhteistyöverkostoja palvelualueilla.</p> <p>Perhekeskus-toimintamallissa järjestöt ovat tärkeä osa toiminnan toteuttamista ja ne jalkautuvat myös perhekeskuksiin. Yhteistyötä tehdään järjestöjen ja seurakunnan kanssa hätämajoituksen järjestämisessä.</p> <p>Psykiatria- ja päihdepalvelujen vertaisohjaaja- ja kokemusasiantuntijatoiminta organisoidaan yhdessä asiakkaiden/potilaiden ja järjestöjen kanssa.</p> <p>Vapaaehtoistyötoiminta on jalkautettu vuoden 2016 aikana Haartmanin ja Malmin yhteispäivystyksiin. Päivystyksissä Satu-hankeen (tukikohta ry) asiakaskunta on kasvanut ja toiminta on saanut hyvän vastaanoton molemmissa yhteispäivystyksissä. Linity (tukea itsemurhaa yrittäneille ja heidän omililleen) toiminta jatkuu entisellään yhteispäivystyksissä.</p> <p>THK-toimintamallissa hyödynnetään huomioidaan ohjauksessa aiempaa enemmän kolmannen sektorin palveluita. Vuosaaren THK:ssa yhteistyötä koordinoi vapaaehtoistyön koordinaattori ja mm. tulevaan Kalasataman THK:n on suunniteltu "pysyvä läriestöjen yms. infopiste".</p>
Valituille kaupunginosille luodaan muotoilun ja teknologian avulla kaupunginosien luonnetta korostava valaistus.	<p>Kanslia: Kruunuvuoren rannan projektialueelle on tarkoitus toteuttaa kansainvälisen suunnittelukilpailun periaatteiden mukaista yleisten alueiden älykkäästi ohjattua led -valaistusta ja asuntototeille valotaidetta.</p> <p>HKR: Kruunuvuoren rannasta on tehty valaistuksen yleissuunnitelma "Valon kaupunginosa". Laadittu valaistuksen tarveselvitys, jossa on käytetty Helsingille ominaisia tyyppimäärittäjiä. Yleissuunnitelmaa ja tarveselvitystä on toteutettu suunnittelussa. On kehitetty kaupungin joulunajan vetovoimaisuutta osallistamalla Esplanadin, Aleksanterinkadun ja Mannerheimintien eteläosan jouluväläistuksen toteutukseen.</p> <p>KSV: Kruunuvuoren rantaan laadittua yleissuunnitelmatasoisista valaistussuunnitelmaa on tarkennettu asemakaavakohtaisilla valaistuksen periaatteilla (valaistuskortit). KSV on ollut mukana ohjaamassa valotaitteen toteuttamista osana rakennushankkeita.</p>
Helsinki Design Weekistä kehitetään yhdessä järjestäjien, muotoilutoimialan ja seudun toimijoiden kanssa Pohjoismaiden suurin design tapahtuma.	<p>Kanslia: Helsinki Design Week on pohjoismaiden suurin muotoilutapahtuma, jonka kävijämäärät kasvavat joka vuosi. Kaupungilla on HDW:n kanssa yhteistyösopimus vuosille 2016-2018, jonka mukaan Helsinki Design Weekin vuosittainen ohjelma teemoitetaan yhden ja/tai useamman kaupungille relevantin teeman ympärille. Vuoden 2016 Helsinki Design Weekin sisällöllinen teema "Paremmiin" käsittelee muotoilun roolia mm. tulevaisuuden kaupunkiympäristöissä ja sen palvelujen kehittämisessä. Osana Helsinki Design Weekin ohjelmaa tuodaan ohjelmasisältöjen ja viestinnän kautta esiin Helsingin sekä Helsingin käyttäjälähtöisten palvelujen suunnittelua, muotoiluosaamisen kehittämistä ja muotoilun roolia tulevaisuuden kaupungin kehittämisessä. Helsinki Design Weekin sisällöt linkitetään Helsingin UNESCO City of Design -nimitykseen ja niihin teemoihin, joihin Helsinki muotoilukaupunkihakemuksessaan sitoutui. Helsinki Design Weekin yhteydessä tehdään laajaa pr-yhteistyötä kansallisten toimijoiden kanssa. Helsinki Design Weekin johtaja Kari Korkman on valittu uuden World Design Weeks-verkoston puheenjohtajaksi syksyllä 2016.</p> <p>Taimu: Taidemuseo on aloittanut yhteistyön Helsinki Design Weekin kanssa erityisesti julkisen taiteen projekteihin liittyen. Yhteistyötä vahvistetaan ja kehitetään tulevaisuudessa.</p>

Toteutuma 2013-2016

Kir: Kirjaston konseptisuunnittelu ja keskustakirjaston osallistuva suunnittelu olleet HDW:n ohjelmassa 2014 ja 2015.

<p>Helsinki on tunnettu ympäristöviisas vihreän talouden kaupunki. Resurssitehokkuus paranee sekä omassa toiminnassa että yhteistyössä yritysten ja tutkimuslaitosten Rakennetaan kumppanuuksia elinkeinoelämän kanssa siten, että yritysten kilpailukyky ja ympäristövastuullisuus vahvistuvat ja syntyy uutta innovatiivista liiketoimintaa esimerkiksi älykkäiden teknologioiden, resurssitehokkuuden ja hiilineutraalien tuotteiden ympärille.</p>	<p>Kanslia: Strategiakaudella on perustettu Ilmastokumppanuusverkosto (Ilmastokumppanit), joka luo yhteistyötä ilmastopäästöjen vähentämiseksi ja yritysten kilpailukykyyn vahvistamiseksi. Ilmastokumppaneiksi liittyvät yritykset ja muut toimijat kirjoittavat Helsingin kaupunginjohtajan kanssa ilmastositoumuksen, jossa yritys nimeää omat ilmastotavoitteensa. Tavoitteiden toteutumista seurataan säännöllisesti. Verkosto järjestää tilaisuuksia ja tapahtumia sekä koordinoi yhteisiä kehittämistoimenpiteitä. Verkostossa on tällä hetkellä yli 50 jäsentä. Jäsenistä valtaosa on yrityksistä. Verkoston toimintaa koordinoi ympäristökeskus, kaupunginkanslian elinkeino-osasto osallistuu toimintaan ja sen suunnitteluun.</p> <p>Tukkutorin Kiertotaloushankkeessa on haettu eri toimialojen yrityksiä osallistumaan yritysryhminä ratkaisemaan alueella tukkutoiminnasta syntyvien jättemateriaalien uudelleenkäyttö ja tuoteistus. Tavoitteena on alueen jätemäärän merkittävä vähentäminen ja uuden liiketoiminnan synnyttäminen.</p> <p>Stara: Stara on mukana 6Aika-hankkeessa "Massadata kaupunkiympäristön ja liikenteen kehittämisessä sekä innovaatioalustana palveluille ja liiketoiminnalle". Hankkeen tavoitteena on massadatan avaamisella kehittää hyödyntäjäekosysteemiä, jossa luodaan uusia palveluita ja toimintamalleja kaupunkiympäristöön ja -liikenteeseen. Hankkeessa tuetaan yritysten kaupunkiympäristön ja liikenteen massadatan palvelullistamiseen tähtäävää innovaatiotoimintaa. Hankkeen yhteistyötahot: Stara, Tampereen yliopisto, Tampereen kaupunki, yritykset. Aikataulu: 9/2016–8/2018.</p> <p>Stara on mukana 6Aika - hankkeessa "Liikenteen reaaliaikaiset rajapinnat". Hankkeen tavoitteena on pilotoida liikenteen reaaliaikaisten rajapintojen avauksia neljässä kaupungissa (Tampere, Helsinki, Oulu, Turku). Avaamalla rajapintoja yhteistyössä useiden kaupunkien kesken luodaan yrityksille ja tutkimusorganisaatioille mahdollisuus hyödyntää avattavia rajapintoja tehokkaasti omassa liiketoiminnassa, tuotekehityksessä ja tutkimuksessa. Avattavat reaaliaikaiset rajapinnat edesauttavat älyliikenteen palvelujen kehittämistä. Älyliikenteen ratkaisuilla voidaan parantaa ihmisten sujuvaa, turvallista ja ympäristöstä ystävällistä liikkumista. Hankkeen yhteistyötahot: Tampere, Helsinki, Oulu ja Turku. Hankkeen aikataulu: 8/2015–7/2017.</p> <p>YMK: Elinkeinoelämän ja Helsingin kaupungin Ilmastokumppanit -verkosto on laajentunut valtuustokaudella siten, että on tähän mennessä siihen on liittynyt 52 organisaatiota. Ilmastokumppanit järjestää vuosittain mm. työpajoja ja seminaareja yhdessä yritysten kanssa. Verkosto pyrkii myös lisäämään hankeyhteistyötä kumppanien kesken. Esimerkiksi vuonna 2015 syntyi uudenlaista yhteistyötä, kun Keskon päivittäistavara-kauppa, Gasum, Myllyn Paras ja Wursti aloittivat hankkeen, jossa kaupan biojätteestä valmistettua biokaasua hyödynnetään energiana uusien Pirkka-tuotteiden valmistuksessa.</p> <p>Vastaavasti Helsinki ja Turku ovat perustaneet Itämeren suojelua tehostamaan Itämerihaasteen, jolla on yli 220 organisaation kumppaniverkosto. Itämerihaaste on myös kansainvälisöitynyt viime vuosina, ja sen verkostoon on liittynyt yrityksiä ja muita toimijoita Virosta, Latviasta, Liettuasta, Puolasta, Saksasta ja Ruotsista.</p>
<p>Edistetään uudenlaisten ympäristö- ja energiateknologioiden kehittämistä ja käyttöönottoa yhteistyössä yritysten sekä tutkimus- ja kehittämistahojen kanssa.</p>	<p>Kanslia: Viikin Ympäristötalon sähkövarastohanke käynnistyi syksyllä 2014. Hanke kuuluu osana Tekesin rahoittamaan älykkään sähköisen liikenteen edistämisen ohjelmaan. Siinä tutkitaan aurinkosähkön lataamista/purkamista kiinteistön ja sähköauton käyttöön sekä sähköverkkoon. Sähkövarastot (kiinteistöjen ja sähköautojen) ovat tulevaisuuden ratkaisuja hajautetun uusiutuvan energian edistämiseksi.</p> <p>Helsingin Energia käynnisti toteutuksen Suomen suurimman aurinkovoimalan (339 kWp) rakentamisesta Suvilahteen vuoden 2015 alussa. Aurinkovoimalakonseptissa kuluttajilla oli mahdollisuus ostaa oma nimikkopaneelinsa ja kaikki 1200 paneelia myytiin loppuun muutamassa päivässä.</p> <p>Helsingin Energia on toteuttanut Sakarinmäen koulukeskukseen uusiutuvaan energiaan perustuvan lämmitysjärjestelmän. Helsingin Energia käynnisti pellettien polton koejakson Salmisaaren voimalaitoksella joulukuun lopulla. Koejakson jälkeen voidaan aloittaa tavoitteen mukainen pelletin seospolton kivihiilen joukossa 5–7 % osuudella.</p> <p>Helsingin Energia keräsi kaukojäähdytyksen avulla kesä–heinä–elokuun aikana ylimääräistä lämpöenergiaa hyötykäyttöön yli 40 000 000 kWh.</p> <p>FinSolar -hanke käynnistyi kesäkuussa 2014. Hankkeessa on kaupungilta mukana Ymk, HKR, KV Tilakeskus ja Helsingin Energia. Sitä koordinoi Aalto-yliopisto. Hankkeessa kehitetään aurinkosähkön markkinoita. Kaupunki tarjoaa kattopintaa (koulu) uusille aurinkosähkön tuotannon rahoitusratkaisuille.</p> <p>Ympäristökeskus yhdessä Ilmastoinfon kanssa kehitti Aurinkosähköä kotiin -kampanjan, jonka avulla aurinkosähkön kilpailutus helpottui ja hinnat tulivat vertailtaviksi.</p> <p>Ympäristökeskuksen koordinoima, pääkaupunkiseudun asukkaiden energianeuvonta ASIAAI -hanke on järjestänyt konkreettista energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian neuvontaa. Hanke tarjoaa tilauksesta koulutusta, neuvontaa tapahtumissa ja konkreettista energiatehokkuuspilotointia taloyhtiöille. Toiminta on ollut osin Motivan rahoittamaa. Vuonna 2015 sen rahoituksesta vastaa pääosin Helsinki ja puolet tulee Vantaalta, Espoolta ja HSY:ltä.</p> <p>Kivikossa on rakenteilla primääripihi-kerrostalohanke, jossa kokeillaan mm. pellettilämmitystä osana kokonaissähköenergian kulutuksen minimointia. Honkasuolla ja Kuninkaantammassa on alueryhmytyöskentelyssä seurattu ja edistetty asemakaavassa, maankäyttösopimuksissa ja tontinvarauksissa edellytettujen energiatehokkuusvaatimusten ja uusiutuvan energian käyttövaatimusten toteutumista asunrakennushankkeissa. Suunnitteluvaiheessa oleviin hankkeisiin liittyy erilaisia energiateknisiä ratkaisuja sekä kehitystyötä.</p> <p>Kaupunki on selvittänyt mahdollisuutta käynnistää joukkorahoituskampanja Tukkutorin aurinkosähköhankkeen pilotin toteuttamiseksi Teurastamon Lihattukuhallin katolle.</p> <p>Hankkeessa kokeillaan ja kehitetään uusia teknologiaratkaisuja (mm. biojäte, tekstiilit, hukkalämmön talteenotto jne.). Kaupunki valmistele parhaillaan Kestävän rakentamisen ohjelmaa. Valmistelu jatkuu 2017 kehittämishankkeina.</p> <p>Heltu: Tukkutori on ollut mukana järjestämässä hävikkiruokatapahtumia. Ruokakulttuuriprojektipäällikkö on aktiivisesti edistänyt hävikkiruokatietoisuutta luennoimalla yrityksissä ja oppilaitoksissa.</p> <p>Stara: Ks. edellinen sivu.</p> <p>YMK: Viikin Ympäristötaloon asennettiin Suomen ensimmäinen sähkövarasto osaksi kiinteistön älykästä sähköverkkoa syksyllä 2015.</p> <p>Tammikuussa 2017 käynnistävissä My SmartLife-hankkeessa toteutetaan Helsingissä iso, eri älykaupungin osa-alueita yhdistävä ja integroiva demonstraatio vuosina 2017–2019. Päätaavoitteena on uusimpia teknologioita hyödyntäen tehdä Helsingistä entistäkin ilmastoystävällisempi paikka elää sekä samalla mahdollistaa uutta liiketoimintaa. EU:n Smart City Lighthouse -ohjelmaan kuuluvassa hankkeessa Helsingin kumppaneita ovat mm. Hampurin ja Nantesin kaupungit.</p> <p>Arbis: Arbis har ordnat kurser om solenergi för småhus/sommarstugor. En del av personalen har deltagit i nordiska projekt om hållbar utveckling.</p> <p>Att: ATT osallistui alan energiatehokkuuden kehittämiseen FinZeb-, SunZeb-hankkeissa. Ks rivi 186.</p>
<p>Itämerihaasteen toimenpideohjelma uudistetaan.</p>	<p>YMK: Itämerihaasteen toimenpideohjelma uusittiin yhdessä Turun kaupungin kanssa vuonna 2014. Uusi toimenpideohjelma (2014–2018) sisältää toimia, jotka liittyvät rannikkovesien laatuun, meriluontoon, vesiliikenteeseen, vesialueiden käyttöön sekä aktiiviseen Itämerikansalaisuuteen.</p> <p>Zoo: Korkeasaari on mukana Itämerihaasteessa.</p>

Toteutuma 2013-2016

Kulttuurista iloa ja vetovoimaa

Helsingin omaleimainen kaupunkikulttuuri kehittyi. Kulttuuri on kaikkien ulottuvilla. Lasten ja nuorten kulttuuri- ja taidekasvatukseen kiinnitetään huomiota niin kouluissa

<p>Kulttuurikeskuksen aluetalot avautuvat enemmän lähiyhteisöön ja tarjoavat pienille ryhmille mahdollisuuden esityksensä esiintuomiseen.</p>	<p>Ork: Kummilapsiprojekti 2012-2019 konserttien toteuttaminen Taimu: Taidemuseo on kutsunut tapahtumiinsa esiintyjiksi erilaisia lasten ja nuorten musiikki- ja tanssiryhmiä. Kulke: Omakielisen ja monikulttuurisen ohjelmiston lisääminen (esim. Harasoo!, Arooska-somalihääät -näyttely, Maa ilmassa, moku-järjestöjen omat tapahtumat, erikieliset/kulttuuriset elokuvat). Helsingin malli. Osallistava ja yhteisöllinen ohjelmistotuotanto yhä enemmän käytössä (esim. Vuotalon Orastus- ja Sadonkorjuu-projektit, galleriatoiminta, taiteiden yö, Idän kyläjuhla, Vuotalossa kouluprojektit, Kanneltalon !Unelmia ja yhdessä tekemistä" jne.). Kohderyhmäajattelun lisääminen. STO: Pienryhmien esitystoimintaa ja väestölle tarjottavaa kulttuurikoulutusta työväenopistossa jatketaan.</p>
<p>Koululaisten pääsyä kulttuuri- ja liikuntapalveluihin helpotetaan. Koulujen pihoja ja puistojen leikkipaikkoja käytetään lähiliikuntapaikkoina.</p>	<p>Museo: Kaupunginmuseossa on tarjolla aamuaikoja opastuksiin ja työpajoihin päiväkotit- ja koululaisryhmille ennen museon varsinaista avautumista. Ork: Koko ikäluokan kattavat kummilapsiprojekti (2012 synt.), Tokaluokkalaisten taideretki ja Juniorikonsertti (5. luokkalaisten). Maksuttomat kenraaliharjoitukset koululaisryhmille. Kevät 2016 nuoria tavoittava konserttihanke. Taimu: Taidemuseo tekee yhteistyötä koulujen ja opettajien kanssa helpottaakseen taidemuseoiden palveluiden saavutettavuutta. Koululaisille tarjottavien palveluiden kehittämisessä konsultoidaan opettajista koottua raatia. Oppilaitoksille on tarjolla subventoituja ja kohderyhmän mukaan räätälöityjä opastuksia ja taidepajoja sekä ilmaista näyttelyihin liittyvää opetusmateriaalia. Alle 18 vuotiaat pääsevät taidemuseoon ilmaiseksi. Jakomäki-projektiin liittyen on Jakomäen koululaisille tarjottu ilmaisia taidekerhoja iltapäivätoimintana ja kesäleireinä yhteistyössä Kaupunginteatterin ja Pohjois-Helsingin bändikoulun kanssa. Kulke: Kulttuuria kouluihin -hanke. Koulujen kulttuuri(kasvatus)suunnitelmat. Kultus-portaali. 5x2, kulttuurikurssit, koulukino-kokonaisuus, työpajat, kouluille suunnatut esitykset.MINÄ-unelmista arkeen. Liv: Liikuntavirasto tukee kaupungin muita virastoja lähiliikuntapaikkojen suunnittelussa mm. Lähiliikuntapakki-ohjeistuksen avulla. Koulujen ja päiväkotien pihoja ja puistojen liikuntapaikkoja on kehitetty lähiliikuntapaikoiksi. Julkisia kaupunkitiloja on kunnostettu, lisätty liikkumisympäristön houkuttelevuutta rakentamalla liikuntapaikkoja eri toimijoiden kanssa sekä tuotetaan laadukkaita lähiliikuntapalveluita asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi alueiden palveluverkkoja hyväksikäyttäen. Koulujen pihoja ja puistoja on kehitetty lähiliikuntapaikoiksi ja kouluissa on laajennettu Liikkuva koulu hanketta. Opetusviraston koulut käyttävät liikuntaviraston ulkoliikuntapaikkoja liikunnanopetukseen ilman maksua. Vuosina 2013–2016 peruskoulut ja päiväkodit oli vapautettu uimahalleja lukuun ottamatta tekojääratojen ja ulkokenntien, sisäliikuntapaikkojen sekä liikunta- ja palloiluhallien sisäänpääsymaksuista arkisin kello 8–14. Liikuntaseurojen kanssa yhteistyössä toteutetuilla yli 40 tekonurmikentällä on huomioitu ja turvattu koululaiskäyttö. OPEV: Opettajille suunnattu Oppimisen kulttuurikalenteri Kultus.fi on uudistettu yhteistyössä opetusviraston kanssa ja sitä kehitetään jatkuvasti toimijoilta ja opettajilta saadun palautteen perusteella. Keväällä 2017 perustettiin opetusviraston ja kulttuuriasiainkeskuksen yhdessä koordinoima Kulttuurikasvatuksen foorumi, johon kutsuttiin Helsingin keskeisiä kulttuuri-toimijoita. Soveltuvia koulunpihoja käytetään lähiliikuntapaikkoina. Lähellä sijaitsevia liikuntaviraston kentiä käytetään välituntiliikuntaan.</p>
<p>Kulttuuri- ja kirjastopalveluiden saatavuutta edistetään kehittämällä sähköisiä palveluja ja viemällä niitä erilaisiin kaupunkitiloihin.</p>	<p>HKL: Vuonna 2015 HKL:n toteuttaman Taidelinja-ohjelmakokonaisuuden osana toteutettiin kirjastometro, jossa Helsingin kaupunginkirjasto toi viikoksi kirjaston yhteen metrovaunuun. Museum: Museo on ollut kokeiluluontoisesti mukana Seinätön museo-hankkeessa, jossa tuotettiin Kävelen Helsingin historiaan -sovellus, matka keskustan historiaan, jonka kautta tuotiin esiin vähemmän tunnettua tietoa alueen nähtävyyksistä. Taimu: Taidemuseon uudistunut verkkopalvelu tarjoaa monipuolista tietoa sekä taidemuseosta että sen näyttelyistä ja kokoelmasta. Tarjolla on myös veistostietopankki sekä taidemuseo kehittämä veistosreitit-mobiilisivusto. Lisäksi kaupunkilaisten veistoksiin liittyviä muistoja kerätään, tallennetaan ja esitellään erillisen palvelun avulla. veistos-verkkosivut tarjoavat tietoa veistoksista eri puolilla kaupunkia. Taidemuseo on koonnut eriteemaisia veistosreititeitä, jotka ovat saatavilla mobiilisovelluksena. Kir: 1. E-aineistojen läpilyönti strategiakaudella: kansainväliset lehtitietokannat PressReader (sanomalehti) ja Zinio (aikakauslehti) sekä kotimaiset e-kirjat lähteneet liikkeelle. 2. Kirjastoihin viety infonäytöt, sisältöä tulee myös sotelta, nk:lta, kulkelta, liviltä ja kanslian viestinnästä, joilla itsellään vastaavat näytöt. 3. Kirjastoihin rakennettu e-lehtitablettipalvelu, lasten pelitabletteja, pelipiste yhdessä NK:n kanssa, kirjastotilassa lainattavien tablettien palvelu (Hublet), 4. Turvatulostus otettu käyttöön; mahdollistaa turvallisen tulostamisen kirjaston koneille myös kotoa. Kulke: Kultus-portaali. Talosivujen mobiiliresponsiivinen uudistus. Helsingin malli yhteistyössä erilaisten aluetoimijoiden kanssa. Kulttuurikeskus mukana hankkeessa, jossa mm. kirjaston, SoTen ja kulken infonäytöissä sisältöjä ristiin. Arbis: Arbis har tillsammans med huvudstadens kommunala medborgarinstitut utvecklat och tagit i bruk en gemensam digital anmälningsportal.</p>
<p>Taiteen näkymistä kaupunkiympäristössä vahvistetaan uudistettujen prosenttiperiaatteiden myötä.</p>	<p>HKL: HKL on tehnyt kaupungin kanssa yhteistyötä osallistamalla useisiin taidetapahtumiin yhteistyökumppanina ja avannut omia tilojaan eri toimijoiden ja tapahtumien ja näyttelyiden käyttöön kuten Ole hyvä Helsinki –taidenäyttelyyn sekä IHME festivaalin Ratikkasoittajien kiertueen tapahtuma-alustaksi. Tilojen uusimisien yhteydessä HKL on huomioinut prosenttiperiaatteen mukaisen taiteen tiloihinsa. Zoo: Korkeasaarissa on ollut useita taideprojekteja ja näyttelyitä mm. vanhat karhulinnot kolmena kesänä haltuun ottanut Gray Cube Galleriat. Taimu: Taidemuseo on soveltanut prosenttiperiaatetta tiivissä yhteistyössä kaupungin muiden toimijoiden kanssa julkisten taideteosten toteuttamiseksi. Teoksia on toteutettu rakennuksiin, puisto- ja katualueille sekä projektialueille yhä enenevässä Kulke: Kalasataman tapahtumien rahoittaminen prosenttirahoista (kilpailutus) yhdessä aluerakennuskoordinaation kanssa. OPEV: Prosenttitaidetehankkeita on toteutettu uudishankkeissa ja useassa perusparannushankkeessa. Kv: Prosenttitaidetehankinnassa tehdään aktiivista yhteistyötä tilakeskuksen ja taidemuseon kesken. Kaikkiin uudiskohteisiin ja useimpiin laajan perusparannuksen kohteisiin hankitaan taideteoksia prosenttiperiaatteen mukaisesti.</p>
<p>Kaupungin taide- ja museokokoelmat avataan avoimen datan hengessä kaikille nähtäväksi ja kehitetään lainausjärjestelmä.</p>	<p>HKL: HKL on tehnyt yhteistyötä Helsingin kaupunginmuseon kanssa antamalla useilta asemilta mainostilaa museolle sen näkyvyyden nostamiseksi sekä Yliopiston asemalta museon käyttöön vitriinitiloja niin mainostamiseen kuin näyttelytoimintaan. Myös Kampin asemalle on yhteistyössä HAMin kanssa tuotu esille taidetta ja lisätty tietoisuutta HAMin näyttelyistä pysyvän näyttelytilan kautta.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>Museo: Rajapinta Kansallisen digitaalisen kirjaston (KDK) Finna-hakupalveluun otettiin käyttöön vuonna 2014, ja kaupunginmuseo avasi palvelussa oman hakunäkymän. Kuvailutieto (metadata) tarjotaan Finnan kautta avoimena datana CC0-lisenssin mukaisesti. Aineiston julkaisulisenssinä kansainvälinen Creative Commons BY 4.0 -lisenssi. Ne ovat siis vapaasti käytössä ja muunneltavissa, mutta lähde ja tekijä tulee mainita.</p> <p>Avattujen aineistojen määrä karttuu jatkuvasti: 2014: 25 580 tallennetta; 2015: 36 145 tallennetta; 2016: 49 876 tallennetta (tilanne marraskuun lopussa) joista 43 877 valokuvaa, 5 810 kulttuurihistoriallisen kokoelman tallennetta, lisäksi taideteoksia ja rakennettuun kulttuuriperintöön liittyviä tiedostoja.</p> <p>Finnassa tullaan julkaisemaan vaiheittain kaikki digitoitu kokoelma-aineisto, jonka voi lainsäädännön ja sopimusten puitteissa julkaista avoimessa tietoverkossa. Kaupunkilaiset voivat ladata palvelusta pieniresoluutioisia kuvia vapaasti käyttöönsä, ja niitä käytetäänkin runsaasti sosiaalisessa mediassa. Jatkossa tarjotaan yhä enemmän myös suuresoluutioista kuvaa. Palvelu on lisännyt kokoelmien näkyvyyttä olennaisesti, erityisesti sosiaalisessa mediassa museon kuvia käytetään ja jaetaan huomattavan paljon. Se tuo Helsinki-kokoelmat kaupunkilaisten ulottuville, ja helpottaa olennaisesti kokoelmien tutkimus- ja ammatilliskäyttöä.</p> <p>Museon rakennusinventointien aineistot on strategiakaudella avattu Helsinki Region Infosharen (HRI) kautta kaikkien käyttöön.</p> <p>Ork: HRI data-avaus: kaupunginorkesterin konserttitiedot vuodesta 1882</p> <p>Taimu: Taidemuseo on aloittanut kokoelmiensa avaamisen verkossa avoimen datan hengessä. Kokoelmien avaamista edistetään asteittain tekijänoikeuksien asettamat reunaehdot huomioiden.</p> <p>Kulke: Kulttuurin avustusdata julkaistaan HRI.fi:ssä</p>
Keskustakirjastoa viedään eteenpäin yhteistyössä valtion ja muiden toimijoiden kanssa vaarantamatta lähikirjastoverkkoa.	<p>Kir: Kv päätös 1/2015, MRU alkanut 9/2015, valmis 12/2016, RU alk 12/2016, lähikirjastoja ei lakkauteta.</p> <p>Kv: Tilakeskus toteuttaa Keskustakirjasto hanketta ja sen on määrä olla valmis joulukuussa 2018. Keskustakirjasto on nimetty Suomen itsenäisyyden juhluvuoden merkkihankkeeksi. Rakennuksen kustannukset ovat 96 miljoonaa euroa. Valtio on sitoutunut hankkeen rahoittamiseen 30 miljoonan euron osuudella. Valtuusto hyväksyi hankkeen hankesuunnitelman 27.1.2015. Kanslia ja Tilakeskus laativat Keskustakirjastohankkeesta vaikuttavuusarvioinnin, joka oli hankkeen valtuustokäsittelyn liitteenä. Jossa on tarkasteltu hankkeen hyötyjä ja riskejä muun muassa lähikirjastoverkolle.</p>
Tanssitaiteen näkyvyyttä ja toimintaedellytyksiä kaupungissa parannetaan yhteistyössä alan toimijoiden kanssa, mahdollisesti Tanssin talo -hanketta edistämällä.	<p>Ork: Keväällä 2016 nuorten konserttihanke yhteistyössä Tanssin talon kanssa.</p> <p>Kulke: Tanssin talo -työryhmän työskentely. Jane ja Aatos Erkon säätiön 15 milj. lahjoitus. Helsingin, valtion ja toimijan rahoituspäätös Tanssin talon toteuttamiseksi. Annantalo: Residenssitanssija. Kupo: Tanssin avustustason nosto.</p> <p>STO: Työväenopisto on lisännyt tanssin opetusta.</p> <p>KSV: Valmistelussa yhteistyössä Tanssitalon ja Kaapeli OY:n kanssa suunnitelmia asemakaavan pohjaksi.</p> <p>Kv: Tilakeskuksen johdolla on v. 2014 tehty Tanssin talon tarveselvitys, jonka kulttuuri- ja kirjastolautakunta on hyväksynyt. Tarveselvitys on ollut työkaluna Tanssin talo ry:lle hankkeen ja sen rahoituksen edistämiseksi.</p>

Monipuolinen kulttuurituotanto tarjoaa osallistumismahdollisuuksia. Maahanmuuttajien roolia taiteen ja kulttuurin kuluttajina ja tuottajina vahvistetaan.

Kulttuurin avustujajärjestelmät uudistetaan muuttuvan kentän tarpeisiin.	Kulke: Kulttuurin avustujajärjestelmä uudistettu muuttuvan kentän tarpeisiin.
Liikuntaseurojen avustujajärjestelmä uusitaan ja liikuntapalvelujen tukimuotoja selvitetään.	Liv: Liikuntaseurojen uudistetut avustusperusteet ja tilojen käytön tukimallit otettiin käyttöön vuonna 2016, niin että painopiste on lasten ja nuorten liikunnassa. Samalla lisättiin avustusprosessin läpinäkyvyyttä, selkeyttiin avustusperusteita ja kehitettiin avustusten käsittelyprosessia.
Taiteilijoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden yrittäjyyden toimintaedellytyksiä parannetaan.	<p>HKL: HKL on tarjonnut näyttelytilaa asemilta taideyhteisöille sekä avannut taiteen käyttöön hetkellisesti tyhjiillään olleita tiloja mm. Hakaniemessä ja Herttoniemessä 2016. HKL on juhluvuotenaan 2015 tehnyt aktiivista yhteistyötä useiden toimijoiden kanssa mahdollistaen taiteen osaksi joukkoliikennettä.</p> <p>Kulke: Varsinkin maahanmuuttajataustaisten taiteilijoiden neuvontatilaisuuksia. Savoy-teatterin toimintatavan muutos omista tuotannoista yhteistuotantoihin.</p>
Kulttuurialojen päätöksenteko- ja organisaatorakenne uudistetaan siten, että kulttuurialan hallinnointi kokonaisuutena paranee.	<p>Museo: Organisaatioselvitys tehty ja varsinaisesti toteutunut johtamisjärjestelmän/toimialauudistuksen kautta. Museo uudistanut omaa organisaatorakennettaan vastaamaan paremmin uudistuneisiin palveluihin.</p> <p>Kir: Kirjasto osallistui aktiivisesti vuoden 2014 työhön kaupungin kulttuuritoimijoiden uudelleenorganisoinniseksi.</p> <p>Kulke: Työryhmä toimi. Uudistukset johtamisjärjestelmän uudistamisen yhteydessä.</p>

Osaavien ihmisten kaupunki

Kansainvälistä osaamisen hyödyntäminen lisääntyy Helsingin kilpailukyvyyn rakentamisessa. Vahvistetaan Helsingin kaupungin ja yliopistojen välistä yhteistyötä.

Edistetään yhdessä yliopistojen, korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden asettautumista Helsinkiin sekä heidän mahdollisuuksiaan työllistyä erityisesti yrityksiin.	<p>Kanslia: 1. 2014–15: Toteutettiin EU-rahoitteinen HERIEC-kehittämishanke yhteistyössä pks-korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa. Hankkeen puitteissa järjestettiin sarja kv-osaajien työllistymistä, asettautumista ja osallisuutta edistäviä tapahtumia, käynnistettiin kv-osaajille suunnattu EntryPoint-mentorointiohjelma sekä luotiin mentorointiparien muodostamista sekä osaajien ja työnantajien kohtaamista edesauttava sähköinen matching-alusta (jota ylläpitää NewCo YritysHelsinki).</p> <p>2. 2016- : Käynnistettiin (11.4.2016) pääkaupunkiseudun laajuisen Töissä Suomessa -kehittämishanke, jonka päätavoitteena on luoda Helsinkiin uudenlainen julkisen, yksityisen ja 3. sektorin yhteistyöhön perustuva palvelumalli ja -alusta, International House Helsinki (IHH), joka kokoaa maahanmuuton alkuvaiheen kannalta keskeiset lupa- ja viranomaispalvelut saman katon alle. Palvelulla tuetaan kv-osaajien ja heidän perheenjäsentensä asettautumista sekä nopeampia siirtymiä työelämään, erityisesti yrityksiin. IHH-palvelualusta palvelee myös kv-osaajien rekrytoinnista kiinnostuneita yrityksiä- ja työnantajia. IHH-palvelukonsepti ja tilaratkaisut määritetään vuoden 2017 loppuun mennessä; palvelu käynnistetään kevätkaudella 2018.</p> <p>Heltu: Tukutorilla oli yhteistyöhanke Aalto-yliopiston kanssa vuonna 2016. Konseptin nimi oli Kauppatori 2017. Yhteistyö Helmi-liiketalousopiston kanssa: Yrittäjyyskampus Teurastamolla.</p> <p>Ork: Avustajatehtäviä on tarjottu mm. Taideyliopiston Sibelius-Akatemian kansainvälisille opiskelijoille.</p>
Osallistutaan työelämäyhteyksien avaamiseen Suomessa olevia osaajien ja kansainvälistä osaamista tarvitsevien yritysten yhteistyöhankeissa.	<p>Kanslia: 1. 2014–15: Toteutettiin EU-rahoitteinen HERIEC-kehittämishanke yhteistyössä pks-korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa. Hankkeen puitteissa järjestettiin sarja kv-osaajien työllistymistä, asettautumista ja osallisuutta edistäviä tapahtumia, käynnistettiin kv-osaajille suunnattu EntryPoint-mentorointiohjelma sekä luotiin mentorointiparien muodostamista sekä osaajien ja työnantajien kohtaamista edesauttava sähköinen matching-alusta (jota ylläpitää NewCo YritysHelsinki).</p> <p>2. 2016- : Käynnistettiin (11.4.2016) pääkaupunkiseudun laajuisen Töissä Suomessa -kehittämishanke, jonka päätavoitteena on luoda Helsinkiin uudenlainen julkisen, yksityisen ja 3. sektorin yhteistyöhön perustuva palvelumalli ja -alusta, International House Helsinki (IHH), joka kokoaa maahanmuuton alkuvaiheen kannalta keskeiset lupa- ja viranomaispalvelut saman katon alle. Palvelulla tuetaan kv-osaajien ja heidän perheenjäsentensä asettautumista sekä nopeampia siirtymiä työelämään, erityisesti yrityksiin. IHH-palvelualusta palvelee myös kv-osaajien rekrytoinnista kiinnostuneita yrityksiä- ja työnantajia. IHH-palvelukonsepti ja tilaratkaisut määritetään vuoden 2017 loppuun mennessä; palvelu käynnistetään kevätkaudella 2018.</p>

Toteutuma 2013-2016

Kehitetään ulkomaalaisille työntekijöille ja heidän perheilleen suunnattuja asettautumispalveluja käyttäjälähtöisesti.	Kanslia: 1. 2014–15: Toteutettiin EU-rahoitteinen HERIEC-kehittämishanke yhteistyössä pks-korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa. Hankkeen puitteissa järjestettiin mm. sarja kv-osajien työllistymistä, asettautumista ja osallisuutta edistäviä tapahtumia. 2. 2016- : Käynnistettiin (11.4.2016) pääkaupunkiseudun laajuinen Töissä Suomessa -kehittämishanke, jonka päätavoitteena on luoda Helsinkiin uudenlainen julkisen, yksityisen ja 3. sektorin yhteistyöhön perustuva palvelumalli ja -alusta, International House Helsinki (IHH), joka kokoa maahanmuuton alkuvaiheen kannalta keskeiset lupa- ja viranomaispalvelut saman katon alle. IHH-palvelualustalta koordinoidaan myös alueelle asettautumiseen liittyviä palveluita. IHH-palvelukonsepti ja tilaratkaisut määritetään vuoden 2017 loppuun mennessä; palvelu käynnistetään kevätkaudella 2018.
Kehitetään kielikylypy ja kielisuihku toimintoja niin että tarjonta vastaa paremmin kysyntää.	Ork: HKO tarjoaa ulkomaalaisille työntekijöilleen kieli- ja kulttuurikoulutusta. Taimu: Tove Janssonin näyttelyyn voi tilata kielikylypöytäpaikkoja. Vaka: Kielikylypytoimintaa järejsetetään oppimispolun jatkuvuuteen perusopetuksessa perustuvalla volyyymillä. Syksyllä 2016 on käynnistynyt perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteinen kielikylypytoiminnan kehittämissuunnitelma, joka jatkuu vuonna 2017.
Kehitetään saamelaiden päivähoito ja kielipesätoimintaa.	Vaka: Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa on valmius saamenkieliseen toimintaan, mutta tällä hetkellä perheet ovat valinneet City Samien perustaman ja yksityisesti ylläpitämän saamenkielisen kielipesätoiminnan.

Koulujen eriarvoistumiskehitys pysäytetään ja lähikoulun merkitystä vahvistetaan.

Varmistetaan kaikille nuorille koulutus- ja työllistymispolku.

Lisätään ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen opiskelijapaikkoja.	OPEV: Opetusvirasto on hakenut ja saanut opetus- ja kulttuuriministeriöltä Stadin ammattiopistoon vuosina 2013-2016 eli strategiakaudella 1 460 uutta opiskelupaikkaa (+ 20 %).
Positiivista erityiskohtelua vahvistetaan. Koulujen soveltuvuuskoeluoikkien verkoston laajuus linjataan ja arvioidaan verkoston merkitys lähikouluperiaatteen kannalta.	OPEV: Erityisluokkaverkkoa ja valmistavan opetuksen verkkoa on tarkasteltu ja tarkistettu. Soveltuvuusluokkaverkko tarkastettiin ja uudet painotukset ovat astuneet voimaan 1.8.16.
Peruskoululaisia tuetaan jatkamaan toselle asteelle ja pysymään koulutuksessa. Oppilaan ohjausta peruskoulun viimeisellä vuodella ja toisella asteella tehostetaan niin, että ohjaus toisella astella kestää	Kulke: MINÄ-unelmista arkeen -hankkeen läpivienti. OPEV: Tilastokeskuksen tietojen mukaan helsinkiläisten nuorten hakeutuminen jatko-opintoihin ja opinnoissa pysyminen on kasvanut suhteessa muuhun maahan. Etenkin vieraskielisten asema on parantunut. Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelohjauksessa on tehty pitkäjänteistä ja systemaattista kehittämistyötä. Tästä ovat esimerkkinä Nivelopet, yhteiset seminaarit ja koulutukset. Syksyllä 2016 käynnistettiin alueellinen ohjausverkostotyö tavoitteena yhteinen ohjaus. Koulujen ja oppilaitosten tukena ovat olleet mm. Tulevaisuustikin ja Ohjaamon ohjaushenkilöstö.
Vakinaistetaan maahanmuuttajanuorten lukioon ja ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus.	Kanslia: Lukioon valmistava koulutus on vakinaistettu vuonna 2014. Ammatilliseen perustutkintokoulutukseen valmistava koulutus on vakinaistettu ja käynnistynyt vuonna 2015. OPEV: Lukioon valmistava koulutus on vakinaistettu vuonna 2014 ja ammatilliseen perustutkintokoulutukseen valmistava koulutus vuonna 2015.
Oppilashuollon resursseja kohdennetaan positiivisen diskriminaation periaatteen mukaisesti lukioihin sekä niille ammatillisen koulutuksen aloille, joilla läpäisyaste on heikoin.	OPEV: Opiskeluhuollon resurssoinnissa on seurattu Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ja opetussuunnitelmien mukaista resurssointia. Lukioissa ja ammatillisissa koulutuksissa psykologiresurssi on 1000 opiskelijaa/psykologi ja 800 opiskelijaa/kuraattori. Psykologien ja kuraattorien toimipaikkajaoissa on otettu huomioon koulujen erityistarpeet. Sote: Opiskeluterveydenhuolto on osa oppilashuoltoa. Opiskeluterveydenhuolto mitoitetaan STM:n asetuksen mukaisesti. Helsingissä on toteutettu esim. ns. Terve Arki -toimintaa, maahanmuuttajien valmistavaa koulutusta, treenit ja startit. Aikuislukioissa ja ammattioppilaitoksissa on paljon tukea tarvitsevia. Ammatillisissa oppilaitoksissa lääkäriaikoja on pyritty järjestämään sitä eniten tarvitseville kutsuntatarkastusten lisäksi. Ammatillisiin oppilaitoksiin on lisätty vuoden 2013 aikana 3 terveydenhoitajavakanssia vakanssia. Aikuislukioiden opiskelijoille on tarjottu terveystarkastuksia ja Eiran aikuislukioon on lisätty terveydenhoitajan resurssia. Aikuislukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa on tuettu paljon tukea tarvitsevia lisäämällä tukea heille. Yhteistyötä muun opiskeluhoollon kanssa on lisätty. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkäripalveluissa on siirrytty yhä enemmän kohdistamaan resursseja niille alueille ja toimipisteisiin jossa on palveluja eniten tarvitsevia asiakkaita. Lääkäriaikoja järjestetään myös toimipisteissä priorisoidusti niitä eniten tarvitseville.
Ammatillisen koulutuksen aloituspaikkoja lisätään ja ammatillisen koulutuksen tiloja yhtenäistetään ja laajennetaan.	OPEV: Opetusvirasto on hakenut ja saanut opetus- ja kulttuuriministeriöltä strategiakaudella Stadin ammattiopistoon 1 460 uutta opiskelupaikkaa (+ 20 %). Ammatillisen koulutuksen tiloja ja toimintaa keskitetään Roihuvuoren kampukselle sekä Vallilan alueelle investointiohjelman aikataulun mukaisesti.
Kouluille turvataan riittävät mahdollisuudet erikoistua ja panostaa omiin vahvuusalueisiinsa.	Kulke: Merkittävä lisärahoitus Roihuvuoreen Itä-helsingin musiikkiopiston ja koulun yhteistyölle. OPEV: Soveltuvuusluokkaverkko tarkastettiin ja uudet painotukset ovat astuneet voimaan 1.8.2016. Sopimuskoulut ovat mukana opetussuunnitelman kehittämistyössä.

Opetustilat ovat laadukkaat ja mahdollistavat yhteiskäytön.

Koulu- ja oppilaitosverkko sopeutetaan oppilaiden ja opiskelijoiden muuttuvia palvelutarpeita vastaavasti ja tarkistamalla tilamitoitusperusteet ottamalla huomioon kaikki kaupungissa sijaitsevat koulut ja oppilaitokset.	OPEV: Palveluverkkotarkastelun kautta koulujen lukumäärä on vähentynyt ja tilankäyttö tehostunut. Koulutilojen laskennallista vähimmäisoppilasmäärää on kasvatettu strategiakaudella 10 %. Koulu- ja oppilaitosverkon tarkistuksia jatketaan linjauksen mukaisesti. Kaikissa tilahankkeissa koordinoidaan yhteiskäytön mahdollisuus muiden koulujen, oppilaitosten, päiväkotien ja hallintokuntien kanssa. Uusi opetussuunnitelma ja digitalisaatio mahdollistaa tilojen tehokkaamman käytön.
Koulujen tiloja avataan asukkaiden ja kolmannen sektorin käyttöön ja käytöstä saatavia resursseja kohdennetaan kouluille.	Kulke: Kulttuurikeskus osallistui koulutilojen iltakäyttöä kartoittaneen työryhmän työhön edustaen vapaan kentän taiteen perusopetuksen toimijoiden tilatarpeita. OPEV: Koulujen tiloja on avattu enemmän asukkaiden ja kolmannen sektorin käyttöön Koulutilat käyttöön-tilapilotissa, jossa myös mietittiin tilojen käytöstä saatavien resurssien kohdentamista kouluille ja kokeiltiin erilaisia pilotteja. Eri hallintokuntien tilavarauksjärjestelmien yhteensopivuutta ja keskittämistä on kartoitettu. Tässä ei olla edistytty kovinkaan paljon. Tilojen monipuolisen käytön tehostamista parantaisi koko kaupunkitason yhteinen, asiakasystävällinen ja helppokäyttöinen tilanvarausjärjestelmä. Opetusviraston ja liikuntavirasto ovat neuvottelleet koulujen ja oppilaitosten liikuntatilojen va-raustoiminnan keskittämistä liikuntavirastoon 1.8.2017 alkaen. Vaka: Leikkipuistojen tiloja on varattu laajemmin kuntalaisten käyttöön. Virasto on mukana Varaamossa. Kv: Jakomäen Sydän -nimellä suunniteltavana oleva Jakomäen koulujen, päiväkotien, nuorisotilojen ja liikuntaviraston tilojen yhteishanke tarjoaa tiloja myös kolmannen sektorin käyttöön. Alueen asukasjärjestöt on otettu mukaan hankkeen suunnitteluun. Tilakeskus on osallistunut laajemminkin tilojen avaamiseen edellytyksenä olevaan kiinteistöjen turvajärjestelmien kehittämiseen.

3 TOIMIVA HELSINKI

Kaupunginosat kehittyvät eloisina ja houkuttelevina

Toteutuma 2013-2016

Uusista alueista rakentuu toiminnoiltaan ja rakennetulta ympäristöltään persoonallisia sekä asukasrakenteeltaan monipuolisia kaupunginosia

<p>Uusien alueiden suunnittelussa ja rakentamisessa luodaan kaupunkimaista ympäristöä ja alueiden identiteettiä vahvistavia paikkoja.</p>	<p>HKR: Katu- ja puistosuunnittelussa otetaan huomioon alueen identiteetti.</p> <p>Museo: Museo on omalla työllään edistänyt alueiden ominaispiirteiden ja omaleimaisuuden säilymistä tuottamalla tietoa historiasta ja toimimalla kulttuuriympäristön asiantuntijaviranomaisena: annettujen lausuntojen ja muistoiden määrä vuositasolla on kasvanut noin 450:stä 650:een. Suunnitelmakaudella on myös tuotettu useita tätä tavoitetta edistäviä julkaisuja. Vaikutusten arviointi on haasteellisempaa, koska työn aikajänne on varsin pitkä, eikä toimivia seurantajärjestelmiä ole. Voi kuitenkin arvioida yleisesti, että museon asiantuntijatyöllä on kulttuuriympäristön kerroksellisuuden ja monipuolisuuden säilymisen kannalta vaikutusta niin maankäytön suunnittelussa kuin korjausrakentamisessa.</p> <p>Taimu: Julkisen taiteen hankkeilla osaltaan vahvistetaan uusien alueiden identiteettiä. Taidemuseo toteuttaa julkista taidetta sekä prosenttiperaatteella että omilla määrärahoilla. Omilla määrärahoilla toteutettavia hankkeita kohdistetaan alueille joissa ei ole julkista taidetta tai sitä on vähän.</p> <p>Kir: Kirjasto on esittänyt kaavoituslausunnoissaan monikäyttöisten kirjastotilojen rakentamista niihin uusiin kaupunginosiin, joissa se on tarkoituksenmukaista. Kirjasto on tärkeä kaikille avoin tila, jollaista tarvitaan myös keskusta-alueiden ulkopuolella.</p> <p>OPEV: Yhteistyössä opetusviraston, tietokeskuksen, kaupunkisuunnitteluviraston, tilakeskuksen ja muiden hallintokuntien kanssa on huolehdittu päiväkotien, koulu- ja oppilaitospalveluiden oikeasta mitoituksesta ja oikea-aikaisuudesta.</p> <p>Att: ATT toteuttaa tuotannossaan AM-ohjelman mukaista hallintamuotojakaamaa saamiensa tontinvarausten puitteissa. ATT toteuttaa myös erityisasumisen hankkeita SOTE-viraston tarpeisiin, sekä joitakin muita erityisryhmille suunnattuja hankkeita, esimerkiksi seniори-ikäisille. ATT toteuttaa kaupungin asemakaavoissa esitetyjä tavoitteita joiden tulkintaa testataan mm. alueryhmyöskentelyssä. Kumppanuuskaavoitushankkeissa osallistutaan kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavojen laatimiseen.</p> <p>ATT:lla on käynnissä täydennysrakentamiseen soveltuva mallikerrostalohanke, MAKE-talo, joka on suunnitteluvaiheessa. ATT:n puukerrostalohanke Eskolantiellä tuli voittajaksi pohjoismaisessa vuokratalojen kilpailussa. Kaupunkimainen ilme: Kalasataman alueella katutilaan toteutettu parvekkeita sisäänvedettyinä. Kaupunkimainen toiminta: Erityisesti Jätkäsaareen toteutettu liiketiloja asuinrakennusten yhteyteen: 2332,5 m2. Alueellista identiteettiä luovia rakennuksia on aikaansaatu arkkitehtikilpailuilla ja hyvällä suunnittelulla ja suunnittelunohjauksella. Jäljempänä joitain esimerkkejä: Heka Jakomäki Hevosmiehentie (valmistunut 2013) luo Alppikyliin Lahdentielle näkyvän maamerkin. Pitkä rakennusmassa kohoaa porrastaen korkealle. Rakennuksen porrastusten värien vaihtelu korostaa porrastusta. Sileät rapatut pinnat ja selkeäjakoinen aukotus luo muistuman vierekkäisistä kapeista pistetaloista, ikään kuin kuva ikonisesta kaupunkisiluetaista. Heka Viikimäki Harjantietie 44 (2013): Kohde muodostaa tunnistettavan maamerkkitalon Viikimäkeen. Rakennuksen vinosti kohoava katto ja selkeälinjaiset julkisivut näkyvät kauas. AsOy Helsingin Saukonkanava (2013) muodostaa yhdessä Heka Ruoholahti Länsisatamankatu 23 -kohteen kanssa tunnistettavan korttelin. Erityisesti Länsisatamankatu 23 pitsiset julkisivut luovat omaleimaisen kokonaisuuden. AsOy Helsingin Studio (2013) Kalasatamassa noudattaa Kalasataman kaupunkimaista ilmettä. Puhtaaksimuurattu julkisivu säännöllisesti aukotetulla julkisivuilla ja sisäänvedetyt laatikkomaiset ylimpien kerrosten ulokkeet muodostavat teollisesta arkkitehtuurista viittauksensa hakevan kokonaisuuden. AsOy Helsingin Myllykallio (2013) ja Myllypoika (2013) muodostavat Myllypuroon tiivistä ja matalaa puukaupunkia. Heka Vallila Kangasalantie (2014): Jyrkkäharjaisine vinokattoineen rakennus luo omaleimaista kaupunkiympäristöä, joka hakee muistimia viereisestä Koneen ja Sillan umpikorttelista. Myllypuron Lallukantien alueen rakennuskokonaisuus (2014) muodostaa tiiviin asuinrakennuskokonaisuuden Kehä I:sen varteen. Etelä-Hermannin rinteeseen sijoittuva AsOy Fenixinrinne (2014) rajautuu Sörnäistenkatuun. Arabianrannan pohjoisosaan toteutettu AsOy Helsingin Runko (2014) edustaa teollisuusarkkitehtuurista viittauksensa ammentavaa jylhää arkkitehtuuria. Tavanomaista korkeampi kerroskorkeus, joka juontuu parviviikereksista, tuottaa rakennukseen tavanomaista suuripiirteisemmän mittakaavan. Pukimäkeen toteutetut Eskolantien puukerrostalot (2015) ovat ilmeikäs ja omaleimainen kokonaisuus. Tummanpuhuvat seinät ja KSV: Yleiskaavassa ja sitä seuraavassa asemakaavoitutyössä on luotu edellytykset tavoitteen toteuttamiselle.</p>
<p>Uusilla alueilla huolehditaan julkisten ja yksityisten palvelujen oikea-aikaisesta toteuttamisesta. Alueellisten palvelukonseptien suunnittelussa otetaan huomioon alueen tarpeiden muuttuminen elinkaaren aikana.</p>	<p>HKR: Ohjelmoinnilla varmistetaan yleisten alueiden valmius asunto- ja toimitilarakentamisen edellytysten mukaisesti.</p> <p>Kir: Kirjasto monipuolisine tarjontoineen ja jo pelkästään kaikille avoimena tilana palvelee asuinalueita niiden koko elinkaaren ajan. Ennen kiinteän kirjaston saamista kirjastoauto palvelee. Teurastamon alueella kokeiltiin lukukirjastoa 2013, Kalasatamassa toimi kokeiluuntointinen Konttikirjasto syyskaudella 2014, Jätkäsaareen avattiin Infokeskus ja kirjasto kesällä 2015. Töölössä kirjastoa sijaisti remontin ajan omatoimikirjasto Korjaamolla.</p> <p>Tieke: Tietokeskuksen toimenpiteitä tähän tematiikkaan: - Kaupungin eri alueiden sosioekonomisen kehityksen seuranta ja muutosten kuvaus ja tulkinta – tutkimusta ja tilastoa vuosittain - Uusien asuinalueiden väestökehityksen ennakointi ja seuranta – tilasto- ja tutkimustietoa vuosittain - Muuttoliike, maahanmuutto, asuminen, työmarkkinat – muutokset – tilastotietoa neljännesvuosittain, tutkimustietoa vuosittain.</p> <p>Vaka: Varhaiskasvatusvirasto on osallistunut ja osallistuu aktiivisesti tilakeskuksen, kaupunkisuunnitteluviraston ja kaupunginkanslian aluerakentamisprojektien kanssa tehtävään yhteistyöhön alueiden palvelutarpeiden arviointiin ja palvelutilojen toteuttamisen ajoittamiseen. Tilakeskuksen, varhaiskasvatusviraston ja opetusviraston kanssa toteutettiin keväällä 2016 palvelutilojen alueellisen tarkastelun pilotti, jossa osallistettiin kuntalaisia uudella tavalla palvelujen suunnitteluun nyt ja</p>

Esikaupungit ja asuinalueet säilyttävät vetovoimansa asukkaiden ja elinkeinoelämän toimijoiden näkökulmasta.

<p>Kaupunginosien keskuksia vahvistetaan monipuolisella täydennysrakentamisella ja kaupunkiympäristön uudistamisella. Painopistealueena ovat poikittaiset joukkoliikennedyhteisyydet ja niiden mahdollistamat uudet toimintojen tiivistymät.</p>	<p>HKL: Raide-Jokerin hankesuunnitelma valmistui ja kaupunginvaltuusto teki hankepäätöksen kesäkuussa 2016. HKL on käynnistänyt hankkeen toteutuksen niin, että tavoitteena on mm. joukkoliikennedyhteisyyksien oikea-aikainen rakentaminen täydennysrakentamiskohteiden houkuttelevuuden lisäämiseksi.</p> <p>HKR: Täydennysrakentamisen yhteydessä parannetaan kaupunkiympäristöä rakentamalla uusia yleisiä alueita. toteutetaan uusien joukkoliikennedyhteisyyksien edellyttämät katumuutokset.</p> <p>OPEV: Yhteistyössä kaupunkisuunnittelun ja tilakeskuksen kanssa on suunniteltu turvallinen koulupolku-hanke Pukimäkeen Lähiöprojektirahoituksella. Toteutus tapahtuu vuonna 2017.</p> <p>ATT: ATT on tiivistänyt kaupunkirakennetta saatujen tontinvarausten mukaisilla täydennysrakentamishankkeilla.</p> <p>KSV: Täydennysrakentaminen on keskeinen yleiskaavan tavoite. Valmistelussa on toteuttamisohjelma keskustojen asemakaavoituksen pohjaksi. Lisäksi on jo vireillä ko. tavoitetta edistäviä kaavahankkeita, esim. Käskyhallitjantie, Pirjontie, Karhunkaatajan alue. Runkolinjan 500 liikennesuunnitelmat hyväksytyt 2015, raide-jokerin hankkeesta valtuuston hankepäätös 06/2016, raide-jokerin liikennesuunnitelmat hyväksytyt kslk 11/2016.</p>
--	---

Toteutuma 2013-2016

	<p>Kv: Edistetty täydennysrakentamista täydennysrakentamiskorvausperiaatteiden avulla sekä osallistamalla täydennysrakentamisprosessin kehittämiseen. Mahdollistettu vanhojen ostareiden kehittämistä uusilla toimintamalleilla. Yksityisessä omistuksessa olevien tonttien maankäyttö Sopimusmenettelyä on kehitetty.</p>
Raideliikenteen asemaseutujen viihtyisyyttä ja turvallisuuden kokemista parannetaan.	<p>HKL: HKL:n liikennöimässä kalustossa ja asemilla panostetaan turvallisuuteen ja viihtyisyyteen ja asiakkaiden kokemaa turvallisuutta mitataan säännöllisesti asiakastytyväisyyksilyksissä.</p> <p>Matkustajien kokemaa turvallisuuden tunne asemilla on kasvanut - Toteuma (asteikko 1-5): 4,14 (2013), 4,22 (2014), 4,22 (2015). HKL on tavoiteohjelmassaan määritellyt toimenpideohjelmat metroasemien ja näiden ympäristöjen palveluiden parantamiseksi sekä asemien yleisilmeen kohentamiseksi.</p> <p>HKR: Parannetaan raideliikenteen asemaseutujen viihtyisyyttä ja turvallisuutta mm. liityntäpysäköintialueita parantamalla.</p> <p>KSV: Asemaseutujen viihtyisyys huomioidaan asemaavojen suunnittelussa. Alueiden tiivistäminen lisää alueen käyttöä, palveluita ja turvallisuutta. Huopalahden asemasta valmisteltu asemakaavaehdotus, jossa ratkaistu turvallinen ja toimiva kävely-yhteys asemalle. Asuntoja lisääviä kaavoja myös muilla asemaseuduilla, päivitetty pysäköinnin laskentaohje huomioi aseman läheisyyden. Lisäksi tavoite painopisteeseen myös lähiöprojektille.</p>
Yleisten alueiden aluesuunnitelmissa parannetaan katujen, virkistysalueiden ja aukoiden laatua, turvallisuutta, siisteyttä ja toimivuutta tiivistyvässä kaupunkirakenteessa.	<p>Taimu: Julkisen taiteen hankkeilla osaltaan vahvistetaan alueiden identiteettiä. Taidemuseo toteuttaa julkista taidetta sekä prosenttiperaatteella että omilla määrärahoilla. Omilla määrärahoilla toteutettavia hankkeita kohdistetaan alueille joissa ei ole julkista taidetta tai sitä on vähän. Jakomäki-hankkeessa asukkaita rohkaistaan osallistumaan omalla asuinalueellaan toteutettavaan yhteisötaideteokseen, mikä osaltaan lisää sitoutumista asuin ympäristöön.</p>
Arvioidaan käytöstä poistuvien tai vajaakäytössä olevien asumisen, palveluiden ja yritystoiminnan tilojen ja tonttien käyttömahdollisuudet.	<p>Kulke: Virasto teki SJ:n pyynnöstä aiheesta kartoituksen. Rakentamisjärjestyksen muuttaminen nähtiin mahdolliseksi, rakennustapaohjeen luonnos osoittautui nykykäytäntöä hankalammaksi. Pelastuslaitos koki vastuukysymykset raskaiksi. Selvitystyö lopetettiin.</p> <p>Kv: Kaupungin Y-tonttivaranto selvitetty. Tonttiosasto osallistuu aktiivisesti täydennysrakentamismahdollisuuksien kartoitukseen yhteistyössä kaupunkisuunnitteluviraston ja muiden keskeisten hallintokuntien kanssa.</p>

Helsinki on hauska ja houkutteleva kaupunki.

Asukkaiden vastuunottoa lähiympäristöstään vahvistetaan lisäämällä mahdollisuuksia pitää huolta yhteisestä kaupungista sekä hyödyntää kaupunkitilaa tilapäiskäyttöön kuten tapahtumien järjestämiseen ja kaupunkiviljelyyn.	<p>Kanslia: Kaupunkilaiset voivat entistä paremmin ottaa kaupunkitilaa haltuun myös katutaiteella. Vuoden 2017 aikana Helsinki tukee hallinnon sujuvoittamisella, yhteisöllisillä projekteilla, matkailumarkkinoinnilla ja yritys yhteistyöllä monenlaista katutaiteen tekemistä. Kaupunkiin perustettava katutaideryhmä alkaa koordinoita ja kehittää lupaprosessin kokonaisuutta. Helsinki tuottaa Katutaidekesä 2017 -teemalla kiinnostavia matkailusisältöjä paikallisille ja vierailijoille.</p> <p>Heltu: Kaupunkilaisten käytössä olevat pihagrilli, pyöränkorjauspiste, sakkiviljelyalue, joka palveli yli sataa kaupunkiviljelijää ja vuokrattava sauna. Liiteritoiminta, josta kaupunkilaiset voivat vuokrata työkaluja ja pienkoneita. Teurastamolla on istutuslaatikoita, joiden sato on kaupunkilaisten ja yrittäjien vapaassa käytössä.</p> <p>Stara: Kontulan yhteistoimintaurakassa tilaaja (HKR), tuottaja (Stara) ja alueen asukkaat tekevät yhteistyötä tavoitteena asiakastytyväisyyden ja viestinnän paraneminen ja työnteon sujuvoittaminen.</p> <p>Stara avasi kolme rakentamistyömaata yleisölle Helsinki-päivänä. Asukkaat pääsivät tutustumaan työmaan töihin ja koneisiin ja yhdessä vierailijoiden kanssa pohdittiin, miten työmaat saadaan entistä sujuvammin nivoutumaan osaksi kaupunkikuvaa.</p> <p>Vartiokylänlahden tulvavallityömaalla järjestettiin työmaakävely, jossa yhdessä asukkaiden kanssa ideoitiin, miten töistä aiheutusi mahdollisimman vähän häiriötä.</p> <p>HKR: Virasto on kehittänyt uusia palvelumalleja yhteistyössä elinkeino-osaston kanssa. Tärkeitä kehittämiskohteita on ollut sähköisten palvelujen kehittäminen, keskeisille tapahtumapaikoille on luotu tapahtuma-aluekortisto apuvälineeksi tapahtumien järjestäjille, sekä on uudistettu ulkoilmatapahtumien hinnasto.</p> <p>Rakennusvirasto järjestää vuotuisesti lukuisia tapahtumia ja talkoita kaupunkilaisille. Esimerkkejä tällaisista ovat puistokävelyt, vieraslajien kitkemisen talkoot ja siivoustalkoot. Rakennusviraston on osallistunut myös kaupunginkanslian vetämään demokratian pilotointihankkeeseen, jonka tavoitteena on ollut pilotoita alueellista kaupunkilaisten osallistamista.</p> <p>Helsingin kaupunki on sijoittunut vuonna 2014 EU:n komission Esteetön kaupunki –kilpailussa (Access City Award) toiselle sijalle. Valtuustokaudella on toiminut esteettömyysasioiden neuvottelukunta, jota koordinoidaan rakennusvirastosta. Sen tarkoituksena on edistää kaupungin esteettömyyslinjausten toteuttamista ja vastaa niiden raportoinnista. Esteettömyyttä Helsingin kaupungin organisaatiossa on edistetty koulutuksin sekä vuotuisilla kehittämishankkeilla. Esteettömyys on sisällytetty rakennusviraston sisällä niin infra kuin toimiltojen ohjeistukseen ja toimintaan. Valtuustokaudella on päivitetty muun muassa katualueita koskevat tyyppiirustukset, esteettömät reitit paikkatietoon sekä esteettömyyttä edistäviä sisältöjä on sisällytetty rakentamistyön ohjeistukseen ja urakka-asiakirjoihin. Esteettömyys huomioidaan myös aluesuunnittelussa, linjauksissa ja kaavayhteistyössä. Rakennusviraston keskitettyyn asiakaspalveluun voi ilmoittaa ympäristössä olevista ongelmista, katujen ja puistojen hoidosta ja puhtaanapidosta yms. Jokainen vikailmoitus käsitellään ja tarvittaessa välitetään alueen ylläpitourakoitsijalle. Vapaaehtoistoiminta on vakiintunutta. Rakennusviraston toimintaan kuuluu mm. puistokummitoiminta ja erilaisten talkoiden järjestäminen kaupunkilaisille yleisillä alueilla.</p> <p>Museo: Museo on strategiakaudella käynnistänyt Adoptoi monumentti -hankkeen, jossa kannustetaan ja perehdytetään vapaaehtoisia asukkaita hoitamaan ja huolehtimaan jostakin kulttuuriperintökohteesta alueellaan. Ensimmäisinä kohteina on ollut ensimmäisen maailmansodan aikaisia linnoitteita. Hanke on vasta alussa, joten arviointi on tehtävä vasta myöhemmin.</p> <p>Kir: Kirjastoja käytetty mm. Ravintolapäivän tilana, häätilana ja ruokapiirin solmukohtana. Mm. Kalliossa ja Kirjasto 10:ssä 80% tapahtumista on käyttäjien organisoimia. Kirjastotilojen aukioloaikojen ulkopuolista käyttöä on lisätty tarjoamalla tilaa alueen järjestöjen käyttöön (Käpylä, Roihuvuori, Herttoniemi). Tiloja on myös avattu yksityishenkilöille ja ryhmille (Rikhardinkatu, Kallio).</p> <p>Kulke: Helsinki-mallin käynnistyminen. Mosaikkitorin puutarhan Orastus-hanke. Stoassa kattopuutarha.</p> <p>Nk: RuutiBudjetti on osallistuvan budjetoinnin menetelmä, jossa nuoret äänestävät oman alueensa nuorisotyöstä ja ovat mukana toteuttamassa ratkaisuja. Toiminta käynnistettiin vuonna 2013 kahdella asuinalueella ja vuonna 2016 mukana oli jo 17 asuinalueita. Toiminta laajenee koko nuorisosaainkeskuksen periaatteeksi vuonna 2017.</p> <p>STO: Työväenopisto on tuonut opetusta ja toimintaa kaupunkitilaan, kaduille ja puistoihin sekä alueen metsiin. Opiston Suomi100-vuotisjuhluvuoden teemana on Metsä meissä (2017).</p>
Vahvistetaan yhteisöllisyyttä lisäävän kaupunkikulttuurin mahdollisuuksia eri alueilla.	<p>Kanslia: Mainospaikkojen antaminen kaupunkilaisten käyttöön on elävöittänyt metroasemia. Ole hyvä Helsinki -pilottiprojektissa kesällä 2016 syntyi kaupunkilaisten pitkäaikainen taidenäyttely viidelle metroasemalle. Yli 200, erityisesti lasten ja nuorten ottamaa kuvaa kertovat erilaisten kotikaupungin osien tunnelmasta. Yhteisölliselle projektille suunnitellaan jatkoa.</p> <p>Vuonna 2017 kiinnitetään erityistä huomiota eritaustaisten helsinkiläisten kohtaamiseen lähiössä ja innostetaan liikkumaan niiden välillä. Lähiöfest2017 -festivaali toteutetaan syksyllä 10 lähiössä yhdessä asukkaiden, yritys- ja mediakumppaneiden ja yliopistojen kanssa. Helsingin kantavina tapahtumallisina teemoina ovat tiivistyvän kaupungin kokeminen, yhteisöllinen ilmaisu katutaiteen keinoin ja kokoontuminen ruuan ääreen.</p> <p>Kaupunki on ollut kumppanina Yhteismaa ry:n järjestämässä Helsinki Sauna Day 2016:ssa keväällä ja syksyllä. Kaupunki on lisäksi tehnyt yhteistyötä tubettajayhteisön kanssa liittyen Tubecon-tapahtuman järjestämiseen.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>Heltu: Teurastamon tapahtumat: jokaisella on mahdollisuus ehdottaa tapahtumaa Teurastamon alueelle. Teurastamon pihatalkoot, Teurastamon naapuri-illat, asukaspaketit naapuruston uusille asukkaille (Hermannin, Kalasatama). Teurastamon parhaat, jossa esitellään Teurastamon ja Tukutorin aluetta ja toimijoita.</p> <p>Museo: Museo, erityisesti uusi lippulaiva toimintoihin ja palveluineen toimii kohtaamispaikkana ja alustana yhteisöllisyyden vahvistamisessa. Palveluiden suunnittelussa ja sisällöissä on otettu yhteisöllisyyttä lisäävän osallisuuden menetelmiä laajasti ja monipuolisesti käyttöön. Museo on perustanut mm. asiakaspaneelin, jossa on yli 1100 jäsentä, ja lisäksi on toteutettu yhteiskuratoitu näyttely. Museo ja sen sisällöt ovat kohtaamispaikkoja (yli 310 000 kävijää), jossa uusi palvelukonsepti tarjoaa yhteisöllisyyden kokemuksia.</p> <p>Taimu: Taidemuseo käynnisti vuonna 2016 hankkeen "Taidetta sataa Jakomäkeen". Hankkeen tavoitteena on kaupunkilaisten osallistuminen ja korkealaatuisen taiteen vieminen alueelle.</p> <p>Kir: Vallilassa toteutettu Kirjasto asukkaiden toiminnan tukena -projekti 2014–15, tavoitteena sekä tutkia kirjaston roolia kaupungin näyteikkunana alueellaan että selvittää, millaista lähitukea asukkaille voidaan tarjota. Tuloksena mm. useisiin kirjastoihin levinnyt Digitalkari-toiminta. Maunula-talon suunnittelussa yhteisöllinen toimintamalli, jota jatkossa sovelletaan muullakin. Lähiörahaston tukeman Olkkari-projektin (2013-2014) tavoitteena oli kirjastotilojen laajentaminen asukastilamaiseen käyttöön (Herttoniemi, Laajasalo, Pitäjänmäki, Malminkartano).</p> <p>Kulke: Kaupunkikulttuurivastusten jakoperiaatteissa painotetaan osallisuutta. Muiden avustusmuotojen kriteereihin on lisätty aluetuon panoarvoa. Helsingin malli valmistelu. Espan lava: yhteisölliset ja osallistavat tapahtumat, kuten yhteislaulua, kaupunkilaisten itse järjestämät tapahtumat. Helsingin mallin osallistavan kulttuurityön käynnistyminen.</p> <p>Nk: Vuosien 2013 - 2016 aikana nuorten kulttuuritoimintaa vietiin Helsingin alueille kulttuurikeskuksen Helsinki-mallin linjausten mukaisesti. Nuorten säännöllistä teatteritoimintaa laajennettiin viidelle eri alueelle ja yhdessä IHME-nykytaidefestivaalin kanssa toteutettiin nuorten kuvataideprojekteja kahdeksalla eri alueella. Pelitoiminta levisi lukuisiin eri alueellisiin pisteisiin, nuorisotaloille ja kirjastoihin. Mediatuominnat olivat läsnä alueellisissa projekteissa taltioiden niitä ja huolehtimalla niiden näkyvyydestä sosiaalisessa ja perinteisissä medioissa. Kulttuurijärjestöjen toimimista kaupungissa helpotettiin mm. perustamalla Nuorten toimintakeskus Happeen järjestökonttori, josta toimintaansa aloittavat järjestöt saivat tukiohjan ja mahdollisuuden verkostoitua keskenään. Kulttuurialan järjestöjen kanssa järjestettiin mm. Suomen ensimmäiset valtakunnalliset kulttuurisen nuorisotyön kehittämispäivät Hanasaareissa kesällä 2014. Kaupunginkanslijan elinkeino-osaston markkinointiyksikön kanssa toteutettiin kesällä 2016 Ole hyvä Helsinki -hanke, jossa viiden metroaseman railboard-tauluille tuotettiin valokuvia, joissa nuoret toivat esiin oman näkemyksensä asuinalueestaan.</p> <p>Nuorisosaaiakeskus on johtanut katutaiteen pelisääntöjen valmistelua ja yhdessä rakennusviraston kanssa toteuttanut monia asukkaiden toimivia katutaidehankkeita. Laillisia katutaideesineitä pystytettiin kaupunkiin yhteensä 12, näistä useimmat liikuntapaikkojen yhteyteen yhteistyössä liikuntaviraston kanssa. Vuoden 2015 lopussa kaupunginjohtaja asetti eri virastojen edustajista koostuvan katutaiteen pelisääntöryhmän tämentämään kaupungin katutaidehankkeiden etenemistapoja sekä varmistamaan tiedonkulku katutaidehankkeissa eri virastojen välillä. Työryhmä, jossa nuorisosaaiakeskuksella oli vetovastuu (puheenjohtajuus ja sihteeri), sai työnsä päätökseen marraskuun 2016 lopussa.</p> <p>STO: Työväenopiston toiminta lisää yhteisöllisyyttä Helsingin eri alueilla.</p> <p>ATT: Asuinhankeisiin toteutetaan viihtyisiä yhteistiloja ja vahvistetaan niiden liittymistä pihoihin ja katuihin.</p>
<p>Julkisen kaupunkitiilan käytettävyyttä kehitetään muun muassa esteettömyyttä ja turvallisuutta edistämällä.</p>	<p>HKL: Esteettömyys on huomioitu HKL:n tavoiteohjelmassa 2016-2024. HKL on toiminut aktiivisesti esteettömyysasioiden neuvottelukunnassa. HKL osallistui rahoittajana vuonna 2016 Mway-hankkeeseen, jossa joukkoliikenteen esteettömyyttä kehitettiin moniaistisista menetelmistä.</p> <p>HKL:n tuottama metroliiikenne on 100 % esteetöntä. Metroasemien perusparannusten yhteydessä toteutetaan esteettömyyttä parantavia uudistuksia, vuosina 2013–2016 aikana Siilitien ja Myllypuron metroasemilla esteettömyys huomioitiin opastusjärjestelmässä ja merkinnöissä.</p> <p>HKL:n tuottamassa raitioliikenteessä esteettömien lähtöjen määrä on noussut viime vuosina ja nousee edelleen nopeasti uuden kaluston käyttöönoton myötä. Esteettömien lähtöjen toteumat: 79,1 % (2012), 84,3 % (2013), 86,3 % (2014), 87,4 % (2015). Vuoden 2016 luvut valmistuvat tammikuussa 2017. Raitiovaununpysäkeistä 29 % on täysin esteettömiä ja 84 % korotettuja. Uudet ja peruskorjattavat pysäkit pyritään toteuttamaan esteettöminä, mikäli kadun mitoitus sen mahdollistaa.</p> <p>Uusien Artic-raitiovaunujen esteettömyys on huomioitu suunnitteluvaiheissa. Ennen sarjatuotannon aloittamista (2015) järjestettiin käyttäjäkatselmuksia, joissa erityisryhmät pääsivät vaikuttamaan vaunun esteettömyyteen vaikuttaviin ratkaisuihin.</p> <p>HKL on seurannut tulostuloksiaan vuodesta 2014 alkaen matkustaja-asiakkaiden turvallisuuden tunnetta HSL:n teettämän kyselytutkimuksen perusteella. Turvallisuuden tunne on kasvanut. Toteuma: 4,14 (2013), 4,22 (2014), 4,22 (2015).</p> <p>Stara: Stara on kehittänyt työmaiden siisteyttä, turvallisuutta ja sujuvuutta Siisti työmaa - hankkeen avulla. Hankkeessa hyödynnettiin kaupunkimuotoilua.</p> <p>HKR: Valtuustokaudella on toiminut esteettömyysasioiden neuvottelukunta, jota koordinoidaan rakennusvirastosta. Sen tarkoituksena on edistää kaupungin esteettömyyslinjausten toteuttamista ja vastaa niiden raportoinnista. Esteettömyyttä Helsingin kaupungin organisaatiossa on edistetty koulutuksella ja vuosittaisilla kehittämissä hankkeilla. Esteettömyys on sisällytetty viraston sisällä niin infra kuin toimitilojen ohjeistukseen ja toimintaan. Valtuustokaudella on päivitetty muun muassa katualueita koskevat tyyppiirustukset, esteettömät reitit paikatietoon sekä esteettömyyttä edistäviä sisältöjä on sisällytetty rakentamistyön ohjeistukseen ja urakka-asiakirjoihin. Esteettömyys huomioidaan myös aluesuunnittelussa, linjauksissa ja kaavayhteistyössä. Esteettömyys huomioidaan kaikessa katu- ja puistosuunnittelussa sekä toteutuksessa.</p> <p>Museo: Uuden kaupunginmuseon suunnittelussa on kiinnitetty erityistä huomiota saavutettavuuteen ja lähestyttävyyteen. Osana suunnittelua laadittiin saavutettavuussuunnitelma yhteistyössä Kulttuurilla kaikille -palvelun kanssa. Helsingin vammaisneuvosto myönsi museolle 2016 loppusyksyllä saavutettavuuspalkinnon. Uusi museo palkittiin myös lapsiystävällisimpänä paikkana syksyllä 2016, samoin Raitioliikennemuseo v. 2015.</p> <p>Kir: Kirjastojen remonteissa ja uusissa rakennuksissa (mm. Maunula-talo, keskustakirjasto) estettömyysnäkökohtia on lakisääteiden vaatimusten täyttämisen lisäksi käyty läpi myös asianosaisten kanssa.</p> <p>STO: Opiston tiloista tehdään esteettömiä mahdollisuuksien mukaan.</p>

Kaupunkirakenteen eheytyminen parantaa saavutettavuutta ja sujuvuutta

Toiminnallista eheyttä vahvistetaan sekä rakentamalla uusia kaupunginosia että tiivistämällä nykyistä kaupunkirakennetta joukkoliikennedyhteyksien varteen. Kehitetään

<p>Valtuustokaudella laaditaan uusi yleiskaava, joka eheyttää kaupunkirakennetta ja parantaa eri osa-alueiden saavutettavuutta.</p>	<p>HKR: Rakennusviraston on osallistunut uuden yleiskaavan valmisteluun ja yleiskaavan hyväksymisen yhteydessä perustettavan metsäisen suojeluverkoston suunnitteluun.</p> <p>KSV: Kaupunkirakennetta eheyttävä ja osa-alueiden saavutettavuutta parantava yleiskaava on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 26.10.2016.</p>
<p>Jokeriviyöhykkeitä kehitetään liikenteen, asumisen ja työpaikkojen alueina.</p>	<p>Kir: Maunula-talon sijainti Jokeri-reitin varrella.</p> <p>ATT: ATT toteuttaa asemakaavan ja tontinvarausten mukaiset hankkeet jokeriviyöhykkeillä.</p> <p>KSV: Tavoite on painopisteenä täydennysrakennusprojektissa. Yleiskaavassa Jokeriviyöhykkeen potentiaali alueiden tiivistämiseksi on analysoitu ja toteuttamishajonnan priorisoitu ja aikataulutettu "käynnissä tai lähiaikoina käynnistettäväksi" hankkeeksi.</p> <p>Kv: Osallistuttu aktiivisesti alueen kaavoitukseen. Jokeriviyöhykkeen maapoliittisten periaatteiden valmistelu on aloitettu.</p>

Toteutuma 2013-2016

Raideliikenteen suunnittelu etenee samanaikaisesti maankäytön suunnittelun kanssa Jätkäsaarella, Kalasatamassa, Pasilassa ja Kruunuvuorenrannassa.	<p>HKL: Raitioliikenteen suunnittelu ja toteutus on edennyt Jätkäsaarella, Kalasatamassa, Pasilassa ja Kruunuvuorenrannassa. Ratojen rakentaminen Jätkäsaarella, Pasilassa ja Ilmalassa etenee. Kruunusilloista on tehty hankepäätös. Kalasataman raitioratojen toteuttamispäätöstä valmistellaan.</p> <p>HKR: Katusuunnittelussa huomioidaan raideliikenteen vaatimukset.</p> <p>KSV: Jätkäsaarella raitioliikenteen kaduista on liikennesuunnitelmat hyväksytyt. Kalasatamassa raitiotien yleissuunnitelmaluonnos on valmistunut, katusuunnittelussa varauduttu raitiotiehen. Pasilassa kaavojen liikennesuunnitelmissa on huomioitu HSL:n Raitioliikenteen tavoiteverkko. Kruunusillat hankkeen raitiotieyhteys on huomioitu Kruunuvuorenrannan asemakaavoissa ja liikennesuunnitelmissa.</p> <p>Asemakaavoituksen suunnittelu etenee yhtäaikaisesti liikennesuunnittelun kanssa.</p>
Yleiskaavan hyväksymisen yhteydessä perustetaan metsäinen suojeluverkosto tavoitteena nostaa suojeluvuonon määrää kaupungin maa-alueista luonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi.	<p>YMK: Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa 2015–2024 ja metsäverkostosevelityksessä esitetään 47 uutta luonnonsuojelualuetta, jotka on tarkoitettu perustaa kymmenvuotiskaudella 2015–2024. Niiden yhteispinta-ala on noin 650 hehtaaria, mikä lähes kaksinkertaistaa Helsingin luonnonsuojelupinta-alan.</p> <p>KSV: Yleiskaava mahdollistaa metsäverkoston kehittämisen. Helsingin luonnonsuojeluohjelma 2015–2024 ja metsäverkostosevelitys valmisteltu yleiskaavan rinnalla. Suojeluohjelman kohteet osoitettu oikeusvaikutteisina yleiskaavan teemakartalla. Yleiskaava sisältää metsäverkoston kehittämistä koskevat määräykset. Yleiskaavan toteuttamishuoneistossa ja Helsingin viher- ja virkistysverkoston kehittämishuoneistossa (Vistra II) metsäverkosto otettu huomioon. Metsäverkosto otetaan huomioon asemakaavahankkeissa.</p>
Palveluiden ja työpaikka-alueiden saavutettavuutta parannetaan kehittämällä joukkoliikennedyhteisyyksiä sekä kävely- ja pyörätieverkostoja.	<p>HKL: Poikkihalinnollinen ratikkaprojekti yhdessä KSV:n, HKL:n, HKR:n ja HSL:n kanssa perustettiin vuonna 2013 kehittämään raitioliikennettä ja valmistautumaan sen laajentamiseen. Projektin tavoitteena on parantaa raitioliikenteen toimintaedellytyksiä ja nostaa sen palvelutasoa.</p> <p>Raide-Jokerin rakentaminen päätettiin käynnistää v. 2016 ja toteutus sopimus allekirjoitettiin Espoon kanssa joulukuussa 2016.</p> <p>HKL vastaa hankkeen toteutuksesta allianssimallilla.</p> <p>HKL käynnisti kaupunkipyöräpalvelun kesällä 2016 hyvällä menestyksellä. Järjestelmää laajennetaan kolminkertaiseksi vuonna 2017. Pyöräilijöiden palveluita kehitettiin käynnistämällä pyöräkeskustoiminta Narinkkatorilla.</p> <p>KSV: Yleiskaavassa asemaseudut keskustatoimintojen aluetta, joissa kävely on priorisoitu tärkeimmäksi kulkumuodoksi. Uuden yleiskaavan karttaesityksessä on baanaverkko. kslk hyväksynyt esikaupunkialueen pyöräliikenteen tavoiteverkon 12/2016.</p>

Parannetaan liikennepolitiikan eri osa-alueiden koordinaatiota.

Yhdensuuntaistetaan liikkumista ja liikennettä koskevien eri toimenpidealueiden tavoitteet ja valinnat laatimalla Helsingin kokonaisvaltainen liikenteen kehittämissuunnitelma. Ohjelmalla parannetaan liikkumiseen kohdistettavien kaupungin resurssien vaikuttavuutta ja konkretisoidaan toimenpiteitä, joilla Helsingin kaupunki tukee seudullisen liikennejärjestelmäsuunnitelman (HLJ) tavoitteiden toteutumista.	<p>Kaupunginhallitus päätti 12.1.2015 merkitä tiedoksi liitteenä olevan Helsingin liikkumisen kehittämissuunnitelma -asiakirjan ja hyväksyä sen ohjeellisina noudatettavaksi.</p>
Laaditaan HLJ 2015.	Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma HLJ 2015 valmistui. HSL:n hallitus hyväksyi HLJ 2015 suunnitelman 3.3.2015

Edistetään kestävästä liikkumisesta lisäämällä kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen osuutta liikenteestä. Tavoitteena lisäys prosenttiyksiköllä vuosittain, 4 prosenttiyksikköä

Joukkoliikennettä kehitetään mm. HSL:n runkolinjastusuunnitelman ja poikittaisen joukkoliikenteen kehittämissuunnitelman mukaisesti.	<p>HKL: Raide-Jokerin rakentaminen päätettiin käynnistää v. 2016 ja toteutus sopimus allekirjoitettiin Espoon kanssa joulukuussa 2016. HKL vastaa hankkeen toteutuksesta allianssimallilla.</p> <p>HKR: HSL:n runkolinjastusuunnitelman mukaiset katumuutokset ohjelmoidaan ja toteutetaan kehittämissuunnitelman mukaisesti.</p> <p>KSV: runkolinjan 500 liikennesuunnitelmat hyväksytyt 10/2015, raide-jokerin hankkeesta valtuuston hankepäätös 06/2016, raide-jokerin liikennesuunnitelmat hyväksytyt kslk 11/2016, kruunusillat hankepäätös 08/2016.</p>
Joukkoliikenteen liityntäpysäköintiä ja terminaalien toimivuutta parannetaan.	<p>KSV: osallistettiin HSL:n teettämään liityntäpysäköintiin sopimusmallityöhön. Laajasaloon sovittu rakennettavaksi liityntäpysäköintipaikkoja. Raide-jokerin ja Laajasalon raitiotien pysäkeille varattu tilaa pyöräpysäköintipaikoille.</p>
Helsingin kaupungin alueella tarvittavat joukkoliikenteen etuusjärjestelyt (mm. joukkoliikennekaistat ja liikennevaloetudet) toteutetaan.	<p>HKL: Poikkihalinnollisissa ratikkaprojektissa on tavoitteena määrittää toteutettavat kehitystoimenpiteet mm. liikennevaloetuuksien osalta. Tavoitteena on parantaa raitiovaunuliikenteen toimintaedellytyksiä ja palvelutasoa mm. nostamalla liikenteen keskinopeutta. Raitioliikenteen nopeuttamiseen tähtäävä syväura- ja automaattivaihdeprojekti on edennyt.</p> <p>HKR: Joukkoliikennekaistat toteutetaan liikennesuunnitelmien mukaisesti.</p> <p>KSV: Joukkoliikenteen etuusjärjestelyt on toteutettu. Selvitettiin joukkoliikenteen valoetuuksien priorisointia vuonna 2016.</p>
Jalankulku- ja pyöräilyverkostojen jatkuvuutta ja turvallisuutta parannetaan. Kaupunkipyöräverkko rakennetaan joukkoliikenteen osaksi ja lisätään tietoisuutta kevyen liikenteen terveys- ja ympäristöhyödyistä.	<p>HKL: HKL otti käyttöön kaupunkipyöräpalvelun kesällä 2016 hyvällä menestyksellä. Järjestelmää laajennetaan kolminkertaiseksi vuonna 2017. Pyöräilijöiden palveluita kehitettiin käynnistämällä pyöräkeskustoiminta Narinkkatorilla.</p> <p>Stara: Stara on ollut mukana testaamassa pyöräteiden pinnoitteita ja tiemerkintöjen materiaaleja sekä pyöräteiden talvihoitoa. Talvihoitossa kokeiltiin harjausta uudella harjakoneella sekä monitoimikoneiden eteen kiinnitetyillä pyöröharjoilla sekä kahdella eri luoksella, jotka sulattavat lunta ja jäätä. Stara testasi myös uudenlaisia tiemerkintämateriaaleja ja pinnoitteita, joita HePon pyöräilijät testasivat.</p> <p>HKR: Palvelunmuotoiluun liittyvät verkostotarkastelut on saatettu valmiiksi koko kaupungin osalta. Pyöräilyn edistämiseksi on pyöräilyvälien rakentamiseen ja niiden talvihoitoon osoitettu lisää rahoitusta. Jalankulun ja pyöräilyn verkostoa parannetaan Baana-pääpyöräilyvälien verkostoa laajentamalla sekä yhteysparannuksilla. Pyöräilyn pääväylien ylläpidon talvihoitotasoa on nostettu ja ylläpitomenetelmiä kehitetty. Rakennusvirasto on toiminnassaan pyrkinyt edistämään matkaketjujen sujuvuutta ylläpidon keinoin.</p> <p>STO: Työväenopisto on järjestänyt pyöräilyyn liittyviä kursseja ja luentoja.</p> <p>KSV: Pyöräiliikenteen tavoiteverkot kantakaupunkiin ja esikaupunkialueille on hyväksytyt, samoin baanaverkko on hyväksytyt. Tavoiteverkkoihin liittyviä liikennesuunnitelmia on laadittu vuosittain. Kaupunkipyöräjärjestelmä otettiin käyttöön vuonna 2016. Seuraavan vuoden laajennusta varten päätettiin 101 uuden kaupunkipyöräaseman paikat. Laiturilla oli kesän 2016 pyöräiliikenteen näytely.</p>
Edistetään kattavan sähköautojen latausverkoston luomista.	<p>HKL: HKL toteuttaa sähköbussien latausasemat Rautatienrille 2017. Muita latausasemia HKL toteuttaa HSL:n suunnitelmien mukaisesti.</p> <p>Heltu: Tukutorilla on sähköautojen latauspiste.</p> <p>HKR: Sähköisen liikenteen työryhmä on tuottanut latauspisteiden yleissuunnitelman ja latauspisteiden tyyppiirustukset. Vuoden 2016 loppuun mennessä valmistuu sähköisen liikenteen työryhmän loppuraportti, jossa määritellään ja esitetään vaihtoehtoja, mahdollisuuksia ja reunaehtoja latauspisteiden toteuttamiseksi.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>YMK: Viikin Ympäristötalon pihaan on perustettu julkinen sähköautojen latauspiste. Ympäristökeskus on myös ollut mukana TEKES:n V2G-hankkeessa, jossa tutkittiin mm. talon sähkövarastoa ja sähköauton latausjärjestelmää.</p> <p>KSV: osallistuttiin sähköisen liikenteen työryhmän kokouksiin. Valmisteltiin selvitys sähköautojen julkisesta ja yksityisestä latauspistetarpeesta. Raportti löytyy netistä.</p>
Priorisoidaan joukkoliikenteen, kävelyn tai pyöräilyn osuutta	<p>HKR: Katumäärärahat priorisoidaan asuntotuotantotavoitteen saavuttamiseen sekä joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn KSV:n Toteutettu investointiohjelmaa laadittaessa. Huolehdittu priorisoitujen hankkeiden suunnitteluvaiheesta.</p>
Toteutetaan	<p>HKL:Pyöräilijöiden palveluita kehitettiin käynnistämällä pyöräkeskustoiminta Narinkkatorilla.</p>
Pyöräilynedistämishojelman suosituksia.	<p>HKR: Tärkeimpien pyöräilyväylien ylläpidon tasoa on nostettu ja talvipyöräilyn edellytyksiä parannettu. Tehostetussa talvihoidossa olevien pyöräilyn väylien määrää kasvatetaan vuosittain.</p> <p>KSV: perustettu poikkihallinnollinen pyöräiliikenteen koordinaatioryhmä, joka seuraa edistämishojelman toimenpiteiden toteutumista. Tavoitteet asetettu ja seurantamittarit hyväksytyt. Kattavaa pyöräiliikenteen verkkoa toteutetaan.</p>
Perustetaan poikkihallinnollinen ratikkaprojekti kehittämään raitioliikennettä ja valmistautumaan sen laajentamiseen.	<p>HKL:Poikkihallinnollinen ratikkaprojekti yhdessä KSV:n, HKL:n, HKR:n, Kanslian ja HSL:n kanssa perustettiin vuonna 2013 kehittämään raitioliikennettä ja valmistautumaan sen laajentamiseen. Projektin tavoitteena on parantaa raitioliikenteen toimintaedellytyksiä ja nostaa sen palvelutasoa.</p> <p>HKR: Ratikkaprojekti perustettu ja toimikausi päättyy valtuustokautteen. raitiotiehankeiden koordinoitiryhmä jatkaa toimintaansa vaikka ratikkaprojekti päättyy.</p> <p>KSV: ratikkaprojekti on perustettu ja sen yhteydessä on tehty useita selvityksiä. Loppuraportti työn alla, valmistuu maaliskuussa 2017.</p>
Pyritään aikaistamaan raide-Jokerin toteutusta.	<p>HKL:Raide-Jokerin rakentaminen päätettiin käynnistää v. 2016 ja toteutus sopimus allekirjoitettiin Espoon kanssa joulukuussa 2016. HKL vastaa hankkeen toteutuksesta allianssimallilla.</p> <p>HKR: Raide-jokerin toteutus käynnistynyt valtion rahoitusosuuksien varmistuttua.</p> <p>KSV: raide-jokerista tehty hanke päätös 06/2016.</p>

Turvataan kantakaupungin liikenteen toimivuus

Laaditaan suunnitelma kantakaupungin liikenteen toimivuuden parantamiseksi.	<p>HKR: Pysäköinninvalvonta on kehittänyt valvonnan ja maksullisen pysäköinnin käytäntöjä ja palveluita. Pysäköinninvalvonta on kaupunkisuunnitteluviraston kanssa yhteistyössä tehnyt ja toteuttanut Helsingin kaupungin pysäköintipolitiikkaa ja maksamisen kehittämissuunnitelmaa. Maksullisessa pysäköinnissä on kehitetty uusia maksutapoja, kuten kortti- ja mobiilimaksuja, sekä lisäksi maksun yhteyteen on lisätty pakollinen rekisterinumero syöttö. Pysäköinnissä on pilotoitu sähköisiä pysäköintitunnuksia. Kaupungin pysäköintipolitiikkaa on pantu toimeen muun muassa laajentamalla asukas-pysäköintialuetta ja uudistamalla hinnoittelua.</p> <p>Pysäköinninvalvonnan toimintatavoissa on otettu käyttöön järjestelmä, joka mahdollistaa pysäköinninvalvonnan tilannekuvan seurannan ja raportoinnin. Lisäksi on testattu uusia toimintatapoja muun muassa pilotoimalla konenäön hyödyntämistä katunäkymäaineiston datasta inventoimalla liikennemerkkejä, pysäköinninvalvonnassa on pilotoitu älylaseja, sähköisiä</p> <p>KSV: kantakaupungin liikenteen toimivuutta tutkittu simuloimalla. Tehty liikennesuunnitelmia, joissa huomioitu liikenteen toimivuus.</p>
---	--

Asukkaille sujuvat ja integroidut palvelut

<p>Palvelu käynnistyy ensimmäisessä kohtaamispaikassa. "Tulit juuri oikeaan paikkaan. Miten voin auttaa?"</p> <p>Arvojohtamisella vahvistetaan asiakaslähtöistä palveluasennetta ja asiakkaan arvostamista.</p>	<p>HKL: Asiakasnäkökulma on yksi HKL:n neljästä strategisesta päänäkökulmasta. Asiakaslähtöisyys on yksi HKL:n arvoista ja osana kehityskeskusteluissa tehtävää oman työsuorituksen arviointia.</p> <p>Museo: Museossa on koko henkilöstö osallistaen määritelty strategiset painopisteet (Ajatellaan asiakasta; Tehdään yhdessä; Vahvistamme moniäänistä Helsingiä), joiden pohjalta lähdetty kasvattamaan asiakasymmärrystä ja palveluiden kehittämistä asiakasta kuullen ja henkilöstöä kouluttaen. Uudenlaista asiakaspalveluasennetta varten henkilökunta on perehdytetty toteuttamaan museon brändiä asiakas-kohtamisessa. Uutena seranta- ja kehittämissuunnitelmana on joka toinen viikko järjestettävät asiakasaamut, johon koko henkilöstöllä on mahdollisuus osallistua.</p> <p>Asiakastytyväisyyden kokonaisarvosana uudessa museossa on kesän sadevesivahingon aiheuttamista toimintahäiriöistä riippumatta 4,34/5. Noin 90 % vastanneista suosittelisi uutta museota ystäväilleen.</p> <p>Taimu: Asiakaslähtöisyyttä on kehitetty yhteisissä työpaikoissa kirjaston ja kaupunginmuseon kanssa.</p> <p>Asiakaspalveluhenkilökunnalle on laadittu asiakaslähtöisen palvelun ja työhönperhehdityksen tueksi käsikirja osana 6aika-hanketta.</p> <p>Kir: Kirjaston arvot uusittiin henkilöstön kanssa keskustellen ja yhteistyössä käyttäjien kanssa vuonna 2015. Arvojen merkitys sekä käyttäjille että henkilöstölle on avattu osana Kirjaston suunta 2015-18 -asiakirjaa.</p> <p>STO: Strategia- ja arvojen prosessin työstö</p> <p>Sote: on otettu käyttöön ns. Triple aim-terveyshyötymalli, jonka yhtenä osatekijänä pidetään asiakaskokemusta. Asiakaskokemusta arvioidaan eri kanavista kootun tiedon mukaisesti ja saadusta tiedosta viestitään kuntalaisille eri tavoin internetissä ja toimipisteissä. Sosiaalinen raportointi eli työntekijöiltä koottava tieto siitä mitkä asiat estävät hoitoon tai palveluihin pääsyä tai muulla tavoin aiheuttavat ongelmia on lisätty uutena kanavana mukaan tiedon tuottamiseen. Kaikissa palveluissa kootaan palautetta ja on lisätty osallisuutta vahvistavia menetelmiä. Hyvä Potku -hankkeen myötä on pyritty lisäämään asiakkaalle arvoa tuottavan työn osuutta. Suun terveydenhuollossa on käytössä keskitetty ajanvaraus ja takaisinsoittopalvelu, joiden avulla pystytään tuottavasti turvaamaan asiakkaan välitön yhteydenaanti ja tasapuolinen hoitoon pääsy. Kivellän hammashoitola Helsingin tiimitysmalli (HeTi-malli) on asiakaslähtöinen palvelukokeilu, jossa tavoitteena on tarjota asiakkaan tarvitsema hammashoito yhdellä joustavan pituisella käynnillä. Tällöin välitön potilastyöaika lisääntyy ja potilaan tarpeisiin pystytään vastaamaan aiempaa joustavammin. Terveysasemilla on tehty linjaus siitä, että tilanteen edellyttäessä asiakkaan kanssa laaditaan terveydenhuoltolain mukainen terveys- ja hoitosuunnitelma, jossa hoidon tarpeen ja tavoitteen asettaa asiakas.</p> <p>THK-toimintamallissa kaikille asukkaille tehdään terveys- ja hoitosuunnitelma, tätä pilotoidaan jo Vallilassa, Töölössä ja Vuosaareissa. SKH:n asiakkaiden osallisuus on korostunut edelleen eri toiminnoissa, mm. "Stadin ikäohjelman" toimeenpanossa. Vammaistyön asumishankkeen suunnittelu ja toteuttaminen etenee.</p> <p>ATT: Myyntiorganisaatiota on vahvistettu ja prosesseja tarkastettu yhteistyökumppaneiden kanssa.</p> <p>KSV: Asiakastytyväisyyttä seurataan ja tuloksia hyödynnetään tiedolla johtamisessa.</p> <p>Kv: Asunto-osaston kaikki palvelut perustuvat asiakaslähtöisyyteen (digitaaliset ja face to face-palvelut).</p>
Hyödynnetään käyttäjälähtöistä palvelumuotoilua sekä parannetaan palvelumuotoilun osaamista.	<p>Kanslia: Matkailuneuvonnan asiakaspalvelua kehitetään yhdessä palvelumuotoilutoimiston sekä Virka-Infon ja tulevan International House Helsingin kanssa. Käyttäjälähtöistä palvelumuotoilua hyödynnetään digitaalisen uudistuksen suunnittelussa.</p> <p>HKL: HKL on v. 2016 osallistunut yhteistyöhön Aalto-yliopiston hankkeeseen, jossa tutkittiin mahdollisuuksia parantaa metroasemien palveluja palvelumuotoilun keinoin. Työn tulokset huomioidaan v. 2017 valmistuvassa metroasemien palveluiden kehityssuunnitelmassa.</p> <p>Stara: Stara on kehittänyt rakentamistyömaidensa siisteyttä, turvallisuutta ja sujuvuutta Siisti työmaa - hankkeen avulla. Hankkeessa hyödynnettiin kaupunkimuotoilua ja lisättiin vuorovaikutuksellisia menetelmiä, joilla kaupunkilaiset pystyivät osallistumaan kaupungin kehittämiseen.</p> <p>Oiva: Johdon, esimiesten ja asiantuntijoiden valmennuksiin on sisällytetty muotoiluajattelu ja palvelumuotoilun käytännön caseja sekä kehitetty osaamista käyttäjälähtöisten palveluiden johtamisessa.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>Museo: Koko uuden kaupunginmuseon konseptin ja palveluiden suunnittelun lähtökohtana on ollut palvelumuotoilun työkalujen ja keinojen hyödyntäminen. Museo on tehnyt aktiivisesti yhteistyötä palvelumuotoiluyritysten kanssa, toteuttanut asiakaslähtöistä suunnittelua haastattelujen, asiakashavainnointien ja fokusryhmätyöpajojen kautta, luonut uuden konseptin kehittämistä ohjanneet motivaatioperusteiset asiakasprofiilit (ns. tähtiassiakaat) ja palvelupolut; kokeillut yhteiskehittämishankkeita (mm. #Fläsäri-näyttely); testannut näyttelysisältöjä; perustanut asiakaspaneelin, jossa on yli 1100 jäsentä.</p> <p>Taimu: Taidemuseo hyödyntää palvelumuotoilun toteutumista käytännössä museokokemuksen kehittämisessä. Tavoitteena on parantaa käyttäjälähtöistä toimintatapaa kaikessa yleisöpalvelussa. Sujuvat kassa- ja museokaupan palvelut ovat osa museokokemusta Tennispalatsissa. Taidemuseo on ollut mukana kaupungin 6aika-hankkeen pilottiprojektiasta avoimen osallisuuden ja asiakkuuden kehittämisessä sekä toteuttanut mittavan vapaaehtoistyöhankkeen Kusaman osallistavassa</p> <p>Kir: Kirjastossa on toteutettu kuusi palvelumuotoiluhanketta vuosina 2013–16, mm. kaikki keskustakirjaston uudet palvelut. Asiakasraati Kirjaston kaverit perustettu v. 2016 / 300 jäsentä. Sitä edelsi suppeampi Keskustakirjaston kaverit -raati v. 2015.</p> <p>Kulke: Idän aluetalojen palvelumuotoiluhanke. Kulttuurikaveri-hankkeen ja Sähköisen avustajajärjestelmän asiakasrajapinnan palvelumuotoiluhanke.</p> <p>Nk: Nuorisosiainkeskuksen suunnantarkistuksessa vuonna 2014 tuki palvelumuotoiluja. Oman muotoinen koti -hanke oli yksi Toimiva kaupunki -projektin palvelumuotoiluhankkeista vuonna 2015. Hankkeen toiminta on tehty ja suunniteltu yhdessä käyttäjien eli nuorten kanssa muotoilun työvälineitä hyödyntämällä. Palvelumuotoilun ollessa alusta asti mukana hankkeessa, on sen ajattelutapa ollut osa hankkeen tekemistä myös vuonna 2016. Maahanmuuttajanuorten Helsinki hankkeen suunnitteluvaihe käynnistyi tammikuussa 2016. Suunnittelu tehtiin yhdessä palvelumuotoilutoimisto Palmun kanssa. Hankeelle kerättiin yhteissuunnittelutiimit eri alojen ammattilaisista, jotka työssään kohtaavat säännöllisesti maahanmuuttajanuoria. Tiimeissä oli edustus mm. perusopetuksesta, ammatillisesta opetuksesta, sosiaalityöstä, opinnonohjauksesta, poliisista ja maahanmuuttajajärjestöistä. Lisäksi kevään ajan työskenteli 10 nuoren asiantuntija tiimi suunnittelun tukena tuomassa</p> <p>Sote: Lastensuojelupalveluissa on toteutettu palvelumuotoilu- projekteja. Vammaisten työ- ja päivätoiminnassa on käytetty palvelumuotoilua kehitysvammaisten uratoiveiden kartoituksessa. Suun terveydenhuollossa on palvelumuotoilun menetelmiä hyväksikäyttäen luotu malli, jolla suun terveydenhuollon päivystyspalveluja runsaasti käyttävät potilaat ohjataan säännöllisen hoidon piiriin Meilahden hammashoitolaan. Kivälän hammashoitolaan HeTi-mallikokeilussa kaikki aikuisen asiakkaan tarvitsema hammashoito pyritään antamaan yhdellä joustavan pituisella vastaanotokäynnillä, jolloin potilastyöaika lisääntyy ja potilaan tarpeisiin pystytään vastaamaan aiempaa joustavammin. Palvelumuotoilua on käytetty vammaisten työ- ja päivätoiminnan käyttäjälähtöiseen kehittämistyöhön.</p> <p>Palvelumuotoilua on käytetty palvelujen uudistamisessa kaikissa toimintamalleissa, esim. tilojen suunnittelussa, on tuotettu palvelujen uudistamisen esittelymateriaali esimiehille ja henkilöstölle.</p> <p>Vaka: Palveluja ja käytäntöjä on kehitetty vuorovaikutuksen ja perheiden osallistamisen lisäämiseksi. Varhaiskasvatusvirastossa järjestetty laajasti palvelumuotoilukoulutusta, johon ovat osallistuneet kaikki esimiehet ja monet asiantuntijat. Palvelumuotoilulla haluttiin löytää ja rakentaa käyttäjälähtöisiä palvelukonsepteja. Koulutus poiki materiaalin toiminnallisista osallistumisen muodoista vanhemmille.</p> <p>Kv: Palvelumuotoiluprojekti on toteutettu asunto-osaston palvelupisteessä ja kotisivuprojekteissa.</p> <p>Rakvv: Rakennusvalvontavirasto on osallistunut aktiivisesti Tekvi-talon asiakaspalveluryhmän toimintaan. Ryhmän puheenjohtajana on ollut rakennusvalvonnasta yli-insinööri Kai Miller. Käyttäjälähtöisessä palvelumuotoilussa on käytetty apuna konsultteja mm. Toimiva Helsinki, 6Aika-Hanke sekä Hellon Oy.</p>
<p>Edistetään asiakkaan valinnanmahdollisuuksia.</p>	<p>Heltu: Tukutorin sähköisiä palveluita on lisätty mm. kirpputorivarausjärjestelmän uudistaminen.</p> <p>Pake: Asukkaille sujuvat ja integroidut palvelut. On onnistuttu mm. kuljetuspalveluissa keskitäsoisesti, parannettavaa on vielä palvelun tasalaatuisuuden takaamiseksi (päivästä tai kellonajasta riippumatta).</p> <p>Taimu: Tennispalatsin laaja näyttelyohjelmisto ediesää asiakkaiden valinnanmahdollisuuksia taidemuseopalveluissa. Osa taidemuseon näyttelyistä on aina ilmaista. Kaikki alle 18 vuotiaat pääsevät ilmaiseksi kaikkiin taidemuseon näyttelyihin.</p> <p>Kir: Kirjasto palvelee monikanavaisesti: fyysinen kirjastoverkko, verkkopalvelut, e-aineisto, eri viestintäkanavat virallisesta viestinnästä someen. Kirjasto on siirtymässä aineistovalinnassa osallistuvaan budjettiin. Pilotteina on toteutettu englanninkielisen aineiston valinta v. 2014, Jätkäsaaren Infokeskuksen ja kirjaston aineistoa valittiin 2015 sekä nuorten aineistoja ja peliaineistoja mm. Ruuti-expossa v. 2016. Keskustakirjaston aineiston ja kotimaisen tietokirjallisuuden osallistavaa valintaa vuodeksi 2017 on valmisteltu. Helmet-järjestelmää on viritetty sisältämään enemmän omia valintoja.</p> <p>STO: Jatkokehitetään tietojärjestelmiä edelleen. Mm. sähköinen linkkimaksaminen on nykyisin käytössä. Ilmoittautumisessa 80 % tulee Ilmonet-järjestelmän kautta. Sähköiset palautejärjestelmät ovat käytössä.</p> <p>Sote: Valinnanmahdollisuudet ovat laajentuneet entisestään koko virastossa palvelusetelivastaanottojen ja sähköisten palvelujen lisääntyneitä. Suun terveydenhuollon laajentunut palvelusetelitoiminta monipuolistaa asiakkaan valinnanmahdollisuuksia. 3-vuotiaiden suun terveystarkastuksissa 2015/2016 alueelliset kokeilut, joissa vaihtoehtona tarkastus joko päiväkodissa tai</p> <p>Vaka: Varhaiskasvatusvirastossa on lisätty yksityisen varhaiskasvatuksen palveluja sekä kerho- ja osapäiväryhmiä. Vakaan perustettu asiakasohjaustyöryhmä joka ansiokkaasti kehityänyt ja yhtenäistänyt asiakasohjausta. Asia esillä säännöllisesti aluejohtoryhmässä ja osana strategiatyötä.</p> <p>ATT: Asiakkaille tarjotaan mahdollisuus teettää rakennusaikana lisä- ja muutostöitä ostamiinsa asuntoihin.</p> <p>Kv: Asunto-osasto tarjoaa asuntoja; ara- ja vapaarahoitteiset vuokra-asunnot, asumisoikeus- ja hitas-asunnot. Kaupunkimittausosasto on tarkastelujakson aikana vahvasti kehittänyt ja laajentanut sekä kartta- ja paikkatietopalvelujaan että muita viranomaistoimintaansa liittyviä sähköisen asioinnin palvelujaan. Tämän ohella on Sörnäistenkatu 1:n toimittoliin perustettu kiinteistöviraston yhteinen asiakaspalvelupiste.</p>
<p>Huomioidaan palvelukehittämisessä myös heikommat ryhmät.</p>	<p>Pake: Vaihdepalveluissa on hankittu osaamista ja tietotaitoa, jotta osataan neuvoa myös sähköisen asioinnin käytössä.</p> <p>Taimu: Tennispalatsin tiloja uusittaessa kiinnitettiin erityistä huomiota saavutettavuuteen, mm. tiloihin rakennettiin hissi ja liukuportaat. Tämä kaikki on lisännyt esimerkiksi lastenvaunujen ja apuvälineiden kanssa liikkuvien asiakkaiden määrää. Opastus- ja työpajapalveluja on kehitetty ja tarjottu mm. turvapaikanhakijoille, erityisnuorisoryhmille ja kehitysvammaisille lapsille. Taidemuseo on mukana kulttuurikaveritoiminnassa.</p> <p>Kir: Kirjaston Askot tarjoavat pääsyn verkkoon ja sähköisiin palveluihin (esim. toimeentulotuki) niille, joilla ei ole muita mahdollisuuksia. Yhteistyötä soten kanssa sen sähköisten palvelujen opastamiseksi kirjastoissa. Turvapaikanhakijoiden palvelutarveselvitys v. 2016. Tapahtumissa painotetaan tarjontaa lapsille. Kirjasto treenaa nuoria -hanke 2015–16. ICT-opastusta senioreille yhteistyössä Enter ry:n kanssa.</p> <p>Kulke: Caisa 2.0.Helsinki-mallin valmistelu. Kulttuurista koulun -yhteistyö opevin kanssa. Kulttuurinen vanhustyö ja sote-yhteistyö.Kulttuurikaveri-hanke. Loma-ajan taidekurssitoiminta. Monikielisen ohjelmistotuotannon jatkuva lisääntyminen. Amabile-hankkeella musiikiopetusta lastensuojelun asiakkaille.</p> <p>Nk: Nuorisosiainkeskus on yhteistyössä opetusviraston kanssa kehittänyt valmistavien luokkien kanssa yhteistyötä hiljattain maahanmuuttaneiden nuorten tukemiseksi koulunkäynnissä ja vapaa-ajalla (mukana mm. Kallahden nuorisotalo, Kontulan nuorisotalo ja Kannelmäen nuorisotalo). Myös Maahanmuuttajanuorten Helsinki- ja Safe Stadi-hankkeissa kehitetään asiakaslähtöisesti monikulttuurisia nuoria ja heidän perheitään tukevia palveluita. Virasto on myös vahvistanut henkilökunnan osaamista esimerkiksi vammaisten nuorten kesätyöpaikoissa näiden nuorten tukemiseksi.</p>

Toteutuma 2013-2016

Sote. Viraston yhdeksi ydinprosessiksi on valittu riskiryhmien etsiminen ja tunnistaminen sekä nykyisissä palveluissa olevat että palvelujen ulkopuolella olevat henkilöt.

Syksyllä 2016 järjestettiin "Sote kuulee asiakkaitaan"-kampanja, jossa jalkauduttiin haastattelemaan heikommassa asemassa olevia asiakkaita kuten asunnottomia, päihde- ja mielenterveysasiakkaita, vammaisia, asukastalojen asiakkaita ja leipäjonossa käyviä. Asiakkailta kootti mielipiteitä palvelujen laadusta. Jalkautumista on tehty myös moskeijoihin terveyden edistämistarkoituksessa ja neuvonnan osalta. Sosiaalihuoltolain edellyttämä sosiaalinen raportointi on käynnistynyt ja tuottaa työntekijöiltä koottua tietoa heikoimpien asiakasryhmien tilanteista ja rakenteellisista asioista, jotka aiheuttavat asiakkaille ongelmia. Viraston ydinprosessista yksi on riskiryhmien etsiminen ja tunnistaminen.

Terveys- ja hyvinvointikeskus ja perhekeskustoimintamallissa palveluja kohdennetaan ja toteutetaan asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Uudet kevyemmät asiointi- ja palvelutavat vapauttavat resursseja, niille jotka tarvitsevat enemmän ja räättöidempiä palveluja. Myös asiakkaan palveluiden koordinointi (vastuuhenkilö) sekä "yhden luukun periaate" auttavat asiakasta tarkoituksenmukaisesti palvelujen saamisessa. Jatkossa resursseja voidaan kohdentaa enemmän myös etsivään työhön. Suun terveydenhuollossa tarkastuksia on kohdennettu lapsiin, joilla on ollut kohonnut riski suun sairauksiin. Suun terveydenhuollossa on palvelumuotoilun menetelmiä hyväksikäyttäneen luotu malli, jolla suun terveydenhuollon päivystyspalveluja runsaasti käyttävät potilaat ohjataan säännöllisen hoidon piiriin Meilahden hammashoitolaan. Ikääntyneiden suun th:n palvelujen peittävyys on parannettu moniammatillisena yhteistyönä riskiryhmien tunnistamisella.

SKH:ssa vastuutyöntekijämallin avulla voidaan kohdentaa palveluja entistä paremmin. On lisätty ns. Piike-ryhmiä (tukiryhmiä päihteitä käyttäville iäkkäille).

Asiakasraadit toimivat jokaisessa vammaisten työ- ja päivätoiminnan yksikössä. Vammaisten asumispalveluissa toimii asiakasosallisuustyöryhmä.

Kv: Henkilökohtainen palvelu asiakaspalvelupisteessä tai puhelimitse on tarjolla asunto-osastolla.

Asukas- ja asiakastytyväisyys paranee.

<p>Asukkaita ja asiakkaita palvelee yhden oven periaatteella.</p>	<p>HKR: Virasto on ottanut käyttöön vuonna 2014 kaupungin palautejärjestelmä. Palauteiden käsittelytapaa ja luokittelua on kehitetty. Asiakaspalvelutapahtumat raportoidaan organisaation eri tasoilla ja lisäksi on kehitteillä asiakaspalveluun toimintaa mittaava mittari.</p> <p>Organisaation toiminnan onnistumista seurataan säännöllisillä palautekyselyillä. Kyselyjen tulokset hyödynnetään viraston toiminnan kehittämisessä.</p> <p>Asukastytyväisyyttä on lisätty edistämällä prosessien tehokkuutta. Tätä varten on muun muassa kiinnitetty huomiota tiedonhallinnan kehittämiseen. Vuonna 2015 on toteutettu tietohallinnon tilannekuva- selvitys, jonka perusteella on määritelty tiedon hankinnan, hallinnan ja jakamisen kehitysprojektit. Kehityshankkeita on toteutettu tarkoituksenmukaisessa laajuudessa. Tämän lisäksi on muodostettu kuva viraston kokonaisarkkitehtuurin tilasta laatimalla kypsyyssarvio. Prosessien tehokkuutta on edistetty</p> <p>Kir: Jätkäsaaren infokeskus ja kirjasto on yhteistyöhanke kanslian kanssa. Kirjaston henkilökunta antaa myös rakentamisinfooa. Vrt. myös Vallila-hankkeen tavoitteet "tulit juuri oikeaan paikkaan".</p> <p>Nk: Nuorisosiainkeskus oli mukana Ohjaamon suunnittelussa ja on yhtenä toimijana Ohjaamossa.</p> <p>Sote: Viraston toimintaa ohjaava periaate on "Tulit juuri oikeaan paikkaan, miten voin auttaa?". Asiakkaaksi tulo on yksi viraston ydinprosesseista. Asiakkaaksi tulo on monikanavainen, koordinoitu kokonaisuus, jonka jokainen vaihe tuottaa asiakkaalle lisäarvoa. Tavoitteena on, että asiakas arvioidaan vain kerran, tarpeen mukaan moniammatillisesti, lähtökohtana yksi yhteinen hoito- ja palvelusuunnitelma.</p> <p>Terveys- ja hyvinvointikeskus ja perhekeskus toimintamalleissa integroidaan sosiaali- ja terveyspalveluja. Monialaiset tiimit ja pystyvät tuottamaan ja koordinoimaan asiakkaan tarvitsemia palvelukokonaisuuksia aiempaa paremmin "yhden luukun periaatteella". Terveysasemilla ja sisätautien poliklinikoilla on otettu käyttöön hoitovastaavamalli. Psykiatrian ja päihdepalvelujen jalkautumisen lisääminen terveysasemille ja työmallin levittäminen koko kaupunkiin osana THK-suunnittelua.</p> <p>Uudessa THK-toimintamallissa asiakas saa yhteyshenkilön ja asiakkaan tarve voidaan ratkaista monialaisten tiimien avulla. tämän pilotointi on alkanut 12/2016 Töölössä, Vallilassa ja Vuosaarissa</p> <p>Psykiatrian päivitys integroitiin Malmin ja Haartmanin päivystyksiin vuoden 2015 alusta. Suun terveydenhuollossa on hyödynnetty alueellisia palvelukarttoja, joiden avulla asiakas ohjataan suun terveydenhuollosta suoraan oikeaan palvelun piiriin.</p> <p>ATT: Kaikki ATT:n palvelut ovat saatavilla samasta osoitteesta.</p> <p>Kv: Ei toteutunut. Kehitetty alueryhmätoimintaan hankeohjauksen parantamiseksi.</p> <p>Rakvv: Rakennusvalvontavirasto otti käyttöön viraston 6. kerroksessa toimivan Tellinki-palvelupisteen syksyllä 2012. Pisteessä saa sekä puhelimitse että henkilökohtaisella palvelulla yleisluontoista neuvontaa rakentamiseen ja rakentamisen luvitukseen liittyen. Pisteiden toimintaa on kehitetty jatkuvasti ja palaute asiakkailta on ollut hyvää.</p>
<p>Asukas- ja asiakasnäkökulma tuodaan esiin jokaisen työntekijän henkilökohtaisessa työn laadussa.</p>	<p>HKL: HKL on toteuttanut 2014–2016 vuosittain Mystery shopping -tutkimuksen, jossa arvioidaan raitiovaunumatkustamisen asiakaspalvelua ja matkustusmukavuutta. Vuonna 2016 tunnistetut kehitystarpeet on viety mukaan kuljettajien kehityskeskusteluihin. Kaikki raitiovaunuliikenteen esimiehet on koulutettu v. 2016 antamaan henkilökohtaista palautetta kuljettajille korjaavien toimenpiteiden toteuttamiseksi.</p> <p>Stara: Asukas- ja asiakasnäkökulma on osa kuljettajakoulutusta. Asukaspalautteita käydään koulutuksessa läpi, hyvää asiakaspalvelua sekä asukkaiden kohtaamisen tärkeyttä korostetaan.</p> <p>Stara teetti vuonna 2014 laajan tunnettuus- ja mielikuvatutkimuksen, johon vastasi yli 1000 helsinkiläistä. Staraan liitettiin erityisesti mielikuvia ammattilaisuudesta, ympäristöstävällisyydestä, vastuullisuudesta ja luotettavuudesta. Imago tutkimus tehdään vuosittain. Asiakkaat arvostavat staralaisten kaupunkituntemusta, ostamisen helpoutta ja vaivattomuutta sekä palvelun luotettavuutta ja varmuutta (vuosi 2015). Vuonna 2016 tulokset noudattelevat aiempien vuosien kokonaiskuvaa: Stara koetaan ammattitaitoisena, vastuullisena ja tarpeita vastaavaa laatua tuottavana kumppanina, jonka selkeä vahvuus on kaupunkituntemus. Imago tutkimukset tehdään Starassa vuosittain, tulokset analysoidaan ja käydään henkilöstön kanssa läpi.</p> <p>HKR: Rakennusvirasto on kehittänyt asiakaspalautteen käsittelyyn liittyvää prosessia viraston sisällä tehokkaammaksi. Asukaspalautetietoja raportoidaan (esim. vastausajat) säännöllisesti ja tietoja hyödynnetään toiminnan kehittämisessä.</p> <p>Oiva: Työyhteisökohtaisissa kehittämistilaisuuksissa on painotuksena ollut käyttäjälähtöisyys ja asiakasnäkökulma.</p> <p>Museo: Asiakasnäkökulma on vahvasti osana museon strategisia tavoitteita ja toimenpiteitä vuoteen 2018.</p> <p>Taimu: Taidemuseo on järjestänyt koulutusta asiakaspalvelussa. Tennispalatsin ollessa suljettu koko henkilökunta osallistui taidemuseon yleisösuunnitelman tekoon ja kävijäprofiilien kehittämistyöhön tavoitteena ymmärtää taidemuseon asiakkaita ja toimia entistä asiakaslähtöisemmin.</p> <p>Kir: Asiakaskokemusta selvittävä Mystery shopping - tutkimus tehty ml. verkkopalveluissa asiointi. Tulosten perusteella keskityttiin lasten palvelukokemuksen parantamiseen.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>Nk: Nuorisosiainkeskus toteutti laajan nuorten haastattelukierroksen vuosina 2014 ja 2016. Nuoria kohdattiin eri puolilla Helsinkiä koko nuorisosiainkeskuksen henkilökunnan voimin.</p> <p>Vuoden 2014 kokemukset on raportoitu julkaisussa Kaverit keskiössä. Vuonna 2014 NuHa-haastatteluja tehtiin yhteensä 655. Osa haastatteluista oli yksilö-, osa pari- ja osa ryhmähaastatteluja. Kaikkiaan projektissa keskusteltiin 1 012 nuoren kanssa.</p> <p>Vuoden 2016 #tärkeintämulle –haastatteluissa kohdattiin runsaat 1500 nuorta. Haastattelukapasiteettia suunnattiin lähioihin.</p> <p>Haastattelujen tuloksia nuorten kokemista mahdollisuuksista on raportoitu nuorten hyvinvointikertomuksen kokemustieto-osiossa. Haastatteluista nuorista kahdeksan kymmenestä uskoi voivansa tulevaisuudessa tehdä itselleen tärkeitä asioita ja olla itselleen tärkeiden ihmisen kanssa. Noin joka kymmenes ei osannut tai halunnut tässä yhteydessä kertoa, millaisia mielikuvia heillä on omasta tulevaisuudestaan. Täysin eri mieltä (9 %) tai eri mieltä (1 %) väittämämme kanssa oli niin ikään 10 prosenttia nuorista. Näistä tulevaisuuteen pessimistisesti suhtautuvista nuorista 61 prosenttia oli poikia ja 65 prosenttia 13–17-vuotiaita.</p> <p>Toukokuusta 2015 marraskuuhun 2016 työkirjalla kootun nuorten kokemustiedon mukaan vähintään 9/10 nuoresta kokee riittävästi mahdolliseksi saada kavereita, tulla huolehdituksi ja rakastetuksi, pysyvänsä fyysisesti ja psyykkisesti terveenä, saada apua ja tukea sekä harrastaa haluamisiaan asioita. Neljä viidestä koki, että hänellä on riittävästi mahdollisuuksia vaikuttaa lähiympäristössään yhteisiin asioihin. Kolme kymmenestä vastaajasta ei kokenut riittävästi mahdollisuuksia liikkua vapaasti ilman pelkoa häirinnästä tai väkivallasta. Kokemustiedon työkirjan mahdollisuuksiin liittyviä vastaajia on ollut yhteensä 2823.</p> <p>Nuorisosiainkeskus käynnisti yhdessä Tietokeskuksen kanssa www.nuortenhyvinvointikertomus.fi – sivuston, jolle on koottu laajasti 15-29-vuotiaita koskevaa tilastotietoa, tutkimuksia ja nuorten kokemustietoa.</p> <p>Sote: kotihoidossa on kehitetty pikapalautteen keräämistä mobiililaitteella ja näin opeteltu pyytämään henkilökohtaista palautetta siitä, mikä vaikutelma asiakkaalle jäi kotihoidon käynnistä. Suun terveydenhuollossa ja terveysasemilla on hyödynnetty pikapalautteen (HappyOrNot) kautta saatavaa tietoa asiakastytyväisyydestä. Asiakkaille tuotettavaa lisäarvoa on parannettu edelleen Lean-menetelmillä. Vammaisten työ- ja päivätoiminnassa on kaksi "Happy or not" laitetta, joita kierrätetään eri toimipisteissä.</p> <p>Vaka: Strategiaan perustuvien tavoitteiden arviointia käydään työntekijöiden kanssa käytävässä kehityskeskustelussa. Tähän on luotu virastossa malli.</p> <p>KSV: 2015 valmistui asiakastutkimusarkkitehtuuri, jossa asiakastytyväisyyttä mittaavat mittarit asiakaspalvelun eri tasoille ja asiakassegmenteille.</p> <p>Kv: Seurataan asiakastytyväisyyttä säännöllisesti ja tulokset ovat olleet erinomaisia.</p>
Määritellään perusterveydenhuollon palveluiden sisällöt ja muodostetaan palveluista asiakaslähtöisiä kokonaisuuksia.	<p>Sote: Sosiaali- ja terveysviraston on linjannut neljä ydinprosessia, jotka ovat</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Asiakkaaksi tulo 2. Satunnaisesti palveluja tarvitsevien tuki 3. Paljon palveluja tarvitsevien tuki 4. Riskiryhmien etsiminen ja tunnistaminen
Vakinaistetaan palveluseteli palvelujen järjestämisuodoksi. Käytön laajentamisesta päätetään lauta- ja johtokunnissa. Varmistetaan tasa-arvoiset palvelut kaikissa sosioekonomisissa ryhmissä.	<p>Zoo: Korkeasaaren hintapolitiikka ei syrji. Korkeasaarella on kohdennettua tarjontaa kaikille, myös ilmaistarjontaa. Harkitulla terminologialla pyritään myös yhdenvertaisuuteen, esim. myydään kimpplappua perhelipun sijaan. Pääsylippujen hinnat on pidetty kohtuullisina, jotta mahdollisimman monella olisi mahdollisuus vierailu Korkeasaarella.</p> <p>Tieke: Teemasta ilmestyi tutkimus vuonna 2016. Pekka Borg: Palvelusetelit ja eriarvoisuus – tutkimus palvelusetelin käytöstä Helsingin sosiaali- ja terveysvirastossa. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2016: 7.</p> <p>Sote: Palvelusetelitoiminta on laajentunut edelleen mm. kotihoidossa yksityisissä palvelutaloissa asuville, jotka täyttävät kotihoidon palvelukriteerit. Sähköinen palveluseteli- ja ostopalvelujärjestelmä PSOP on otettu vaiheittain käyttöön. Suun terveydenhuollossa palveluseteli vakinaistettu yhdeksi palvelujen järjestämisuodoksi ja palvelusetelitoiminta on monipuolistunut. Asiakkaiden omavastuuosuuksille on asetettu katto. Vammaistyössä on käytössä 5 eri palveluseteliä: vaikeavammaisten palveluasuminen, henkilökohtainen apu, harkinnan varainen lyhytaikahoito, kotiin annettava tuntihoito omaishoidon lakisääteisten vapaiden järjestämiseksi sekä omaishoidon tuen lomitusta kodin ulkopuolisessa yksikössä. Lapsiperheiden kotipalveluseteli vakiintunut. Vammaistyössä on palvelusetelit käytössä. PSOP järjestelmä on käytössä kahdessa eri palvelussa tällä hetkellä ja kolmatta järjestellään.</p> <p>Vaka: Vakinaistettu palveluseteli kerhotoimintaan.</p>
Toteutetaan käytäntöjä, jotka edistävät palvelutuotannon kustannusten vertailua kaupungin yksiköiden välillä ja suhteessa muihin palvelutuottajiin.	<p>Stara: Staran kaupunkitekniikan rakentamisessa otettiin käyttöön uusi kustannuspohjainen hinnoittelumalli sekä Fore-kustannuslaskentaohjelma, joka helpottaa vertailua tilaajan teettämiin kustannusarvioihin.</p> <p>HKR: Ylläpidon kustannustason kehittämistä seurataan aktiivisesti osallistamalla vuosittain suurimpien kuntien ylläpidon kustannusvertailuun (KuVe) ja jatkamalla ylläpitokustannusten hankintavertailun (HaVe) tekemistä.</p> <p>Kir: Kirjasto tekee vuosittaiset tilastovertailut muihin isoihin yleisiin kirjastoihin ja valtakunnalliseen tasoon. Kansainvälisiä vertailuja tehdään sikäli kuin muualta saadaan vertailukelpoista tietoa. Tuottavuus- ja toimintolaskentaa esitely muille virastoille</p> <p>Nk: Kaupunkiseuduilla on yhteiset mittarit nuorisotoimen osalta.</p> <p>Sote: Kustannusvertailuja on jatkettu ja palvelutuotantoa toteutettu vertailutietojen pohjalta.</p>

Kuntalaisten itsepalvelua sekä palveluneuvontaa ja palveluohjausta vahvistetaan.

Tuetaan keskitetyllä palveluneuvonnalla ja -ohjauksella kaupunkilaisten arjessa selviytymistä.	<p>PEL: Pelastuslaitos on ottanut käyttöön kaupunkiyhteisen asiakaspalautejärjestelmän.</p> <p>Kir: Opastaminen e-aineistojen käytössä ja sähköisessä asiointissa. Kirjasto määritteli v. 2015 tietopalvelun uudelleen tästä lähtökohdasta. Vallilla-hankeessa konseptoititiin palveluneuvoja, jonka tehtävänä on opastaa etenkin kaupungin palvelujen tarjonnassa.</p> <p>Sote: Ikäntyneille on avattu uusi puhelinneuvonta, josta saa neuvontaa ja apua helposti yhdestä numerosta. Sosiaalineuvonnan kehittämistyö on aloitettu. Sote on mukana nuorille perustetussa Ohjaamossa. Asumisneuvonnassa ja neuvolan keskitetyssä ajanvarauksessa on otettu käyttöön chat-palvelu. Neuvontaa saa myös palautejärjestelmän kautta. Maahanmuuttajien (islam) osalta on annettu neuvontaa jalkautumalla eri tilaisuuksiin moskeijoihin.</p> <p>Rakvv: Tellinki-palvelupiste palvelee kuntalaisia ensisijaisena kontaktiväylänä heti rakennusprojektin alkuvaiheesta lähtien ja silloin, kun lupa ei vielä ole vireillä.</p>
Laaditaan neuvontapalvelujen toteutusohjelma.	<p>Sote: osana asiakkaaksi tulon prosessia on ryhdytty tarkastelemaan neuvontapalvelun kokonaisuutta yhdessä 6aika-hankkeen kanssa. Sote mukana kansallisessa ODA-hankkeessa, jossa kehitetään mm. sähköisiä neuvontapalveluja.</p>
Lisätään käyttäjäpaneelien käyttöä ja etsitään keinoja arvioida palveluita myös niiden ulkopuolelle jäävien näkökulmasta.	<p>HKR: Asukaspaneeli-menetelmää on kokeiltu mm. ylläpidon alueurakan arvioinnissa Kontulassa ja Pakilassa.</p> <p>Taimu: Taidemuseo on kehittänyt palveluitaan erilaisia raateja kuuntelemalla ja osallistamalla: mm. opettajien, seniorien ja nuorten raadit. Raatien lisäksi myös n. 7000 jäsenen HAM-klubi on auttanut taidemuseota arvioimaan toimintaansa. Taidemuseo on hyödyntänyt toiminnan kehittämisessä erilaisia käyttäjäkyselyitä ja arvioita, mm. teettämänsä tunnettuustutkimusta.</p> <p>Kir: Keskustakirjaston ystävät toimi projektina v. 2015. Vuonna 2016 perustettiin pysyvä Kirjaston asiakasraati, joka toimii enimmäkseen somessa; 2016 tehtiin neljä raatilauskyselyä. Toteutettu tutkimus Kirjaston käytön segmentointi, käytön muutos ja palvelujen saavutettavuus. Kyselyssä oli mukana myös niitä, jotka eivät käytä kirjastopalveluita. Olkkari-projektissa (2013-2014) otettiin käyttöön neuvoa antavat asiakasraadit.</p> <p>STO: Kurssiresurssien kohdentamishankkeen yhteydessä toteutettiin verkkoavioirihi keväällä 2016, mihin kyselyyn vastasi noin 2800 vastaajaa. Vastauksia hyödynnetään opetuksen kohdentamisessa ja kehittämisessä.</p>

Toteutuma 2013-2016

Sote: Eri tyyppisiä asiakasraateja on valtuustokauden aikana toiminut mm. terveysasemilla, aikuissosiaalityössä, lastensuojelussa, vammaisten asumispalveluissa, kuljetuksen asiakasyhteistyössä ja palvelukeskuksissa. Leipäjonoissa olevia kuntalaisia haastatellaan säännöllisesti ja tarjotaan apua. Kokemusasiantuntijatoimintaa on lisätty ja vakiinnettu vastaanottotoimintana yhdellä terveysasemalla. Palautejärjestelmään tuleviin viesteihin vastataan keskimäärin 5 vuorokauden aikana.

Kaupungin toiminta on kestävä, vaikuttavaa ja tehokasta

Ympäristökriteerien käyttöä lisätään ja resurssitehokkuutta parannetaan.

Uuden yleiskaavan tavoitteeksi asetetaan energiatehokas kaupunkirakenne.	KSV: Yleiskaavassa on asetettu tavoitteeksi.
Asemakaavoituksella turvataan energiatehokkaan rakentamisen toteuttamisedellytykset.	KSV: Viraston ympäristöohjelman yhtenä tavoitteena on luoda edellellisyyksiä hiilineutraalin kaupunkirakenteen toteutumiselle. Kuninkaantammen kaikkien asemakaavojen määräyksissä edellytetään energiatehokasta rakentamista ja uusiutuvan energian tuottamista tonteilla. Kolmella osa-alueella edellytetään puurakentamista. Verkkoosaaren pohjoisosan asemakaavassa on määräykset paikallisen energiantuotannon varmistamiseksi aurinkopaneelin hyödyntämisestä ja lisäksi asemakaavassa on määräys asuinrakennuksiin rakennettavasta energiatehokasta keskitetystä jäähdytysjärjestelmästä.
Yleisten alueiden rakentamisen ja ylläpidon energia- ja materiaalihokkuutta parannetaan mm. tehostamalla ylijäämämassojen hyödyntämistä ja purkumateriaalien uudelleen käyttöä ja kierrätystä.	Stara: Stara on ollut yhteistyössä rakennusviraston kanssa kehittämässä massakoordinaatiota ja lievästi pilaantuneiden maiden jalostamista rakentamiseen sopivaksi massastabilointiteknikalla alan toimijoiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Massakoordinaatio on täsmennytyt ja puhtaan maan vastaanotokenttiä on lisätty, jonka ansiosta rakentamiseen kelpaavia määriä ei ole viety maanlajituspaikoille. Stara on mukana valtakunnallisessa Uuma-kehityshankkeessa, jossa on mm. käytetty kivihiililaitoksen lentotuhkaa massastabiloinnissa. Ruoppausmassoja on jatkjalostettu ja esim. Jätkäsaaren altainen ja massastabiloinnin ansiosta massoja on voitu käyttää meluvalleissa. HKR: Kaivumaiden hyödyntämisen kehittämissuunnitelma hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 7.1.2015. Kaivumaiden hyödyntämistä on kehitetty tämän jälkeen muun muassa laatimalla massahankkeissa massataulukot, prosessoimalla hyötykäyttökohteita, koordinoimalla esirakentamis- ja infrahankkeita sekä edistämällä kehittämissuunnitelmia. Kaivumaiden hyödyntämisen tavoite on ollut viraston sitovana tavoitteena. Toiminta on vakiintunutta ja resurssitehokkuudessa on päästy hyviin tuloksiin. Vuoden 2015 aikana kaivumassojen hyötykäytöllä eli kuljetuksia vähentämällä säästettiin 4,88 miljoonaa tonnikilometriä ja 2,1 miljoonaa litraa polttoainetta, joka vastaa 5 175 CO ₂ e tonnia. Lisäksi on laadittu purkumateriaalien hyötykäytön (betoni, tiili ja asfaltti) sekä betonimurskeen hyödyntämisen ohjeistus, jota on myös sovellettu useammassa käytännön kohteessa. Kv: Osallistuttu aktiivisesti kaupungin kaivumassastrategian uusimiseen massatyöryhmän kautta.
Elinkeinoelämän ja kaupungin kumppanuuksia edistetään siten, että ympäristövastuullisuus vahvistuu ja syntyy innovatiivista ja uutta liiketoimintaa älykkäiden teknologioiden, resurssitehokkaiden palveluiden ja hiilineutraalien tuotteiden ympärille.	Kanslia: Pääkaupunkiseudun Smart & Clean -säätiö kehittää pääkaupunkiseudusta ja Lahdesta maailmanluokan testialueen ja näytekkunan puhtaissa ja älykkäissä ratkaisuissa. Sitra on perustanut säätiön toukokuussa 2016. Säätiön kumppaneita ovat pääkaupunkiseudun kaupungit sekä Lahti ja Uudenmaan liitto, yritykset Caverion, Fortum, Gasum, Helen, Kone, Neste, St1, Vuosala ja YIT, tutkimus- ja koulutuslaitokset Aalto-yliopisto, Helsingin yliopisto, Lappeenrannan teknillinen yliopisto ja VTT, Sitra ja Suomen valtio. Säätiön kärkiteemoja ovat liikenne ja liikkuminen, rakentaminen, energia, jäte- ja vesisektori, ja kuluttaja-cleantech. Tavoitteena on luoda ja käynnistää alueella 20–30 merkittävää projektikonaisuutta, vientikonseptiä ja toimintamallia vuoteen 2021 mennessä. Nämä ratkaisut toimivat myös yritysten referensseinä. ATT: ATT on osallistunut elinkeinopalvelun käynnistämään asuntorakentamisen Kestävän kehityksen ohjelmatyöhön. Työn kuluessa on tarkoitettu laatia asuntorakentamiseen ja ylläpitoon toimenpideohjelma Kestävän kehityksen edistämiseksi.
Kaupunki edistää uudenlaisten ympäristö- ja energiateknologioiden käyttöönottoa rakentamisen kehittämishankkeissa.	Kanslia: Kivikossa on rakenteilla primääripihi-kerrostalohanke, jossa kokeillaan mm. pellettilämmitystä osana kokonaissähköenergian kulutuksen minimoimista. Honkasuolla ja Kuninkaantammessa on alueryhmytyöskentelyssä seurattu ja edistetty asemakaavassa, maankäyttösopimuksissa ja tontinvarauksissa edellytetyt energiatehokkuusvaatimusten ja uusiutuvan energian käyttövaatimusten toteutumista asunrakennushankkeissa. Suunnitteluvaiheessa oleviin hankkeisiin liittyy erilaisia energiateknisiä ratkaisuja sekä kehitystyötä. Kaupunki on mukana Fiksu Kalasatama -hankkeessa ja rahoittaa sen toimintaa. Lisäksi hanke saa rahoitusta 6Aika-strategiasta. Fiksu Kalasatama -hankkeessa ja Kalasatamassa laajemminkin on kehitetty yhteistyössä kaupungin, yritysten, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä asukkaiden kanssa erilaisia terveyteen ja hyvinvointiin, liikkumiseen, energiaan, lähipalveluihin ja asumiseen ym. liittyviä uusia ratkaisuja. Jätkäsaareen on aloitettu monia kehittämissuunnitelmia liittyen erityisesti älykkäiseen liikkumiseen ja logistiikkaan. Jätkäsaareen, Kalasatamaan ja Kruunuvuorenrantaan toteutetaan alueellinen jätteen imukeräysjärjestelmä. Kruunuvuorenrannassa toteutettavaksi tekniseksi on valittu kotimaisen laitetuotannon uusia innovaatioita sisältävä järjestelmä. <u>Kaupunki valmistele parhaillaan Kestävän rakentamisen ohjelmaa. Valmistelu jatkuu 2017 kehittämissuunnitelmien.</u> HKL: Vuonna 2016 käynnistettiin selvitystyö HKL:n metrovarikon katolle asennettavasta aurinkovoimalasta. Päätös toteutuksesta tehdään keväällä 2017. HKR: Rakennusvirasto on jo 90-vuotta lähtien kehittänyt omaa toimintaansa siten, että ympäristöön toiminnasta kohdistuva haitta olisi mahdollisimman vähäistä ja toiminnassa noudatetaan ympäristön kannalta hyviä käytäntöjä. Oman toiminnan kestävyttä edistämään ja ympäristöriskien vähentämiseksi on rakennusvirastossa laadittu lautakunnan hyväksymä ympäristöohjelma vuosille 2013–2016, joka tukee kaupungin strategiaohjelman ympäristötavoitteita ja kaupungin ympäristöpolitiikkaa sekä ympäristösuojelun sektorikohtaisia ohjelmia. Lisäksi vuonna 2014 virastolle myönnettiin Ekokompassi –ympäristöjärjestelmä. Ekokompassi on rakennusviraston ympäristöasioiden hallintaa ja johtamista helpottava ympäristöjärjestelmä. OPEV: Koulujen ja oppilaitosten peruskorjauksen ja uudisrakentamisen yhteydessä tavoitteena on lisätä aurinkoenergian käyttöä (aurinkopaneelit). ATT: Strategiakauden alussa asuntotuotantotoimisto käytti energialuokitukseen pe-rustuvaa kriteeriä, elinkaarikustannuksia ja hiilijalanjälkilaskelmia Eskolantien puukerrostalohankkeiden urakkakilpailutuksessa eräänä laatukriteereinä. Kv: Jokaisen rakennushankkeen energiaselvityksessä käydään läpi, voidaanko kohteeseen rakentaa uusiutuvaa energiaa kustannustehokkaasti. Tällöin kohdekohtaisesti uusiutuvaksi energiaksi valikoituu tyyppillisesti aurinkosähkö, muita mahdollisia ovat esim. maalämmön tai kalliojäähdytyssoveltoaminen. Uusiutuvien energioiden yhteyteen voidaan liittää esim. sähköautojen latausta, älykkäitä energian ohjaus- ja mittausjärjestelmiä sekä tulevaisuudessa energian varastointisovelluksia. Lisäämällä mittauksen määrää rakennuksessa voidaan päästä syvällisemmin selville, miten energiankäyttö jakaantuu eri kulutus- ja käyttäjäryhmien välille. (Ympäristöteknologioiden edistäminen: esim. jäteasteiden täyttöasteen automaattinen tarkastelu ja tyhjentäminen). Sakarimäen koulun laajennuksen (vv. 2013-14) yhteydessä rakennuksen lämmitysjärjestelmä muutettiin pääosin maalämpöä hyödyntäväksi. Lisäksi rakennettiin pieni aurinkosähkölaitos, josta saadaan lähinnä pedagogisiin tarpeisiin muutamien laitteiden käyttämä energia. Tämä tapahtui yhteistyössä Helenin kanssa. Tilakeskus on selvittänyt olemassa olevien palvelurakennusten aurinkosähkörakentamisen mahdollisuuksia yli 1200 kohteessa. Tarkemmin on kartoitettu noin 600 palvelurakennuksen mahdollisuuksia aurinkosähkön tuotantoon. Tilakeskus on osallistunut aurinkosähkövoimaloiden hankinnasta KL-Kuntahankinnat Oy:n tekemään kilpailutukseen ja voi nyt hankkia voimaloita puitesopimukseen perustuen. Näitä hankintoja on käynnistetty mm. Finlandia-taloon ja suunnittelu on käynnissä muutamien koulukohteisiin. Yliskylän päiväkotihankkeessa on selvitetty vaihtoehtoisten uusiutuvien energioiden käyttämistä lähes nollaenergia rakentamisessa.

Toteutuma 2013-2016

	Rakvv: Rakennusvalvotaksan 2§ i)-kohta mahdollistaa matalaenergiatalona toteutettavan asuinrakennuksen lupamaksua alennettavan 20%, jos rakennuksen lämpöhäviöiden laskennallinen energiakulutus on vuositasolla enintään 85% vähimmäisvaatimukset täyttävän vertailuratkaisun vastaavasta energiankulutuksesta. Taksan 2§ j)-kohdan mukaan asuinrakennuksen lupamaksua alennetaan 30%, jos rakennuksen lämpöhäviöiden laskennallinen energiakulutus on vuositasolla enintään vähimmäisvaatimukset täyttävän vertailuratkaisun vastaavasta energiankulutuksesta.
Kalasadamasta luodaan älykkään kaupunkirakentamisen mallialue.	Kanslia: Kaupunki on mukana Fiksu Kalasatama -hankkeessa ja rahoittaa sen toimintaa. Lisäksi hanke saa rahoitusta 6Aika-strategiasta. Fiksu Kalasatama -hankkeessa ja Kalasatamassa laajemminkin on kehitetty yhteistyössä kaupungin, yritysten, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä asukkaiden kanssa erilaisia terveyteen ja hyvinvointiin, liikkumiseen, energiaan, lähipalveluihin ja asumiseen ym. liittyviä uusia ratkaisuja. YMK: MySmartLife-hankkeessa (2017–2019) tullaan kehittämään Kalasataman ja Hakaniemen alueelle erilaisia älykkään energian ja liikkumisen kokeiluja (ks myös rivi 191). Kir: Kirjasto mukana Kalasataman Joustotila-hankkeessa, jossa haetaan malleja tilojen yhteiskäytölle. Vallilan kirjastossa alkaa omatoimikäyttöpilotti tähän liittyen keväällä 2017. OPEV: Opetusvirasto on mukana suunnittelemassa älykäs Kalasatama - hanketta. ATT: Asuntotuotantotoimisto on kehittänyt Kalasataman tontinluovutusehtojen täyttämiseksi älykkään kiinteistöautomaation konseptin. Konseptiin sisältyy käyttäjälähtöisiä älykkäitä energianohjauspalveluita. KSV: Fiksu-Kalasatama projekti jatkuu. Ksv on ollut projektin ohjausryhmässä ja pyrkinyt edistämään uusien hankkeiden sijoittamista Kalasataman alueelle. Erityisesti Verkkoosaaren pohjoisosan asemakaavassa on huomioitu älykkään kaupunkirakentamisen kokeilut. Kv: Tonttiosastolla Asiaa koskevat tontinvarausehdot on sisällytetty asuntotonttien varauspäätöksiin sekä luovutus sopimuksiin. Ehtoja ja menettelyä kehitetty yhteistyössä aluerakentamisprojektin kanssa. Kaupunkimittausosasto on tukenut Kalasatama-hanketta laajalla kartta- ja paikkatietoaineiston tarjonnalla sekä ollut vahvasti mukana strategiakauden aikana käynnistyneessä kaupungin 3D-tietomallihankkeessa. Rakvv: Kalasataman keskus toimii energiatehokkaassa rakentamisessa pilottihankkeena.

Koko Helsingin hiilidioksidipäästöjä vähennetään 30 % vuoteen 2020 mennessä vuoden 1990 tasosta.

<p>Engeriantuotannon päästöjä vähennetään 20 % vuoteen 2020 mennessä vuoden 1990 tasosta.</p>	<p>Stara: Energiansäästö on Staran sitovana tavoitteena. Vuonna 2015 sähkön ja kaukolämmön kulutus oli laskenut noin 20 % vuoden 2010 tasosta. Stara otti vuonna 2013 käyttöön Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän. Ympäristöohjelman päivitys vuosille 2017–2019 on käynnissä. Starassa on tehty sisäisiä ympäristöauditoiteja (tarkastettu mm. jätteiden lajittelua, kemikaalien käsittelyä, energian ja veden kulutusta jne). Stara on mukana pääkaupunkiseudun cleantech-hankintojen verkostossa. HKR: HKR – Rakennuttaja toimii koko kaupungin energiatehokkuusasioiden asiantuntijana ja on koordinoitunut energiansäästöneuvottelukunnan toimintaa valtuustokauden aikana. Energiansäästöneuvottelukunnan vuotuisen toimintaan strategiakauden aikana kuuluu asettaa virastoille vuotuinen energiansäästötavoite osaksi talousarvio-ohjetta. Lisäksi neuvottelukunta lähettää vuosittain alkuvuodesta hallintokuntien kirjeitse ohjeen energiansäästötavoitteiden asettamisesta talousarvioehdotuksen laadinnan yhteydessä seuraavalle vuodelle. Rakennusvirasto avustaa hallintokuntia energiansäästösuunnitelmien laatimisessa. Lisäksi rakennusvirasto on asettanut vuotuisesti oman toiminnan energiansäästötoimenpiteet energiansäästötavoitteeseen pääsemiseksi. Energiansäästön osalta rakennusvirasto on kehittänyt toimintaansa. Yleisten alueiden ja kiinteistöjen suunnittelussa ja rakentamisessa energiatehokkuusvoimia voidaan tehdä suunnitteluratkaisuissa, rakentamisen käytäntöjä kehittämällä ja ajoittamalla, sekä urakkakilpailutuksissa kannustamalla energiatehokkaihin toimintatapoihin tai materiaalivalintoihin. Vuonna 2016 on käynnistetty LVIA- suunnitteluohjeiden integrointi yhdeksi suunnitteluohjekokonaisuudeksi, sisältäen myös lähes nollaenergiarakentamisen ohjeet. Tavoitteena on parempi kokonaisuuden hallinta. Ohjeita hyödynnetään laajasti myös kaupungin ulkopuolella, jolloin niiden vaikuttavuus on paljon laajempi. Rakennusviraston toimesta hankkeissa on tehty energiamanagerointia, jonka tavoitteena on muun muassa ohjeiden noudattamisen valvonta, tavoitteiden asettaminen ja niiden toteutumisen seuranta hankkeen edetessä. PEL: Sekä sähköenergian että kaukolämmön kulutus laskee 2% vuodessa. Zoo: Korkeasaarella aloitettu hiilineuraali Korkeasaari -projekti. Korkeasaari toteuttaa laajasti ympäristökasvatusta, jolla pyritään lisäämään ympäristömyönteisyyttä ja muuttamaan ihmisten käyttäytymistä ympäristöä huomioivammaksi. ATT: ATT on selvittänyt Hekan, Helenin ja energiakonsultin kanssa yhteistyössä Hekan kiinteistökannan aurinkoenergian hyödyntämispotentiaalin. Selvityksen perusteella on ryhdytty toteuttamaan aurinkosähköjärjestelmiä valikoituihin uudis- ja peruskorjauskohteisiin. Kv: Asuntotonttien luovutuksessa noudatetaan AM-ohjelman mukaista energiatehokkuustavoitetta. Kts. Kohta 181.</p>
<p>Helsingin Energian sähkön ja lämmön tuotantorakennetta muutetaan siten, että uusiutuvien energialähteiden osuus on vuoteen 2020 mennessä noin 20 %.</p>	<p>Kanslia: Kaupunginvaltuusto käsitteli Helen Oy:n kehitysohjelman 2.12.2015.</p>
<p>Kaupunginvaltuuston käsitteilyyn tuodaan vuonna 2015 päätösehdotus siitä, rakennetaanko Vuosaaren uusi biopolttoainetta hyödyntävä voimalaitos vai toteutetaanko Hanasaaren ja Salmisaaren voimalaitoksilla muutosinvestoinnit biopolttoaineen osuuden kasvattamiseksi.</p>	<p>Kanslia: Kaupunginvaltuusto käsitteli Helen Oy:n kehitysohjelman 2.12.2015.</p>
<p>Helsinki toteuttaa selvityksen vaihtoehtoisista toteuttamistavoista kustannusarvioineen päästöjen vähentämisen vuoden 2013 loppuun mennessä.</p>	<p>YMK: Vuoden 2014 lopulla kaupunginhallitukselle esiteltiin Helsingin 30 prosentin päästövähennysselvitys. Siinä esitettiin kasvihuonekaasupäästöjen kehitys vuoteen 2020 ja 2050 asti sekä selvityksen työryhmän valitsemat 18 kustannustehokkainta lisätoimenpidettä. Päästökehityksessä huomioitiin Helen Oy:n kehitysohjelma ja tavoite hiilineutraalista energiantuotannosta vuoteen 2050 mennessä. Helen Oy:n kehitysohjelman sekä valtion ohjauskeinojen seurauksena voi päästöjen alenema olla vuonna 2020 noin 40 prosenttia vuoteen 1990 verrattuna. Kaupunginjohtaman asettama ilmastotyöryhmä onkin jo selvittänyt kaupungin uusien ilmastotavoitteiden asettamista.</p>

Kaupunki sopeutuu ilmastonmuutokseen.

<p>Parannetaan tulva- ja hulevesien sekä lumen hallintaa sekä sään ääri-ilmiöihin varautumista. Tarpeelliset</p>	<p>HKL: HKL huomioi tulva- ja hulevesien hallinnan infrasuunnittelussaan, mm. viemäröimällä kaikki vaiheet sekä asettamalla linjakajoja katujen alimpiin kohtiin. Erilaisia hulevesiä imeyttäviä ruohoratoja on noin 10 km (20 raide-km). Kohteita ovat mm. Paciuksenkatu, Mäkelänkatu, Helsinginkatu, Mechelininkatu, ja Hämeentie.</p>
--	--

Toteutuma 2013-2016

tilavaraukset otetaan huomioon kaupunkisuunnittelussa.	<p>HKR: Toteutetaan tulvastrategiaa. Lumilogistiikkaa on parannettu ja lisäksi toteutetaan talveen varautumissuunnitelmaa. Kuninkaantammen alueella pilotti hulevesien hallinnasta viheralueilla.</p> <p>YMK: Kaupungin koordinoima Ilmastonkestävä kaupunki – työkaluja suunnitteluun (ILKKA) –hankkeessa tuotettiin Ilmastonkestävän kaupungin suunnitteluopas.</p> <p>Vuonna 2015 käynnistyi iWater -hanke, jonka päätavoitteena on parantaa kaupunkisuunnittelua kehittämällä sen avuksi integroituja hulevesien hallinnan menetelmiä ja ratkaisuja, joilla sopeudutaan ilmastonmuutokseen ja luodaan laadukasta kaupunkiympäristöä Itämeren kaupungeissa.</p> <p>Ympäristökeskuksen sitovana talousarviovavoitteena vuodelle 2016 oli valmistella ehdotus Helsingin linjauksiksi ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi. Linjauksia on valmisteltu yhdessä muiden hallintokuntien edustajien kanssa ja ne tulevat kaupunginjohtajan asettaman ilmastoryhmän käsiteltäväksi alkuvuonna 2017.</p> <p>Zoo: Korkeasaari on mukana EU:n hulevesiprojektissa, joka keskittyy saariston hulevesiin.</p> <p>ATT: ATT on toteuttanut joihinkin kohteisiin viherkattoja. Kuninkaantammessa on hankkeita, joissa on erityisesti huomioitu hulevesien käsittely.</p> <p>KSV: Tulva- ja hulevesien hallintaan kiinnitetään huomiota kaavoituksen yhteydessä ja entistä useammin suunnitellaan luonnonmukaista hulevesien käsittelyä kortteleissa, katualueilla ja viheralueilla. Viherkattoja edellytetään rakennettavaksi kymmenissä asemakaavoissa, mikä osaltaan edistää kaupungin resilienssiä sään äärevietyessä. Lumenhallinnan tilavarauksiin on varauduttu useissa asemakaavoissa.</p> <p>Kv: Kaupunkimittausosasto on tukenut hanketta laadukkailla kartta- ja 3D-malliaineistoillaan.</p>
Monipuolisella kasvillisuudella kompensoidaan rakennettujen alueiden tuottamia kasvihuonekaasupäästöjä.	<p>HKR: Huomioidaan katu- ja puistosuunnittelussa sekä luonnon hoidon suunnittelussa. Laadittu kasvien käytön linjaus ja kaupunkipuustrategia. Vieraslajien leviämistä ehkäistään. Puistokasvien ja kaupunkipuiden lajivalikoimaa on laajennettu sopimaan paremmin muuttuviin ilmasto-oloihin ja ehkäistään vieraslajien leviämistä.</p> <p>ATT: Kuninkaantammessa pilotoidaan viherkerroinmenetelmää.</p>

Vastuullisen energiapolitiikan tärkein työkalu on energiansäästö.

Kaupunki laatii tavoitteet energiansäästön lisäämiseksi energiansäästöneuvottelukunnan suositusten pohjalta.	<p>HKL: HKL on toiminut aktiivisesti energiansäästöneuvottelukunnassa. HKL laati ensimmäisen energiansäästön toimintasuunnitelman 2013 ja päivitti sen 2016.</p> <p>HKL:n kiinteistöjen energiankulutus väheni noin 15 %:lla vuosina 2013-2015. 2016 kulutusluvut valmistuvat tammikuussa 2017. Energiankulutusten toteumat: 58,2GWh (2013), 53,9GWh (2014), 49,2GWh (2015).</p> <p>HKL seuraa liikennöinnin ajoindeksiä, tunnuslukuna energiankulutus / paikka-km. Vuosina 2013-2016 raitoliikenteen energiankulutus on vähentynyt vuosittain 2-3 %. HKL:n tavoiteohjelman 2016-2024 tavoitteena on vuotuinen 1 % vähennys</p> <p>HKR: Energiansäästön osalta rakennusvirasto on kehittänyt toimintaansa. Yleisten alueiden ja kiinteistöjen suunnittelussa ja rakentamisessa energiatehokkuustoimia voidaan tehdä suunnitteluratkaisuissa, rakentamisen käytäntöjä kehittämällä ja ajoittamalla, sekä urakkakilpailuissa kannustamalla energiatehokkaisiin toimintatapoihin tai materiaalivalintoihin.</p> <p>Vuonna 2016 on käynnistetty LVIA- suunnitteluohjeiden integrointi yhdeksi suunnitteluohjekokonaisuudeksi, sisältäen myös lähes nollaenergiarakentamisen ohjeet. Tavoitteena on parempi kokonaisuuden hallinta. Ohjeita hyödynnetään laajasti myös kaupungin ulkopuolella, jolloin niiden vaikuttavuus on paljon laajempi.</p> <p>Rakennusviraston toimesta rakennushankkeissa on tehty energiamanagerointia, jonka tavoitteena on muun muassa ohjeiden noudattamisen valvonta, tavoitteiden asettaminen ja niiden toteutumi-sen seuranta hankkeen edetessä. Ulkovalaistuksen energiatehokkuutta on parannettu. Laadittu selvitys Helsinki LED -hankkeen aikataulusta ja kustannuksista.</p> <p>Pake: Virtuaalinen kotihoito sekä yhdistelty kuljetuspalvelut ovat säästäneet vuositasolla lähes 500 000 ajettua kilometriä ja näin osaltaan lisänneet kaupungin energiansäästöä sekä vähentäneet hiilidioksidipäästöjä yli 180 tonnia. Palvelukeskuksessa on strategiakaudella keskitytty erityisesti ruokajätteen ja hävikin minimointiin ja ruokakuljetusten ekologisiin logistiikkaratkaisuihin.</p> <p>OPEV: Opetusvirasto on toteuttanut energiatuotannon päästöjen vähennystä yhteistyössä muiden hallintokuntien ja Palmian</p> <p>Kv: Tilakeskus on toteuttanut kiinteistöjen ylläpidossa energiansäästösuunnitelman mukaisia energiatehokasta kiinteistöjen huollon ohjausta.</p>
--	--

Monipuolisia asumisvaihtoehtoja kasvavassa kaupungissa

Asuntotuotannolla vastataan kasvavan Helsingin tarpeisiin.

Uudella yleiskaavalla mahdollistetaan pitkän aikavälin edellytykset riittävälle	<p>Tieke: Tietokeskuksen on tietotuotannollaan tukenut yleiskaavan valmistelua, väestöennusteella oli tässä työssä erityinen merkitys.</p> <p>KSV: Yleiskaavassa on mahdollistettu 9 milj. km² toteuttaminen.</p>
Kaupunki hankkii yhdyskuntarakentamiseen soveltuvaa maata omistukseensa. Kaupunki luovuttaa vuosittain asunto-tuotantoon tontteja vähintään 325 000 kem ² .	<p>Kv: Harjoitettu aktiivista maanhankintapolitiikkaa. Erityisesti Östersundomista on hankittu satoja hehtaareja tulevaa kaavoitettavaa maata. Luovutetun asuntotonttikerrosalan määrän tavoitetta ei ole useimpina vuosina saavutettu.</p>
Vuosittain laaditaan asemakaavoja asuntotuotantoon vähintään 500 000 kem ² .	<p>KSV: 2013-2016 toteutunut yhteensä 2 241 000 km², noin 560 000 km²/vuosi.</p> <p>Kv: Kaupunkimittausosasto on tukenut kaavoituksen tavoitteiden saavuttamista erityisesti kaavojen pohjakarttojen tuotannolla, geodeettisen laskennan palveluilla sekä kaavojen kiinteistötekniseen toteuttamiseen liittyvillä viranomaispalveluilla. Yleisemmin maankäytön suunnittelua on myös tuettu kartta- ja paikkatietoaineistojen ja niihin liittyvien palveluiden vahvalla kehitystyöllä.</p>
Helsinkiin rakennetaan vuosittain 5 500 asuntoa uudistuotantona sekä käyttötarkoituksen muutoksiksi.	<p>HKR: Osana prosessin kuvaamistyötä on kehitetty myös asuntotuotannonprosessin sujuvoittamista. Tavoitteena on ollut, että katusuunnittelua tehdään kaavoitusprosessin kanssa rinnan aina kun mahdollista. Lisäksi asuntotuotannon sujuvoittaminen on ollut viraston sitovana tavoitteena vuodesta 2016 alkaen.</p> <p>Eri osastot ovat kuvanneet prosesseja sekä kehittäneet yhteisiä toimintatapoja keskeisten sidosryhmien kanssa, kuten Staran tai Tilakeskuksen kanssa.</p> <p>Kv: Asuntotontteja on varattu AM-ohjelman asettamien tavoitteiden mukaisesti. Tontinvarauskanta vastaa asetettuja tavoitteita. Varmistettu lisävarauksin tontinvarauskannan riittävyys. Kaupunkimittausosasto on tukenut rakentamisen tavoitteiden saavuttamista kiinteistömuodostuksen viranomaispalveluilla, rakennusvalvontaan liittyvillä laskenta- ja mittauspalveluilla sekä rakentamisen suunnitteluun tarvittavien aineistojen sähköisen tilaus- ja jakelujärjestelmän toteutuksella.</p>
Kaupungin omana asuntotuotantona rakennetaan vuosittain 1 500 asuntoa.	<p>ATT: Asuntotuotantotoimisto on vuonna 2016 Facta-tietokannan mukaan käynnistänyt 1522 uudisasunnon rakennustyöt.</p> <p>Kv: Tontinvarauksia on suunnattu merkittävästi ATT:lle. Att:n osuus kaikista varauksista on ollut tavoitteiden mukainen. Tiivistetty yhteistyötä ATT:n kanssa ATT:n tuotantoon soveltuvien tonttien kartoittamiseksi.</p>
ATT:n toimintaedellytykset varmistetaan.	<p>ATT: ATT on uusintanut ja vahvistanut organisaatiotaan.</p>
Kaupungin asumisen ja maankäytön ohjaamisessa noudatetaan voimassa olevan AM-ohjelman linjauksia.	<p>ATT: Asuntotuotantotoimisto noudattaa tuotannossaan AM-ohjelman linjauksia, joita ovat mm. asuntojen hallintomuotojakauma ja esteettömyys.</p> <p>KSV: On noudatettu AM-ohjelman linjauksia. 2013-2016 toteutunut uutta asuinkerrosalaa yhteensä 2 241 000 km², noin 560 000 km²/vuosi. Tämä on noin 6 200 asuntoa/vuosi.</p>

Toteutuma 2013-2016

Kv: Asuntotonttien varauksissa noudatettu AM-ohjelmassa asetettuja tavoitteita. Tontinvarauskanta vastaa erittäin hyvin asetettuja tavoitteita.

Erilaisille kotitalouksille on tarjolla laadukkaita, kohtuuhintaisia ja elämäntilanteeseen sopivia asumisvaihtoehtoja.

Vuositaisesta asuntotuotannosta 20 % toteutuu valtion tukemina vuokra-asuntoina, 40 % Hitas-, osaomistus-, asumisoikeus-, nuoriso- ja opiskelija-asuntoina sekä 40 % sääntelemättöminä vuokra- ja omistusasuntoina.	Kanslia: Strategiakaudella valmistuneista asunnoista 13 % on ollut ara-asuntoja, 26 % välimuodon asuntoja sekä 61 % sääntelemättömiä omistus- ja vuokra-asuntoja. Kv: Tontteja varattu AM-ohjelman rahoitus- ja hallintamuototavoitejakauman mukaisesti ja varauskanta vastaa erittäin hyvin tavoitetta.
Kaupungin omassa asuntotuotannossa 50 % asunnoista toteutetaan valtion tukemana aravuokratuotantona ja 40 % välimuodon tuotantona. Vapaarahoitteisten asuntojen osuus vuosituotannosta voi olla 10 %, mikäli se on kortteli- tai aluekokonaisuusien tasapainoisuuden kannalta tarkoituksenmukaista.	Kanslia: ATT:n rakennuttamista asunnosta strategiakaudella 43 % on ollut ara-vuokra-asuntoja ja 57 % välimuodon asuntoja. Kv: Tontteja varattu AM-ohjelman rahoitus- ja hallintamuototavoitejakauman mukaisesti ja varauskanta vastaa erittäin hyvin tavoitetta. Selvitetty mahdollisuudet muuttaa olemassa olevia ATT tontinvarauksia paremmin tavoitteita vastaaviksi. Muutokset tehty.
Eri puolille kaupunkia sijoittuvan kohtuuhintaisen asuntotuotannon turvaamiseksi tulee kaupunkisuunnittelun ja asuntorakentamisen tukea jokaisessa vaiheessa	KSV: Kaavaratkaisujen kustannustietoisuutta on parannettu koulutuksella ja selvityksillä ja tavoite on otettu huomioon asemakaavoja laadittaessa. Kv: Asuntotontteja varattu kohtuuhintaista asuntotuotantoa varten eri puolilta Helsinkiä. Tonttihinnottelussa pyritään maltillisuuteen asumiskustannusten kohtuullisuuden varmistamiseksi. Pyritään ohjaamaan kaavoitusta kustannustehokkaiden kaavaratkaisujen saavuttamiseksi. Järjestetty kohtuuhintainen kerrostalo -hakumenettely. Maanhankinnalla edistetty pitkäjänteisen asuntotuotannon mahdollisuuksia (mm. Kuninkaantammessa, Malmilla ja Östersundomissa).
Edistetään tontinluovutuksissa määrääkäsia tontinluovutuksia.	Kv: Kaikki säänneltyyn tuotantoon luovutettavat tontit luovutetaan vuokraamalla määrääjäksi.
KSV selvityksen pohjalta linjataan autopaikkojen rakentamista tavoitteena kohdistaa kustannukset	ATT: Asuntotuotantotoimisto on toteuttanut Kalasatamaan autopaikattoman ja Jätkäsaareen vähäautoisen korttelin. Vähäautoisessa korttelissa autopaikat myytiin asunto-osakkeisiin sidottuina. KSV: pysäköinnin hallinnoinnin vaihtoehtoista tehty selvitys 2016. Ja tutkittu vaihtoehtojen toimivuutta projektilueilla.

Asuntorakentamisella tuetaan kaupungin vetovoimaisuutta sekä kestävästä kaupunkikehitystä. Kaupunkisuunnittelun ja asutokonseptien kehittämisen keinoin turvataan

Kaupunkimaisten pientalojen sekä houkuttelevan kerrostaloasumisen kehittämistä jatketaan ja kohteita toteutetaan sekä projektilueilla että täydennysrakentamisena.	ATT: PIENTALOT: Asuntotuotanto on toteuttanut kaupunkimaisia pientaloja Myllypuron puukaupunkialueelle. KERROSTALOT: Strategiaohjelmakaudella ATT:lla on ollut kolme Kehittyvä kerrostalo -hanketta: Kalasataman autopaikaton kortteli täydentyi vuonna 2013 valmistuneella vapaarahoitteisella Hitas-kohteella AsOy Helsingin Studio. Kohde on esimerkki uuslofti-tyyppisestä tuotannosta, jossa on tavoiteltu tilantuntua, karheutta ja suurempaa valinnanmahdollisuutta tilajärjestelyjen osalta. Myös tähän kohteeseen toteutettiin tavanomaista runsaammat polkupyörien säilytystilat. Jätkäsaareen ATT toteutti vähäautoisen korttelin, johon toteutettiin kaksi vapaarahoitteista hitas-yhtiötä: AsOy Helsingin Tynnymeri ja AsOy Helsingin Marco Polo. Kehittämishankkeessa tutkittiin autopaikkojen kustannusten eriyttämistä asuntojen myynnin yhteydessä. Jätkäsaaren kortteli sijaitsee hyvien joukkoliikenneyhteyksien päässä. Kokeilun toteuttamiseksi toteutettiin kaavan vaatimista autopaikoista noin 65 %. Autopaikkojen hallintaoikeus sidottiin nimettyihin asuntoihin. KSV: Kerrostalojen kehittämisohjelma on käynnissä aktiivisesti kanslia vetoisesti ja hyvässä yhteistyössä. Kv: Kaupunkipientalohankkeita on toteutettu sekä projektilueilla että esikaupunkialueilla. Kehittyvä kerrostalo-ohjelmaan jatkettu ja tontteja varattu Kehittyvä kerrostalo -hankkeita varten. Tontteja osoitettu ryhmärakennuttamishankkeisiin, asuntotuotantotapojen ja asuntotarjonnan monipuolistamiseksi. Kaupunkimittausosasto on tukenut kaavoituksen ja tontinluovutuksen tavoitteiden saavuttamista erityisesti kaavojen pohjakarttojen tuotannolla, geodeettisen laskennan palveluilla sekä kiinteistönmuodostuksen viranomaispalveluilla. Yleisemmin toimintaa on tuettu myös kartta- ja paikkatietoaineistojen ja niihin liittyvien palveluiden vahvalla kehittämisellä. Rakvv: Kaupunkimaisten pientalojen toteutuminen on tehty edistämällä nk. Helsinki-pientalojen sekä niiden kaltaisen asuinrakennusten toteutumista. Rakennustyytit on kehitetty yhdessä pientaloteollisuuden kanssa siten, että niiden koko, sovitettavuus sekä kaupunkikuvallinen neutraalius on sovitettavissa täydennysrakentamisen takia yhä piententyville tonteille. Edistystä on tehty lupamaksun alentamisella sekä yhteistyöllä asemakaavan laatijoiden kanssa. Townhouse-kehitystyössä ja niiden toteuttamisessa on rakennusvalvonnan lupakäsittelijöiden sekä työmaa-aikaisen valvonnan edustus ollut mukana hankkeiden koko luma- ja rakentamisprosessin ajan normaalia tarkemmalla panostuksella, minkä seurauksena kokonaan uuden talotyypistön rakentamista on olennaisesti sujuvoitettu. Toteutuksia on tehty Jätkäsaareen ja Kalasatamaan. Helsinki-kerrostalo-ohjelma käynnistettiin loppuvuodesta 2014 yhteistyössä eri hallintokuntien sekä Aalto-yliopiston kanssa. Vuoden 2015 valmistuivat oppilastyöt, joita ensisijaisesti hyödynnettiin sekä markkinoinnissa että hankkeen sisällön ja laatutavoitteiden asettelussa. Suunnittelun käynnistävä nk. kick-off-tilaisuus pidettiin vuoden 2016 alussa, jolloin apulaiskaupunginjohtaja Anni Sinnemäen puheenvuorossa kiteytyi hankkeen tahtotila: Helsinki-kerrostalo laadukkuudellaan paitsi kohtuullistaa asuntotuotannon hintatasoa, myös edistää kaupungin reuna-alueiden houkuttavuutta ja täydennysrakentamista. Vuoden 2016 aikana kehitettävillä projekteilla jaettiin 6 tonttia. Suunnittelujavallinnat tehtiin ja rakennussuunnittelu aloitettiin. Rakennustöiden odotetaan käynnistyvän kevään 2017 aikana.
Omatoimista rakentamista ja rakennuttamista tuetaan luovuttamalla omakotitontteja ja priorisoimalla mahdollisuuksien mukaan tontinluovutuksessa ryhmä rakennuttamishankkeita.	Kv: Ryhmärakennuttamiseen soveltuvia tontteja osoitettu ryhmärakennuttamishankkeille ja ryhmärakennuttajille suunnattuja tonttihakuja varten. Ryhmärakennuttajille suunnattu tonttihaku järjestetty kevään 2015 aikana.
Pientaloalueiden rakentamista keskitetään alueille, joiden toteuttaminen on kokonaistaloudellisesti perusteltua.	Kv: Osallistuttu kaavoitukseen tavoitteen saavuttamisen edistämiseksi.
Puurakentamista sekä uusiutuvien	ATT: ATT on toteuttanut puurakentamishankkeita Pukinmäkeen, Jätkäsaareen ja Myllypuroon.

Toteutuma 2013-2016

ja ympäristöä mahdollisimman vähän kuormittavien	Kv: Puukerrostalo-rakentamista varten on osoitettu tontinvarauksia. Tontteja varattu puurakentamishankkeille suunnattua tonttihakua varten.
--	---

Helsingin asuntokanta uudistuu energiatehokkaammaksi sekä elinkaariasumiseen soveltuvaksi.

Kaupungin luovuttamalle asuntotontille rakennettaessa edellytetään A-luokan energiatehokkuusvaatimusta.	ATT: ATT on noudattanut rakentamisessa tontinvarauksessa asetettuja energiatehokkuusvaatimuksia. Eskolantien puukerrostalokohteiden SR-kilpailussa energiatehokkuutta on käytetty yhtenä vertailuperusteena. Kv: Tavoite sisällytetty asuntonttien varausehtoihin. Tavoite on muuttunut. Energiatehokkuus on asetetty arviontikriteeriksi tonttihauissa/kilpailuissa.
Kaupungin oman asuntokannan peruskorjaustoiminnassa pyritään tavoitteellisesti C-energialuokkaan.	ATT: Vuosina 2014-2016 on käytetty v. 2013 luokitusta ja saavutettu E-luku on vaihdellut C:stä E:hen E-luvun parannuksen ollessa keskimäärin 25 %.
Esteettömiä asumisvaihtoehtoja lisätään täydennysrakentamisalueilla. Asunto-osakeyhtiöille tarjottavaa neuvontaa jatketaan hissiprojektin ja peruskorjausneuvonnan avulla.	ATT: ATT noudattaa esteettömyysmääräyksiä tuotannossaan kaikilla alueilla.

Asunnottomuus vähenee.

Laaditaan yhteinen suunnitelma kaupungin eri virastojen	Kv: Asunto-osastolla on yhteinen tavoiteohjelma sote-viraston kanssa asunnottomuuden vähentämiseksi.
Vahvistetaan asumiskuntoutusohjelma psykiatria- ja päihdepalveluissa.	Sote: On laadittu mielenterveysasiakkaiden Asumispalvelujen suunnitelma vuosille 2015–2016. Siinä on määritelty keskeiset toimenpiteet asumispalvelujen järjestämiseksi yhteistyössä sosiaali- ja terveysviraston ja Niemikotisäätiön kanssa. - Psykiatriassa sairaalassa on muutettu kaksi vuodeosastoa asumisvalmennusosastoiksi. Sairaalan ja laitosten henkilöstöresursseja on siirretty liikkuvaan avohoitoon (sairaalan tuottama ja keskuskeskukset), jolla voidaan ylläpitää asumiskykyä ja ehkäistä häättöjä. Brahen palvelutalo otetaan 2017 käyttöön, Y-säätiötä tullut 20 uutta tukiasuntoa.
Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmaa jatketaan. Kiinnitetään erityistä huomiota nuorten asunnottomuuden ehkäisemiseen.	Kv: Asunto-osasto tekee tiivistä yhteistyötä Asunnottomien tuen (sote-virasto) kanssa.

4 TASAPAINOINEN TALOUS JA HYVÄ JOHTAMINEN

Talous tasapainottuu ja tuottavuus paranee

Velkaantumiskehitystä hidastetaan pitämällä emokaupungin käyttömenojen reaalikasvu asukasmäärän kasvun mukaisena vähennettynä vuotuisella 1% tuottavuuden

Emokaupungin nettomenoille asetetaan talousarvioraami, jossa kaupungin käyttömenojen reaalikasvu on asukasmäärän kasvu -1% tuottavuustavoite.	Kanslia: Tuottavuustavoite raportoidaan valtuustoseminaarissa vuoden 2016 lukujen tarkentuessa.
Asetetaan strategiakaudelle vuotuisiksi investointien tasoksi 435 miljoonaa euroa. Otetaan käyttöön vuosittainen 10-vuotinen investointiraami osana raamiohjausta.	Kanslia: Investointiraami on ollut vuosittain osa raamisohjausta. HKL: HKL toteuttaa omassa investointisuunnittelussaan Kaupunginkanslian ohjeistusta investointisuunnitelmakauden kokonaisvolyyminä. HKR: Laaditaan vuosittain 10-vuotinen investointiohjelma katu- ja puistoinvestoinneille. Kv: Investointiraami toteutettiin ja siinä pysyttiin priorisoimalla uudis- ja korjausinvestointikohteita, tekemällä palvelutalaverkkotarkasteluja, joissa sovittiin yhdessä palveluja tuottavien virastojen kanssa, mitkä rakennukset korjataan, mitä uusia rakennuksia tarvitaan ja mistä rakennuksista luovutaan. Tästä hyvänä esimerkkinä on Jakomäen
Vuotuista asuin- ja vuokraus- tavoitetta nostetaan 5500 asuntoon (500 000km). Tontinluovutuksessa pyritään kovan rahan asuntotuotannon osalta markkinaehtoisuuteen ja kaupungin tulonmuodostuksen maksimointiin.	KSV: 2013-2016 toteutunut uutta asuin- ja vuokraus-alueita yhteensä 2 241 000 km ² , noin 560 000 km ² /vuosi. Tämä on noin 6 200 asuntoa/vuosi.
Virastot laativat suunnitelmat eläköitymiseen varautumiseksi 30.6.2013 mennessä. Suunnitelmat perustuvat valtuustostrategian tavoitteeseen tuottavuuden kasvusta. Suunnitelmissa huomioidaan kasvavan väestön aiheuttamat erot eri hallintokuntien välillä.	Kanslia: Henkilöstöresurssien suunnittelun toimintamalli on tuotettu ja otettu käyttöön osana hallintokuntien toiminnan ja talouden suunnittelua. Hallintokuntien 2014 talousarvioesityksiin sisältyi henkilöstö- ja eläköitymiseen varautumissuunnitelma ja sen jälkeen henkilöstöresurssisuunnitelma on sisällytetty vuosittain tehtävään talousarvioon. TAV: Tarkastusvirastossa on laadittu v. 2013 eri-ikäisten johtamista käsittelevä suunnitelma, jossa on määritelty viraston keskeisimmät eläköitymisen ja eri-ikäisten johtamisen henkilöstöhaasteet, keskeisiin liittyvät tavoitteet ja tärkeimmät kehittämistoimenpiteet vuosille 2013–2016. Eri-ikäisten johtamisen suunnitelman tavoitteita ja kehittämistoimenpiteitä on sisällytetty tarkastusviraston vuosien 2014–2016 henkilöstöohjelmaan. Talousarvion laatimisen yhteydessä on laadittu pitkän tähtäimen henkilöstöresurssisuunnitelma ja suunnitelma eläköitymiseen varautumiseksi. Stara: Stara on pyrkinyt tuottavuuden lisäämiseen tehostamalla oman henkilöstön yhteiskäyttöä, lisäämällä moniosaamista ja kehittämällä prosesseja. Staran henkilöstömäärän kehitys on ollut strategiakautena laskeva. PEL: Suunnitelma on laadittu. Museo: Kaupunginmuseossa suunnitelma on laadittu vuosittain tae-valmistelun yhteydessä. Taimu: Taidemuseo on laatinut 14.5.2013 osana talousarvioesitystään vuodelle 2014 arvion eläkepoistumastaan sekä suunnitelman eläköitymiseen varautumiseksi. Samassa yhteydessä arvioitiin keskeiset henkilöstön osaamisen kehittämisen toimenpiteet. Taidemuseo on vähentänyt vakanssejaan strategiakaudella 2013–2016 kahdella vakanssilla. Kir: Kirjaston suunnitelma on tehty. Kulke: Laadittu Nk: Nuorisosiainkeskus laati suunnitelman vuosille 2013–2016 eläkepoistuman varautumiseksi. OPEV: Eläköitymissuunnitelma laadittiin opetusvirastossa aikataulun mukaisesti. STO: Henkilöstöresurssisuunnitelmassa on otettu toimintaympäristön muutokset huomioon vakanssien määrittelyssä. Tieke: Suunnitelma on tehty TyHe: Suunnitelma laadittu. Sote: Eläköitymiseen on varauduttu osana henkilöstösuunnittelua. Vaka: Eläköitymissuunnitelma on hyväksytty toukokuussa 2013. Suunnitelmaa on päivitetty vuosittain talousarvioesityksen henkilöstösuunnittelun yhteydessä.

Toteutuma 2013-2016

	<p>KSV: Eläköitymiseen varautumiseksi laadittu suunnitelma henkilöstösuunnitelmassa.</p> <p>Kv: Suunnitelma on laadittu ja päivitetään tarpeen mukaan.</p> <p>Rakkv: Rakennusvalvontaviraston henkilöstöohjelmaan 2013–2016 sisältyy kohdat eläkeikäisten työssäjaksamisesta ja joustoista. Erillistä suunnitelmaa eläköitymiseen varautumiseksi ei ole tehty. Rakennusvalvonnan tehtäviin ei kouluteta suoraan missään oppilaitoksessa ja eläköityvien tilalle tehtävät rekrytoinnit kohdistuvat lähinnä yksityisen puolen työmarkkinoilla tai toisissa kunnissa vastaavissa tehtävissä työskenteleviin.</p>
Kaikki hallintokunnat laativat tilankäyttöohjelmat ja tehostamissuunnitelmat, joissa otetaan huomioon teknologian muutokset sekä palvelujen ja työn uudet muodot. Hallintotyössä edistetään avokonttoreiden käyttöön siirtymistä. Tavoite on, että kaupungin omassa käytössä olevien kokonaistoimitilojen kokonaispinta-alan määrä ei kasva strategiakaudella.	<p>Kanslia: Kaupunginkanslia ja kiinteistöviraston tilakeskus tekivät tilankäyttöohjelmien ja tehostamissuunnitelmien laatimissuunnitelmat virastoille. Strategiavoitteen saavuttamiseksi virastot ja tilakeskus kävivät vuosittain kaupunginkanslian koordinoimana neuvottelut tilasuunnitelmista pohjana 10-vuotinen investointiohjelma. Tilakeskus laati vuosittain yhteenvedon hallintokuntien tilankäyttöohjelmien kokonaispinta-alasta sekä toimenpiteet strategiaohjelman tilamäärätavoitteen saavuttamiseksi. Kaupunki valmisteli 1.1.2017 voimaan tullutta työllisyshoidon kokonaisuudistusta, johon olennaisena osana kuului tilaratkaisu. Tilat otetaan käyttöön kesällä 2017, mutta sekä nuorten että aikuisten palveluissa toteutetaan avokonttoritratkaisu ns. back-officen suhteen. Samalla vuokrattavien neliöiden määrä vähenee merkittävästi ja tiloista saadaan tarkoituksenmukaisempia.</p> <p>Talpa: Taloushallintopalvelu -liikelaitoksessa tehostettiin sisäisiin järjestelyin toimitilojen käyttöä. Toimitilat ovat yksityiseltä vuokratut ja tehostuksen jälkeen 19,4 % (1 347 m²) pienemmät.</p> <p>TAV: Tarkastusvirastossa käynnistettiin vuonna 2012 hanke toimitilojen käytön tehostamiseksi ja laadittiin toimitilojen kehittämissuunnitelma. Tilojen käyttöä on tehostettu mm. pari- ja tiimityötapoja kehittämällä ja etätyömahdollisuuksia parantamalla. Käynnissä on ollut myös hanke työpapereiden sähköiseksi arkistoinniksi. Tarkastusviraston käytössä olevien toimitilojen pinta-ala on pysynyt samana koko strategiakauden ajan.</p> <p>Stara: Stara teetti vuonna 2015 toimitilaverkoston inventoinnin ja analyysin, jonka pohjalta on aloitettu tehostamissuunnitelman laadintatyö ja käytössä olevan tilakannan hallintatyökalun määrittely ja hankinnan selvitystyö. Jatkäsaaren luolatukikohdan käyttöönoton myötä toimitilojen laajuus kasvaa jonkin verran, kun taas Roihupellon itäisen tukikohdan korvaavassa Vuosaaren yhteistyötukikohdassa (Liikuntaviraston kanssa) uudet tilat ovat lähes 40 % pienemmät kuin nykyiset tilat. Kaupunkitekniikan ylläpidossa on toteutettu Siisti tukikohta - projekti, joka tullaan toteuttamaan kaikissa Staran tukikohdissa. Tukikohtien siisteydellä vaikutetaan myös tilankäytön tehokkuuteen.</p> <p>PEL: Suunnitelma on laadittu.</p> <p>YMK: Ympäristökeskuksessa viestintäyksikkö sekä ympäristö- ja ilmastoasioiden hallinnan yksikkö ovat siirtyneet avotiloihin, jolloin niiden tilatehokkuus on parantunut lähes 50 %.</p> <p>Museo: Kaupunginmuseossa ohjelmat ja suunnitelmat on laadittu vuosittain tae-valmistelun yhteydessä. Uudessa päätoimipisteessä Aleksanterinkatu 16 ja HAMin kanssa yhteisessä kokoelmakeskuksessa Turvalaaksossa on yhteiskäyttöisiä monityötiloja. Nykyisen päätoimipisteen neliömäärä on suurempi kuin edellisen Sofiankadulla. Uuden kokoelmakeskuksen neliöt sen sijaan ovat pienemmät kuin sitä edeltäneiden kahden kokoelmakeskuksen ja verstaan. Tilojen pinta-alaat ovat muuttuneet v. 2013–2016: 15 576 m² -> 16 828 m². Huomionarvoista on kuitenkin, että kasvuun varauduttiin aktiivisesti jo edeltävällä strategiakaudella ja aina 2000-luvun alusta alkaen karsimalla museoverkkoa: vielä v. 2010 kokonaispinta-ala oli 17 077 m² ja esim. v. 2002 lopulla toimitilaneliöitä oli 19 427 m². Vuonna 2003 museoita oli 11 kpl, nyt enää viisi. Kaupunginmuseossa on strategiakaudella tapahtunut merkittäviä tilamuutoksia, koska kaikki kolme suurinta toimipistettä, Sofiankatu sekä Honkanummen ja Malmin kokoelmakeskukset, on muutettu ja keskitetty uusiin tiloihin. Uusi lippulaiva avattiin toukokuussa 2016 Elefantti-korttelin peruskorjattuihin tiloihin osana Torikorttelien elävöittämistä. Sofiankadun tilat vapautuivat peruskorjattaviksi kaupalliseen käyttöön kaupunginvaltuuston torikortteleita koskevan suunnitelman mukaisesti.</p> <p>Taimu: Taidemuseon tilankäyttöohjelman ja tehostamissuunnitelman (30.1.2015) mukaisesti taidemuseo on keskittänyt toimintonsa vuoteen 2012 verrattuna seitsemästä kohteesta kahteen kohteeseen vuoteen 2016 mennessä, Tennispalatsiin ja kaupunginmuseon kanssa yhteiseen Kokoelmakeskukseen. Peruskorjauksessa kunnostettavista toimitiloista tehtiin avokonttoreita. Myös taidemuseon ja kaupunginmuseon yhteisessä kokoelmakeskuksessa oleva toimitilata toteutettiin</p> <p>Kir: Kirjastotila on kaupunkilaisille tärkeää avointa, ei-kaupallista tilaa. Kaupungin kirjastopinta-ala / asukas on alle valtakunnan keskiarvojen, ja on sitä myös keskustakirjaston valmistuttua.</p> <p>Kulke: Laadittu</p> <p>Nk: Strategiakaudella nuorisosaaiakeskukselle valmistui kaksi uutta nuorisotaloa. Viikin itsenäinen nuorisotalo valmistui vuonna 2015 ja kolmen hallintokunnan ja asukkaiden yhteinen Maunula-talo joulukuussa 2016. Strategiakauden aikana nuorisosaaiakeskus on samalla luopunut kokonaan joistakin nuorisotiloista kuten Laakavuoren nuorisotalosta kesällä 2014. Lisäksi on vähennetty tilaneliöitä hallinnosta ja useista toimipaikoista, kuten Myllypurosta ja Munkkivuoresta. Tilojen yhdistämisen kautta tilaverkkoa on järkevöitetty esimerkiksi Pohjois-Haagassa. Nuorisolautakunnan päätöksen mukaisesti Haagan nuorisotalosta ja Nuorisokahvila Clubista luovutaan keväällä 2017 ja näiden toiminta keskitetään Pohjois-Haagan ostoskeskuksessa sijaitsevaan, nykyisin työväenopiston hallinnassa olevaan tilaan. Nuorisosaaiakeskus on siirtymässä tilaohjelmansa mukaisesti uusiin vuokratiloihin vuosina 2018 ja 2019 Laajasalossa ja Herrtoniemessä laajenevan asuntokaavoituksen vuoksi. Perusteena valinnalle on ollut se, ettei nykyisiä tiloja korvaavia tiloja ole löydetty kaupungin omistamista tiloista. Tilaohjelman mukaisesti tilaverkon kokonaisneliömäärä on supistunut. Nuorisosaaiakeskus on vähentänyt tilojaan 1432,5 neliöllä, joista ulkopuolisia tiloja on 859 neliötä. Hallinnon tiloja on vähennetty 378 neliöllä.</p> <p>OPEV: Tilankäyttöohjelma ja tehostamissuunnitelma on laadittu vuosittain talousarvioehdotuksen yhteydessä. Viraston keskitetty hallinto- ja tukipalveluhenkilöstö on siirtynyt vuoden 2016 lopussa uusiin tiloihin Teollisuuskadulle. Uusissa tiloissa tilankäyttö tehostuu merkittävästi. Uudet tilat on suunniteltu monitilatoimiston periaatteella. Uuden opetussuunnitelman ja digitalisaation vaikutusta tilatehokkuuden paranemiseen kartoitetaan ja toteutetaan rakennus- ja sisustushankkeissa.</p> <p>STO: Palveluverkkosuunnitelma päivitetty 2016.</p> <p>Tieke: Tilankäyttöohjelma ja tehostamissuunnitelma on tehty.</p> <p>TyHe: Toimitilat keskitetty yhteen toimipisteeseen Helsinginkadulle.</p> <p>Sote: Tilankäytön tehostamisohjelma on laadittu. Uusia, tilankäyttöä tehostavia tilaratkaisuja on suunniteltu sekä uudishankkeissa että peruskorjauksissa. Tiloja on irtisanottu mahdollisuuksien mukaan.</p> <p>Vaka: Tilankäyttöohjelmat on laadittu vuosittain osana talousarvioehdotuksen laadintaa. Vuosina 2013 ja 2014 kaikille päiväkodeille määriteltiin tilapaikat yhteisten periaatteiden mukaisesti. Tilapaikkojen täyttöä seurataan kuukausittain, tilat ovat tehokkasta käytössä. Tilakonseptit leikkiuistorakennuksille sekä päiväkodeille on laadittu yhteistyössä tilakeskuksen kanssa. Nämä toimivat rakentamisen suunnitteluohjeina.</p> <p>ATT: ATT on osallistunut Tekvi-talon nyky. Kaupunkiympäristötalon hankesuunnitteluun sekä suunnitteluun. Nykyisissä toimitiloissa tilankäyttö on tehokasta. HR käynnistää vuonna 2017 tulevaisuuden toimisto -hankkeen, jolla tuetaan digitaalisen työn tekemisen tapaan siirtymistä ja mm. etätyökäytäntöjä.</p> <p>KSV: Tilankäyttöohjelma laadittu. Virastossa kokeiltu ja arvioitu erilaisia monitilaratkaisuja. Viraston kokonaispinta-ala ei ole kasvanut strategiakaudella.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>Kv: Hallintokunnat laativat tilankäyttöohjelmansa. Toimistorakennuksissa siirryttiin tiimitilaratkaisuihin hyvinä esimerkkejä ovat rakennusviraston toimitila Elimäenkatu 5:ssä ja kiinteistöviraston toimitilahanke Sörnäistenkatu 1:ssä. Suunnitteilla olevassa viiden teknisen viraston yhteisen toimitilassa eli Tekvitalossa tavoitteena on monitilaympäristö, jossa tilankäyttö on vielä tehokkaampaa. Myös päiväkodeissa ja kouluissa tehostettiin tilankäyttöä. On osallistuttu teknisten toimitalohankkeeseen.</p> <p>Rakvv: Rakennusvalvontavirasto tulee siirtymään osana uutta kaupunkiympäristön toimialaa ns. Tekvi-taloon sen valmistuttua. Talon suunnittelussa on otettu ja otetaan mitä suurimmassa määrin huomioon tulevat teknologian ja työtapojen muutokset.</p>
Jokaisen investointihankkeen yhteydessä on esitettävä selvitys onko hanke toteutettavissa sitovan investointi- ja toimintamenoaamin puiteissa sekä toteuttaako hanke, tuottavuudelle, tilatehokkuudelle ja eläköitymiseen varautumiselle strategiasa asetetut tavoitteet.	<p>HKR: Katu- ja puistohankkeiden toteutus investointiraamin mukaan.</p> <p>PEL: Suunnitelma on laadittu.</p> <p>Museo: Kaupunginmuseon investointiraami on vuosina 2015 ja 2016 ollut poikkeuksellisen korkea johtuen suuriin talonrakennushankkeisiin liittyvistä investoinneista.</p> <p>Kir: Näin on kirjastossa toimittu.</p> <p>Kulke: Tehty.</p> <p>Sote: Sote ei ole esittänyt muita, kuin investointiohjelmaan hyväksytyjä hankkeita. Jokaisen hankkeen yhteydessä on selvitetty toimintamenojen osuus.</p> <p>Vaka: Vuoden 2013 lopulta lukien uudishankkeissa tilaa on varattu 8 m2 / lapsi, ja peruskorjauksissa tilapaikat määritellään mahdollisuuksien mukaan 8 m2/ lapsi, silloin kun tilojen toiminnallisuutta on ollut mahdollista parantaa.</p> <p>Kv: Kaikkiin hankesuunnitelmiin liitetään selvitys siitä, miten hanke toteuttaa strategiaohjelman tavoitteita ja miten hanke on suunniteltu rahoitettavaksi.</p>
Tonttien ja rakennusten myyntitavoitteita nostetaan velkaantumisen hillitsemiseksi.	<p>Kv: Kokonaistavoite ylitetty. Laadittu esitys maanmyyntitavoitteiden saavuttamista edistäviksi periaatteiksi, jonka Khs hyväksynyt. Periaatteita ryhdytty soveltamaan.</p>
Kaupunki ennaltaehkäisee menojen kasvua laadukkailla ja tehokkailla julkisen sektorin hyvinvointipalveluilla.	<p>PEL: Pelastuslaitos on kasvattanut laitoksen kokonaistuottavuutta henkilöstöresurssien käyttöä tehostamalla ja organisaatiomuutoksella. Ensihoitopalvelun palvelutasoon suhteutetut kustannukset ovat edullisuudessaan valtakunnallisesti kärkitasoa.</p> <p>Kir: Kirjasto kokonaisuudessaan ylläpitää ja rakentaa kaupunkilaisten hyvinvointia ja estää syrjäytymistä.</p>
Kaupunki ylläpitää ja vahvistaa verotulopohjaansa harjoittamalla hyvää elinkeinopoliittikkaa ja seuraamalla työllisyysasteen kehittymistä.	<p>Kanslia: Elinkeinopoliittikan toimenpiteet on raportoitu elinvoimainen Helsinki osiossa. Tiek: Tietokeskus tuottaa kuukausittain raportin Helsingin työllisyysstilanteesta.</p>

Tuottavuus paranee.

Tehdään ja toteutetaan vuosille 2013–2016 kaupungin kokonaisvaltainen tuottavuusohjelma, joka tulee esitellä kaupunginhallitukselle 30.6.2013 mennessä.	<p>Kanslia: Virastojen ja liikelaitosten tuottavuustoimenpiteet ovat sisältyneet vuosittain kaupungin talousarvioon.</p> <p>Talpa: Taloushallintopalvelu -liikelaitoksen tuottavuus on noussut 2013 -2015 keskimäärin kaksi prosenttia vuodessa ja kahden prosentin nousua ennustetaan myös strategiakauden viimeiselle vuodelle.</p> <p>PEL: Pelastuslaitos on kasvattanut laitoksen kokonaistuottavuutta henkilöstöresurssien käyttöä tehostamalla ja organisaatiomuutoksella.</p> <p>Museo: Kaupunginmuseon tuottavuus on heilahdellut viime vuosina paljon johtuen poikkeuksellisen suurista muuttoon ja kiinteistöjen varusteluun saadusta budjetista, vaikka samanaikaisesti museo on tehnyt historiallista kävijäennätystä (asiakkaiden lkm ainut sitova toiminnallinen tavoite). Tuottavuusohjelman tavoitteisiin on poikkeusvuosien takia vaikea päästä.</p> <p>Vaka: Varhaiskasvatusviraston tilapaikkatarjelu on tehty vuonna 2014. Varhaiskasvatusviraston tuottavuustoimenpiteet on todettu vuosittain viraston talousarvioehdotuksissa ja käyttösuunnitelmissa.</p>
Toteutetaan työelämän ja työhyvinvoinnin kehittämishanke, jossa kehitetään konkreettisia toimia työhyvinvoinnin lisäämiseksi ja sairauspoissaolojen vähentämiseksi. Kaupunginhallitus seuraa työhyvinvoinnin sairauspoissaolojen kehittymistä.	<p>Kanslia: Helsingin kaupungille määriteltiin työkykyjohtamisen malli. Sen tavoitteena on pitää ihmiset työkykyisinä, tuottavassa ja mielekkäässä työssä sekä lisätä työssäolopäiviä. Malliin koottiin työkykyjohtamisen roolit, tehtävät ja vastuut kaupungin ylimmästä johdosta, esimiehiin, työntekijöihin ja työkykyjohtamisen tärkeimpiin tukitahoisiin (HR, tth, työsuojelu) saakka. Työhyvinvointi-mittari kehitettiin työkykyjohtamisen tueksi virastojen käyttöön. Työkykyjohtamisen mallin mukaista toimintaa on tuettu ja implementoitu lukuisin eri tavoin mm. panostamalla viestintään sekä järjestämällä eri tahoille aiheesta seminaareja ja työtapoja. Hankkeen laaja-alainen ja monipuolinen muu toiminta sekä laadukas yhteistyö Työterveys Helsingin, kaupungin virastojen, kaupunginkanslian ja Kevan välillä on edesauttanut kokonaisvaltaisempaa ja ennakoivempaa työkykyjohtamista, sairauspoissaolojen hallintaa sekä työhyvinvoinnin edistämistä.</p> <p>Stara: Stara palkittiin Stydi-työhyvinvointiohjelmaansa, palkintoperusteena toiminnan ja johtamisen kehittämisen onnistuneesti yhdessä henkilöstön kanssa. Hanke edisti työturvallisuutta ja työntekijöiden jaksamista sekä tuki esimiehiä heidän perustehtävänsä. Starassa on kehitetty VATU-mallia.</p> <p>Pake: Palvelukeskuksessa toteutettu useita työhyvinvoinnin kehittämishankkeita ja kehitetty uusia työkaluja esimiesten toiminnan tukemiseksi sekä luotu uusia oppimismuotoja kuten työyhteisöpeli.</p> <p>PEL: Palomiesten ikähanke on toteutettu tavoitteena lisätä palomiesten pysymistä työkykyisinä mahdollisimman pitkälle lähelle eläkeikää.</p> <p>Museo: Kaupunginmuseossa on strategiakauden aikana ollut käynnissä omia tyhy-hankkeita, HAMin kanssa yhteinen ja tulevalta toimialalla yhteinen tyhy-hanke. Museon sairauspoissaolot ovat kaupunkitasolla matalat. Kunta10-kyselyssä museon tulokset ovat jotakuinkin kaikilla mittareilla paremmat kuin kaupungin, sivistystoimen ja Kunta10:n keskiarvot niin johtamisen kuin työhyvinvoinnin alueilla.</p> <p>Kulke: Kunta10-kyselyn tulosten perusteella työhyvinvointisuunnitelma päivitetty ja työhyvinvointiryhmän toimintatavat uusittu.</p> <p>TyHe: Osallistuttu hankkeeseen, prosessinomistaja Heos.</p> <p>Vuonna 2016 työterveyshuollosta kirjoitetut sairauspoissaolot vähentyneet vuoteen 2015 verrattuna.</p> <p>Sote: Virasto on ollut mukana kaupunkitaso hankkeessa. Painopisteinä ovat olleet mm. etäjohtamisen tukeminen sekä muutoksen tuki ja työyhteisön varhaisen tuen mallin kehittäminen. Lisäksi työhyvinvoinnin seurantamittaristokokonaisuutta on</p> <p>Vaka: Neljä varhaiskasvatusaluetta on ollut mukana yhdessä Kevan, Työterveys Helsingin, Heosin ja Staran kanssa toteutetussa Helsinki pilotissa syksystä 2015 marraskuuhun 2016. Keskiössä pilotissa oli tiedolla johtaminen, työkykyjohtaminen ja osaamisen jakaminen.</p> <p>ATT: ATT:n sairauspoissaolot 1–9/2016 olivat 2,6 %. Työhyvinvointia on lisätty mm. keskustelukuluttuuria rakentamalla, läpivalaisemalla omaa toimintaa 1/3 vuosittain, ottamalla käyttöön etättyö sekä muita työaikajoustoja.</p>
Vahvistetaan kaupunginhallituksen ja keskushallinnon roolia hallintokuntien rajat ylittävien prosessien ohjauksessa.	<p>Kanslia: Strategiaohjelman toteutus ja seuranta on toiminut kaupunkikokonaisuuden hallintokuntien rajat ylittävien prosessien ohjauksena.</p>
Tilankäytön tehostamista ohjataan keskitetysti.	<p>Pake: Palvelukeskus on tehnyt yhteistyötä tilakeskuksen kanssa ja osallistunut aktiivisesti kaupungin keittiöverkkoselvitykseen.</p> <p>STO: Palveluverkkosuunnitelmassa ja tuottavuusmatriisissa määritelty opetustilojen tavoitekäyttö.</p> <p>Sote: Sosiaali- ja terveysvirastossa on tilojen hallinnointi keskitetty talous- ja tukipalvelut -osaston tilahallintoon, joka ylläpitää tilarekisteriä ja vastaa tilojen käytön tehokkaasta suunnittelusta. Toimintoja on keskitetty ja ylimääräisiä tiloja on irtisanottu.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>Vaka: Tilankäytön muutosta on tehostamisen lisäksi mietitty pedagogisista näkökulmista. On järjestetty laajasti tilat ja pedagogiikka -koulutusta sekä täsmennetty yhteisin keskusteluihin tilojen käytön periaatteita.</p> <p>Kv: Tilakeskus seuraa vuosittain tilankäytön tehostumista kokoamalla raportin eri virastojen tiedoista ja toimittaa sen kaupunginkanslialle. Kysely tehdään vuosittain keväällä ja sen tulokset sisältyvät talousarvioon. Tilakeskus toteuttaa yhdessä hallintokuntien kanssa, joilla on alueellisia palvelupisteitä, palvelutilaverkkotarkastelua. Palvelutilojen tilahallintaryhmä, johon kuuluivat opetusvirasto, sosiaali- ja terveysvirasto, kaupunginkanslia, kaupunkisuunnitteluvirasto, varhaiskasvatusvirasto, kaupunginkirjasto, nuorisoasiainkeskus ja suomenkielinen työväenopisto sekä kiinteistövirasto, ovat 24.2.2014 julkaisseet raportin alueellisen palvelutilaverkkotarkastelun toteuttamisesta. Niiden tuloksia ovat tilankäyttöohjelmat ja tilankäytön tehostamissuunnitelmat. Tilakeskus toteuttaa tilankäytön tehostamista rakennushankkeissa yhdessä hallintokuntien kanssa. Tästä ovat esimerkkeinä uudet päiväkodit ja tilankäytön tehostaminen. Toimistorakennuksista hyvinä esimerkkejä ovat rakennusviraston toimitala Elimäenkatu 5:ssä ja kiinteistöviraston toimitalihanke Sörnäistenkatu 1:ssä sekä viiden teknisen viraston yhteisen toimitalan eli Tekvitalon suunnittelu. Kaupunginhallitus hyväksyi 14.12.2015 tilankehoehteen, joita on valmisteltu kaupunginkanslian johdolla. Ohjeissa on otettu kantaa muun muassa alueellisiin palvelutilaverkkotarkasteluihin.</p>
Määritellään ja toteutetaan ne palvelut ja palveluprosessien osat, jotka siirretään sähköiseksi palveluksi (esimerkiksi hakemukset ja ajanvaraukset).	<p>Kanslia: Tapahtumajärjestäjille tarkoitetun, vuonna 2012 ensimmäistä kertaa käyttöön otetun sähköisen tapahtumailmoituksen uudistettu versio valmistui marraskuussa 2016. Seuraavaksi kehitetään ilmoituksen automatisointia keskittymällä maankäytön ehdollisen vuokrausprosessin kehittämiseen.</p> <p>Heltu: Kirpputoritoiminta ja Teurastamon saunan vuokraus. (Avoimet haut, kilpalutukset, Teurastamon tapahtumahakemus)</p> <p>HKR: Rakennusvirasto on asettanut tavoitteekseen viedä käytännöllisesti katsoen kaikki asiointipalvelunsa sähköisesti käytettäväksi.</p> <p>Pake: Palvelukeskus on ottanut aktiivisesti käyttöön sähköiset järjestelmät esim. Työsuojelupakki, Sympa HR-järjestelmä ja Luukku eli sähköinen asiointiportaali.</p> <p>YMK: Ympäristökeskuksessa on toteutettu yrityksille ja asukkaille internet-lomake ruokamyrkytyspäilyjen ilmoittamiseen.</p> <p>Kulke: Sähköinen avustusten hakujärjestelmä toimii. Avoimen rajapinnan tapahtumatietohanke Linked Events siirtynyt kehityksestä beta-vaiheen kautta käyttöön.</p> <p>Nk: Harrastushakujärjestelmästä on kehitetty vuosien mittaan koko pääkaupunkiseudun kattava palvelu. Harrastusten ilmoittaminen kouluihin jaettavilla vihkoilla lopetettiin palvelun käynnistämisen jälkeen. Palvelusta löytyvät Helsingin kaupungin, Espoon kaupungin, Vantaan kaupungin ja eri järjestöjen sekä joidenkin kaupallisten toimijoiden nuorille suunnatut harrastepalvelut. Järjestöavustusten haku siirrettiin paperilomakkeilta verkkoon 2012. Palvelua käytetään asiointi.hel.fi -sivuston kautta. Ruutitoiminnassa, joka on helsinkiläisten nuorten oma vaikuttamisjärjestelmä, alettiin 2014 käyttää ruutialoitteiden käsittelyyn kaupungin yhteistä palautejärjestelmää. Järjestelmää kehitettiin 2015 niin, että aloitteet siirtyvät automaattisesti munstadi.fi -sivuilta palautejärjestelmään rajapinnan kautta. Järjestelmämuutoksen avulla säästettiin työntekijöiden manuaaliseen työhön käyttämää työaika.</p> <p>STO: Avustukset haetaan sähköisesti kaupunkitasoissa järjestelmässä.</p> <p>Sote: Sähköinen lastensuojeluilmoitus on otettu käyttöön v. 2016. Suun terveydenhuollossa on käytössä tekstiviestimuistutus, sähköinen ajanvaraus, digitaalinen itseilmoittautumispalvelu, sähköinen interaktiivinen esitietolomake ja digitaalinen hoitotoimintapalvelu. Terveystietämistä toteutetaan sosiaalisessa mediassa. Sähköinen terveystarkastus ja valmennus on otettu käyttöön 40-vuotiaiden miesten terveystarkastuksissa. THK-toimintamallissa sähköinen yhteydenottomahdollisuus otettu käyttöön 12/16 Töölössä ja Vallilassa. Laajempia sähköisiä palveluita työstetään ODA-hankkeessa.</p> <p>ATT: ATT on siirtynyt sähköiseen hankintamenettelyyn (Cludia).</p> <p>Kv: Selvitys tehty tonttiosastolla. Asunto-osaston palvelut ovat sähköisiä, valtaosin tarjolla kaupungin asiointipalvelussa. Kaupunkimittaosasto on tarkastelujakson aikana kehittänyt ja laajentanut sekä kartta- ja paikkatietopalvelujaan että muita viranomaistoimintaansa liittyviä sähköisen asiointin palvelujaan. Tämän ohella on Sörnäistenkatu 1:n toimitaloihin perustettu kiinteistöviraston yhteinen asiakaspalvelupiste.</p> <p>Rakvv: Lupapiste.fi-hankkeen myötä koko lupaprosessi tulee muuttamaan sähköiseksi viimeistään alkuvuoden 2017 aikana.</p>

Toiminnan tuottavuus paranee välitöntä asiakastyötä lisäämällä

Kohdennetaan palveluja ja vastaanottoaikoja tarvetta vastaaviksi.	<p>PEL: Pelastuslaitos on suunnannut lisää henkilöresursseja onnettomuuksien ehkäisytyöhön sekä valvontatoiminnassa että turvallisuuskoulutuksessa ja -viestinnässä.</p> <p>Taimu: Taidemuseon mittaa asiakastytyväisyyttä asiakaskyselyillä. Kyselyjen tuloksia hyödynnetään Tennispalatsin palveluita kehitettäessä. Taidemuseon palveluja kehitetään myös hyödyntämällä erilaisten, palvelujen käyttäjistä koostuvien raatien asiantuntemusta.</p> <p>Kir: Kirjastojen aukioloaikoja on muutettu sekä käyttäjien toiveiden että tuntikohtaisesti tilastoitujen käyttömäärien perusteella.</p> <p>STO: Asiakaspalvelutoimistojen määrää vähennetty käyttöasteen perusteella. Henkilöstön työkuvia laajennettu siten, että asiakas voidaan aina palvella paikallaolevan henkilökunnan toimesta, vaikkei toimistoa olekaan ko. pisteessä.</p> <p>Sote: Toteutetaan palvelujen uudistamisen kokeiluissa. Terveys- ja hyvinvointikeskus ja perhekeskus toimintamalleissa sosiaali- ja terveyspalveluiden integraatiolla ja monialaisilla tiimeillä pyritään löytämään mahdollisimman sujuvasti asiakkaan palvelutarpeen kannalta tarkoituksenmukaisin ammattilainen sekä asiakkaan palvelutarpeen ratkaisemiseen riittävä "kevein palvelumuoto". Suun terveydenhuollossa vastaanottolajeja ja vastaanottoaikojen pituuksia on säädelty vastaamaan entistä paremmin asiakkaiden tarpeita. Rutiininomaiset 7-luokkalaisten tarkastukset on poistettu ja tarkastukset kohdennetaan vain riskipotilaille, jolloin vapautuvia aikoja voidaan käyttää aikuisten hoitamiseen. SKH:ssa puhelinaikoja on muutettu ja aukioloaikoja laajennettu palvelemaan asiakkaita nykyistä paremmin.</p> <p>Kv: Asunto-osaston asiakaspalvelu on avoimena asiakkaiden tarpeiden mukaisesti (pidempi aukioloaika 2 krt/vko).</p>
Selkeytetään yhteistyötä ja työnjakoa sekä poistetaan päällekkäisyyksiä työn tekemisen tapaa ja tehtäväkarakenteita uudistaen.	<p>Stara: Staran organisaatiota selkeytettiin yhdistämällä kaupunkitekniikan rakentaminen - ja geopalvelu - osastot. Asiakkuusstrategia ja yhtenäiset käytännöt on Staran strateginen kehittämishanke. Tavoitteena on vahva asiakaslähtöisyys ja tuottavuuden parantaminen.</p> <p>HKR: Alueidenkäytön ja kiinteistöviraston tonttiosaston tehtäväjakoa ja vastuurajoja on mietitty uudelleen, muutosten toimeenpano tehdään vuoden 2017 aikana johtamisjärjestelmämuutoksen aiheuttamat muutokset huomioiden. Rakennusvirasto on tehnyt prosessien rajapinnoissa tarkastelua toiminnan selkeyttämiseksi ja tehostamiseksi. Yhteinen kunnallistekninen työmaa - projektissa on tehostettu eri toimijoiden välistä yhteistyötä myös kaupunkiorganisaation rajojen ulkopuolelle.</p> <p>Oiva: Vuoden 2016 aikana on vahvistettu esimiesten ja asiantuntijoiden osaamista toteuttamalla Lean- ja tuottavuusvalmennuksia.</p> <p>Ork: HKO:ssa työnjako ja vastuut on tarkistettu 2016.</p> <p>Kir: Kirjasto käynnisti v.2015 kattavan ja laajasti vaikuttavan työprosessien uudelleenorganisointiprojektin, jossa haetaan hyötyjä automaation ja itsepalvelun lisäämisestä. Projekti jatkuu keskustakirjaston avaamiseen 2018 asti. uudenlaisia työnjaon malleja on haettu yhdessä NKn kanssa (KirNu-hanke). Maunula-hankkeessa on keskiössä ollut uudenlaisten yhteistyömallien löytäminen ja päällekkäisen työn poistaminen.</p> <p>STO: Työväenopistolle on kuvattu johtamisjärjestelmä ja toimintasäätö aiempaa tarkemmin. Prosessikuvaukset pidetty ajan tasalla (IMS) ja laatujärjestelmä rakennettu. Vuonna 2016 toteutettiin EFQM-itsearviointi. TVA:t tarkistettu ja ovat ajan tasalla.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>Sote: Sosiaali- ja terveysvirastossa on tehty koko viraston kattava selvitys sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen nykyisistä tehtävistä sekä ehdotus tarkoituksenmukaisesta tehtävärakenteesta. Sosiaalialan tehtävärakennetyön kehittäminen on aloitettu kaikilla osastoilla selvitykseen sisältyvien ehdotusten mukaisesti. Konsultaatiomallit lastensuojelulasten vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmien arvioinnissa on vakiintunut. On käynnistetty alueellisen lasten ja nuorten kuntoutusryhmän kokeilun valmistelu yhteistyössä perhe- ja sosiaalipalvelut -osaston sekä sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelut -osaston kanssa. Vammaisten sosiaalityön henkilökohtaisen avun ja kotihoidon asiakkaiden yhteistyöprosessi on kuvattu. Vammaistyön ja lastensuojelun yhteistyötä on tehostettu LEAN-työskentelyn avulla. SKH:n palvelualueilla on kehitetty eri toimintojen yhteistyötä esim. SAS-arviointityö, ikääntyneiden päihde- ja mielenterveyspalvelujen kehittäminen; HUS-hoitoketjujen tarkastelu; fysiatrian poliklinikka siirtyi HUS:iin, neurologian poliklinikan ja HUS:n työnjakoa on selvitetty. Vanhuspsykiatrian ja neuropsykiatrian konsultaatiotoiminta siirrettiin HUS:n toiminnaksi 1.3.16. Yhteistyön myötä hoitoketju toimiin sujuvammin: keskimääräinen siirtoviiveaika HUS:sta kaupungin somaattiseen sairaalahoitoon on lyhentynyt valtuustokauden aikana 4,1 vuorokaudesta 1,5 vuorokauteen, keskimääräinen hoitoaika on sairaanhoidossa lyhentynyt 24,4 vuorokaudesta 16,1 vuorokauteen, kotiutusprosentti on noussut 6,2 prosenttiyksikköä 73,7 %:iin, hoitajaksojen määrä on lisääntynyt lähes 20 % samaan aikaan kun hoitopäivien lukumäärä on vähentynyt 12 %.</p> <p>Suun terveydenhuollossa erityistä osaamista vaativa työ on keskitetty, mikä on parantanut ajankäyttöä ja hoidon vaikuttavuutta. Sähköisen asioinnin käyttö on vleistynyt. Työtä on jaettu entistä tarkoituksenmukaisemmin eri ammattiryhmille. mm. suun th:n HeTi-ATT: ATT on tehnyt vuonna 2016 organisaatomuutoksen.</p> <p>KSV: Prosesseja on kehitetty yhteistyössä naapurihallintokuntien kanssa. Liikennesuunnittelu ja asemakaavoitus osallistui HKR:n sisäiseen auditointiin syksyllä 2016. Investointiohjelmoinnin työstämisestä kehitetty yhdessä HKR:n ja HKL:n kanssa. Lisäksi on kartoitettu yhteistyöpintoja ja prosessien sujuvuutta KV:n, HKR:n ja RAKVV:n kanssa.</p> <p>Kv: Kaupunkimittausosasto on tarkastelujakson aikana dokumentoinut ja arvioinut prosessejaan laajasti. Yhteistyöpintoja ja prosesseja on kehitetty muun muassa kartta- ja paikkatietoaineistojen tuotannossa ja näihin liittyvien palvelujen hallinnossa ja kehittämisessä sekä rakennusvalvonnan ja kiinteistömuodostuksen eri toimintoissa.</p>
Lisätään asiakas- ja potilasvastaanottopohjiin työntekijäkohtaisesti vastaanottoaikoja.	<p>Sote: Välitön työaika on lisääntynyt SKH:ssa kotihoidosta. Avohoitokäyntien määrä on lisääntynyt psykiatria- ja päihdepalveluissa. Suun terveydenhuollon Hyvä Potku -hankkeen myötä vastaanottoaikojen määrä on lisääntynyt, kun vastaanottoaikojen pituudet on yhteisesti määritelty.</p>

Pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyttä vähennetään.

<p>Selvitetään eri keinoja järjestää valtiolle maksettavien sanktiomaksujen sijaan työttömille veroja tuottavaa työtä tai esimerkiksi työllistymiseen johtavaa oppisopimuskoulutusta.</p>	<p>Kanslia: Strategiakauden aikana toteutetuissa Kuntakokeilu- ja Työrahastihankkeissa on tarjottu mahdollisuuksia yksilöllisiin palveluihin työttömyyden katkaisemiseksi lähes 10 000:lle kuntarahoitusosuuden piiriin kuuluneelle työttömälle. Näistä n. 3 000 asiakasta on hyödyntänyt kaupungin hankkeiden tarjoamia mahdollisuuksia uravalmennukseen, työkokeiluun, erilaisiin koulutuksiin sekä palkkatuetuun työhön joko kaupungilla tai muulla työnantajalla. Talousarvion noudattamishajotuksella vuodelle 2016 lisättiin virastoille ja liikelaitoksille velvoite tarjota työkokeilumahdollisuuksia työttömille. Strategiakauden aikana perustettiin työmarkkinatukityöryhmä, jonka tehtävänä on raportoida kokonaisuudesta johtajistolle. Vaikka työllisyydenhoidon palveluita on suunnattu aikaisempaa enemmän kuntarahoitusosuuden piiriin kuuluville työttömille, on kuntarahoitusosuus kasvanut n. 62 miljoonaan euroon. Syynä tähän on pitkäaikaistyöttömyyden voimakas kasvu.</p> <p>Sote: Sosiaali- ja terveysvirastossa alkaa vuosittain keskimäärin 3 sosiaali- ja terveysalan perustutkintoon (lähihoitaja) johtavaa rekrytointi- ja oppisopimuskoulutusta. Koulutuksen pituudesta johtuen oppisopimusopiskelijoita on samanaikaisesti virastomme eri yksiköissä n. 100/vuosi. Vuosittain järjestetään työttömille maahanmuuttajataustaisille työnhakijoille rekrykoulutuksena yksi kurssi puhdistuspalvelualan tehtäviin laitoshuoltoon. Vuosittain on järjestetty yksi kurssi sairaanhoitajan pätevyyskoulutusta sellaisille työnhakijoille, joiden tutkinto ei anna kelpoisuutta toimia Suomessa vastaavassa tehtävässä. Koulutus on suunnattu muunkielisille Kaikkien koulutusten kustannukset maksetaan kaupunginvaltuuston työllisyyden hoitoon tarkoitettua määrärahaa. Siksi kaikki koulutettavat lukuun ottamatta sairaanhoitajia, ovat työttömiä tai työttömyysuhan alaisia helsinkiläisiä. Sh-valinnassakin helsinkiläiset ovat etusijalla. Opiskelijamäärä/kurssi on 20-25. Lähihoitajatutkinnon suorittaneista n 80% jää valmistuttuaan viraston palvelukseen.</p> <p>Laitoshuoltajilla työllistymis% on samaa luokkaa. Sairaanhoitajien kohdalla se jää pienemmäksi.</p> <p>Työvoiman palvelukeskus toiminta, TYP, siirtyy vuoden 2017 alusta sosiaali- ja terveysvirastosta kaupungin kansliaan.</p>
---	--

Taitava johtaminen ja osaava henkilöstö

Johtaminen on kaupungissa kansallisesti ja kansainvälisesti korkeatasoista.

<p>Uudistetaan kaupungin johtamisjärjestelmä. Uudistuksen tavoitteena on kunnallisvaalituloskeijastuminen kaupungin johtoon, demokraattisen päätöksenteon ja sen vaikuttavuuden parantaminen ja kaupunginvaltuuston ja -hallituksen roolin vahvistaminen kaupungin johtamisessa. Uudistusta valmistelemaan nimetään kaupunginhallituksen jaosto, jossa edustettuina ovat kaikki kaupunginhallitusryhmät. Jaosto tekee esitykset johtamisjärjestelmän uudistamisesta niin, että ne voivat</p>	<p>Kanslia: Kaupunginvaltuuston on päättänyt johtamisjärjestelmän uudistamisesta hyväksyessään ahlintosäännön 22.6.2016 ja 16.11.2016. Johtamisen jaosto jatkaa toimintaa kevään 2017.</p>
<p>Palvelutoimintaa johdetaan virastoissa ja liikelaitoksissa tavoitteiden suuntaan tasapainoisella johtamisella ja hyödyntämällä palkitsemisjärjestelmää, pohditaan palkitsemisjärjestelmiä osaksi tuottavuus- ja työhyvinvointitavoitteita.</p>	<p>Kanslia: Valtaosassa kaupungin virastoja ja liikelaitoksia ovat käytössä tulospalkkiojärjestelmät ja mm. niiden avulla toteutetaan tasapainoista johtamista. Tuottavuus ja työhyvinvointitavoitteita on mukana tulospalkkiojärjestelmissä. Palkitsemisjärjestelmät on pääosin laadittu ja/tai niitä on uusittu. Koulutuksella on pyritty kasvattamaan palkitsemistietoisuutta sekä edistämään oikeudenmukaisen palkitsemisen toteutumista parantamalla tehtävien vaativuuden arvioinnin yhdenmukaisuutta.</p> <p>HKL: HKL uudisti organisaatorakenteensa 1.1.2016. Uudistuksen yhteydessä määriteltiin myös uusi liikelaitoksen johtamismalli. Uudistuksella parannettiin toiminnan yhdenmukaisuutta, läpinäkyvyyttä sekä johtamistoimien vaikutavuutta. HKL:llä on käytössään tasapainotettu tuloskortti, joka perustuu liikelaitoksen 12.5.2016 hyväksytyyn strategiaan. HKL:ssä tulospalkkiojärjestelmän perusteita uudistettiin vuonna 2016 paremmin strategisia tavoitteita tukeväksi.</p> <p>Heltu: Tulospalkkiojärjestelmä ja palkitseminen käytössä.</p> <p>Stara: Tuottavuuteen ja työhyvinvointiin liittyvät tulospalkkiotavoitteet.</p> <p>PEL: Palkitsemisjärjestelmä otettu käyttöön osaksi tuottavuus- ja työhyvinvointitavoitteiden arviointia.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>Museo: Kaupunginmuseo luopui strategiakauden aikana poikkeuksellisten muutosvuosien vuoksi tulospalkkauksesta, mutta palkitsee muutoin aktiivisesti henkilöstöään. Palkitsemisohje on laadittu v. 2015 ja päivitetty v. 2016.</p> <p>Ork: HKO:n hallinto siirtyi tulospalkitsemisen piiriin 2015.</p> <p>Taimu: Tuottavuus- ja hyvinvointitavoitteita on asetettu vuosittain Tupa-palkitsemisjärjestelmässä tavoitteiksi. Taidemuseo on strategiakaudella uusinnut tuottavuusmittaristonsa mm siten, että työhyvinvointimittaristo kytkettiin osaksi tuottavuusmittaristoa.</p> <p>Kir: Työntekijäkokeemusta tuetaan mm. tyhy-ryhmän työllä, työsuojeluparien käytöllä, työyhteisösopimuksilla (v.2016 tupa-tavoite), ammattiryhmittäisellä tehtäväkierrolla ja kehittämissäpäivillä. KirNu-hankkeessa haettiin yhdessä Nkn kanssa ratkaisuja ongelmallisiin asiakastilanteisiin. Kertapalkkiot ja tupat on rakennettu ja jaettu kaupungin periaatteiden mukaan.</p> <p>Kulke: Palkitsemisohje päivitetty. Tulospalkkausjärjestelmään siirtymisen mahdollistavat hallinnolliset rakenteet luotu.</p> <p>STO: Palvelutoimintaa johdetaan vuosittaisen talousarviosuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Viraston palkitsemisohjelma on laadittu ja toimittu sen ohjaamana. Työväenopiston toimintaa ohjaava yleinen opetussuunnitelma valmistui vuonna 2014 ja se otettiin käyttöön vuonna 2015. Tulospalkkio otettiin käyttöön 2016. Laatu- ja kehittämissärahoituksella toteutettiin opetusresurssin kohdentamishanke vuonna 2016. Ainealakohtaiset opetussuunnitelma valmistuvat alkuvuodesta 2017. Tuntiopettajille, jotka antavat 85 % opetuksesta, toteutettiin pks-yhteinen Opet oppii -koulutus Osaava-rahoituksella.</p> <p>TyHe: Toimintaa johdettu kokonaisuutena tavoitteellisesti.</p> <p>Sote: Sotessa on maksettu tulospalkkio vuodelta 2015. Esimiehiä on kannustettu käyttämään palkitsemisen eri muotoja mahdollisimman monipuolisesti strategian mukaisten tavoitteiden saavuttamisesta ja toivotun toiminnan mukaisista suorituksista. Kertapalkitsemisen toteutumista on seurattu.</p> <p>Vaka: Virasto on ollut tulospalkkiojärjestelmässä 2014–16. Tupatavoitteet on asetettu tukemaan sitovia ja toiminnallisia strategisia tavoitteita. Työterveyskyselyiden ja Kunta10 kyselyiden tuloksia on hyödynnetty tavoitteiden asetannassa tupaa, tyhysuunnitelmaan ja osaamisen kehittämissuunnitelmaan. Strategisten tavoitteiden toteuttamista on tuettu johdon Strategisen osaamisen kehittämisseminaarin tuella 2016.</p> <p>ATT: ATT on uusinnut ohjeen palkitsemisjärjestelmän ohjeistuksen.</p> <p>Kv: Virastossa käytössä em. mukaiset toimet.</p> <p>Rakvv: Viraston voimassa oleva palkitsemisohjelma on laadittu vuonna 2013. Ohjelmaa on päivitetty säännöllisesti tarpeen mukaan. Kertapalkitsemisia ja muita palkitsemisohjelman mahdollistamia toimenpiteitä on myös käytännössä toteutettu.</p>
Palvelutoiminnan laadunhallinnan välineet ovat EFQM-mallin käyttö, auditoinnit, itsearvioinnit, ulkoiset arvioinnit, kaupunginjohtajan laatupalkintokilpailu ja valmennukset sekä prosessien johtaminen ja parantaminen.	<p>Kanslia: Vuosina 2014 ja 2016 kaupunginjohtajan laatupalkintokilpailuun osallistui yli kymmenen organisaatiota hyvällä menestyksellä. Laatukeskus palkitsi kuusi kilpailuun osallistunutta kaupungin organisaatiota neljän tähden Recognised for Excellence tunnustuksella ja viisi organisaatiota kolmen tähden tunnustuksella. Kaupunginjohtajan vuoden saavutus -kilpailun konsepti uusittiin ja kilpailu järjestettiin vuonna 2015. Suuri osa virastoista ja liikelaitoksista on tehnyt strategiakauden aikana EFQM-mallin mukaisen itsearvioinnin. Keväällä 2017 virastoilta kerätään vielä raportti itsearviointien toteuttamisesta. Oiva Akatemia on järjestänyt lukuisia laatu-, prosessi (mm. Lean)- ja projektijohtamisen valmennuksia sekä EFQM-mallin koulutusta. Esimies- ja johtamisvalmennukseen on panostettu. Tämä näkyi myös Kunta 10 -kyselyssä, jossa etenkin johtaminen ja esimiestyö ovat kehittyneet kahden viimeisen vuoden aikana.</p> <p>TAV: Tarkastusvirasto on suorittanut vuonna 2013 EFQM-mallin mukaisen itsearvioinnin, osallistunut vuonna 2014 kaupunginjohtajan laatupalkintokilpailuun (436 pistettä ja Laatukeskuksen Recognised for Excellence 4 tähden tunnustus) ja tilannut vuonna 2016 Laatukeskukselta EFQM-pohjaisen ulkoisen arvioinnin (450-499 pistettä ja Laatukeskuksen Recognised for Excellence 4 tähden tunnustus). Arviointien tulosten perusteella viraston toiminnan jatkuvan kehittämisen voidaan todeta.</p> <p>HKL: HKL teki EFQM -itsearvioinnin 2016. HKL Raitioliikenne teki vuonna 2014 EFQM -itsearvioinnin. Raitioliikenne yksikkö voitti 2014 kaupunginjohtajan laatupalkinnon. HKL on auditoitu Inspectan toimesta 2014 ja 2016 ja HKL:llä on ISO9001, ISO14001 ja OHSAS18001. Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi auditoi HKL:n 2016.</p> <p>Stara: Starassa tehtiin EFQM-itsearviointi syksyllä 2015 ja harjoitusauditointi syksyllä 2016. Toimintajärjestelmän rakentaminen on Staran strateginen kehittämissähanke. Stara on teettänyt ulkopuolisia selvityksiä toiminnastaan (esim. Gearsifin laatima arvoketjuanalyysi).</p> <p>HKR: Vuonna 2015 aloitettiin virastotasoinen prosessien auditointikäytäntö. Prosessien tilanteesta pidetään vuosittain johdon katselmus.</p> <p>PEL: Pelastuslaitoksella on kuvattu ja suunniteltu uudestaan henkilöstöhallinnon ja taloushallinnon prosesseja. Pelastuslaitos arvioi toimintaansa EFQM -mallilla vuonna 2015 ja 2016.</p> <p>YMK: Ympäristökeskus suoritti itsearvioinnin ja osallistui kaupunginjohtajan laatupalkintokilpailuun vuonna 2016. Ympäristökeskus sai Suomen Laatu yhdistyksen myöntämän Recognised for Excellence -tunnustuksen.</p> <p>Oiva: Oiva Akatemia on vastannut kaupunginjohtajan laatupalkintokilpailun suunnittelusta ja toteuttamisesta. On järjestetty laatuasiantuntijavalmennuksia ja itsearviointikoulutuksia.</p> <p>Museo: Osana uudistumista kaupunginmuseo on valmistellut 2016 ja ottanut käyttöön uuden museon toimintaan sopivan projektinhallintamallin työkaluineen (mm. ideointityökalu ja projektien arviointityökalut).</p> <p>Ork: Asiakaskyselyt vuosittain.</p> <p>Taimu: Taidemuseo kerää palautetta raatien, kävijä- ja tunnettuustutkimusten, suoran palautteen (some, asiakaspalaute) sekä kaupungin palautejärjestelmän avulla. Toimintaa kehitetään arviointien pohjalta. Arviointia tukee myös Museoviraston Museotilastoon vuosittain kokoama tilastotieto ammatillisesti hoidettujen museoiden taloudesta, henkilökunnasta ja toiminnasta.</p> <p>Kir: 2014 toteutettiin virastotasoinen itsearviointi EFQM mallin mukaan yhteistyössä Laatukeskuksen kanssa. Keskeisiä prosesseja on kuvattu. Prosesseja on tehostettu erityisesti työvoimavaltaisissa hankinnassa ja logistiikassa. Tehtäväkierrossa (jatkuvaa toimintaa) mukana myös arviointielementti. Tuottavuus- ja toimintolaskenta tehty.</p> <p>Kulke: Kupon itsearviointi (EFQM). Henkilöstön laatuasiantuntijakoulutukset.</p> <p>OPEV: Kaikki koulut, oppilaitokset ja päiväkodit ovat tehneet itsearvioinnin yhtä uutta päiväkotia lukuun ottamatta. Itsearvioinneista tehdään yhteenveto tavoiteasetannan ja kehittämissähankeiden tietopohjaksi. Keskeisiä prosesseja on kuvattu ja osaltaan kokonaisarkkitehtuurityö ja tiedonohjaussuunnitelmatyö (TOS) ovat selkeyttäneet prosesseja.</p> <p>Arbis: Arbis har under fullmäktigeprioden utarbetat en ny utvärderingsmodell enligt EFQM/CAF.</p> <p>STO: EFQM-pohjainen laatujärjestelmä valmisteltiin vuonna 2015 ja ensimmäinen arviointi toteutettiin vuonna 2016 Osallistuminen laatupalkintokilpailuun mahdollisesti vuonna 2017. Prosessien kuvaus on ajan tasalla (IMS).</p> <p>Tieke: Tietokeskus on tehnyt EFQM-mallin mukaisen itsearvioinnin sekä asiakastytyväisyyskyselyt.</p> <p>TyHe: EFQM-mallin mukaiset auditoinnit (2014, 2016) toteutuneet.</p> <p>Kaupunginjohtajan 2016 laatupalkintokilpailun voitto.</p> <p>Sote: Palvelujen uudistamisen menetelmänä on käytetty mm. Lean-menetelmiä. Johdon itsearviointi on tehty EFQM:n mukaisesti ja sen perusteella käynnistettiin kehittämistoimenpiteitä.</p> <p>Lastensuojelun ja eri yhteistyökumppanien esim. nuorisopsykiatrian ja vammaispalvelujen kesken on toteutettu Lean-projekteja, joilla parannetaan toiminnan sujuvuutta asiakasnäkökulmasta. Suun terveydenhuollossa toteutettiin laaja Lean-perusteinen vastaanottotoiminnan kehittäminen (Hyvä Potku-hanke) ja palvelumuotoilun menetelmän Meilahden hammashoitolan suurihoitoisten päivystyspotilaiden toimintamalli.</p> <p>KSV: Vuonna 2016 on tehty EFQM-mallin mukainen itsearviointi ja osallistuttu kaupunginjohtajan laatupalkintokilpailuun ja saatu Laatukeskuksen 4 tähden sertifiointi (Recognised for Excellence).</p>

Toteutuma 2013-2016

<p>Toiminnan mittaaminen on osa johtamiskulttuuria.</p>	<p>Kanslia: Tulospalkkiojärjestelmät, tuloskortit ja erilaiset asiakastytyväisyyssmittaukset ovat laajasti käytössä, samoin tuottavuuden mittaaminen. Johdon työpöydän käyttö laajentunut. Tietotekniikkaohjelman toteutumista on seurattu TTO-raportoinnilla. Tietotekniikkajaosto on seurannut aktiivisesti ohjelman toimeenpanoa.</p> <p>TAV: Tarkastusvirastolla on ollut koko valtuustokauden käytössä BSC-mallin mukainen tuloskortti, jossa jokaiselle osa-alueelle on asettu vuosittaiset tavoitteet ja mittarit. Muutoksia tuottavuudessa mitataan tuottavuusindeksillä. Henkilöstön osaamista ja ammattitaidon kehittämistä mitataan erilaisin ulkoisin kyselyin ja itsearvioinnein. Työhyvinvointia on mitattu muun muassa työhyvinvointikyselyn (2013 asti), Kunta 10-tutkimuksen (2014 alkaen) ja vuosittaisen työmotivaatiokyselyn avulla.</p> <p>HKL: HKL:llä on tavoiteohjelman mukainen strateginen mittaristo käytössä. Mittaristo jalkautetaan henkilötasolle systemaattisesti kehityskeskustelujen avulla.</p> <p>Stara: Talous, HR- ja työturvallisuusmittareita seurataan ja analysoidaan säännöllisesti. Vuonna 2016 luotiin yhteinen tarjous-tilausrekisteri ja sen mukaiset johdon mittarit, joita seurataan vuonna 2017. Vuonna 2017 otetaan käyttöön prosessimittarit ja niiden seuranta.</p> <p>HKR: Rakennusvirasto on rakentanut vuoden 2016 aikana johdon käyttöön mittaristoa, joka kerää ja yhdistää tietoa eri tietojärjestelmistä. Viraston toimintaa mitataan ja seurataan erityisesti talouden mittareiden ja TUPA-tavoitteiston kautta.</p> <p>PEL: Pelastuslaitos on laajentanut johdon mittaristoa. Mittaaminen on olennainen osa jokaista palvelutoimintoa ja -prosessia.</p> <p>Museo: Osaamisen kehittämisen suunnitelma laaditaan vuosittain ja tavoite- ja tuloseskustelut sekä väliarviointikeskustelut käydään kaikkien kanssa. Kunta10-kyselyssä museon tulokset ovat erittäin hyvät, lähes kaikilla mittareilla paremmat kuin kaupungin, sivistystoimen ja Kunta10:n keskiarvot niin johtamisen kuin työhyvinvoinnin alueilla.</p> <p>Ork: Tulospalkkiojärjestelmään siirryttäessä otetaan tulospalkkiojärjestelmän mittarit käyttöön.</p> <p>Taimu: Taidemuseo mittaa toimintaansa säännöllisin päivä-, viikko-, kuukausi- ja kvartaaliraportoinnein sekä erillisraportoinnein. Johdon raportointia on entisestään kehitetty strategiakaudesta.</p> <p>Kir: Kirjasto kerää laajasti toimintatietoja, joita seurataan johtoryhmässä jatkuvasti ja joiden perusteella toimintaa muutetaan tarvittaessa.</p> <p>STO: Tuottavuusmittari on laadittu ja käytössä.</p> <p>TyHe: Todentuu em. mukaisesti.</p> <p>Sote: Onnistumisen mittareina käytetään kaikissa palveluissa seuraavia näkökulmia: vaikuttavuus, tuottavuus, asiakaskokemus/palvelujen saatavuus, henkilöstökokemus. Tiedolla johtaminen on uuden johtamismallin menestystekijä kaikilla toiminnan tasoilla.</p> <p>Terveys- ja hyvinvointi-indikaattoreiden määrittely, käyttöönotto ja raportointi on aloitettu vuonna 2015 osana viraston tiedolla johtamista ja strategian toimeenpanoa. Terveysindikaattorit on hyväksytty johtoryhmässä keuhkolla 2015, ja hyvinvointi-indikaattorit keuhkolla 2016. Indikaattoreiden käyttöönottoa ja rakenteista kirjaamista jatketaan.</p> <p>HaiPro/SPro- käyttö.</p> <p>SKH:ssa on toteutettu säännöllistä strategiaseuranta valittujen palvelujen osalta. Käytössä mm. seurantaraportointi, RAI-seurannat, Haipron käyttö. Suun terveydenhuollossa seurataan säännöllisesti mm. asiakastytyväisyyttä, henkilöstökokemusta, hoitoon pääsyä, toiminnan tuottavuutta ja laatua kuvaavia mittareita ja tuloksia hyödynnetään johtamisessa. Terveysasemilla on toiminnan seuraamisessa otettu käyttöön terveysasemakohtaiset tulostulot.</p> <p>Asiakas- ja potilasturvallisuuden seurannan ja kehittämisen välineinä ovat HaiPro- ja SPro- järjestelmät.</p> <p>Vaka: Varhaiskasvatuksen eri palvelujen yksikkökustannukset on otettu käyttöön talousarvioehdotuksen 2014 laadinnan yhteydessä. Eri palvelumuotojen yksikkökustannusten kehitystä seurataan virastossa säännöllisesti tehtävien talouden</p> <p>ATT: ATT mittaa toimintaansa seurantaraportoinnin sekä asiakaskyselyjen avulla.</p> <p>KSV: Systemaattiseen tiedolla johtamiseen on panostettu. Luotu Johdon portaali, josta löytyvät keskeiset seurattavat tiedot tavoitteista, taloudesta, henkilöstöstä ja asiakaspalautteesta. Asiakastytyväisyyden mittaamiseen luotu asiakastutkimusarkkitehtuuri.</p> <p>Kv: Toimintaa mitataan osastokohtaisesti.</p> <p>Rakvv: Asiakaskyselyitä on toteutettu säännöllisesti vuosittain.</p>
<p>Johtajuutta ja urakehitystä tuetaan koulutuksella ja esimiesvalmennuksin. Johtamisen muutosvalmiutta ja palvelumuotoiluosaamista parannetaan. Johtamista seurataan esimiesarvioinnein säännöllisesti.</p>	<p>Kanslia: Esimies- ja johtamisvalmennukseen on panostettu (mm. kolme eMBA -valmennusta ja Oiva Akatemian järjestämän lähes 9000 koulutuspäivää). Tämä näkyi vuoden 2016 Kunta 10 -kyselyssä, jossa etenkin johtaminen ja esimiestyö ovat kehittyneet kahden viimeisen vuoden aikana. Palvelumuotoilukoulutusta on järjestetty ja useat virastot ja liikelaitokset ovat panostaneet palvelumuotoiluun, esimerkiksi koulujen muotoilupolku. Esimiesarvioinnit ovat olleet vähäisiä.</p> <p>TAV: Johtajuutta on tuettu erilaisin esimiesvalmennuksin (esim. OVI-valmennus ja Hyvän esimiehen ABC) Uralla kehittämistä on tuettu laajentamalla työnkuvia tiiminvetäjän tai arviointivastaavan tehtävillä ja vastuilla. Viraston johtamista on arvioitu muun muassa tarkastuslautakunnalle osoitetussa asiakaskyselyssä, Kunta 10-tutkimuksessa ja EFQM-mallin mukaisissa arvioinneissa. Tulokset ovat olleet erinomaisia.</p> <p>HKL: HKL:llä on säännölliset esimiesvalmennukset vuosittain, lisäksi tajottaa mahdollisuuksia osallistua mentorointiin sekä yksilölliseen työnohjaukseen tarvittaessa.</p> <p>Stara: Starassa on toteutettu mm. Esimies yksikkönsä johtajana - valmennus, Lean ja Lean Six Sigma Green Belt - valmennus ja Muutoskyvyn ja -osaamisen valmennus. Starassa on järjestetty työsuojelukoulutusta yksikönjohtajille sekä työsuojelun ja työhyvinvoinnin yhteishenkilöille ja koulutettu esimiehiä epäasialliseen kohteluun puuttumiseen Sopua ja sovitteleva - toimintamallin mukaisesti. Johtamisjärjestelmän uudistamisen viestintään tueksi on perustettu viestintä- ja yhteistoimintaverkosto ja järjestetty tilaisuuksia uudistamisen viestintään valmentamiseksi. Staran osastoilla on toteutettu yhteistyössä Amiedun kanssa osaamisluotsit. Johtajan polku - koulutuksen ja suorittanut YAMK-koulutuksen.</p> <p>Pake: Esimerkiksi vuonna 2013 aloitetun lähiesimies-teeman myötä olemme kehittäneet eri keinoin aktiivisesti lähiesimiestyötä. HR:n järjestämän lähiesimiesvalmennuksen avulla on parannettu ja parannetaan edelleen esimiesten toimintavalmiuksia esimiestyössä ja sitä kautta vaikuttavuutta työyhteisöjen johtamiseen ja toimivuuteen. Vuonna 2015 olemme aloittaneet uuden lähiesimiesten ammattitutkinnon mikä osaltaan edistää esimiesten urakehitystä.</p> <p>Oiva: Johdolle ja keski johdolle tarkoitetut EMBA -valmennukset toteutettiin valtuustokauden aikana kolmelle ryhmälle eli 75 henkilölle. Johtamis- ja esimiesvalmennuksia on toteutettu yhteensä noin 8 800 koulutuspäivää. Kaupungissa on käytössä johtamisen kehittämisspolku lähiesimiehestä johtotasolle. Oiva Akatemia on vastannut kaupunginjohtajan laatupalkintokilpailun suunnittelusta ja toteuttamisesta. On järjestetty laatuasiiantuntijavalmennuksia ja itsearviointikoulutuksia.</p> <p>Ork: Tuetaan työntekijöiden halua kehittyä jatkuvilla koulutuksilla.</p> <p>Taimu: Taidemuseo on tukenut johtajuutta esimiesvalmennuksilla.</p> <p>Kir: JET-koulutus kaikilla kirjastonjohtajilla. Esimiehille Lean-koulutusta ja Oivan johtamiskoulutusta. Kirjastossa useita palv.muotoilukoulutuksen käyneitä. Kunta 10:n esimies- ja johtamisarvioinnit kirjaston osalta myönteisiä.</p> <p>Kulke: Viraston esimiesfoorumit. Keski johdon koulutukset. Lähiesimieskoulutukset. Naisjohtajien mentorointi.</p> <p>OPEV: Systemaattista johtamis- ja esimieskoulutusta on toteutettu: JET, PUP (apulaisrehtorivalmennus), hyvän esimiehen ABC, opetushallinnon tutkintoon valmistava koulutus, hyvin toimiva koulu (perusopetuksen laatukriteerit). Johtaminen on esillä kehityskeskusteluissa ja sitä on arvioitu Kunta10- ja työhyvinvointitutkimuksella. Näiden tulokset ovat olleet hyviä.</p> <p>Arbis: Biträdande rektorn och byråchefen har deltagit i Oiva-Akatemias förmansutbildningar.</p> <p>STO: Toimintasääntö- ja kehittämistyöllä tuettu esimiestyön selkiytymistä.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>Tieke: Tietokeskus tukee aktiivisesti henkilöstön koulutusta. Myös johtamisvalmiuksien kehittämiseen on luotu mahdollisuuksia.</p> <p>Sote: Sote on järjestänyt omaa esimies- ja johtamiskoulutusta. Soten johtoa ja esimiehiä on osallistunut kaupungin johtamiskoulutuksiin (mm. eMBA, keskijohdon koulutus). Johtamisen laatua arvioidaan mm. henkilöstökyselyillä (Kunta10, työterveyskysely, fuusiotutkimus) ja kehityskeskusteluissa, johdon katselmuksissa. Esimiesten palvelumuotoiluosaamista on lisätty koulutuksilla ja hankkeilla.</p> <p>Henkilöstön urakehityksen edistämiseksi sosiaali- ja terveystieteiden osastossa on käynnistetty uramallien valmistelu, jonka ensimmäisessä vaiheessa toteutetaan kokeilu valituille ammattiryhmille. Uramallit tukevat organisaation strategiaa ja palvelujen uudistamisen tavoitteita sekä yksittäisen henkilön omia uralla etenemisen tavoitteita.</p> <p>Virastossa on vuonna 2016 hyväksytty uusi johtamismalli ja johtamisen käsikirja, joiden puitteissa johtamis- ja esimieskoulutuksia kehitetään.</p> <p>Vaka: Viraston johdolle ja esimiehille ydintoiminnassa ja hallinnossa on järjestetty palvelumuotoilukoulutusta. Valmennuksen tuotoksia on otettu käyttöön toiminnassa. Lastentarhanopettajia koulutettiin Helsingin yliopiston tuella mentoreiksi v. 2014-15. Mentorointia on toteutettu lastentarhanopettajille laajasti virastossa näiden mentorien toimesta v.2015-16. Virasto on järjestänyt esimiehille koulutusta vuosittain ajankohtaisista teemoista talouden, pedagogiikan ja henkilöstöjohtamisen sisällöistä. Tämän lisäksi varajohtajuutta on tuettu koulutuksin sekä yhtenäistämällä ohjeistuksia ja käytäntöjä. Lastenhoitajien työuran lun tukea tarjottiin kuudelle ryhmälle Työterveys Helsingin kautta v. 2014-16 .</p> <p>ATT: Tuotannon tiimikoordinaattoreille on syksyllä 2016 järjestetty erillinen kolmen kerran coaching, joka sisälsi myös oma-arvion työkäyttäytymisestä. Koordinaattoreille ja esimiehille järjestettiin vastuuton työkäyttäytyminen -luento jolla tuettiin esimiesten valmiutta puuttua epäasialliseen työkäyttäytymiseen.</p> <p>KSV: esimiesten aamukahvit, Tekvi-keskijohdon valmennukset ja uusien esimiesten perehdytystilaisuudet. Esimiehet ovat tehneet itsearvioinnin.</p> <p>Kv: On osallistuttu esimiesvalmennuksiin.</p> <p>Rakvv: Viraston esimieskunta on laajasti osallistunut JET-koulutukseen sekä OVI-valmennukseen. Henkilökunnalle on mahdollistettu esimiehen harkinnan mukaan työn ohessa suorittavia ammatillisia jatkokoulutuksia.</p>
<p>Palvelujen laatuun kiinnitetään erityistä huomiota.</p>	<p>TAV: Tarkastusvirasto on vuosittain asiakaskyselyillä kartoittanut tarkastuslautakunnan ja kaupungin ulkoisen tilintarkastajan tyytyväisyyttä viraston tuottamiin palveluihin. Lisäksi arviointitoiminnan laatua on vuonna 2014 selvitetty haastattelemalla valtuustoryhmien edustajia ja laatimalla valtuustokysely. Tilintarkastuspalvelujen laadusta tehtiin kyselyt emokaupungille ja konserniyhtiöille vuonna 2015.</p> <p>HKL: HKL seuraa jatkuvasti palvelunsa laatua HSL:n toteuttaman Asty-asiakastytyväisyystutkimuksen kautta. Lisäksi linja- ja kuljettajakohtaisesti laatua arvioidaan vuosittaisen mystery shopping -tutkimuksen avulla.</p> <p>HKR: Laatua mitataan asiakastytyväisyyskyselyillä, joiden tulokset analysoidaan ja otetaan huomioon toiminnan kehittämisessä.</p> <p>Pake: Palvelukeskus pyrkii aktiivisesti kaikessa toiminnassa palvelun laadun parantamiseen. Sitovana toiminnallisena tavoitteena on ollut asiakastytyväisyys, joka korreloi saadun palvelun laadun kanssa.</p> <p>PEL: Pelastustoiminnan osalta tutkitaan, onko pelastustoiminnan tuloksellisuuden arvioimiseksi löydettävissä uudenlaisia tavoitearvoja ja mittastapoja. Toimintaa kehitetään ja sille luodaan perustasot analyysin perusteella. Pelastustoiminnan vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti.</p> <p>Ork: Asiakaspalautteen jatkuva seuranta. Laajempi yleisö- ja asiakastutkimus tehtiin 2015.</p> <p>Taimu: Taidemuseo kerää palautetta raatien, kävijä- ja tunnettuustutkimusten, suoran palautteen (some, asiakaspalautte) sekä kaupungin palautejärjestelmän avulla. Toimintaa kehitetään arviointien pohjalta.</p> <p>Kir: Vuosittainen asiakaskysely. Asiakaspalautteisiin vastaaminen ja niiden käsittely säännöllistä. Mystery shopping lasten asiakaskokemuksesta kolmessa eri kanavassa toteutettu 2016.</p> <p>Arbis: Kursverksamheten utvärderas kontinuerligt. Den verbala feedbacken som kommer in utnyttjas vid planeringen av följande</p> <p>STO: Asiakaspalautte- ja kurssipalautejärjestelmät käytössä.</p> <p>Sote: Kaikissa palveluissa laaditaan omavalvontasuunnitelmat. Lastensuojelun omavalvontasuunnitelmat laaditaan vuoden 2016 loppuun mennessä. Lastensuojelussa on toteutettu asiakastytyväisyyskyselyjä. Mm. lastensuojelun avoimuuden asiakaskysely suoritettiin huhti-toukokuussa 2016, vastauksia saatiin lapsilta 331 ja vanhemmilta 260. SKH:ssa on tehty laatusuorituksen kuvaus; omavalvontasuunnitelma otettiin käyttöön v. 2015 ja seuranta vuodelta 2015 toteutettu; toiminnan mittaamisen menetelmiä lisätty ja kehitetty; otettu käyttöön arviointi- ja kuntoutusyksiköiden sähköinen ja keskitetty lähetekäytäntö, yhtenäiset kriteerit, SAS-sosiaalityön yhtenäiset kriteerit. HaiPro on laajassa käytössä. SPro on otettu käyttöön.</p> <p>Terveysasemilla ja suun terveydenhuollossa asiakastytyväisyyttä seurataan säännöllisesti pikapalautteella (HappyOrNot). Suun terveydenhuollossa palvelujen laatua valvotaan mm. uusintakäyntiseurannalla sekä seuraamalla asiakaspalautetta, HaiPro- ja työsuojelupakki-ilmoituksia ja kehittämällä toimintaa niiden perusteella. Vammaisten työ- ja päivätoiminnassa on kaksi "Happy or not" laitetta, joita kierrätetään eri toimipisteissä. Vammaistyön yksiköissä on tehty omavalvontasuunnitelmat.</p> <p>Vaka: Varhaiskasvatusvirastossa on toteutettu säännöllinen asiakaskysely. Tulosten pohjalta on tehty yksikkö-, alue- ja kaupunkitasoisia laadun kehittämisen toimenpiteitä. Teemat ovat liittyneet mm. viestintään, vanhempien osallisuuteen ja lasten ulkoiluun. Vuonna 2016 jokainen yksikkö on tehnyt laatulupaukset yhdessä vanhempien kanssa. Hallinnon toimistot ja yksiköt tekivät vuonna 2016 omat laatulupaukset.</p> <p>KSV: Vuonna 2015 valmistui laatumatriisi, jossa tarkastellaan prosessin, sisällön ja rakennetun ympäristön laatua viraston, asiakkaan ja asukkaan näkökulmasta. Kaikki laatumatriisin toimenpiteet on toteutettu Asiakastytyväisyyden laadun mittarit valmistuivat 2015 ja muut laadun mittarit valmisteilla, mm. suunnitelmien arviointi ja rakennetun ympäristön auditointi.</p> <p>Kv: Virastossa tehdään vuosittain asiakastytyväisyysmittaukset. Palvelun laatua seurataan asunto-osastolla itsearviointimenetelmällä ja asiakaspalautteen avulla.</p> <p>Rakvv: Viraston tärkeimpien prosessien prosessikuvauksia on päivitetty.</p>
<p>Toteutetaan rakentamisen laadun parantamisen hanke tavoitteena elinkaarikustannusten pienentäminen. Hankkeessa hyödynnetään ulkopuolista osaamista ja auditointia.</p>	<p>HKR: Rakentamisen laadun työryhmän raportti valmistui 30.04.2014. Helsingin kaupungin johtamisjärjestelmän uudistus tulee muuttamaan rakennuttamisen toimintatapoja, joten raportin sisällölle ehdotettua päivitystä ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa.</p> <p>Tulevassa organisaatiossa laadun varmistaminen tulee olemaan keskeisiä kehittämissäisiä. HKR- Rakennuttaja, asuntotuotantotoimisto ja kiinteistöviraston tilakeskus ovat lisänneet yhteistoimintaansa ja keskinäistä tietojen vaihtoaan. Kyseiset virastot ovat muun muassa järjestäneet laatupalaverin, jossa on sovittu rakentamisen laatuun liittyvästä taustaselvityksestä. Sen perusteella toimintatapoja kehitetään tavoitteena vähentää rakentamisen laadullisten poikkeamien määrää.</p> <p>Kv: Rakentamisen laatuun on kiinnitetty huomiota kehittämällä hankintamenettelyjä mm. käynnistämällä yhteistoimintaan perustuva allianssihanke. Suunnittelun ohjauksessa ja esimerkiksi Jätkäsaaren koulun arkkitehtikilpailussa on painotettu pitkäaikaiskestävyyttä ja elinkaariedullisia ratkaisuja. Hankkeiden puhtauden ja kosteudenhallintamenettelyt on otettu käyttöön laajasti ja korjausten onnistumisen varmistamiseksi suunnitelmien tarkastamista ja laadunvarmistusmenettelyjen käyttöä on laajennettu. Pilottihankkeissa on kehitetty lähes nolla energiarakentamista sekä elinkaari- ja ympäristötavoitteiden ohjauksen työkaluja. Hankintakoulutusta on järjestetty projekti- ja ylläpitohenkilöstölle. Clouidia -järjestelmän käyttöönottoon liittyen on myös järjestetty koulutusta. Lisäksi henkilöstö on saanut tietoa muuttuvasta hankintalaista erilaisissa rakennus- ja kiinteistöalan seminaareissa.</p>

Toteutuma 2013-2016

	Rakvv: Kosteudenhallinta rakentamisessa on otettu jo vuosien ajan yhdeksi rakennusvalvontaviraston avaintemaksi. Se kantoi hedelmää, kun virasto sai vuonna 2015 valtakunnallisen Kosteusturvallisen rakentamisen palkinnon (Rakennusinsinöörien Liitto RIL ja Tampereen Teknillinen Yliopisto TTY).
Hankintaosaamista parannetaan.	<p>HKL: HKL organisoi hankintatoimensa uudelleen vuoden 2016 alussa tavoitteena parantaa hankintojen laatua.</p> <p>Stara: Uusien hankinta-asiakirjamallien käyttöönoton yhteydessä hankintoja toteuttaville henkilöille järjestettiin hankintakoulutusta. Hankinta-asiakirjoja kehitettiin harmaan talouden torjumiseksi hankintatoiminnassa sekä kansainvälisen työelämän perusnormien (esim. lapsityövoima) käytön kieltämiseksi.</p> <p>PEL: Hankintapalvelujen henkilöstöä koulutetaan ja valmistaudutaan esim. hankintalain kokonaisuudistuksen mukaisiin Oiva: Hankintakoulutuksia on toteutettu.</p> <p>Museo: Hankintaosaamista on vahvistettu yhteis- ja yksilökoulutuksin.</p> <p>Ork: Henkilökuntaa on koulutettu mm. OIVA:n kursseilla</p> <p>Taimu: Taidemuseo on vahvistanut hankintansaamista koulutuksilla.</p> <p>Kir: Kirjasto on soveltanut uusia hankintamenetelmiä mm. keskustakirjaston hankinnoissa.</p> <p>Nk: Nuorisoasiainkeskus on uudistanut kumppanuuksien periaatteensa ja irtisanonut hankintalain kanssa ristiriidassa olleet kumppanuussopimuksensa. Osa toiminnoista on siirretty kaupungin omaksi toiminnaksi ja samalla on toteutettu viisi julkista palveluhankintaa.</p> <p>STO: Hankintakeskusta käytetään isommissa hankinnoissa apuna.</p> <p>Sote: Sosiaali- ja terveysviraston hankintapäällikkö on luennoinut hankinnoista viraston esimiehille kustannustietoisien johtamisen valmennustilaisuudessa. Hankintapäällikkö on puhunut hankinnoista myös neljässä viraston osasto- ja yksikkötasoisessa johtoryhmässä. Toimistosiheteerille, psykiatrilialle ja mm. diabeteshoitajille on järjestetty tilaus- ja hankintakoulutusta.</p> <p>Vaka: Varhaiskasvatusvirastossa on osallistuttu sekä kaupungin omaan että ulkopuoliseen hankintakoulutukseen. On tehty tiivistä yhteistyötä hankintakeskuksen ja kaupunginkanslian oikeuspalveluiden kanssa.</p> <p>ATT: Asuntotuotantotoimistossa on siirrytty sähköiseen kilpailuttamiseen (Cloudia) samassa yhteydessä päivitetään hankintakriteereitä niin suunnittelun kuin urakkakilpailutustenkin osalta. Henkilöstölle on järjestetty koulutusta ja koulutettu henkilöstöä osaamis pääoman kasvattamiseksi.</p> <p>Kv: Hankintakoulutusta on järjestetty projekti- ja ylläpitohenkilöstölle. Cloudia -järjestelmän käyttöönottoon liityen on myös järjestetty koulutusta. Lisäksi henkilöstö on saanut tietoa muuttuvasta hankintalain erillisissä rakennus- ja kiinteistöalan seminaareissa.</p>
Käydään lävitse teknisen puolen virasto- ja vastuurakenne sekä nykyiset virastorajat leikkaavat	Kanslia: Teknisen puolen organisaatiota selvitettiin valtuusokauden aikana kahdessa työryhmässä. Työn tulokset hyödynnettiin johtamisjärjestelmän uudistamisen valmistelussa.

Kehitetään prosessien johtamista ja johtamistapoja sekä parannetaan asukkaiden palveluketjuja tehostamalla toimialarajat ylittävien prosessien ohjausta.

Määritellään konsernijohdettavat teema- ja asiakokonaisuudet strategiohjelman pohjalta. Valituista toimenpiteistä muodostetaan kaupunginhallituksen ohjaama strategiohjelman muutoshankkeiden toteuttamisen	Kanslia: Strategiohjelman täytäntöönpanopäätöksen (Khs 20.5.2013) 38 toimenpidettä muodostavat strategiohjelman keskeisten muutoshankkeiden salkun. Kaupunginkanslia on raportoinut hankkeiden etenemisestä kaupunginhallitukselle kaksi kertaa vuodessa. Viimeisin raportointi oli keväällä 2016.
Keskeisissä toimialarajat ylittävissä tavoitteissa toimenpiteet valmistellaan samaan palveluketjuun osallistuvien virastojen ja liikelaitosten yhteistyönä. Yhteiset toimenpiteet sisällytetään samansisältöisinä ao. lauta- ja johtokuntien talousarvioehdotuksiin.	<p>Stara: Kumppanuussopimukset Staran ja rakennusviraston sekä Staran ja kiinteistöviraston kanssa uudistettiin vuonna 2015. Vuonna 2016 rakennusviraston kanssa jatkettiin ylläpidon pitkän tähtäyksen suunnitelman laatimista. Stara on mukana yhteinen kunnallistekninen työmaa -konseptissa.</p> <p>Nk: Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto on luonut nuortenhyvinvointikertomus.fi-tietokannan ja sivuston, jonka perusteella nuorille palveluja tuottavat virastot, järjestöt ja valtiolliset toimijat ovat valinneet yhteisiä painopisteitä ja käynnistäneet kehittämishankkeita.</p> <p>ATT: Tällä hetkellä ollaan luomassa toimialan yhteisiä TUPA-tavoitteita.</p> <p>KSV: Prosesseja on kehitetty yhteistyössä naapurihallintokuntien kanssa. Liikennesuunnittelu ja asemakaavoitus osallistui HKR:n sisäiseen auditointiin syksyllä 2016. Investointiohjelmoinnin työstämistä kehitetty yhdessä HKR:n ja HKL:n kanssa. Lisäksi on kartoitettu yhteistyöpintoja ja prosessien sujuvuutta KV:n, HKR:n ja RAKVV:n kanssa.</p>
Toimialarajojen ylittävää johtamista toteutetaan pilottihankkeilla, joissa kokeillaan johtamisvaltuuksien muutoksia määräaikaaisesti ja tarvittaessa johtosääntöjen muutoksilla.	Kanslia: Toimialarajat ylittävien prosessien johtamisen kehittämistä tehtiin sisällyttämällä vuoden 2014 ja 2015 tulospalkkiojärjestelmiin useiden virastojen yhteisiä tulospalkkiotavoitteita. Tulospalkkiojärjestelmiin sisältyi viisi prosessia: liikennehankkeiden investointien suunnitteluprosessi, hankintojen tehostaminen, asuntotuotantoprosessi, lasten ja nuorten terveyden edistäminen sekä peruskoulun päättäneiden ohjaus ja toisen asteen koulutuksen tehostaminen. Lisäksi virastopäällikköiden tulospalkkiojärjestelmissä on ollut toimialarajat ylittäviä prosessitavoitteita. Vuoden 2016 tulospalkkiojärjestelmiin ei asetettu erikseen yhteisiä toimialarajat ylittäviä tavoitteita, koska toimialarajat ylittävien prosessien valmistelu- ja kehittämistyö suuntautui johtamisjärjestelmän uudistamiseen vuosina 2016 - 2017.
Lisätään usean hallintokunnan yhteisten sitovien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden määrää talousarviossa.	<p>PEL: Pelastuslaitos ja kaupunginkanslian turvallisuus- ja valmiusyksikkö kehittävät yhteistoimintaansa kaupungin kokonaisturvallisuus huomioiden.</p> <p>Kulke: Varhaiskasvatusviraston kanssa toteutettu Snadeille Artsumpi Stadi -hanke toteutti tämänkin ulottuvuuden.</p> <p>Rakvv: Rakennusvalvontaviraston vuoden 2015 tulospalkkiojärjestelmässä yksi tavoitteista on ollut "Yleisötapahtumien järjestämiseen liittyvä tavoite yhdessä Pelastuslaitoksen ja muiden virastojen kanssa". Tavoitteena on ollut löytää selkeät tavat luvittaa myös poikkeuksellisia tapahtumia sekä kokoontumistiloissa että muissa kiinteistöissä. Prosessikuvaukset ja asiakasohje on tehty tavoitteen mukaisesti 30.11.2015 mennessä ja käytäntö on osoittautunut sujuvaksi.</p>
Asetetaan vuosittain talousarviossa yhteisiä tavoitteita koko kaupungin kannalta merkittäviin tavoitteisiin (kuten asiakastytyväisyys, johtaminen, henkilöstöön, tietotekniikka tai tilojen käyttö).	<p>Heltu: Talousarviossa on tavoitteina asiakastytyväisyys ja tilojen vuokrausaste.</p> <p>Stara: Sairauspoissaolojen vähentäminen yhdessä Vakan, Tyhen, Kevan ja Pohjolan kanssa.</p> <p>Pake: Talousarvion sitova tavoite on asiakastytyväisyys.</p> <p>Sote: asiakastytyväisyyttä arvioidaan asiakastytyväisyyskyselyillä joka toinen vuosi. Asiakastytyväisyyden arviointia varten on otettu käyttöön pikapalautelaitteita ja tuloksia seurataan viikoittain. Osana palvelujen uudistamista on sovittu soten uudesta johtamismallista.</p>
Lisätään usean viraston ja liikelaitoksen yhteisten tulospalkkiotavoitteiden osuutta tulospalkkiojärjestelmässä.	<p>Kanslia: Tulospalkkiojärjestelmissä on ollut vuosittain yli hallintokuntien meneviä tulospalkkiotavoitteita, joilla on tuettu toimialojen toimintaprosessien kehittämistä. Lisäksi virastopäällikköiden tulospalkkiojärjestelmässä on ollut toimialarajat ylittäviä prosessitavoitteita.</p> <p>Stara: Vuonna 2015 kaupunkitekniikan rakentamisen tulospalkkiotavoitteena oli, että Yhteiset kunnallistekniset työmaat (YKT) -hankkeen tavoitteet ovat toteutuneet (yhteinen tavoite osallistujavirastojen ja laitosten kanssa). Toimitusjohtajalla on yhteistyöhön liittyviä tupa-tavoitteita: Yhteistyö Oivan ja Sote-viraston kanssa, Tukutorin Ahjo-tuki, yhteinen toimintasuunnittelu Liikennelaitoksen, KSV:n ja Tilakeskuksen kanssa, yhteinen toimittilahanke Liikuntaviraston kanssa ja mentorointiyhteistyö Nuorisoasiainkeskuksen kanssa, paikallisten sopimusten uusiminen rakennustekniikassa ja logistiikassa yhteistyössä kaupunginkanslian kanssa.</p>

Toteutuma 2013-2016

	Nk: Nuorsoasiainkeskus oli vuonna 2013 mukana yhdessä useamman viraston tulospalkkiotavoitteessa: "Nuorisolain edellyttämällä monihallintokuntainen yhteistyö". Vuosina 2014–2015 virasto oli mukana seuraavissa kahdessa tavoitteessa: "Peruskoulun päättäneiden ohjaus ja toisen asteen koulutuksen tehostaminen" sekä "Lasten ja nuorten terveyden edistäminen". OPEV: Tulospalkkiotavoitteina ovat olleet seuraavat hallintokuntien rajat ylittävät hankkeet: Lasten ja nuorten terveyden edistäminen, Peruskoulun päättäneiden ohjaus ja toisen asteen koulutuksen tehostaminen sekä palvelutilojen tilahallintahanke.
Selvitetään kaupungin ulkopuolisten toimijoiden avustusten ja tukien myöntämisen keskittäminen kaupunginhallitukselle. Jatkossakin lautakunnat tekevät esityksen	Kanslia: Asukasosallisuuden avustuslaji on perustettu. Kaupunginhallitukselle on keskitetty sellaiset moniavusteiset kaksikielisten järjestöjen avustukset, jotka eivät kuulu minkään lautakunnan toimialaan. Kaupungin aluetöitä toteutetaan hallintokunnissa ja uudessa osallisuusmallissa ne on tarkoitettu yhdistää kaupunkitasoiseksi kokonaisuudeksi. Uudessa osallisuusmallissa on valmisteltu keskitetyn alueellisen osallisuuden malli. STO: Työväenopisto mukana kaupunkitasoisessa avustujajärjestelmässä.

Kaupunki on vastuullinen ja oikeudenmukainen työnantaja. Henkilöstön sairauspoissaolojen ja kokoikäisten työkyvyttömyyseläkkeiden määrä vähenevät. Helsinki on

Vakinaisen henkilöstön palvelussuhde turvataan, jos työ organisaatiomuutosten takia tai muusta syystä loppuu. Tämä edellyttää henkilöstöltä valmiutta siirtyä tehtävästä toiseen.	Kanslia: Palvelussuhdeturvan periaatetta on noudatettu ja sen merkitys korostuu organisaatiomuutoksessa. Tämä periaate on ohjannut henkilöstösuunnittelua myös johtamisjärjestelmä uudistuksessa. PEL: Pelastuslaitos on muotoillut uusiksi keskijohdon tehtäviä ja muuttanut niistä suuren osan ei-virkasidonnaisiksi. Sote: Virasto on noudattanut kaupungin henkilöstön uudelleensijoituksen ohjeita ja henkilöstöä on sijoitettu osaamista vastaaviin tehtäviin. Perustoimeentulotuen maksatuksen siirto Kelaan 2017 on lisännyt uudelleensijoitustyötä. KSV: tehtäväkiertokokeilu kiinteistöviraston kanssa 6.4.2016–31.5.2017
Otetaan käyttöön yhtenäiset henkilöstöhallinnon prosessit ja uusi henkilöstöhallinnon tietojärjestelmä tukemaan laadukasta henkilöstöjohtamista.	Kanslia: Keskeiset HR-prosessit on kuvattu ja niiden käyttöönottoa on edistetty siinä määrin kuin on tarkoituksenmukaista ilman prosesseja tukevaa tietojärjestelmää. Tietojärjestelmän hankinta jouduttiin keskeyttämään valtakunnallisen sote-uudistuksen vuoksi, sillä uudistus vaikuttaa ratkaisevasti kaupungin henkilöstömäärään ja -rakenteeseen. HR-master-tietojärjestelmän hankinta on valmisteilla. Stara: Stara on kehittänyt henkilöstöhallinnon prosesseja ja toimintamalleja aktiivisesti. Staran henkilöstöasioiden sivut Helmessä on uusittu ja jäsennelly aiempaa selvemmin, otettu käyttöön sähköinen uutiskirje Esimiesposti ja järjestetty esimiesinfoja. Vuonna 2016 otettiin suorituksen johtamisen tueksi käyttöön uusi ryhmä tulos- ja kehityskeskustelumalli. HR-mittareita seurataan säännöllisesti tulostuloksissa. PEL: Pelastuslaitos on ottanut käyttöön operatiivisen henkilöstöohjausjärjestelmän ja on sen myötä vahvasti mukana kaupunkiyhteisen HR-järjestelmän määrittelyssä. Oiva: Tuettu HR-kehittämisohjelmalla prosessien yhtenäistämistä virastojen kanssa. STO: Prosessit kuvattu IMS-järjestelmään ja toimintatapoja ja ohjeisto yhtenäistetty. Sote: Viraston edustajat ovat olleet mukana kaupunkitason prosessien kehitystyössä. ATT: Teknisten virastojen HR:t ovat aloittaneet työn käytäntöjen ja prosessien yhtenäistämiseksi syksyllä 2016. Työ jatkuu keväällä 2017. Uusi HR-järjestelmä toteutuu myöhemmin.
Työhyvinvointi- ja työturvallisuusriskit ennakoitaa ja hallitaan.	Kanslia: Luotiin yhtenäiset prosessit ja toimintatavat työpaikkojen vaarojen ja kuormitustekijöiden tunnistamiseen ja hallintaan sekä työtaturmien ja turvallisuuspoikkeamien käsittelyyn. Uusien prosessien ja toimintatapojen mukaiseen käytäntöön siirtymistä tuettiin koulutuksilla sekä tukimateriaaleilla (mm. koulutusvideot). Työturvallisuusprosessien rinnalla kehitettiin Työsuojelupakki-ohjelmaa, joka tukee työpaikkoja järjestelmällisessä turvallisuuden hallinnassa. Työterveyslaitoksen johtama Kunta10-tutkimus korvasi työhyvinvointikyselyn. Työelämää ja työhyvinvointia kunta-alalla mittaava Kunta10-tutkimus toteutettiin vuosina 2014 ja 2015. HKL: HKL:n työsuojelutoimikunta ohjaa ja kehittää HKL:n työhyvinvointia yhteistyössä liikelaitoksen hr-palvelujen kanssa. Stara: Stara on panostanut vahvasti työturvallisuuden parantamiseen. Esimiesten työsuojeluvastuut ja -tehtävät kuvattiin ja perehdyttiin esimiehille. Staralla on käytössä turvallisuuskierrokset ja työturvallisuutuokiot, joiden käymiselle on asetettu tavoitearvot, joista raportoidaan yhtenäisen mallin mukaisesti ja joiden toteutumista seurataan. Staran työmailloilla tehdään TR- ja MVR-mittaukset. Työturvallisuusmittareita seurataan säännöllisesti tulostuloksissa. Johtolle on järjestetty työturvallisuusvalmennusta. Työturvallisuuspoikkeamailmoitukset on mahdollista siirtää mobiilijärjestelmän avulla suoraan työsuojelupakkiin. Starassa on kokeiltu tapaturmien vähentämistä annettuja kannustimia ja otettu käyttöön perehdytys- ja työturvallisuusvideot. Kaupunkitekniikan ylläpidon tukiohjelmissa järjestettiin kilpailu tukikohtien siisteydestä tavoitteena työnteon sujuvuuden, tehokkuuden ja turvallisuuden edistäminen. Pake: Vaarojen arvioinnit on tehty 100 % ja myös arviointien laatua on parannettu ja parannetaan edelleen. Turvallisuuspoikkeamista tehtyjen ilmoitusten määrä on kasvanut jatkuvasti erilaisten kampanjoiden myötä. Ilmoitukset tutkitaan ja käsitellään entistä huolellisemmin ja ne johtavat toimenpiteisiin aikaisempaa useammin. Kaikki sattuneet tapaturmat on tutkittu ja niille on kirjattu toimenpiteitä. Tyypillisimpiä työtaturmia seurataan aktiivisesti ja suunnitellaan toimenpiteitä niiden ehkäisemiseksi esim. viiltosuojakäsineiden hankinta. Oiva: Toteutettu työsuojelu- ja työparivalmennukset. Zoo: Korkeasaarissa työtaturmista johtuvien poissaolojen määrä on vähentynyt huomattavasti. Keinoina on ollut mm. turvallisten työvälineiden hankinta ja niiden käyttöön ohjaaminen, palkitseminen tapaturmattomista päivistä ja tapaturmien perusteellinen selvittäminen. Korkeasaari paransi tulostaan Kunta10 -selvityksessä eniten kaikista virastoista. Työhyvinvointi on ollut erityisenä painopisteenä strategiakaudella. Taimu: Taidemuseon kaikissa työyksiköissä on tehty vaarojen arvioinnit hyödyntämällä kaupungin Työsuojelupakki-ohjelmistoa. Ohjelmiston avulla voidaan ennakoita ja hallita työhyvinvointi- ja työturvallisuus riskejä. Kir: Työsuojelupakki aktiivikäytössä, työsuojeluorganisaatio seuraa (käyttöä ja toimenpiteitä). Riskienhallintaryhmä seuraa tiiviisti riskejä ja raportoi vuosittain mm. tilinpäätöksessä. KirNu-hanke yhdessä NK:n kanssa työhyvinvoinnin ja palvelun parantamiseksi. (2014-15) Kulke: Työpaikan vaarojen arviointi tehty kaikissa toimipisteissä ja ilmenneiden työturvallisuusriskit poistettu tai riskiä pienennetty. STO: Työväenopiston työsuojeluryhmä perustettu ja koulutuksia toteutettu työsuojelupareille. Vaarojen arviointi tehty ja toimenpiteillä turvattu työturvallisuus. Seuranta aktiivista. Sote: Virastossa on noudatettu kaupunkitason ohjeistusta ja toimintamalleja. Esimiehiä on neuvottu ja tuettu. Vaka: Virasto oli mukana pilotoimassa Turvallisuuskierron menetelmää Helsingin kaupungille ja menetelmä on otettu käyttöön. Työsuojeluparitoimintaa on vahvistettu valmennuksilla. Vuonna 2016 toteutettiin viraston työhyvinvointihanke (mukana myös OPEV, ruotsinkielinen päivähoito): "Työturvallisuutta edistävät keinot ja toimintatavat", joka kohdistui uhka- ja väkivaltilanteiden ennakointityön kehittämiseen ja menetelmäkoulutuksen pilotointiin. Virastotasoinen, moniammatillinen sisäilmaryhmä on toiminut vuodesta 2014 alkaen ja saanut kartoitettua seurantaan viraston kiinteistöjen riskikohteet. Lisäksi on kehitetty ennakoivaa työtä kiinteistöihin liittyen mm. luotu yhdessä tilakeskuksen kanssa yhteinen malli isännöitsijäkierroksista. Työterveys Helsingin kanssa luotu yhteistyörakenteet ja toimintamalli, jossa mukana HR, työsuojelu ja linjajohto. On järjestetty yhteisesti vuosittain 2013-16 Henkilöstön tila seminaari. On osallistuttu Kevan Työhyvinvointia strategisesti valmennukseen. Kehittämishanke kohdentui leikkipuustotoimintaan v.2015-16. Sairauspoissaolojen myöntämiskokeilu viidessä toimistossa (n. 1500 työntekijää) 2/2016-12/2016. Esimiehen oikeus myöntää sairauslomaa ilman todistusta pidennetty kolmesta viiteen päivään. ATT: VATU-keskusteluja on käyty ja tapaturmat on tutkittu prosessin mukaisesti. Vaarojen arviointi tehdään alkuvuonna 2017. KSV: Työhyvinvointimittarin seuranta ja työhyvinvoinnin toimintasuunnitelman toteuttaminen yhdessä henkilöstön, esimiesten ja työsuojelun kanssa.

Toteutuma 2013-2016

	<p>Rakvv: Virastossa on vuonna 2014 toteutettu vaarojen ja tärkeimpien riskien arviointi ja johtoryhmä seuraa tilannetta säännöllisesti. Esimiehet kirjaavat säännönmukaisesti Työsuojelupakkiin mahdolliset riskitapahtumat ja tapahtuneet vahingot.</p>
Toimintaympäristön muutokset ennakoidaan strategiatyössä ja muutosten vaikutukset henkilöstötarpeeseen ja osaamiseen hallitaan.	<p>Kanslia: Henkilöstöresurssien suunnittelun toimintatapa otettu käyttöön virastojen ja liikelaitosten toiminnan ja talouden suunnittelussa v. 2014 alkaen. Toimintaympäristön muutoksia ennakoidaan ja resursseja ohjataan keskitetyksi mm. täyttölupamenettelyn avulla. Lisäksi on luotu yhtenäinen käytäntö lain edellyttämän henkilöstön osaamisen kehittämissuunnitelman laatimiseen, uusi toimintatapa edistää osaamistarpeiden ennakoitua ja se on otettu käyttöön v. 2015 ja sitä kehitetään edelleen.</p> <p>TAV: Tarkastusvirastossa on työhyvinvointia edistämässä tyhy-ryhmä, joka päivittää ja seuraa viraston työhyvinvoinnin vuosille 2014–2017 laadittua toimintaohjelmaa. Työhyvinvoinnin tilaa on mitattu vuosittain. Virastossa on kehitetty asiantuntijatyöhön sopiva työmotivaatiokysely, jonka tulosten perusteella toimintaa parannetaan. Viraston käytössä on ollut ajantasainen pelastussuunnitelma ja turvallisuusohje.</p> <p>HKL: HKL:llä valmistui vuonna 2016 osaamisen kehittämissuunnitelma, jossa on otettu huomioon strategiset muutokset toimintaympäristössä sekä näihin liittyvä henkilöstön osaamistarpeet.</p> <p>Stara: Toimintaympäristön muutosten arviointi on Starassa osa strategia- ja toiminnansuunnittelutyötä. Muutoskyvyn ja -osaamisen kehittäminen on Staran strateginen kehittämishanke, jonka ensimmäinen vaihe toteutettiin vuonna 2016.</p> <p>PEL: Tavoite on huomioitu uudessa strategiassa. Henkilöstön osaamista parannetaan suunnitelmallisen osaamisenhallinnan keinoin koko henkilöstö huomioiden ja laitoksen kriittiset osaamistarpeet priorisoiden.</p> <p>Oiva: Oiva Akatemian osaamisen kehittämissuunnitelmassa on otettu huomioon toimintaympäristön ja kaupungin painopisteiden muutokset.</p> <p>Ork: Strategia uudistettu 2014 toimintaympäristön muutokset huomioiden.</p> <p>Taimu: Laaditaan vuosittain henkilöstöresurssisuunnitelman laatimisen yhteydessä.</p> <p>Kir: Kirjasto laati vv. 2014-15 Kirjaston suunta 2015–18 -asiakirjan, jonka lähtökohtana oli kirjastoon vaikuttavien tekijöiden selvittäminen. Työprosessin uudistuksen yhteydessä rakennetaan henkilöstösuunnitelmaa, jonka perusteella myös keskustakirjaston henkilökuntatarve saadaan hoidetuksi nykyisen henkilöstön voimin. 2015–2016 sekä esimiehille että henkilöstölle muutokseen valmentavia työpajoja. Henkilöstösuunnitelma 2016–2018 tehty.</p> <p>STO: Kunta10 (2014) tulosten perusteella toimintaympäristön muutosanalyysi ja strategiatyö tehty kehittämisen perustaksi.</p> <p>Sote: Toimintaympäristön muutokset on huomioitu henkilöstötarpeen ennakoinnissa.</p> <p>ATT: Henkilöstöresurssointi on tehty marras-joulukuussa 2016 tulevaa organisaatiota silmälläpitäen. Samoin osaamisen kehittämissuunnitelma on laadittu virastotasolla. Osaamisen kehittämissuunnitelmat käydään läpi tiimeissä ja henkilökohtaisissa kehityskeskusteluissa alkuvuonna 2017.</p> <p>KSV: Toimintaympäristön muutokset ennakoidaan talous- ja henkilöstösuunnittelun yhteydessä.</p>
Monimuotoisuuden johtamista parannetaan kaikissa virastoissa ja liikelaitoksissa.	<p>Kanslia: Monimuotoisuutta työelämän ilmiönä selkiytettiin määrittelemällä monimuotoisuuden käsite. Monimuotoisuuskäsitettä on avattu kaupungin sisäisessä viestinnässä. Lisäksi käynnistettiin monimuotoisuusfoorumi asiantuntijaverkosto. Foorumilla järjestettiin työpajoja neljän teemakokonaisuuden osalta (tuke ja tsa, henkilöstösuunnittelu ja rekrytointi, perehdytys ja työturvallisuus sekä työhyvinvointi ja Kunta 10). Esimiehille on järjestetty monimuotoisuuden teemoista luontosarja, sisältäen eri-ikäisten johtamiseen, naisjohtajuuteen sekä työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyviä aiheita. Monimuotoisuus aiheena on sisällytetty myös muihin esimiesvalmennuksiin. Lisäksi esimiehille on tarjottu tukea coachin- menetelmällä. Samalla on myös määritelty monimuotoisuuden seurannan välineet, kuten kunta10.</p> <p>TAV: Tarkastusviraston strategia 2014–2020 on laadittu kaupungin strategiaohjelman pohjalta v. 2014. Strategiassa on ennakoitu toimintaympäristön muutoksia. Vuoden 2014 aikana on laadittu myös strategialähtöinen osaamisen ja toiminnan kehittämissuunnitelma 2014–2020, joka päivitetään vuonna 2017. Toimintaympäristön muutoksia ja niiden vaikutusta osaamiseen hallitaan myös Valtiontalouden tarkastusviraston kanssa vuosiksi 2016-2020 sovitulla henkilöväihdolla. Viraston strategiaa tarkastellaan vuosittain tuloskortin laadinnan ja seurannan yhteydessä. Laajempi strategiaa koskeva päivitys tehdään vuonna 2017, kun valtuusto on hyväksynyt uuden kaupunkistrategian ja kaupungin uusi johtamismalli on otettu käyttöön.</p> <p>Pake: Olemme kehtäneen monimuotoisuuden johtamisen osaamista esimiesvalmennusten myötä ja lisäksi olemme sisällyttäneet monimuotoisen johtamisen työkalujen kehittämisen osaksi työhyvinvoinnin toimintasuunnitelmaa.</p> <p>Oiva: Sisällytetty valmennusohjelmiin ja virastokohtaisiin kehittämishankkeisiin.</p> <p>Ork: Avoimen dialogin lisääminen työyhteisössä. Soitinryhmäkohtaiset kehityskeskustelut aloitettu keväällä 2015.</p> <p>Taimu: Taidemuseon henkilökunta on monimuotoista. Monimuotoisuuden ymmärtämistä ja kunnoittamista on painotettu henkilöstön yhteisissä kehittämistilaisuuksissa ja jokapäiväisessä arjessa. Tämä toteutuu myös taidemuseon palveluissa, jotka ovat räätälöityinä monimuotoisille yleisöille sopiviksi.</p> <p>Kir: Maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden neuvottelupäivät kerran vuodessa.</p> <p>Sote: Monimuotoisuutta tukevaa valmennusta ja koulutusta on järjestetty.</p> <p>KSV: Panostettu ikäjohtamiseen, esimiestyön tukemiseen ja koulutukseen.</p>
Maahanmuuttajien määrä kaupungin henkilöstössä lähenee heidän osuuttaan väestöstä.	<p>Kanslia: Maahanmuuttajien osuus kaikista palvelusluokista on tasaisesti kasvanut koko strategiaajan ajan. Muunkielisten rekrytointia on vuosittain edistetty myös oppisopimuskoulutuksella ja kieliopetuksella. Nimetöntä rekrytointia on myös kokeiltu. Maahanmuuttajien määrä henkilöstössä on kasvanut tasaisesti vuosina 2013–2016. Nuorisosiainkeskuksessa on toteutettu myös henkilökunnan moninaisuuden vahvistamiseksi joitakin nimettömiä rekrytoiteja, joilla häilytetään työnhakijoiden taustan vaikutusta rekrytoiteihin.</p> <p>Pake: Muun kuin suomen- tai ruotsinkielisten osuus koko henkilöstöstä oli vuoden 2015 lopussa 13,3 %, mikä on suhteellisesti eniten kaupungin virastoista ja liikelaitoksista. Muunkieliset työllistyvät työtehtäviimme myös oppisopimuksen kautta.</p> <p>Museo: Maahanmuuttajien osuus kaupunginmuseon henkilöstössä on strategiaajalla kasvanut vuosittain.</p> <p>Ork: HKO on kansainvälinen työyhteisö; rekrytointi tapahtuu ainoastaan taiteellisin perustein.</p> <p>Kir: Maahanmuuttajataustaisten määrä kirjastossa noussut 4,2 %:sta 4,5 %iin. Lain vaatimat pätevyudet vaikuttavat vakinaistamisten määrään.</p> <p>Arbis: Av Arbis heltidsanställda är i dag 11 % invandrare, av timplärarna 14 %.</p> <p>Sote: Henkilöstöstä on maahanmuuttajataustaisia noin 8 %, vaihdellen ammattiryhmittäin. Maahanmuuttajien suhteellista osuutta henkilöstössä on seurattu ja tämä tavoite on otettu huomioon rekrytoinneissa.</p> <p>Vaka: Muunkielisen henkilöstön osuus on kasvanut 5,1%:sta 7,5 prosenttiin.</p>
Kaupunki on tasa-arvoinen ja yhdenvertainen. Kaupunki toteuttaa järjestelmällisesti sukupuolivaikutusten arviointia ja edistää toiminnassaan tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Lisätään naisjohtajien määrää.	<p>Kanslia: Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta on edistetty tasa-arvosuunnittelun avulla. Kaupungin virastot ovat sitoutuneet hyvin edistämään. Työtä on tuettu yhteistyössä tasa-arvotoimikunnan kanssa. Naisjohtajien määrän lisäämiseksi naisiesimiehille on järjestetty mentorointia. Vuosittaisen palkkakartoituksen lisäksi on tehty kaupunkitasoinen selvitys siitä, miten miehille ja naisille kohdennetaan rahana maksettavia harkinnanvaraisia ja henkilökohtaisia lisä- sekä henkilökohtaisia palkkioita. Osallistuttu työtä ja perhe-elämää yhteen sovittaviin kehittämishankkeisiin (TTL ja VL). Hoitovapaapäiväpilotti Kanslian perhevapailta oleville</p> <p>Stara: Stara on ollut mukana Perhevastavälinen työpaikka - hankkeessa. Stara on laatinut tasa-arvo- ja</p> <p>Pake: Palvelukeskus noudattaa Helsingin kaupungin henkilöstön tasa-arvosuunnitelmaa 2014–2016. sekä Suunnitelmaa sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi Helsingin kaupungin palveluissa 2013–2016.</p> <p>Oiva: Naisjohtajien mentorointiohjelma toteutettu.</p> <p>Zoo: Korkeasaarissa johtaja ja kaikki päälliköt ovat naisia.</p> <p>Korkeasaari on nimennyt virastostaan yhteyshenkilöt palvelujen ja henkilöstön tasa-arvotyöryhmään.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>Taimu: Taidemuseo on lisännyt naisten määrää esimiehissä.</p> <p>Kir: Sukupuolivaikutusten arviointi toteutettu kaupungin ohjeiden mukaisesti. 33 % esimiehistä on miehiä, suhdeluku pysynyt pitkään samana. Kallion kirjastoon perustettiin Sateenkaarihylly v. 2014.</p> <p>STO: Suvaus -arviointi toteutettiin opetustoiminnassa vuonna 2015. Opetuksella laaditaan tasa-arvo- ja</p> <p>Sote: Virastossa on toteutettu kupungin tasa-arvosuunnitelman tavoitteiden toteuttamista ja kiinnitetty huomiota tasa-arvoiseen ja yhdenvertaiseen kohteluun ja se näkyy esimieskoulutusten sisällössä. Onnistumista on arvioitu myös fuusiotutkimuksessa vuosina 2012, 2013 ja 2014.</p> <p>Vaka: Varhaiskasvatusta ohjaavat Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, nojaavat yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatteille ja niissä on huomioitu sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatus.</p> <p>KSV: Tasa-arvo toteutunut, esimiehistä noin puolet on miehiä.</p> <p>Rakvv: Virastossa on tehty tasa-arvosuunnitelma, jota päivitetään tarpeen mukaan. Viraston tasa-arvoyhdyshenkilö kuuluu viraston laajennettuun johtoryhmään ja osallistuu viraston yhteistoimintaryhmän kokouksiin.</p>
Työpaikkatason esimiesvalmiuksia parannetaan.	<p>Kanslia: Perustettu esimiesten hr-neuvonta päivittäisen esimiestyön tueksi, käynnitetty kaupunkitasoinen Startti esimiesperehdytys, pidetty räättälöityjä hr- tilaisuuksia virastoissa ja henkilöstöjohtamisen osa-alueita on sisällytetty Oivan esimiesvalmennuksiin.</p> <p>TAV: Tarkastusvirastossa tiiminvetäjät ja arviointivastaavat ovat osallistuneet Ovi- ja Treenivalmennuksiin, arviointipäällikkö EMBA:an. Kaikki esimiehet ovat suorittaneet Esimiehen ABC-verkkokurssin.</p> <p>HKL: HKL on toteuttanut ja kehittänyt vuosina 2013–2016 esimiesvalmennuksia säännöllisesti.</p> <p>Heitu: Keskijohdon tapaamiset ja esimieskoulutukset.</p> <p>Stara: Staran esimiesvalmennus "Esimies yksikkönsä johtajan" jatkui vuoden 2015 kevääseen. Vuonna 2016 esimiehille järjestettiin kehityskeskusteluvalmennusta ryhmäkehityskeskustelujen käymiseen.</p> <p>Pake: Palvelukeskuksessa on strategiakauden aikana tehty useita hankkeita esimiestyön parantamiseen. PalSta-hankkeessa tuotettuja Vatu-työkaluja esiteltiin kaupungin henkilöstöpäälliköille, HKL:lle ja koulutettiin Korkeasaaren esimiehiä. Vatu-passi -mallin päädyttyä Kevan uutiskirjeeseen, on yhteydenottoja tullut myös ulkopuoliselta taholta. Lisäksi palvelukeskuksen eri-ikäisten johtamista esiteltiin yhdessä tietokeskuksen kanssa kaupunkitason tilaisuudessa.</p> <p>PEL: Paloiesimiesten henkilöstöhallinnollisia esimiestaitoja on parannettu kohdistetuilla koulutuksilla.</p> <p>Oiva: Oiva Akatemia on toteuttanut virasto- ja työyhteisökohtaisia esimiesvalmennuksia ja vertaistukiryhmiä Kunta10 -tutkimuksen tulosten perusteella on kohdennettu tarpeen mukaisesti työyhteisökohtaista kehittämistä.</p> <p>Museo: Kaupunginmuseon esimiehet ovat suorittaneet esimiehen ABC:n ja osallistuneet jorjn työnohjaukseen ja coachaukseen.</p> <p>Taimu: Kaikki esimiehet taidemuseossa ovat suorittaneet esimiehen ABC:n strategiakaudella.</p> <p>Kir: Lean-koulutusta esimiehille 2015–16, Oivan johtamiskoulutuksia hyödynnetty. Esimiesfoorumit muutettu esimiesneuvotteluiksi v.2015.</p> <p>Arbis: Bitrådande rektorn och byråchefen har deltagit i Oiva-Akatemias förmansutbildningar.</p> <p>Sote: Virasto on järjestänyt esimieskoulutuksia ja -valmennuksia. Johtamisen laatua arvioidaan mm. henkilöstökyselyillä ja kehityskeskusteluissa. Vuonna 2016 on järjestetty lähiesimiehille infotilaisuuksia palvelujen uudistamiseen liittyen ja näiden järjestäminen jatkuu myös vuonna 2017.</p> <p>Vaka: Strategiakaudella on tehty virastoon toimivat johtoryhmä- ja keskustelurakenteet sekä uudistettu ja lisätty osallistavia työtapoja, kuten yhteistoimintaforumeita, strategiapajoja. Vuorovaikutteista ja ajantasaisista viestintää on kehitetty mm. sisäverkkoa paremmin hyödyntämällä.</p> <p>ATT: Asuntotuotantotoimistossa on järjestetty säännöllisesti esimiesvalmennusta. HR toimii aktiivisesti esimiesten tukena.</p> <p>KSV: Esimiesten säännölliset infotilaisuudet ja Tekvi-keskijohdon valmennukset.</p> <p>Kv: On osallistuttu viraston esimiesvalmennuksiin.</p> <p>Rakvv: Esimieskoulutuksiin osallistumiseen on suhtauduttu myönteisesti.</p>

Kaupunkikonsernia johdetaan kokonaisuutena

Kaupunkikonsernia johdetaan kokonaisuutena.

Tytäryhteisöt noudattavat hyväksytyin konserni-strategian peruslinjauksia (strategia käsiteltävä hallituksissa).	<p>Kanslia: Tietotekniikkaohjelma on hyväksytty noudatettavaksi soveltuvin osin myös konsernin tytäryhtiöissä.</p> <p>Strategiaohjelma 2013–2016 on käsitelty tytäryhteisöjen hallituksissa.</p> <p>HKL: HKL:n tytär- ja osakkuusyhtiöiden hallinnassa noudatetaan kaupungin konserniohjeistusta. HKL:n edustajat tytäryhtiöiden hallinnossa ovat perehtyneet kaupungin konserniohjeistukseen.</p>
Kaupungin talousarviossa asetetaan tulostavoitteet myös merkittävimmille tytäryhteisöille.	<p>Kanslia: Kaupungin talousarvioissa asetetaan tulostavoitteita merkittävimmille tytäryhteisöille. Konsernijaosto käy lähetekeskustelun tavoitteista ennen kuin kaupunginhallitus käsittelee talousarvioehdotusta.</p> <p>Sote: Kaikkien soten tytäryhtiöiden kanssa on tehty yhteistyötä ja palvelut on rinnastettu omaan toimintaan.</p>

Konserniohjausta tehostetaan ja selkeytetään.

Kaupunginhallituksen konsernijaoston asemaa konserniyhteisöjen ohjauksessa selkiytetään ja vahvistetaan.	<p>Kanslia: Konsernijaoston asema ei ole strategiaohjelmakaudella muuttunut johtosääntöjen osalta. Lisäämällä tytäryhteisöjen ajankohtaiskatsausten määrää konsernijaosto on voinut aiempaa konkreettisemmin käydä keskustelua omistajan kannalta merkityksellisistä asioista tytäryhteisöjen kanssa. Kaupunginvaltuuston 25.5.2016 hyväksymässä uudessa konserniohjeessa on tuotu esiin konsernijaoston asemaa ja roolia kaupungin konserniohjauksessa.</p> <p>Oiva: Oiva Akatemia on toteuttanut konsernin yhteisöille koulutuksia ja ajankohtaispäiviä.</p>
Konsernijaosto ohjaa kaupunkikonsernin tytäryhteisöjä kokonaisuutena.	<p>Kanslia: Konsernijaosto seuraa, valvoo ja ohjaa kaikkia kaupungin tytäryhteisöjä. Konsernijaostolle raportoidaan tytäryhteisöjen toiminnallisesta ja taloudellisesta tilanteesta säännöllisillä tytäryhteisöraporteilla, joihin on koottu kaikkien raportoivien yhtiöiden tiedot.</p>
Kaupunkikonsernin tytäryhteisöjen johtamisen kokonaisvastuu on kaupunginjohtajalla. Kaupungin palvelutuotannon osana toimivien tytäryhteisöjen substanssiohjaus on ao. rootelin johtajalla ko. sektorin kokonaisnäkemysten varmistamiseksi. Tarvittavia eri toimialojen tytäryhteisöjen ohjaussignaaleja tuodaan johtajistokäsittelyyn kaupunkikonsernin kokonaisnäkemysten vahvistamiseksi.	<p>Kanslia: Kaupunginvaltuuston 25.5.2016 hyväksymän uuden konserniohjeen mukaan markkinaehtoisesti toimivat tytäryhteisöt kuuluvat kaupunginjohtajan ja apulaiskaupunginjohtajien välisessä toimialajaossa kaupunginjohtajan toimialaan. Muiden tytäryhteisöjen osalta substanssiohjaus määrittynyt kunkin tytäryhtiön toimialan mukaisesti.</p>
Kilpailuilla markkinoilla toimivien tytäryhteisöjen ohjaus keskitetään konsernijaostolle.	<p>Kanslia: Konsernijaosto seuraa, valvoo ja ohjaa markkinaehtoisesti toimivia tytäryhteisöjä muita yhtiöitä useammin toistuvilla säännöllisillä ajankohtaiskatsauksilla.</p>

Toteutuma 2013-2016

Omistajapolitiikkaa selkeytetään.

Kaupunginhallituksen konsernijaosto asettaa strategiaohjelman peruslinjauksia noudattaen tytäryhteisökohtaisesti omistuspohjaa, kehittämissiisiä ja toimintaa koskevat omistajapolitiittiset tavoitteet.	Kanslia: Kaupunginvaltuuston 25.5.2016 hyväksymän uuden konserniohjeen mukaisesti kaupunginhallituksen hyväksyttäväksi valmistellaan tytäryhteisökohtaiset omistajastrategiat, joissa linjataan omistusta, kehittämissiisiä ja toimintaa koskevia tavoitteita.
Tehdään tytäryhteisöjen salkuttaminen markkinaehtoiseen ja muuhun toimintaan. Kaupunginhallituksen konsernijaostolle valmistellaan salkutuksen periaatteet ja ne viedään kaupunginvaltuuston päätettäväksi. Salkkumuutokset tämän jälkeen delegoidaan kaupunginhallitukselle.	Kanslia: Kaupunginvaltuuston 25.5.2016 hyväksymässä uudessa konserniohjeessa on määritelty salkutuksen periaatteet. Niiden mukainen salkutus valmistellaan kaupunginhallituksen päätettäväksi.
Kaupungin palvelutuotannon osana toimivien yhteisöjen tulosta arvioidaan ensisijaisesti sen perusteella, miten ja minkälaisilla kustannuksilla yhtiö hoitaa sille asetetun palvelutehtävän.	Kanslia: Voimassa olevien omistajapolitiittisten linjausten mukaisesti kustannustehokkuus on useimmille tytäryhteisöille asetettu tavoite. Kaupunginvaltuuston 25.5.2016 hyväksymän uuden konserniohjeen mukaan muiden kuin markkinaehtoisesti toimivien tytäryhteisöjen osalta kaupungin omistajastrategia sekä tytäryhteisökohtaiset linjaukset ja tavoitteet perustuvat mahdollisimman hyvään kokonaistulokseen, jota arvioidaan ensisijaisesti sen perusteella, miten ja minkälaisilla kustannuksilla tytäryhteisö täyttää palvelutehtävänsä.
Suoraan markkinatilanteessa toimivien kaupunkikonsernin yhtiöiden toimintaperiaatteet vastaavat kilpailijoiden toimintaperiaatteita.	Kanslia: Kaupunginvaltuuston 25.5.2016 hyväksymän uuden konserniohjeen mukaan kaupungin markkinaehtoisesti toimivat tytäryhteisöt noudattavat muihin samalla toimialalla toimiviin yhteisöihin verrattuna vertailukelpoisia toimintaperiaatteita sekä rahoitusrakennetta, jotta kaupungin omistus ei vääristä kilpailua.
Palmian, Helsingin Energian ja Helsingin Sataman toiminta- ja hallintomallit järjestetään kilpailuneutraaliteettisäännösten edellyttämällä tavalla.	Kanslia: Kuntalain edellyttämät yhtiöittämiset toteutettiin vuoden 2015 alusta lukien. Helsingin Energia ja Helsingin Satama yhtiöitettiin kokonaan, Palmia siltä osin kuin toiminta oli yhtiöittämisselvoituksen piirissä.
Kaupungin kilpailuilla markkinoilla olevat toiminnot järjestetään kilpailuneutraaliteettisäännösten edellyttämällä tavalla.	Kanslia: Helenin, Helsingin Sataman ja Palmian osalta toiminnot on organisoitu uudelleen, muiden toimintojen osalta kaupunginjohtajan asettama työryhmä on päättämässä omaa työtään. Stara: Stara ei ole osallistunut avoimiin, markkinoilla oleviin tarjouskilpailuihin.
Valmistellaan HKL:n operatiivisen toiminnan ja infran toimintamalli	Kanslia: Kaupunginhallitus merkitsi HKL:n toiminnan ja infran toimintamallia koskevan selvityksen tiedoksi 9.6.2014. HKL: Selvitys laadittiin kaupunginkanslian vetämänä. HKL:n organisaatio ja johtamisjärjestelmä uudistettiin vuoden 2016 alussa.

Organisaatiota kehitetään asukkaiden palvelujen parantamiseksi.

Tilalahinnon, rakennuttamisen ja rakentamisen toimintojen kehittämistä jatketaan toisistaan erillisiksi kokonaisuuksiksi tavoitteena selkeät työnjaot ja läpinäkyvä toimintamalli.	Kanslia: Teknisen puolen organisaatiota selvitettiin valtuusokauden aikana kahdessa työryhmissä. Työn tulokset hyödynnettiin johtamisjärjestelmän uudistamisen valmistelussa.
Vähennetään organisaatioyksiköitä konsernin sisällä.	Kanslia: Organisaation uudistamisen päätoimenpiteenä on ollut johtamisjärjestelmän uudistaminen.
Keskushallinnon kolme virastoa yhdistetään.	Kanslia: Kaupunginkanslia aloitti toimintansa vuoden 2014 alussa.
Tukipalvelujen keskittämistä jatketaan.	Kanslia: Lähiverkkojenhallinta ja valvonta on keskitetty kaupunkiyhteiseksi palveluksi. ICT-tukipalveluita keskitetään osana johtamisjärjestelmämuutostusta. Tukipalvelujärjestelmiä mm. taloushallinto- ja päätöksenteko on keskitetty. HKL: Vuoden 2016 aikana tehtiin päätös HKL:n palkanlaskennan keskittämisestä Talpaan (yht. 4 henkilöä) Pake: Palvelukeskus on kaikessa toiminnassaan pyrkinyt edistämään tukipalveluiden keskittämistä. Valtuustokaudella siirrettiin mm. päiväkotien keittiöhenkilökunta palvelukeskukseen.

Tehokkaat ja toimivat tukipalvelut

Tietotekniikka palvelee kaupunkilaisia ja kaupungin kehittämistä.

Sähköisiä asiointipalveluja laajennetaan palvelujen saatavuuden parantamiseksi ja lisätään palvelujen saatavuutta verkon kautta toimistoajan ulkopuolella.	Kanslia: Kaupungin sähköiset palvelut on saatavissa ympäri vuorokauden. Sähköisiä palveluita on laajennettu merkittävästi. Sähköisten palvelujen käyttäjämäärät ovat lisääntyneet voimakkaasti. Asiointikansio on käytössä yli 300 000 käyttäjällä. Asiointikansioiden määrä on kolminkertaistunut strategiakauden aikana. Kaupungin julkisten palvelujen digitalisointiin vauhdittamiseksi on käynnistetty Digitaalinen Helsinki -ohjelma. Tämän lisäksi virastot ovat muodostaneet digitalisaatiosuunnitelmia ja -ohjelmia oman digitalisaatiokehityksensä edistämiseksi. TAV: Tarkastusvirasto on julkaissut vuodesta 2014 lähtien avoimen datan periaatteella kaikki lautakunnan esittämät arviointihavaintoihin liittyvät suosituksot ja kaupunginhallituksen niihin antamat selvitykset Helsinki Region Infoshare (HRI) -palvelussa. Lisäksi kesällä 2016 on julkaistu arviointikertomus.fi -internetsivusto, jossa voi perehtyä tarkastuslautakunnan arviointikertomukseen ja sen tausta-aineistoihin. Heltu: Tukutorin on julkaissut uusia sähköisiä palveluja, kuten Hietalahden kirpputorin sekä Teurastamon saunan varaus- ja maksujärjestelmän. Lisäksi on kehitetty tilantarvelomake kaupungin yhteiselle asiointialustalle. HKR: Sähköistä asiointia on kehitetty, mm. oikaisuvaatimusten haku on sisällytetty kaupungin e-asiointin portaaliin. Toimintatapa ja e-asiointin hyödyntämistä prosessin muissakin vaiheissa ollaan kehittämässä. Myös katulupien haut on viety sähköiseen asiointiportaaliin. Tapahtumien lupia käsittelevän kehitystyötä ollaan tekemässä. Viraston on avannut dataansa HRI-palvelussa. Tällaisia aineistoja ovat muun muassa tiedot pysäköintivirhemaksuista ja pysäköintilippuautomaateista, alueidenkäytön tapahtuma- ja lupatiedot sekä yleisten alueiden rekisterin sisältö. Oiva: Oiva Akatemian käytössä oleva eTaika koulutuksenhallintajärjestelmä otettiin käyttöön kuudessa virastossa myös viraston omissa koulutuksissa.
--	--

Toteutuma 2013-2016

	<p>Museo: Kokoelma-aineistojen avaamiseksi ja yleisessä verkossa saavutettavaksi otettiin v. 2014 käyttöön Kansallisen digitaalisen kirjaston (KDK) rajapinta, ja kaupunginmuseo avasi palvelussa oman hakunäkymän. Kuvailutieto (metadata) tarjotaan Finnan kautta avoimena datana CCO-lisenssin mukaisesti. Aineiston julkaisulisenssiksi muutettiin kansainvälinen Creative Commons BY 4.0 -lisenssi. Ne ovat siis vapaasti käytössä ja muunneltavissa, mutta lisenssi edellyttää, että lähde ja tekijä mainitaan.</p> <p>Taimu: Taidemuseon verkkopalvelut palvelevat käyttäjiä kattavasti kolmella kielellä (suomi, ruotsi, englanti). Lisäksi on toteutettu suppeammat kieliversiot kaikkiaan 11 kielellä. Verkkopalvelut ovat kaupunkilaisten käytettävissä 24/7 ja niiden avulla voi tutustua taidemuseon toimintaan, kokoelmaan (ml. julkiset veistokset) ja näyttelyihin. Verkkopalvelun kautta taidemuseolle voi jättää myös palautetta. Sosiaalisen median kanavissa taidemuseo on usein tavoitettavissa myös virka-ajan ulkopuolella.</p> <p>Kir: Tilojen varaamista kehitetty ottamalla käyttöön Varaamo-tilavarauspalvelu. Mukana myös muiden virastojen tiloja. Helmet-verkkokirjastossa otettiin käyttöön verkkomaksaminen v. 2015. Muuttuvat käytännön tarpeet ja sähköisten palvelujen tavoitearkkitehtuurin laatiminen johtaneet keskustelemaan kirjastojärjestelmän uusimisesta.</p> <p>Kulke: kultus.fi-portaalin uusinta. Talosivujen uudistaminen.</p> <p>Nk: Palveluiden suunnittelussa otetaan koko ajan huomioon mahdollisuus käyttää osaa palveluista mihin aikaan tahansa. Nuorisosiainkeskuksen verkkopalvelu-uudistuksessa 2015 verkkopalvelut jaettiin kahteen asiakasryhmään: vanhemmille ja viranomaisille suunnattuihin hel.fi portaalisivuihin ja suoraan nuorille suunnattuihin munstadi.fi -sivuihin. MunStadi-sivuston suunnittelun lähtökohtana oli sivuston skaalautuvuus eri päätelaitteille ja nuorilta saatu palaute. Sivuston ja sosiaalisen median avulla palveluja voidaan jatkaa yli normaalin nuorisotalojen aukioloaikojen. Uudet nuorten sivut mahdollistavat myös nuorten osallistumisen nuorisosiainkeskuksen verkkopalvelujen sisällöntuotantoon omalla päätelaitteella. Harrastushaku-palvelusta löytyy suuri osa pääkaupunkiseudulla nuorille suunnatuista harrasteista.</p> <p>OPEV: Koulutuksen ja opetuksen sähköisten palvelujen kehittämiselle on luotu ylätasoinen loginen arkkitehtuuri osana Helsingin opetuksen digitalisaatio-ohjelmaa.</p> <p>Opetusvirasto on kehittänyt Enter - etsivän nuorisotyön sähköisen järjestelmän, joka otettiin käyttöön 2014. Enter on palvelu viranomaisille sekä etsivän nuorisotyön palveluntarjoajille. Enter mahdollistaa viranomaisten sujuvan tiedon luovuttamisen etsivälle nuorisotyölle, etsivän nuorisotyön asiakasrekisterin ylläpidon, seurannan ja valvonnan sekä tilastoinnin ja raportoinnin etsivän nuorisotyön toiminnasta. Opetusvirasto on tehnyt yhteistyötä kaupunginkanslian työllisyshoidon Ohjaamo-palvelun kanssa. Ohjaamo ottaa oman versionsa Enteristä käyttöön vuoden 2017 alussa. Lisäksi sähköistä asiointia on kehitetty oppilastietojärjestelmiin (mm. matkakorttiavustuksen hakeminen, iltapäivätoiminnan laskutus, hallinnon sisäiset asiointipalvelut).</p> <p>Arbis: Arbis har tagit i bruk ett nytt elektroniskt anmälningsystem.</p> <p>STO: Asiakkaiden ilmoittautumisessa pks-yhteinen Ilmonet-järjestelmä ja kurssihallintaohjelma Cursor käytössä. Sähköinen viestintä laajassa käytössä.</p> <p>Tieke: HRI-palvelu sekä erilaiset tietokeskuksen kotisivuilta haettavat palvelut tukevat tätä tavoitetta. Kaupunginarkiston digitoituihin aineistoihin perustuva Sinetti-tietokanta kerää noin 47 000 käyntiä vuosittain.</p> <p>ATT: ATT on uudistanut nettisivustojensa. ATT on siirtynyt sähköisen hankintajärjestelmän käyttöön.</p> <p>Kv: Tonttiosastolla sähköisten hakulomakkeiden käytön laajentamiseen tähtäävä projekti aloitettu. Paikkatietopalvelun hyödyntämistä parannettu (mm. kaupungin vuokra-alueet PaikkatietoVipuseen) ja hyödyntämismahdollisuuksia selvitetty. Asunto-osaston sähköiset palvelut ovat saatavilla ajasta ja paikasta riippumatta. Kaupunkimittaosasto on tarkastelujakson aikana vahvasti kehittänyt ja laajentanut sekä kartta- ja paikkatietopalvelujaan että muita viranomaistoimintaansa liittyviä sähköisen asiointin palvelujaan.</p> <p>Rakvv: Rakennusvalvontavirasto on vuosien 2015-2016 aikana ottanut asteittain käyttöön sähköisen rakennuslupahakemuksen (Lupapiste.fi). Kokonaan sähköiseen palveluun tullaan siirtymään vuoden 2017 aikana. Paperimuotoisten hakemusten vastaanotto nykylinäädännön edellyttämällä tavalla jatkuu rinnalla, mutta asiakkaita ohjataan sähköisten palvelujen käyttöön aktiivisesti. Sähköinen arkistointi toteutuu vuoden 2017 aikana.</p>
Helsinki aktivoi eri toimijoita synnyttämään uusia ratkaisuja ja palveluja.	<p>Kanslia: Eri toimijoiden aktiivointia ja osallistamista on toteutettu laajasti tietotekniikkaohjelman mukaisesti ja osallisuuden eri muotoja kehittämällä. Työssä on tukeuduttu Forum Virium Helsinkiin, Helsinki loves developers -toimintaan sekä asukasosallisuuden työvälineiden yhteiskehittämiseen.</p> <p>HKR: Rakennusvirasto avasi kaupungin keskustan kivijalkayrityksille mahdollisuuden vuokrata liiketilansa edustalla oleva pysäköintiruutu tilapäisesti muuhun käyttöön. Ketterät kioskit -konsepti suunniteltiin ja toteutettiin yhteistyössä kioskiyrityksien kanssa.</p> <p>Taimu: Taidemuseo tekee yhteistyötä eri verkkopalveluiden kehittäjien kanssa ja kannustaa toimijoita esittelemään uusia tapoja esitellä taidemuseon toimintaa.</p> <p>Kir: Keskustakirjaston ict-ratkaisujen ideoinnissa jatkuvaa yhteistyötä kolmansien osapuolten kanssa. Kirjasto on osallistunut kolmansien osapuolten järjestämiin hackathoneihin ja vastaaviin tilaisuuksiin. Ideahippu-kilpailu (kansalaisille) 2015 ja Huomisen arki -projekti (pienyrittäjien tuotteiden esittelyä) 2013–15.</p> <p>OPEV: Opetuksen digitalisaatio-ohjelman 2016–2019 toteutuksessa on aktivoitu useita IT-yrityksiä kehittämään uusia opetuksen ratkaisuja kokeiluissa ja piloteissa.</p> <p>Sote: Sähköisen asiointin pidemmän tähtäimen suunnitelma on tehty ottaen huomioon Apotti-hankkeen eteneminen ja Sote-järjestämislain vaikutukset.</p> <p>Sähköisiä asiointipalveluja on lisätty ja kehitetään edelleen ja annetaan uusille asiakasryhmille mahdollisuus sähköiseen asiointiin. Vuoden 2016 lopussa käynnistetyissä THK kokeiluyksiköissä on otettu käyttöön sähköinen yhteydenottolomake. Sähköinen terveystarkastus ja valmennus on otettu käyttöön 40-vuotiaiden miesten terveystarkastuksissa. Lisäksi on toteutettu Ereseptin uusiminen sähköisesti ja sähköinen suostumuslomake.</p> <p>Suun terveydenhuollossa on käytössä tekstiviestimistö, sähköinen ajanvaraus, digitaalinen itseilmoittautumispalvelu, sähköinen interaktiivinen esitietolomake ja digitaalinen hoitoonohjauspalvelu. Terveystietojen edistämistä toteutetaan sosiaalisessa KSV: KSV on julkistanut avoimena datana aineistoja mm. Helsingin liikennemääristä, liikenneonnettomuuksista sekä erilaisten kyselyjen tuloksista. Avoimena julkaistuja aineistoja on mahdollista käyttää esimerkiksi erilaisten verkkopalvelujen kehittämisessä.</p> <p>Kv: Asunto-osaston on toiminut yhdessä asumisoikeusomistajayhteisöjen kanssa, public-private-partnership.</p>
Helsinki kehittää palveluprosesseja ja teknisiä rajapintoja avoimuuden, saavutettavuuden ja yhteensopivuuden periaatteiden mukaisesti.	<p>Starä: Stara avasi vuoden 2013 ja 2014 aikana ylläpidon reitti- ja työlaajitietoa avoimena datana sovelluskehittäjien käyttöön. Starassa käytössä oleva Mobilenote - järjestelmä on yhteydessä asiakaspalautejärjestelmään.</p> <p>HKR: Rakennusvirasto on kehittänyt prosesseja ja rajapintoja mm. asiakaspalvelussa palautteiden käsittelyssä, yhteen sovittaen niitä kaupunkitasoisiin ratkaisuihin (mm. palautejärjestelmä, asiointiportaali). HKR kehittää rekistereitään ja aineistojaan niin, että tiedot on avoimesti hyödynnettävissä ja vapaasti ladattavissa. Avoimena datana on tarjolla mm. yleisten alueiden rekisteri.</p> <p>Taimu: HAM kehittää rajapintoja kokoelmansa avaamiseen tekijänoikeuslainsäädännön mahdollistamissa rajoissa. HAM kehittää rajapintoja historiatietojensa (esim. menneet näyttelyt) hyödyntämiseen.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>Kir: Kirjaston v. 2016 laadittu tavoitearkkitehtuuri perustuu näille periaatteelle, ja ne ohjaavat kaikkea kirjaston ict-kehitystä ja -hankintoja.</p> <p>Kulke: Kulttuurin avustusdata HRI.fi:ssä. Tapahtumatiedon avoimen rajapinnan Linked Events hanke kehittynyt hankkeesta Beta-vaiheen kautta käyttöön. Kannan avaaminen Helsinki-organisaation ulkopuoliselle tapahtumatiedolle puuttuu vielä ja vasta se tekee palvelusta kehittäjillekin kiinnostavan.</p> <p>KSV: KSV määritellyt, että verorahoin hankittua tai tuotettua dataa avataan aina, kun se on teknisesti mahdollista eikä siitä aiheudu merkittäviä taloudellisia kustannuksia.</p> <p>Kv: Asunto-osasto on kehittänyt teknisiä rajapintoja yhdessä Tietokeskuksen ja tietotekniikkaosaston kanssa (asuntorekisteri, asumisoikeusrekisteri). Kaupunkimittausosasto on tarkastelujakson aikana julkaissut kartta- ja paikkatietopalveluissa runsaasti uusia aineistoja standardien mukaisissa rajapinnoissa ja myös avoimena datana sekä tukenut muita hallintokuntia vastaavissa tavoitteissa. Myös kuntarekisterin tietopalvelurajapintoja on laajennettu ja kehitetty.</p>
Forum Virium tukee kaupungin digitaalisten palvelujen ja ulkoisten palvelujen ja ICT-ekosysteemien	<p>Kanslia: Kalasatamasta on muodostettu Forum Viriumin myötävaikutuksella kaupungin digitaalisten palvelujen avoin kehitysalusta. Heltu: Tukkuutori on osallistunut muun muassa FV:n vetämään Joustotilat-hankkeeseen.</p> <p>Kir: Kirjasto tekee aktiivista yhteistyötä Forum Viriumin kanssa.</p>
Tietotekniikan ja palvelutuotannon kehittämistä jatketaan siten, että keskeisenä tavoitteena on automatisoinnin lisääminen.	<p>Kanslia: On toteutettu kaupungin tietotekniikkaohjelman mukaisesti. Automatisointia on edistetty mm. taloushallinnon ja henkilöstöhallinnon prosesseissa.</p> <p>Stara: Stara on edistänyt liikkuvan työn ratkaisuja mobiiliratkaisuilla, joiden tavoitteena on ohjata työn tekemistä sekä tuottaa tietoa työsuoritteiden toteutumista. Ratkaisujen avulla on vähennetty käsityötä ja saman asian kirjaamista moneen kertaan. Työasemien virtualisointia on jatkettu.</p> <p>HKR: HKR kehittää rekistereitään ja aineistojaan niin, että tiedot on suoraan käytettävissä muissa järjestelmissä Esimerkiksi katu- ja puistohankkeiden tiedonhallinta on keskitetty HKR Hankerekisteriin, josta hankkeiden tietoja siirretään automaattisesti katseltavaksi kaupunkiyhteisiin karttapalveluihin.</p> <p>Pake: Palvelukeskuksessa on kehitetty mm. Luukku - portaali tehostamaan sisäistä päätöksentekoa ja tilaamista. Ruokalistat on sähköistetty ja sähköistä ostamista edistetty. Sosiaalista mediaa on hyödynnetty mm. asiakaspalautteiden käsittelyssä.</p> <p>PEL: Pelastuslaitos on aktiivinen toimija uuden valtakunnallisen palotarkastusohjelmiston kehittämisessä.</p> <p>PER: Kirjaston logistiikkatoimintoja on kehitetty kohti korkeampaa automaatioastetta. 2015 käynnistyneellä Varaamo-palvelulla päästy alkuaan tila- ja resurssivarausprosessien automatisoinnissa, työ jatkuu. Varaamo vetää kirjasto, yhteistyökumppaneina NK ja Vaka, lisää tulossa.</p> <p>STO: Asiakkaiden ilmoittautumisessa pks-yhteinen Ilmonet-järjestelmä ja kurssihallintaohjelma Cursor käytössä. Sähköinen viestintä laajassa käytössä.</p> <p>Vaka: Varhaiskasvatusvirastossa laadittiin vuoden 2016 aikana digiohjelma vuosiksi 2017-20.</p> <p>ATT: Toteutettu uudis- ja peruskorjauskohteissa kiinteistöautomaatioon älykkäämpää ohjausta huoneistojen lämmitysverkostoissa (lämpötilamittauksia huoneistoissa). Oltu mukana aiemmin rakennetun kiinteistöomassan kiinteistöautomaation kartoituksessa käyttäjän (HEKA) kanssa. Haettu kiinteistöautomaation säädön parantamiseen tähtäviä toimenpiteitä automaation uusimistoiementenpiteiden lisäksi.</p> <p>Kv: Maanvuokrajärjestelmän uudistaminen edennyt suunnitellusti. Kehittämistyön yhteydessä selvitetty automatisoinnin mahdollisuudet. Asunto-osasto on lisännyt automatisointia asionnissa (asiakaspalvelu) ja palveluprosessissa (työntekijän työ). Kaupunkimittausosastolla on automatisointi kehittynyt voimakkaammin kartta-aineistoista julkaistavien erilaisten palveluaineistojen tuotannossa ja karttapalveluiden teknisessä hallinnassa. Näiden prosessien tehostamista on helpottanut muun muassa siirtyminen valtakunnallisiin yhteisiin tasokoordinaatti- ja korkeusjärjestelmiin. Prosessien automatisointi ja tehostuminen on edennyt monissa muissakin toiminnossa erityisesti mittausteknologian ja sähköisten asiointipalveluiden kehittymisen myötä.</p> <p>Rakvv: Lupapiste.fi-palvelun ja tulossa olevan sähköisen arkistoinnin myötä automatisointi lisääntynyt rakennusvalvonnan palveluissa.</p>
Tietotekniikan avulla tuetaan kaupungin työntekijöiden henkilökohtaisen työn tuottavuutta.	<p>Kanslia: Kaupungilla on lisätty liikkuvan työn mahdollisuuksia ja ottamalla käyttöön sähköisiä kokous- ja viestintäratkaisuja.</p> <p>TAV: Tarkastusvirastossa työn tuottavuutta on tuettu ajanmukaisin tietoteknisin työvälinein ja lisäämällä osaamista kaupungin tietojärjestelmien hyödyntämisestä työtehtävissä.</p> <p>Stara: Staran logistiikka avasi kalustotietonsa verkkopalvelussa, joka tarjoaa verkkokaupan lisäksi tietoa laitteiden käytöstä ja työturvallisuudesta. Korjaamolla on otettu käyttöön Automaster-toiminnanohjausjärjestelmä. Meri- ja saaristoalueen töissä otettiin käyttöön mobiililaskutus ja luonnonhoidon töissä on testattu mobiilijärjestelmää tuntikirjauksissa ja palkanmaksussa. Tuotannonohjausjärjestelmässä huomioidaan asiakaspalauttejärjestelmät niin, että palaute ohjautuu palautteen annosta toteutukseen ja asiakkaan informointiin sähköisessä prosessissa. Tavoitteena on poistaa tuotantoprosesseista ne manuaaliset työvaiheet, jotka on toteuttavissa sähköisin ratkaisuin.</p> <p>PEL: Pelastuslaitos on ottanut käyttöön operatiivisen henkilöstöohjausjärjestelmän ja tehostaa siten merkittävästi HR-prosesseja.</p> <p>Oiva: Oiva Akatemia toteutti IT-koulutuksia henkilöstölle. Uutena koulutuksena olivat It-asiantuntijoille tarkoitetut koulutukset sekä projektikoulutukset.</p> <p>Kir: Tilavaraus-, viestintä- ja logistiikkaratkaisuja kehittämällä (2015-17) vähennetään päällekkäistä ja rutiinomaista työtä --> tuottavuus nousee. Muita mm. verkkomaksaminen, omatoimikäyttö, itsepalvelutulos.</p> <p>Kulke: Kokoustilojen varausten maksaminen suoraan PayWay-järjestelmällä.</p> <p>STO: Asiakkaiden ilmoittautumisessa pks-yhteinen Ilmonet-järjestelmä ja kurssihallintaohjelma Cursor käytössä. Sähköinen viestintä laajassa käytössä. IMS jatkossa keskeinen työn hallinnan tuki.</p> <p>KSV: Työn tuottavuutta on pyritty lisäämään yhä paremmalla ja ajantasaisemmalla infralla. Tietohallinnon tilannekuva on toteutettu 2016 ja tilannekuvasta saatuja tuloksia on lähdetty toteuttamaan yhdessä kaupunkiympäristötoimialan kanssa.</p> <p>Kv: Tonttiosastolla hankittu etätöitä mahdollistavaa tietokonekalustoa. Aloitettu useita kehittämissankkeita. Asunto-osasto on lisännyt automatisointia asionnissa (asiakaspalvelu) ja palveluprosessissa (työntekijän työ). Kaupunkimittausosastolla on työn tuottavuutta edistetty muun muassa monien tietojärjestelmien ja sähköisen asiointin kehitystyöllä sekä sähköisten työmenetelmien, kokouskäytäntöjen ja käyttöarkistojen vaiheittaisella laajentamisella.</p>
Kaupunki jatkaa kaupungin yhteiskäyttöisen tietoteknisen infrastruktuurin ja kaupunkiyhteisten tietotekniikkapalvelujen kehittämistä ja ylläpitoa turvatakseen toimintansa jatkuvuuden ja kehittymisen.	<p>Kanslia: Kaupungin yhteiskäyttöisen tietoteknisen infrastruktuurin ja kaupunkiyhteisten tietotekniikkapalvelujen kehittämistä ja ylläpitoa toteutetaan kaupunginhallituksen hyväksymän tietotekniikkaohjelman puitteissa.</p> <p>Stara: Stara siirtyy kaupunkiyhteisen Laske SAP - järjestelmään vuoden 2017 alussa.</p> <p>KSV: KSV on testannut ja käyttöönottonut aktiivisesti yhteistyössä keskushallinnon ja hallintokuntien kanssa uusia teknologioita ja toimintatapoja (esim. Office 365, intune). Tietoteknistä infrastruktuuria on ylläpidetty turvataksemme toiminnan jatkuvuuden ja kehittymisen.</p> <p>Kv: Tonttiosastolla edistetty ja tehty asiakirjojen digitointityötä. Tehty laaja pohjatyötä paikkatietopohjaisen aineiston parantamisessa, niiden hyödyntämismahdollisuuksien kehittämiseksi (Intranet/PaikkatietoVipunen - vuokra-alueet, katujen haltuunotot, pilaantuneen maaperän tutkimustiedot). Kaupunkimittausosasto on toiminut aktiivisena koordinaattorina monen hallintokunnan yhteisten tietojärjestelmien ja tietoteknisten palveluiden hallinnossa ja kehittämisessä. Tällaisia ovat muun muassa PaikkatietoVipunen, kartta.hel.fi, Kuntarekisteri, OraclePark, ProjectWise-ympäristö sekä Karttaohjelmistojen lisenssipooli.</p>

Toteutuma 2013-2016

Perustetaan kaupunginhallituksen alaisuuteen IT-jaosto, joka valvoo kaupungin tietotekniikkastrategiaa sekä tietohallinto- ja tietotekniikkainvestointeja eri hallinnonaloilla. Tavoitteena on yhteisten perus - IT tehtävien hoitaminen keskitetysti keskushallinnossa.	Kanslia: Kaupungin tietotekniikkajaoston toiminta käynnistyi lokakuussa 2013. Jaosto on osallistunut aktiivisesti kaupungin tietotekniikkaohjelman valmisteluun ja seuraa sen toimeenpanoa. Jaosto on käsitellyt kokouksissaan kaupungin ICT-hankeohjelman kokonaisuutta ja seuraa kaupungin keskeisiä ICT-hankkeita.
Tietotekniikan ja palvelutuotannon kehittämistä jatketaan siten, että keskeisinä tavoitteina on automatisoinnin lisääminen henkilöstön työn tukeminen.	Kanslia: Kaupungilla on lisätty liikkuvan työn mahdollisuuksia ja ottamalla käyttöön sähköisiä kokous- ja viestintäratkaisuja. Heltu: Toriautomaateilla pyritään palveluprosessin automatisointiin ja itsepalvelun lisäämiseen. Kir: Kirjaston työprosessien uusimisen kantava ajatus on automaation nykyistä laajempi hyödyntäminen ja työajan vapauttaminen sekä sisältötyöhön että keskustakirjaston tarpeisiin. STO: Asiakkaiden ilmoittautumisessa pks-yhteinen Ilmonet-järjestelmä ja kurssihallintaohjelma Cursor käytössä. Sähköinen viestintä laajassa käytössä. IMS jatkossa keskeinen työn hallinnan tuki. ATT: Tätä tukee tulevaisuuden toimisto -hanke, joka käynnistyy 2017. Hankinnoissa on otettu käyttöön sähköinen kilpailutusjärjestelmä. Sähköinen sopimuksenhallintajärjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön keväällä 2017.

Tilojen käyttöä tehostetaan.

Toimitilojen käytön kehittäminen kytketään yhteen uuden yleiskaava-suunnittelun kanssa.	Vaka: Varhaiskasvatusvirasto on tehnyt yhteistyötä kaupunkisuunnitteluviraston kanssa, yhteistyössä mukana myös tilakeskus. KSV: Toimitilojen tarvetta, mitoitus ja kehittämisestä on arvioitu osana yleiskaavan valmistelua yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Mitoitus ja tarpeet on otettu huomioon yleiskaavassa.
Ulkopuolisille (=ei kaupungin omaan käyttöön) vuokrattujen toimitilojen omistuksesta luovutaan.	OPEV: Opetusvirasto on luopunut 31.12.16 Hämeentien kiinteistön toimitiloista, jotka eivät olleet kaupungin omia tiloja. Kv: Rakennuksia myytiin vuonna 2013 17 000 m ² , vuonna 2014 16 000 m ² , vuonna 2015 13 000 m ² ja vuonna 2016 arviolta 23 000 m ² .
Myytäväksi tulevien asemakaavassa suojeltujen rakennusten suojelutavoitteet päivitetään.	KSV: Virasto on tehnyt tavoitetta toteuttavaa kolmikantayhteistyötä kaupunginmuseon ja kiinteistöviraston tilakeskuksen kanssa. Säännölliset kokoukset ja tuloksia on saatu aikaiseksi. Kv: Jatkuvaa kiinteistö- ja kaupunkisuunnitteluvirastojen välistä pitkäjänteistä yhteistyötä, jossa toteutuksen onnistuminen pääosin näkyy vasta tulevana vuosina.
Laaditaan asukaslähtöiseen näkökulmaan perustuen pitkän tähtäimen palvelujen saatavuuden tavoitteita, joissa tarkastellaan kokonaisuutena palvelujen saavutettavuus, sähköisten palvelujen laajentaminen, tilankäytön tehostaminen ja tilojen yhteiskäyttö.	Kanslia: Kaupunginjohtaja päätti 7.9.2016 hyväksyä Asukas- ja yhteisöyhteistyö alueilla -työryhmän loppuraportin. Sen mukaan tilojen yhteiskäytön laajentamista edistetään osallisuus- ja vuorovaikutusmallissa ja kaupunginkanslia ottaa työryhmän ehdotukset huomioon valmistellessaan toimitilojen käyttöön liittyviä ohjeita ja maksuja. Helsingin kaupunki etsii käytännön digitaalisia ratkaisuja tilojen joustavampaan käyttöön. Digitaalinen Helsinki -ohjelman Tilat avoimeksi -teema-alueella kokeillaan ja vauhditetaan näiden uusien työkalujen ja tilapalveluiden syntymistä ja käyttöönottamista. Tällä hetkellä on käynnissä Varaamo-palvelu kaupunkilaisille, josta löytyy tällä hetkellä esimerkiksi kaupunginkirjaston, nuorisosiainkeskuksen ja varhaiskasvatusviraston tiloja ja laitteita sekä Joustotilat -hanke Kalasatamassa, jossa esimerkiksi taloyhtiöt avaavat tilojaan yhteisöjen käyttöön. Digitaalinen Helsinki -ohjelman havaintojen mukaan käytön laajentamista digitaalisiin sovelluksiin estää toimialueiden epäyhtenäiset käytännöt, erilaiset tilavarauksjärjestelmät ja niiden rajapinnat, järjestelmien yhteentoimimattomuus Vaka: Alueellista palveluverkkotarkastelua tehdään säännöllisesti ja yhteenveto esitellään varhaiskasvatuslautakunnalle kaksi kertaa vuodessa. Palveluverkkotarkastelujen ja tilakeskuksen kanssa tehtävien alueellisten tarkastelujen suunnitelmat huomioidaan rakentamishankkeen valmistelutyössä. Keväällä 2016 toteutettiin pilottihankeena tilakeskuksen vetämänä alueellinen palvelutilojen tarkastelu Kannelmäki-Maununeva-Hakuninmaa alueella vakan ja opevin palvelutilojen osalta. Tässä prosessissa osallistettiin uudella tavalla palveluverkon kehittämiseen lasten /oppilaiden vanhempia.
Toteutetaan virastojen ja hallintokuntien poikki ulottuva toimitilojen ohjelma, jonka tavoitteena on tilankäytön tehokkuuden kasvattaminen ja säästöt tilakustannuksista.	Kv: Tilakeskus seuraa vuosittain tilankäytön tehostumista kokoamalla raportin eri virastojen tiedoista ja toimittaa sen kaupunginkanslialle. Kysely tehdään vuosittain keväällä ja sen tulokset sisältyvät talousarvioon. Tilakeskus toteuttaa yhdessä hallintokuntien kanssa, joilla on alueellisia palvelupisteitä, palvelutilaverkkotarkastelua. Palvelutilojen tilahallintaryhmä, johon kuuluivat opetusvirasto, sosiaali- ja terveysvirasto, talous- ja suunnittelukeskus, kaupunkisuunnitteluvirasto, varhaiskasvatusvirasto, kaupunginkirjasto, nuorisosiainkeskus ja suomenkielinen työväenopisto sekä kiinteistövirasto, ovat 24.2.2014 julkaisseet raportin alueellisen palvelutilaverkkotarkastelun toteuttamisesta. Niiden tuloksia ovat tilankäyttöohjelmat ja tilankäytön tehostamissuunnitelmat. Tilakeskus toteuttaa tilankäytön tehostamista rakennushankkeissa yhdessä hallintokuntien kanssa. Tästä ovat esimerkkeinä uudet päiväkodit ja tilankäytön tehostaminen. Toimistorakennuksista hyvinä esimerkkeinä ovat rakennusviraston toimitila Elimäenkatu 5:ssä ja kiinteistöviraston toimitilahanke Sörnäistenkatu 1:ssä sekä viiden teknisen viraston yhteisen toimitilan eli Tekvitalon suunnittelu. Kaupunginhallitus hyväksyi 14.12.2015 tilahankkeet, joita on valmisteltu kaupunginkanslian johdolla. Ohjeissa on otettu kantaa muun muassa alueellisiin palvelutilaverkkotarkasteluihin. Stara: Stara on tehnyt toimitilasuunnittelua yhteistyössä Liikennelaitoksen, KSV:n ja Tilakeskuksen kanssa sekä jo käynnissä olevassa yhteisessä toimitilahankeessa Liikuntaviraston kanssa. Museo: Kaupunginmuseon ja taidemuseon yhteinen kokoelmakeskushanke on valmisteltu ja toteutettu 2015-16; vähentää kokematilojen lukumäärää, pienentää kaupunginmuseon kokoematilojen neliömäärää n. 20 %. Hankkeen lähtökohtana oli, että vuokra pysyy ennallaan. Taimu: Taidemuseon tilankäyttöohjelman ja tehostamissuunnitelman (30.1.2015) mukaisesti taidemuseo on keskittänyt toimintonsa vuoteen 2012 verrattuna seitsemästä kohteesta kahteen kohteeseen vuoteen 2016 mennessä. Nk: Nuorisosiainkeskuksen tilaohjelman yhtenä periaatteena on ollut siirtyä osittain yhteistiloihin lähinnä kirjaston, varhaiskasvatusviraston ja työväenopiston kanssa. Tällä periaatteella on toimittu Maunulassa, Malminkartanossa, Herttoniemessä, Jakomäessä ja Laajasalossa. Yhteisiä tilaratkaisuja suunnitellaan kaupungin palvelutilatyöryhmässä ja opetusviraston vetämässä koulutilojen yhteiskäyttötyöryhmässä. Nuorisosiainkeskus osallistuu näihin työryhmiin aktiivisesti. Vaka: Varhaiskasvatusvirasto on osallistunut tilakeskus vetoiseen virastojen palvelutilojen tilahallintatyöryhmän työskentelyyn, jossa mm. alueellisia tarkasteluita eri virastojen käytössä olevien tilojen käytön tehostamisesta ja yhteisestä palveluverkon kehittämisestä. Työryhmään osallistuu myös kaupunkisuunnitteluvirasto, jotta käytössä on mahdollisimman ajankohtainen tieto alueiden kaavallisesta kehittämisestä, mutta myös siksi, että mahdolliset toimitilojen kehittämisideat voidaan pikaisesti arvioida kaavoituksen näkökulmasta. Rakvv: Kaupunkiympäristön uusi toimitalo toteuttaa tätä tavoitetta.

Hankintatoimintaa tehostetaan ja ympäristövastuuta lisätään.

Palvelustrategiaa monipuolistetaan jatkamalla edellisellä valtuustokaudella aloitettua palvelustrategiatyötä.	Kanslia: Palvelustrategisia linjauksia on toteutettu osana hallintokuntien vuosittaisia toiminnan ja talouden suunnittelua.
---	---

Toteutuma 2013-2016

Lisätään innovatiivisia hankintoja.	<p>Hank: Tavoite on osin toteutunut.</p> <p>HKR: Ketterän ohjelmistokehityksen metodilla on rakennettu uutta alueidenkäytön tapahtumahallintajärjestelmää. Uusia hankintatapoja on kokeiltu, mm. ylläpidon allianssiurakka.</p> <p>Kir: Keskustakirjaston robotiikkahankinta etenee innovatiivisena hankintana (2016-).</p> <p>Kv: Tilakeskuksessa otettiin käyttöön innovatiivisia tilanhankintahankemuotoja esimerkkinä Allianssi-hanke Jakomäessä. Lisäksi kauden loppupuolella käynnistyi selvitys rakennushankkeen toteuttaminen elinkaarihankkeena.</p>
Hankintojen keskittämistä kaupungin toiminnassa jatketaan.	<p>Hank: Tavoite on osin toteutunut. Sosiaali- ja terveystoimen hankintoja keskitettiin hankintakeskukseen vuonna 2013 sosiaali- ja terveystoimen organisaatiouudistuksen yhteydessä. Vuoden 2013 alusta lukien hankintakeskus on kilpailuttanut kaikki sosiaali- ja terveystoimen hankinnat. Hankintakeskuksen järjestämien kilpailutusten määrä on kasvanut koko strategiakauden ajan (v. 2013 102 kpl, v.2014 145 kpl, v.2015 159 kpl).</p> <p>Vaka: Lisätty varhaiskasvatusviraston yhteistyötä opetusviraston ja hankintakeskuksen kanssa.</p> <p>Kv: Puitesopimuskilpailutukset tehty yhdessä Staran ja HKR:n kanssa.</p>
50 %:ssa kaupungin hankinnoista huomioidaan ympäristönäkökulma vuoteen 2015 mennessä.	<p>Hank: Tavoite on toteutunut hankintakeskuksen toteuttamien yhteishankintojen osalta. Vuonna 2016 tavoitteena on 55 %.</p> <p>Stara: Staran vuosittaisena sitovana tavoitteena on ympäristönäkökulman lisääminen hankinnoissa. Vuonna 2015 ympäristökriteereitä sisältyi euromääräisesti 72 %:iin ja kappalemääräisesti 34 %:iin hankintapäätöksistä. Vuonna 2016 tavoite on, että 60 % hankinnoista sisältää ympäristönäkökulmia ja vuonna 2017 tavoite on 70 %.</p> <p>YMK: Ympäristökeskuksen ja hankintakeskuksen vetämä hankintojen ympäristöverkosto on edistänyt tavoitteen toteutumista usein eri keinoin, mm. seminaarien ja hallintokuntien konsultoinnin avulla. Kaupungin yhteishankkijoiden hankinnoissa tavoite on toteutunut: vuonna 2015 hankintakeskuksen kilpailuttamista hankinnoista (kpl-määräisesti mitattuna) oli ympäristökriteerejä 51%:ssa, kun taas Staran hankinnoista 100% sisälsi ympäristökriteerejä. Sen sijaan muista hallintokunnista, joilla oli kynnysarvon ylittäviä hankintoja, vain kolmasosa pääsi tähän tavoitteeseen.</p> <p>Ympäristökeskus on myös rakennusviraston kanssa testannut investointien ilmasto- ja ympäristövaikutusten arviointimallia, jonka yhtenä tavoitteena on sisällyttää investointeihin ja niihin sisältyviin hankintoihin entistä enemmän ympäristökriteerejä. Mallia on testattu Iso-Roban ja Tullivuoren alueen katu- ja puistosuunnitelmien laadinnan yhteydessä.</p>
Hankintojen hallintaa yhtenäistetään kehittämällä yhtenäistä hankintatiedon tuottamista, raportointia, mittarointia ja analysointia.	<p>HKL: HKL:ssä on 2016 aikana pilotoitu materiaali-toimea LEAN-menetelmin. Pilotoinnin tarkoituksena on ollut mm. varastoarvon ja kulutuksen läpinäkyvyyden parantaminen</p> <p>Hank: Tavoite on joiltain osin toteutunut. Sähköisen kilpailuttamisjärjestelmä Cloudian käyttöä ja kehittämistä on toteutettu koko strategiakauden ajan.</p> <p>Stara: Hankintastrategia ja hankintatoimen tehostaminen on Staran strateginen kehittämishanke. Cloudian käyttöä kilpailutuksissa on laajennettu ja se on käytössä valtaosassa kilpailutuksista. Vuonna 2015 Stara pilotoi sähköistä Cloudia-sopimushallintajärjestelmää hankintakeskuksen ja kaupunginkanslian kanssa, sopimukset valmistaudutaan viemään Cloudiaan.</p> <p>HKR: Viraston merkittävimmät ympäristövaikutukset hankintojen ja suunnitteluohjeistuksen kehittämiseksi on tunnistettu ja asiasta laadittu raportti. Tehtyä työtä käytetään hyödyksi toimintatapojen kehittämiseksi. Lisäksi se toimii pohjana hankintojen ympäristövaikutusten hallinnassa. Tätä on edistetty käynnistämällä ohjeistuksen laadinta liittyen ympäristönäkökulman huomioimiseksi hankinnoissa, lisäksi työtä varten käyty läpi nykyisissä hankinta-asiakirjoissa olleet ympäristökriteerit. Samanaikaisesti on käynnissä sekä toimitila että infra urakka-asiakirjojen päivittäminen ympäristöasiakirjan osalta.</p>
Oman toiminnan kilpailuttamisen periaatteet uudistetaan. Samalla arvioidaan kilpailuttamisen hyödyt ja haitat.	<p>Kanslia: Oman toiminnan kilpailuttamisen periaatteiden uudistamista ei ole tehty.</p>

DEMOKRATIA JA OSALLISUUS VAHVISTUVAT

Avoim ja osallistava Helsinki

Avoim Helsinki

Avoimessa kaupungissa kaupunkilaiset ovat mukana yhteisön jäsenenä ja päätöksentekoprosessit avataan kaupunkilaisille. Kaupungin tuottama asiakirja- ja muu

Kaupunkilaisille rakennetaan yhteispalautekanava mahdollistamaan käyttäjäpalautteen antamisen.	<p>Kanslia: Palautejärjestelmä on otettu koko kaupungissa käyttöön. Palauteohjautuvuutta ja palautteiden hyödyntämistä suunnittelun ja johtamisen tukena edistetään. Palautejärjestelmän avulla on voitu julkaista kuntalaispalautteita, joka on lisännyt kaupungin toiminnan avoimuutta ja läpinäkyvyyttä.</p> <p>Stara: Kaupungin palautejärjestelmästä palautteet saadaan ohjattua Starassa käytössä olevan sähköisen/mobiilin järjestelmän avulla työnjohdolle ja työntekijöille ja päinvastoin.</p> <p>HKR: Rakennusviraston asiakaspalvelu on toiminut pilottivirastona kaupungin yhteisen palautejärjestelmän kehittämisessä ja käyttöönotossa sekä osallistunut aktiivisesti teknisten virastojen yhteisen asiakaspalvelun suunnitteluun. Palautteita seurataan ja asiakkaalle pyritään antamaan tieto myös silloin jos hänen palautteensa ei johda toimenpiteeseen.</p> <p>Ork: Liitytty yhteispalautekanavan käyttäjiksi.</p> <p>STO: Työväenopisto mukana kaupunkitasoisessa palautejärjestelmässä sekä asiakas- ja kurssipalauteelle luotu sähköisesti toimivat systeemit (Kursor).</p> <p>Sote: Virasto on mukana kaupunkiyhteisessä sähköisessä palautejärjestelmässä. Valtuustokauden aikana palautteiden määrä on säilynyt suhteellisen samanlaisena (n. 500/kk). Palautteista n. 40% on moitteita, 10% kiitoksia, 30% kysymyksiä ja loput luokassa "muu" kuten yhteydenottoopyyntö. Viimeisen vuoden aikana moitteiden määrä on hienoisessa laskussa. Saatua palautetta on ryhdytty viestimään kuntalaisille ja päättäjille verkkosivulla.</p> <p>ATT: ATT osallistuu osaltaan yhteiskanavan kautta tuleviin palautteisiin vastaamiseen.</p>
Kehitetään verkkopalveluja ja vuorovaikutuskanavia sekä edistetään niiden käyttöönottoa.	<p>Kanslia: Digitaalisia osallisuus- ja vuorovaikutusvälineitä on Kerro kantasi, Kerro kartalla, osalistuvaa budjetointia on kokeiltu verkkotyökälulla, Helsinki Apps on mobiilisovellus, jota pilotoidaan.</p> <p>HKL: HKL:llä on omat sivut mm. Facebookissa ja Twitterissä. HKL:n viestintä vastaa sivujen ylläpidosta sekä vastaa aktiivisesti palautteisiin. HSL:n yhteisen joukkoliikenteen palautekanavan kautta tullessiin palautteisiin pyritään vastaamaan kahden viikon kuluessa.</p> <p>HKR: Katu- ja puistosuunnitelmien vuorovaikutusmenettelyä on arvioitu, uudistettu ja pilotoitu. Vuorovaikutus suunnitteluhankkeissa on vakiintunutta ja siihen liittyvä ohjeistus päivitetty. Vuorovaikutuskokeiluissa on viimeisimpänä kokeiltu liikennesuunnittelun ja katusuunnittelun yhdistämistä suunnittelukokonaisuudeksi. Avoimuutta lisää myös se, että hankkeiden aluerajaukset ja perustiedot sekä aineistolinkit on julkaistu kaupungin sisäiseen karttapalveluun. Julkisen internetin karttapalvelun käyttöönoton valmistelu on aloitettu katu- ja puistohankkeissa.</p> <p>Vuorovaikutusmenettelyjä on testattu myös alueiden käytössä. Kehitetyt vuorovaikutusmenettelyt liittyvät muutoksiin ja kehittämistilanteisiin, eivät päivittäiseen jatkuvaan toimintaa. Alueiden käytön vuorovaikutusmenettelyihin kuvatuissa tilanteissa liittyy e-kyselyt, lausuntokierrokset, yhteiset kehittämistilaisuudet kutsuttujen tahojen kanssa sekä avoimet vuorovaikutustilaisuudet / workshopit.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>Taimu: Taidemuseo on kehittänyt sähköisiä palveluitaan uusimalla verkkosivustoaan sekä kehittämällä viestintää ja markkinointia sosiaalisessa mediassa. Verkkopalvelujen avulla voi tutustua taidemuseon toimintaan, kokoelmaan (ml. julkiset veistokset) ja näyttelyihin. Uusia verkkopalveluita on tuotettu. Kokoelmaa on avattu avoimen datan periaatteella sekä tuotu kokoelmia kaikkien käyttöön, mm julkisten veistosten reitien avulla. Taidemuseo kerää verkkosivuillaan veistosmuistoja osana Euroopanlaajuisista DiverCity-hanketta, jonka tarkoituksena on antaa ääni kaupunkilaisten moninaisille muistoille. Verkkopalvelut palvelevat käyttäjiä kattavasti kolmella kielellä (suomi, ruotsi, englanti). Lisäksi on toteutettu suppeammat kieliversiot kaikkiaan 11 kielellä. Verkkopalvelun kautta taidemuseolle voi jättää myös sähköistä palautetta. Tennispalatsissa vuorovaikutukseen on panostettu sekä asiakaspalveluhenkilöstä kouluttamalla että erilaisin palautteen jättämistä helpottavin sovelluksin. Taidemuseo on aktiivinen eri sosiaalisen median kanavissa ja testaa erilaisia vuorovaikutuksen uusia mahdollisuuksia.</p> <p>STO: Työväenopistolla printatun lisäksi sähköinen opinto-ohjelma, facebook, twitter, instrgram, blogit sekä perinteiset sähköpostikanavat käytössä.</p> <p>Tieke: Esimerkkeinä Nuorten hyvinvointikertomus (www.nuortenhyvinvointikertomus.fi) sekä Helsinki Region Infoshare (www.hri.fi), jotka ovat kansallisesti ja kansainvälisesti edistyksellisiä verkkopalveluja.</p> <p>Sote: On tuotettu perhevalmennuksen verkkomateriaali sekä perheentuki-verkkopalvelu. Verkkopalvelut pitävät sisällään informaatiota helsinkiläisiä lapsiperheitä koskevista aiheista ja kaupungin palveluista sekä monikanavaisen asiointimahdollisuuden. Palvelut on laadittu asiakaslähtöisesti palvelumuotoilun keinoin yhteisöprosessina, jossa mukana ovat olleet niin kaupungin työntekijät kuin asukkaat ja kolmannen sektorin edustajat. Suun terveydenhuollossa on käytössä tekstiviestimistö, sähköinen ajanvaraus, digitaalinen itseilmoittautumispalvelu, sähköinen interaktiivinen esitietolomake ja digitaalinen hoitoonohjauspalvelu. Suun terveydenhuollon terveyden edistämistä toteutetaan sosiaalisessa mediassa.</p> <p>KSV on ollut kehittämässä ja ottamassa käyttöön vuorovaikutuskanavia, kuten kerro kantasi- palvelua, ottanut kaikille merkittäville projektialueilleen käyttöön tilattavan uutiskirjeen sekä ottanut käyttöön asioiden seurantaan helpottavan kaavavahti-palvelun. Yleiskaavan valmistelussa oli käytössä avoimen lähdekoodin sovelluksella toteutettu blogi.</p> <p>Kv: Asunto-osaston asunnonvälitys on Instagramissa. Asunto-osaston palvelut ovat verkossa. Kaupunkimittausosasto on tarkastelujakson aikana julkaissut kartta- ja paikkatietopalveluissa runsaasti uusia aineistoja standardien mukaisissa rajapinnoissa ja myös avoimena datana. Osasto on tukenut myös muiden hallintokuntien vastaavaa julkaisutoimintaa sekä edistänyt paikkatietoaineistojen käyttöä kaupungin hallintokuntien muissa verkkopalveluissa.</p>
<p>Tuotetaan uusia sähköisiä ja vuorovaikutuksellisia menetelmiä, joilla kaupunkilaiset pystyvät osallistumaan kaupungin kehittämiseen.</p>	<p>Kanslia: Digitaalisia osallisuus- ja vuorovaikutusvälineitä on Kerro kantasi, Kerro kartalla, osallistuvaa budjetointia on kokeiltu verkkotyökalulla, Helsinki Apps on mobiilisovellus, jota pilotoidaan.</p> <p>HKR: Pakilan ja Kontulan ylläpitourakassa on käytetty osallistamismenetelmänä asukaspaneelia. Pyöräteiden talvihoidon laadunseuranta on kehitetty tehostetun talvihoidon väylillä yhteistyössä käyttäjien kanssa.</p> <p>Museo: Museon asiakaspaneeli toteutettiin 2014 ja sitä on hyödynnetty palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä. Panelisteja yli 1100. Osallisuusmenetelmät käytössä ja pysyvänä osana toimintaa.</p> <p>Taimu: Taidemuseo on aktiivinen sähköisten kanavien käyttäjä ja testaa jatkuvasti uusia vuorovaikutuksen mahdollisuuksia. Sosiaalisen median kanavissa taidemuseo keskustelee aktiivisesti, samoin yhteydenpito lähes 7000 jäsenen HAM-klubin kanssa on tiivistä. Sähköisiä palveluita lisätään mm. näyttelyiden mobiilioppaiden osalta.</p> <p>Kir: Kirjaston asiakasraati. Osallistuva budjetointi, aineistovalinta toimii sähköisellä alustalla.</p> <p>STO: Työväenopistossa toteutettiin keväällä 2016 opintotarjontaan liittyvä verkkoaiivorihi, johon vastasi lähes 3000 henkilöä.</p> <p>KSV: KSV:ssä on kehitetty aktiivisesti vuorovaikutuksen parantamiseen liittyviä menetelmiä. Kerro kantasi- palvelu on aktiivisessa käytössä. Lisäksi on ryhdytty suunnittelemaan Helsingin 3D-kaupunkitietomallin hyödyntämistä vuorovaikutuksessa. Pilotikohteena on Oulunkylän asemanseudun tiivistämävaihtoehtoja esittelevä ns. Ogelikone-sovellus. Sen testiversio valmistui joulukuussa 2016. Myös sosiaalista mediaa hyödynnetään vuorovaikutuksen alustana. Tästä esimerkkinä ksv:ssä kehitetty Kv: Kaupunkimittausosasto on tukenut aineistotarjonnallaan kaupungin sähköisten ja vuorovaikutuksellisten järjestelmien kehittämistä.</p>
<p>Julkista tiedon avaamista jatketaan Ahjo-järjestelmää kehittämällä ja Helsinki Region Infoshare – hankkeessa.</p>	<p>Kanslia: Open Ahjo rajapintaan on kehitetty Päätökset-sovellus, joka tuo kaupungin päätökset helposti löydettäväksi.</p> <p>TAV: Tarkastusvirasto on julkaissut vuodesta 2014 lähtien avoimen datan periaatteella kaikki lautakunnan esittämät arviointihavaintoihin liittyvät suositukset ja kaupunginhallituksen niihin antamat selvitykset Helsinki Region Infoshare (HRI) - palvelussa.</p> <p>HKR: Rakennusvirasto on kaupunkitasoisten tiedon avaamisen ohella avannut myös merkittävästi omia tietoaan/rekistereitään, esimerkkeinä tapahtumalupatiedot (Winkki) ja yleisten alueiden tiedot (YLRE) sekä pysäköinninvalvonnan tiedot.</p> <p>Museo: HRI:ssä avattu kaupunginmuseon rakennusinventointiaineistot (porrashuoneinventointi ja kuusi kaupunginosainventointia)</p> <p>Ork: Kaupunginorkesterin konserttitietokanta julkistettu HRI-palvelussa 2013.</p> <p>Kulke: Kulttuurin avustustieto HRI.fi:ssä</p> <p>STO: Työväenopistossa Ahjo käytössä. Avoimeen dataan siirretty jonkin verran tietoja.</p> <p>Tieke: HRI-palvelua on edistetty systemaattisesti koko strategiajakson ajan.</p> <p>Sote: Viraston sosiaalitoimen suoritetietoja on viety avoimena datana HRI-sivustolle.</p> <p>Kv: Kaupunkimittausosasto on tukenut Helsinki-Region-Infoshare-hanketta avaamalla monia kartta- ja paikkatietoaineistoja vapaaseen maksuttomaan käyttöön.</p>
<p>Virtuaalisen ja sähköisen viestinnän kehittämiseen panostetaan.</p>	<p>Kanslia: Kaupunginhallitus on hyväksynyt 2015 viestinnän linjaukset, joilla ohjataan kaupungin viestinnän kehittämistä. Siinä linjataan mm. sähköistä viestintää sekä sosiaalisen median hyödyntämistä. Kaupungille on tämän lisäksi valmistunut 2016 myös sosiaalisen median linjaukset. Kaupungin verkkosivut hel.fi uudistettiin, ja samalla sivujen mobiilikäyttöä parannettiin. Helsingikanavalle on päätösviestinnän lisäksi lisätty kaupunkilaisten omia videosarjoja.</p> <p>YMK: Ympäristökeskuksessa on panostettu sähköiseen viestintään viraston eri toiminnoista (facebook, twitter) ja kokeiltu elintarvikeneuvonnan chat-palvelua.</p> <p>Museo: Strategiakaudella museon verkkoviestintään ja -markkinointiin on panostettu, uusi visuaalinen identiteetti tehty, museo mukana aktiivisesti kaikissa keskeisissä sosiaalisissa medioissa (facebook, twitter, instagram, youtube jne.). Verkkosivut uudistettu 2015–16. Lukuja mm. 11 000 fb-tykkääjää, 20 500 someosumaa, 517 000 verkkokäyntiä.</p> <p>Ork: Toteutettu verkkopalvelu-uudistus, sosiaalisen median palveluita hyödynnetään aktiivisesti.</p> <p>Taimu: Taidemuseo on kehittänyt sähköisiä palveluitaan suunnitelmallisesti. Visuaaliseen viestintään (videot, kuvat, grafiikka) on kiinnitetty huomiota. Erilaisten virtuaalisen viestinnän muotojen (VR, AR, MR) mahdollisuuksia testataan näyttely- ja/tai teoskohtaisesti.</p> <p>Sote: Internet-sivuilla julkaistaan säännöllisesti mm. tiedotteita hoitopaasyajoista ja HappyOrNot-pikapalautteiden tuloksista. Terveyden edistämistä toteutetaan sosiaalisessa mediassa. Terveyden edistämisessä käytössä henkilöistö- ja asiakaskokemuksen keräämisessä mobiilikyselysovelluksia.</p> <p>ATT: Asuntotuotantotoimiston internet-sivut uusittiin strategiakaudella. Myös yhteistyökumppaneille tarjottavia ohjeita ja malleja on tarjottu sähköisiä kanavia pitkin. Rakennuttamisasikirjoja varten on otettu käyttöön projektipankki, jonka kautta asiakirjoja jaetaan suunnittelun ja rakentamisen aikana. Lopuksi loppupirustukset siirretään kaupungin omistamien asuinkiinteistöyhtiöiden osalta tilaajille takuajan päätyttyä.</p>

Toteutuma 2013-2016

<p>Edustuksellista demokratiaa vahvistetaan, kaupunkilaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia lisätään sekä niitä koskevia menetelmiä parannetaan. Alueellisen Kaupunkilaisten ja hallintokuntien väliseen vuorovaikutukseen luodaan pysyvät rakenteet. Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia parannetaan.</p>	<p>Kanslia: Kaupunginkansliaan on perustettu osallisuus ja neuvonta -yksikkö, joka edistää kaupungin ja asukkaiden välistä vuorovaikutusta. On osallistuttu yhteisöllisiin kehittämishankkeisiin, paikallisiin tapahtumiin ja reagoitu uudelleen osallistumisen ilmiöihin. On kehitetty ylipormestarin asukasilta -konseptia yhteistyössä hallintokuntien ja asukkaiden kanssa. Kaupunginvaltuusto hyväksyi 2015, että nuorten aloitteet tuodaan valtuuston tietoon kerran vuodessa.</p> <p>Museo: Museon asiakaspaneeli toteutettiin 2014 ja sitä on hyödynnetty palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä. Panelisteja yli 1100. Osallisuusmenetelmät käytössä ja pysyvänä osana toimintaa. Museon mukana Ruuti-tapahtumassa 2015-16.</p> <p>Ork: Tehty yhteistyötä Nuorisosiainkeskuksen RUUTI- verkoston kanssa. Nuoret suunnittelivat sisältöä konserttikokonaisuuteen keväällä 2016.</p> <p>Taimu: Taidemuseo kuuntelee nuoria palveluidensa kehittämisessä; mm. tet-harjoittelun ja Nuorisosiainkeskuksen kesätyöntekijöiden kautta. HAM on vuorovaikutuksessa kaupunkilaisten kanssa mm. näyttelytiloissaan sekä lukuisissa sosiaalisen median kanavissa. Maksuton HAM-klubi toimii myös vuorovaikutuskanavana kaikille kiinnostuneille.</p> <p>Kir: 2016 hyväksytty malli: Yhteiskehittäminen Helsingin kaupunginkirjastossa, jossa esillä kirjaston osallistamisen tavoitteita ja tapoja.</p> <p>Kulke: Helsingin malli. Talo/tuottaja tavattavissa -tapaamisajat. Kulttuurisissit. Yhteiset tapahtumat.</p> <p>Nk: Ruuti-verkosto on koonnut kaupungin hallintokunnat yhteen nuorten vaikuttamisen parissa. Hallintokuntien toimialan heterogeenisyys on haastavaa tavoitteellisen yhteistyön kannalta. Sen sijaan hallintokuntien osallistuminen Ruudin toimintamuotoihin, alueellisiin osallistuviin budjetoiteihin, sekä Ruudin tapahtumiin ja nuorten aloitteisiin vastaaminen on tiivistänyt hallintokuntien ja nuorten vuorovaikutusta. Lisäksi nuorisosiainkeskuksen henkilökunta on tukenut yksittäisissä tapauksissa muiden hallintokuntien vuorovaikutusta nuorten kanssa. Nuorten aloiteoikeus vahvistettiin kaupunginhallituksen päätöksellä 25.3.2015. Kaikki hallintokunnat on veloitettu vastaamaan nuorten aloitteisiin. Nuorten aloitteiden käsittely on rinnastettu kuntalaisaloitteisiin, ja kaupunginvaltuusto saa ne tiedoksi vuosittain. Kaupungin uudet osallisuuden ja vuorovaikutuksen periaatteet on hyväksytty marraskuussa 2016. Nuorten Ruuti-vaikuttamisjärjestelmää on vahvistettu mm. aloiteoikeudella ja osallistuvalla budjetoinnilla.</p> <p>OPEV: Kaupungin vaikuttamisjärjestelmä Ruudin monipuoliset vaikuttamisen muodot ovat lisänneet nuorten vaikuttamisen mahdollisuuksia kaupungissa. Nuorten aloitekanavan kautta lähetämiin aloitteisiin on vastattu ja ne käsitellään kerran vuodessa kaupunginvaltuustossa. Koulut ovat osallistuneet nuorisosiainkeskuksen osallistuvan budjetoinnin alueellisiin RuBufest tapahtumiin, joissa on ideoitu ja käsitelty nuorten toiveita alueen kehittämiseksi.</p> <p>Koulujen ja oppilaitosten tasolla uudet opetussuunnitelmat ovat lisänneet oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuutta koulun toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Oppilas- ja opiskelijakuntatoimintaa on kehitetty kouluissa ja oppilaitoksissa.</p> <p>STO: Maunula-talon asukasosallistamisjärjestelmän luomiseen osallistuttu aktiivisesti. Kuntalaisten osallisuus työväenopistossa -hanke alkanut vuonna 2016 (oph:n Lake-avustus).</p> <p>Tieke: Tietokeskus on osallistunut aktiivisesti nuorten ohjaus ja palveluverkoston työhön (NOP) sekä tuottanut nuorten hyvinvointikertomusta yhdessä nuorisosiainkeskuksen kanssa.</p> <p>Sote: Asiakasosallisuutta on määrätietoisesti vahvistettu palveluissa eri tavoin. Osallisuutta edistäviä suunnitelmia on tehty sekä osasto- että yksikkötasolla. Omavalvontasuunnitelmien tekeminen on käynnistetty ja niissä kuvataan myös miten asiakkaat voivat osallistua ja vaikuttaa palveluihin. Perhe- ja sosiaalipalveluissa toimistokohtaiset osallisuus suunnitelmat laadittu vuonna 2016. Kokemusasiantuntijoiden käyttöä palveluiden kehittämisessä on lisätty. Terveystiedon edistämiseksi käytössä asiakas- ja henkilöstökokemuksen keräämisessä mobiilisovelluksia.</p> <p>KSV: Nuoret ovat olleet keskeinen kohderyhmä yleiskaavan vuorovaikutuksessa. Tähän liittyen on järjestetty kaupunkisuunnittelusafareja, osallistuttu Ruutiexpoön vuosina 2013–2015 sekä järjestetty #stadifotona- kilpailu.</p>
<p>Tuetaan alueellisen osallistumisen pilottien toteutusta ja kehitetään uusia toimintamalleja niiden pohjalta.</p>	<p>Kanslia: Alueellista osallisuutta edistetään uuden johtamisjärjestelmän osallisuusmallin puitteissa. Kaupunki on aktiivisesti tukenut Helka ry:n alueellisia projekteja.</p> <p>Stara: Rakentamistyömaiden avaaminen asukkaille Helsinki-päivänä, kävelykierron Vartiokylän tulvavallin rakentamistyömaalla.</p> <p>Taimu: Taidemuseo on lisännyt toimintaansa eri kaupunginosissa ja eri tiloissa. Taidemuseo käynnisti vuonna 2016 pilottihankkeen "Taidetta sataa Jakomäkeen". Hankkeen tavoitteena on kaupunkilaisten osallistuminen ja korkealaatuisten taiteen vieminen alueelle sekä kehittää uusia tapoja toteuttaa julkista taidetta.</p> <p>Kir: Vallila, Maunula, Laajasalo juuri alkanut.</p> <p>Kulke: Yhteisölliset kehittämishankkeet, esim. Vattumadon talo.</p> <p>Nk: Nuorisosiainkeskus kehitti nuorisotyöhön soveltuvan osallistuvan budjetoinnin mallin vuonna 2013-2014 kahden pilottisyksikön avulla. Osallistuva budjetointi koettiin toimivaksi keinoksi osallistaa laajasti helsinkiläiset nuoret nuorisosiainkeskuksen toiminnan suunnitteluun ja resursseista päättämiseen, lisäksi se on tarjonnut nuorille kanavan tehdä aloitteita myös alueensa muille toimijoille. Vuonna 2016 osallistuvaa budjetointia toteutettiin kaikissa nuorisotyön yksiköissä.</p> <p>Sote: alueellisen osallistumisen pilottiin osallistuttiin Mellunkylän alueella. Asukastalot ovat vahvistaneet alueellista osallisuutta eri tavoin. Paikallisia Naapuruuspiirejä on perustettu eri puolille joiden tehtävänä on torjua yksinäisyyttä lähellä omaa kotia. Naapuruuspiiri voitti vuoden 2015 kaupunginjohtajan saavutuspalkinnon.</p> <p>KSV: Alueellisen vuorovaikutuksen kehittäminen on ollut käynnissä. Pilotti kohteita ovat olleet Raide-Jokerin vaikutusalueella olevat kaupunginosat sekä Meri-Rastilan täydennysrakentamiseen tähtäävä hanke.</p> <p>Kv: Kokeiltu Kerro kantasi-palvelun hyödyntämistä tontinvarausprosessissa.</p>
<p>Osallistuvaa budjetointia kokeillaan mm. opetustoimessa, nuorisotoimessa ja kirjastotoimessa. Osallistuvan budjetoinnin mahdollisuuksia selvitetään myös muissa palveluissa.</p>	<p>Kanslia: Osallistuvaa budjetointia on toteutettu verkkotyökalun avulla rakennusvirastossa ja mallin levittämistä uusille toimialoille edistetään uuden johtamisjärjestelmän osallisuusmallin puitteissa.</p> <p>HKR: Osallistuvaa budjetointia on kokeiltu ylipitourakassa Kontulassa.</p> <p>Kir: Keskustakirjasto-hankkeet 2013–15 kuten Savunto ja osallistuva aineistonvalinta. Osallistuvan budjetoinnin aineistonvalinta vakiintumassa osaksi kirjaston normaali toimintaa.</p> <p>Kulke: Ruuti-budjetointi yhteistyössä nuorisotoimen kanssa, kulttuurisissit.</p> <p>Nk: Nuorisosiainkeskus kehitti nuorisotyöhön soveltuvan osallistuvan budjetoinnin mallin vuonna 2013–2014 kahden pilottisyksikön avulla. Vuonna 2016 osallistuvaa budjetointia toteutettiin kaikissa nuorisotyön yksiköissä. Osallistuvaa budjetointia toteutetaan kouluajalla, jotta mahdollisimman moni nuori pääsisi mukaan. Vuonna 2016 noin 11 800 nuorta oli mukana alueiden osallistuvissa budjetoinneissa. Nuorten osallistuvaan budjetointiin on kutsuttu alueellisesti eri palveluita ja toimijoita. Esimerkiksi kirjasto, kulttuurikeskus ja liikuntavirasto ovat osallistuneet alueellisiin osallistuviin budjetoiteihin.</p> <p>OPEV: Johtokunnat päättävät koulujen ja oppilaitosten vuosittaiset talousarvion käyttösuunnitelmat. Kouluille ja oppilaitoksille on jaettu Ruuti-rahaa oppimisympäristön kehittämiseen ja yhteisöllisiin tapahtumiin.</p> <p>STO: Maunula-talon suunnittelussa osallistuva suunnittelu (budjetointi) käytössä.</p>
<p>Huolehditaan digitaalisen syrjäytymisen ehkäisemisestä tarjoamalla sähköisiä oppimis- ja osallistumismahdollisuuksia.</p>	<p>Kanslia: Digiosaamista on edistetty tuottamalla kaupunkitasoisesti koordinaatio-, opastus- ja yhteisviestintäpalvelua. Kaupungin työntekijöiden lisäksi noin 200 vapaaehtoista IT-opastajaa antaa digineuvontaa kaupungin 80 palvelupisteessä. Lisäksi Helsingin alueella on lisätty opastusvideoita.</p> <p>Ork: Maksuttomat verkkokonsertit ja pedagogisen verkkomateriaali kehitetty.</p>

Toteutuma 2013-2016

	<p>Kir: Kirjasto on keskeinen digimaailmasta syrjäytyneiden auttaja, tietopalvelun lisäksi kirjaston asiakastyöasema Askot tarjoavat pääsyn verkkoon ja sähköisiin palveluihin (esim. toimeentulotuki) niille, joilla ei ole muita mahdollisuuksia. Ikäihmisten ict-neuvonta yhteistyössä Enter ry:n kanssa sekä digitalkkarit kirjastoissa. E-aineistona saatavissa mm. musiikin, historian ja kielten e-opetusaineistoja.</p> <p>Nk: Nuorille on joka nuorisotaloilla asiakaskoneita, joita nuoret voivat käyttää omiin tarpeisiinsa. Nuorten käyttöön on myös lainattavia kannettavia tietokoneita, joita käytetään erilaisten kurssien aikana sekä lisäämään tapahtumissa osallistumismahdollisuuksia. Nuorisosiainkeskuksessa on käytössä myös sähköinen oppimisympäristö Moodle, jossa on mahdollista esimerkiksi opiskella puutarhatoimintaa sähköisesti. Ruudin aloitekanava muutettiin sähköiseksi, että aloitteita voidaan tehdä helposti omalta päätelaitteeltaan.</p> <p>OPEV: Helsingin opetusvirastossa on laadittu Helsingin opetuksen digitalisaatio-ohjelma vuosiksi 2016-2019, Ohjelman tavoitteena on varmistaa tasa-arvoiset sähköiset oppimismahdollisuudet kaikille Helsingin kaupungin koulujen oppilaille ja oppilaitosten opiskelijoille. Perusopetuksessa sekä lukio- ja ammatillisessa koulutuksessa on käytetty ja kehitetty sähköisiä oppimisympäristöjä.</p> <p>Arbis: Arbis har ordnat kurser i vardags-it framför allt för den äldre befolkningen. Genom statens studieredlar har kursavgifterna kunnat hållas låga. Arbis har dessutom ordnat it-rådgivning i olika servicehus i staden.</p> <p>Sote: Palvelukeskuksissa ja asukastaloissa on asiakkaille tarjolla maksutonta digineuvontaa ja ohjausta sekä laitteita asiakkaiden käyttöön.</p>
<p>Luodaan demokratiatilojen toimintamalli ja madalletaan kynnystä olemassa olevien tilojen käyttöönottamiseksi.</p>	<p>Kanslia: Kaupunginhallituksen hyväksymän asukasosallisuuden avustuskriteerien mukaisesti tuetaan alueellista asukastoimintaa, mm. erilaisia asukastiloja. Kaupunginhallitus päätti 2015, että kaupungin hallinnoimat asukastilat säilyvät sosiaali- ja terveysviraston toimintana.</p> <p>Kir: Kirjasto asukastoiminnan tukena -hanke (Vallilan kirjasto pilottina) Tilojen omatoimikäytön mahdollistaminen (Suomenlinna, Jakomäki, Käpylä, Roihuvuori). Maunula-talon hankesuunnitelman laatiminen hallintokuntien ja asukkaiden yhteistyönä. Kirjasto mukana Kalasataman Joustotila-hankkeessa (Vallila pilottina). Varaamo-palvelu helpottaa kaupungin tilojen käyttämistä.</p> <p>STO: Maunula-talon asukasosallistamisjärjestelmän luomiseen osallistuttu aktiivisesti. Kuntalaisten osallisuus työväenopistossa -hanke alkanut vuonna 2016 (oph:n Lake-avustus).</p>
<p>Otetaan neuvoo-antavat kansanäänestykset käyttöön.</p>	<p>Kanslia: Uuteen kuntalakiin ei otettu Helsingin kaupunginhallituksen 2013 esittämiä menettelyllisiä parannuksia huomioon. Muutoksia esitettiin, jotta Helsinki voisi luotettavalla tavalla järjestää kansanäänestyksiä, mutta välttyä vanhan menettelyn huomattavilta kustannuksilta ja työmäärältä. Kansanäänestyksen järjestämisen kustannuksiksi arvioitiin tuolloin noin kolme miljoonaa euroa.</p> <p>Kansalaisaloite- ja kuntalaisaloitepalvelut verkossa ovat tulleet osin korvaamaan kansanäänestystä.</p>
<p>Helsinki on Suomessa avoimen datan edellä kävijä. Muutoksella saadaan lisää innovatiivisuutta ja luovia palveluja Helsinkiin. Päätöksentekoprosesseja avataan (ICT), vaihtoehtoisten ratkaisujen tuominen päätöksenteon pohjaksi.</p>	<p>Kanslia: Kaupungin päätöksenteon avaaminen on huomioitu kansainvälisen WeGO-järjestön järjestämässä kilpailussa 2014 parhaana sähköisenä palveluna avoin kaupunki sarjassa. Helsingin kaupunki on saanut Open World Hero 2015 tunnustuksen Coss ry:ltä merkittävästä Suomessa tehdystä tietojärjestelmien avoimuutta edistävästä työstä.</p> <p>HKL: Kaupunkipyöräpalvelun data on avattu sovelluskehittäjien käytettäväksi.</p> <p>Stara: Ks. Aikaisemmat kohdat.</p> <p>YMK: Ympäristökeskus on avannut useita tietoaineistoja osana HRI-palvelua; mm. melualuekartoituksen, elintarvikevalvonnan kohteet tarkastajajärjestelmästä, ympäristöraportoinnin datan sekä ympäristötilastot.</p> <p>Museo: Museon on kokoelmatietojen avaamisen edelläkävijöitä alalla, mm. oman hakunäkymän, aineistojen laajuuden, tunnettuuden ja käytön sekä vapaan lisensoinnin osalta.</p> <p>Kir: hri.fi-sivustossa 27 kaupunginkirjaston avaamaa data-aineistoa (tilastoja jne., helmet-luettolointitiedot). http://www.hri.fi/fi/dataset?categories=Kulttuuri&sort=metadata_created+desc&author=Helsingin+kaupunginkirjasto&page=1 . Kirjastojen tapahtumatiedot saatavissa linkedevents-rajapinnan kautta: http://www.hri.fi/fi/dataset/linked-events-tapahtumarajapinta . Kirjaston tilatiedot ollaan avaamassa, samoin tilavarauksen rajapinnat. Toteuttaneen osana 6Aika-hanketta.</p> <p>Tieke: Helsinki Region Infoshare -palvelu on toteuttanut tämän tavoitteen toteutumista koko strategiakauden ajan.</p> <p>Sote: Helsingin sosiaalitoimen suoritettuja on viety avoimena datana HRI-sivustolle.</p> <p>KSV: KSV on avannut useita data-aineistoja Helsinki Region Infoshare- datakatalogin kautta: pyöräilyn ja jalankulun laskurien tiedot, Helsingin vuoden 2015 tuulivoimakyselyn aineistot, Helsingin pyörävyyläsuunnitelmat, Helsingin liikennemäärät, Helsingin liikenneonnettomuudet, Helsinki 2050-kyselyn vastaukset sekä Kiva keskusta kävelijöille -kyselyn vastaukset.</p> <p>Kv: Kaupunkimittausosasto on edistänyt avoimen datan kulttuuria julkaisemalla monia kartta- ja paikkatietoaineistoja vapaaseen maksuttomaan käyttöön sekä kaupungin omissa että myös seudun ja kansallisen tason palveluissa.</p>